

**ROBERTAS KUNDROTAS,
ALGIMANTAS LYVA**

KRAKAS IR NEKRAKAS

**Romanas
„Pasviręs pasaulis“ VILNIUS,
2006 M.**

Spausdino AB spaustuvė „Aušra“, Kaunas

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą
„LIETUVIŲ LITERATŪROS KLASIKOS KŪRINIŲ PERKĖLIMAS
Į ELEKTRONINĘ ERDVĘ“, 2013

TURINYS

TROLEIBUSAS	4
KOŠMARAS	11
ĮSIBROVĖLIS	21
ALUDĖ	30
VIRTUVĖ	35
GAMTA	39
SVEČIAS	48
EUROPOS AIKŠTĖ	54
ORO DUOBĖS	60
VIZIJA	64
RYGA	75
NAUJASIS AMŽIUS	80
STOGAS	87
LEMIAMA DISKUSIJA	96
BILIETAS Į ROJŲ	101
REPORTERIS	107
LOS ANDŽELAS	111
PRANAŠINGI ŽENKLAI	120
ĮVERTINIMAS	125
VAIRUOTOJAS	132
POEZIJOS PAVASARIS	137

Kartą Mandžiušris stovėjo priešais vartus, kai Buda jį pašaukė:

- Mandžiušri, Mandžiušri, kodėl tu nežengi?**
- Aš nieko nematau anoje vartų pusėje. Ko man ten eiti? - atsakė Mandžiušris.**

Geležinė fleita, šimtas zen koanų

TROLEIBUSAS

- Ne! Tai neįmanoma! - garsiai ir pernelyg entuziastingai šūktelėjo Paulius Krakas, pažvelgęs į pro šalį riedantį troleibusą.

- Krienų tau puokštę! Viskas įmanoma, - šalia atsiliepė girtuoklis, švelniai šlitinėjantis it pop artistas ar populiarių televizijos programų vedėjas, ir staiga susmuko ant šalto grindinio.

Būtų gražu, jei kristų visi politinių laidų dalyviai, vedėjai ir rengėjai. Daugiau erdvės liktų reklamai.

Susmukti nesunku, nelengva pakilti blaiviam ir perspektyviam gyvenimui, ypač kai prarasti visi racionalūs požiūriai ir pamesti svertai, pančiai, pavalkai.

Paulius nusisuko, jis nemėgo valkatų. Ūmai atsigręžė, nes išgirdo sunkų, duslų švokštimą ir neaiškų trūkčiojantį stenėjimą. Skausmo akordai buvo pakankamai modernūs, jie derėjo prie neproporcingo, neharmoningo didmiesčio veido, tačiau ši muzika negydė, romantiškai nesvaigino, nemigdė, gan ciniškai pamanė Paulius.

Valkata raitėsi ant grindinio, šlykščiai žiaukčiojo, o jo galūnės spazmiškai trūkčiojo. Paliegėlis priminė didžiulį lietaus išplautą slieką, tačiau Paulių nustebino valkatos akių žvilgsnis, keistas it diskotekos prožektoriaus blizgesys, nukreiptas tiesiai į jį ir tarsi reikalaujantis priėti. Akys ne siūlė, ne kvietė, ne prašė, bet maldaute maldavo, primygtinai reikalavo nenuieiti, nepasprukti. Paulius priėjo ir pasilenkė, valkata sučiupo jį už rankos. Jis pajuto, kad girtuoklio rankos stipriai dreba, jos šlapios, gličios tarsi besiporuojantys moliuskai. Pasišlykštėjęs Paulius sutriko, todėl pamiršo ištraukti ranką - viskas buvo taip netikėta ir neįprasta. Jis slapčia apsidairė, pro šalį ėjo žmonės tarsi nieko nepastebėdami - nei gulincio merdinčio benamio, nei palinkusio, girtą gyvenimo dramą ar alkoholinės abstinencijos rutiną rūpestingu veidu stebinčio Pauliaus.

Būtų neteisinga apkaltinti Paulių abejingumu svetimam skausmui. Pagyvenęs miestelėnas buvo savitai jautrus, paskendęs abstrakčiose filantropinėse mintyse, paniręs į vidinio gyvenimo bedugnę. Nesąmoningai transformuodamas savo skausmą į kūrybą, Paulius Krakas neigė kančią apskritai.

- Tai tavo troleibusas... - nerišliai ištarė valkata ir sunkiai užsikosėjo.

Agonija buvo trumpa ir įspūdinga. Valkata pratisai sugargaliavo, jam pro burnos kampučius ištekojo rudų seilių gumulas, o geležinė ranka it replės suspaudė Pauliaus riešą. Mirties tvaikas, sprūstanti į dangiškąsias aukštumas pavargėlė siela, duslus ir laikinas materijos triumfas, atodūsis, laikina, nereikšminga pergalė. Žlugimas.

Neramus, aplinkos poveikiui jautrus protas filosofiškai nagrinėja žmogiškosios būties tragizmą, gvildena kiekvieną, net mikroninį tikrovės proveržį, it vaivorykštės spalvas stebi kančios apraiškas ir svetimą patirtį pritaiko sau. Nesunku įsivaizduoti paslaptinę gimimą, miglotą vaikystę, itin trumpą ir beveik laimingą, beveik laisvą paauglystę. Adrenalinas. Hormonai, nuožmi, nepasotinama erekcija, moterų deficitas, alinantys mokslai, ir štai - alkana bedarbystė ir ligota, drebanti, pavargusi, mirties išsiilgusi senatvė. Logiška, bet nepateisinama, nepriimtina, niekinga.

Šalin suvaržymus, laikas judėjimo laivei. Paulius koja primynė valkatos leteną

ir pagaliau ištraukė savo ranką. Tik po to nenoriai pažvelgė į gulintį pilietį. Veidas senyvo, daug mačiusio žmogaus, žila, bet kaip apkarpyta barzda, it prieškarinio kabareto fortepijono stygos styrančios sausgyslės, prasti, sugedę, reti dantys, milžiniškas Adomo obuolys. Ir užmerktos akys.

Nežinia, kas šovė Pauliui į galvą, bet jis atsargiai pakėlė vieną akies voką ir pažvelgė į negyvėlio akis. Galbūt regos ekrane tikėjosi išvysti visą elgetos gyvenimą, it filmą prabėgantį per vieną akimirksnį, gal sužinoti mirties paslaptį, reinkarnacijos patvirtinimą ar pamatyti dangaus vartų dizainą, rojaus panoramą. Deja, akys buvo it stiklinės. Vizualinis veidrodis buvo užgesęs. Jokios informacijos. Tamsa. Matyt, paskutinį biografinį filmą žiūrėjo tik valkata, kiti šį gyvenimo šedevrą išvysti pavėlavo, o gal tiesiog supainiojo peržiūros sales.

Vis dėlto Krakas dar kartą atidžiai pažvelgė į negyvėlio akis. Jis turi matyti, fiksuoti, pažinti viską. Net iš nevertingų įvykių galima išspausti kūrybinės naudos, ką jau kalbėti apie unikalią mirtį ant rankų. „Kaip lėlės, kaip vaikystės žaislinių žuvų akys. Juk pirkdavau daug žaislų, iškirpdavau akis ir dariausi ženkliukus. Tikrai, lygiai tokios pat akys, - pamanė ir paleido voką, kuris liko neužsivėręs. - Gatavas.“ Paskui Paulius paikai sukriženo. Jis vėl prisiminė vaikystę, pro akis šmėstelėjo plaštakės, vabalai, laumžirgiai, kolekcionuoti kaime. Šis senis kaip vikšras, iš kurio išsiperėjo gražus drugys. „Taip, vikšro išnarą matau, o kur dingo raudonsparnis drugys?“ Tikras, amžinas gyvas padaras, esybė, kurios, deja, niekas niekada nematė, tik ieškojo, ieško ir visada ieškos. Ir neras. Tokios paieškos taisyklės, stimulus ir pagrindinis prizas. Trys viename.

Paulius išsitiesė, nusipurtė žemes nuo kelnių. Dabar galima mąstyti iš esmės, svarstyti bet kokią problemą, svajoti bet kokias svajas - viskas bus teisinga. Mirtis įprasmina kūrėjo siekius. Gyvybė išblėsta it vaizdas ekrane išjungus televizorių. Trakšt! Ir spengianti tyla. Ramu. Be vėjo elektros laidai audžia žaibus. Ant asfalto krenta negyvas valkatos šešėlis ir atveria mintis. Tačiau kam? Paulius, stebėdamas dramatišką mirties aktą, nieko nesužinojo, neišgirdo, nepamatė. Nejau nieko? Ne! Valkata ištare beveik anapusinius, anapilio žodžius. Žodžiai buvo ištarti lietuviškai, todėl be jokių abejonių buvo skirti jam, Pauliui Krakui.

„Tačiau ką valkata turėjo omeny sakydamas, kad tas paslaptingas troleibusas mano? - susimąstė Paulius. - Gal aš troleibuso paveldėtojas, gal valkatos testamente buvo ir man paskirta tranzitinio turto dalis, galbūt vieną dieną išlipęs paskutinėje stotelėje aš tapsiu turtingas ir įtakingas? Nesąmonės!“

„Kokį gyvenimą susikursi, tokį ir turėsi“, - mėgo kartoti Krako senelis. „Nori būti laimingas - būk!“ - idiotiškai pritarė rėksminga gatvių išmintis.

- Tu teisus, seneli! - vos girdimai pritarė mirties liudininkas tarsis bijodamas, kad negyvėlis gali išgirsti jo žodžius. - Tačiau kodėl aš labai ilgai kuriu laimingą gyvenimą? Dieną naktį rašau, o laimės nė pėdsako. Būtų labai liūdna, jei laimingą gyvenimą reikėtų kurti kokį šimtą metų. Kas gyvens mano sukurta laimingą gyvenimą, kuriuo aš nespėsiu pasinaudoti? Juk kiti spėja apsisukti. Prakeikimas, esu didelis flegmatikas. Visai kaip senelis.

Nebūdamas kietas fatalistas Krakas neabejojo, kad lemties gravitaciją nugali iliuzinis laikas. Ką daryti? Delsti ar skubėti, laukti policijos ar greitosios pagalbos? Ko gero, laikas būtų laukti tik katafalko. Kur troleibusas? Paulius apsidairė, viešojo transporto pažiba jau buvo dingęs. Gaila. Tačiau ko ir kodėl gaila, Paulius nepajėgė paaiškinti. Galbūt reikėjo nemąstyti, nesvarstyti, apsimesti skubančiu į krikštynas, laidotuves, pasimatymą ar darbą. Arba staiga virsti negyvėliu girtuokliu - užpilti smegenis, apakti, apkursti ir pasitraukti

iš mechanškai cirkuliuojančios aplinkos. Krakas nežinojo kaip elgtis, kaip orientuotis nepažįstamoje teritorijoje be žemėlapio, kompas, colinės spiralinės liniuotės. Nepadės nė kelio ženklai, nė didžiuliai, linksmi, visai nelietuviški reklaminiai skydai.

Giliai įkvėpęs Paulius sustojo. Miestas virto mirazu, dykuma, Stalkerio zona, kuri individui gali pasiūlyti įspūdingų staigmenų ir netikėtumų. Nėra vandens, nė lašo drėgmės, nė paprasto pilko šešėlio. Tik akinanti saulė. Ir varginantis dehidratacijos procesas, skatinantis mirazo galias. Tačiau gėlo šaltinio vandens trūko ir lyjant.

Kur atsigerti? Kaip numalšinti deginantį troškulį? Mieste nebuvo nė vieno čiaupo, nė vieno gazuoto vandens automato, į kurį įmetęs 1 cento monetą galėtum atsigerti. Nemokamai gerti vandenį uždrausta. Net jei užsinorėtum atsigerti iš upės, turėtum susimokėti už savo sveikatą. Mieste augo betoninė dykuma.

Urbanistinė, varinių laidų zona virto nekasdiene nuostaba, intuicijos šešėliu. Šalia lygiagrečių elektros srautų formavosi nauja erdvė.

Viską susiurbė pilkas peizažas. Miestas, deja, kerėjo vis mažiau. Vis sunkiau gerti lietų.

Bet kokių oru Paulius mieste dažnai matė keistą troleibusą, bet tik šiandien spėjo kiek atidžiau apžiūrėti viešojo transporto galiūną. Tai buvo seno modelio, tačiau visiškai naujas čekiškas troleibusas. Geltonas žvilgantis korpusas, budrūs, į švelnius akmenukus dūžtančio stiklo langai, įspūdingas išilginis bordinis dryžis, naujutėlaitės kaučiukinės padangos, auksiniai ūsai, krištoliniai prožektoriai. Tikras transporto lyderis puikavosi elitine, paradine, tobula, miesto kamščiams, keleivių spūščiai, gatvių purvui nepasiekiamą išvaizda. Troleibusas atrodė visiškai nerealus.

Tačiau nuo mistinio išgyvenimo Paulių saugojo realus, paprastas protas. Net jeigu jis pamatytų vaiduoklį, nė kiek nesutriktų, pasisveikintų kaip su Vėlinių personažu ir tiek. Neįvyktų dvasinis atsivertimas, praregėjimas, nė colių nepakistų pažiūros.

- Gal man reikia šanso, naujos galimybės, lemtingų radybų ar tiesiog sėkmės. Vienadienės, trumpos, akimirksnio laimės. Sapnuoju, aš tik sapnuoju... Aukso statinė, loterija, žalia korta... Niekai, tai tik naujas troleibusas!

Aišku, galima būti užkietėjusiu realistu, įprastinio sveiko proto šalininku, šios buitinės nuostatos leidžia užkariauti gyvenimą, bet egzistavimas tampa matuotas, normuotas, sausas. Paprastai matoma tik pragmatiškoji kaleidoskopo dalis, o durys į vidinius labirintus lieka užrakintos. Fortūnos ranka dažnokai atveria vartus į autentišką, unikalią sėkmę keistuoliui, žmogui su ydomis, spragomis sąmonėje ar skylėmis asmeninėje biografijoje. Fortūna, matyt, žaidžia daugialypį žaidimą - nė vieno gyvenimas neteka ramia lygumų upe. Be likimo išdaigų neapsieina nė sotus, materialiai užtikrintas gyvenimas, ką jau kalbėti apie dvasios piligrimus.

Pakeltas žvilgsnis į debesis, kurie atplaukę nežinia iš kur užpildė visą dangų. Ištiestos varganos gyslotos rankos, debesis it veidrodyje spindi delne, ant nubrozdytų pirštų, pulsuojančių gyslų ir tuščios odinės piniginės. Finansinį šaltį stiprina šaltokas rudens lietutis.

Pūstelėjo vėjas, šiaurinis, savas, virptelėjo naujo gyvenimo ištroškusi širdis. Žmogus turbūt visada trokšta būti laimingas, nors laimės recepto nerasi nė kulinarinėje knygoje. Tobulos laimės siekis, neiššifruojama formulė giliai užkoduota koloidinėje, beveik pelkių dumblų konsistencijos smegenų masėje. O

kur kitur galėtų būti atsakymas į aktualų laimės klausimą? Gal nepasiekiamame kosminiame internete ar tarpgalaktiniame žinių voratinklyje? Kur visraktis? Ir tamsi vagies kaukė. Kaip įsiveržti į klaidžią visatos proto sistemą?

Vidurnaktį ir viduržiemį, pailsęs ir praradęs entuziazmą, vienišas ir pamirštas Paulius ieškojo kodo, šifro, teatrališkai klausė gatvės žibinto, šaligatvio plytelių, priskretusio puodo, neplautų indų, dvokiančių kojinių. Jis suprato, kad kūrėjas yra nekasdieniškas asmuo, ne statiškas, sulinkęs, pasviręs kasdienybės vergas. Todėl atsakymas galėjo būti visur. Bet kokia patirties diskriminacija turi būti negailestingai atmesta. Tačiau klausimus kelia ne visi. Ir ne drąsa didžiausia kliūtis, o galbūt neviltis ir prarastas pasirinkimas. Tačiau Krako pastangos nuėjo veltui. Jis beletristiškai stebėjo daiktus, žmones, įvykius, bet paslaptingojo suflerio būdelė tylėjo. Jokio atsakymo, netgi neigiamo. Gyvenimo scena nesiruošė išduoti pirmapradės egzistencijos surogatinio tosto. Receptas išgertas kartu su kokteiliu. Skaiciai ištirpo nealkoholiniame viskyje. Raidės liko. Laikas užsisakyti naują kokteilį. Sunkus žvilgsnis krenta iš kiaurų akių. Į ateitį atsigręžė rudi troleibusiai. Tįsta krūminis dantis, ištrauktas iš rėkiančios apanglijusios širdies.

Gyvenimą suvalgo, praryja jautri žmogaus širdis. Paprastas, lengvai pakeičiamas kraujo siurbliukas pavirsta godžiu rykliu, slibinu, nepasotinamai trokštančiu sukrečiamų išgyvenimų, staigių likimo posūkių, gyvenimo pokštų ir išdaigų, nuo kurių vėliau, deja, nebebūna išsigelbėjimo. Dar! Dar! Dar! - rėkia širdis, o po akimirkos - užteks! Tačiau pražūtingas giljotinos virazas nukerta degustatoriaus protą.

Paulius norėjo patikėti naujo, teisingo pasirinkimo galia, todėl ilgesingai žvilgtelėjo į gatvę, vildamasis dar kartą išvysti įstabų elektrinį albatrosą, bet pamatęs tik niūriai švilpiančią įprastą, standartinę geležinį slibiną, piktai nusisuko ir daugiau neatsisukdamas nurėpliojo namo. Sunkiai įkopęs į trečią aukštą, ištraukė raktų ryšulėlį. Ilgas plonas raktas noriai įlindo į spyną, bet išlįsti neketino.

- Sumokėk nuomą už butą. Plaukis rankas. Valykis kojas. Laikykis drausmės, - mokė pilkos laiptinės sienos.

- Kai tave iš buto išmes, galėsime lengviau atsikvėpti, neliks prastų cigarečių ir džiazų dvoko, pamilsime ryškias spalvas, klausysimės klasikinės operos, - kuždėjosi seni sutrūniję dažai.

- Mus mindys švelnios moteriškos šlepetės arba firminiai krokodilo odos batai, - įsiterpė laiptai.

- Gerai, gerai. Nesibarkite, sugyvenkime geruoju, - liūdnai atsiduso Paulius.

Jautrų pilietį auklėti gali tik balkonai, laiptinės, sienos, durys ir skilę stikliniai langai. Negyvi urbanistiniai elementai, dizaino ar interjero detalės gyventoją gali pabarti, moralizuoti, paskaityti pamokslą. Mąslų, atonaliu gyvenimo ritmu linguojantį žmogų neturi teisės auklėti artimieji, valstybinės institucijos, Baudžiamasis kodeksas, tik dailiai kirpta skvero žolė, aukšta meniškai genėta durnaropių gyvatvorė, ilgos, siauros agurkų lysvės. Vieną kitą lemtingą žodį gali tarti žydinčios kriaušės ar užiantis bičių avilys.

Krako butas jautėsi giliai įžeistas ir ignoravo laikinąjį gyventoją. Mūras, tvirtos betono sienos, papildėjusios kalkės yra amžinos, o kaulai, sausgyslės ir sunykę raumenys - laikini. Miestas pranašesnis už žmogų. Dvikojis padaras nežino mikrobiologijos principų.

Slėnyje išsidriekęs miestas monotoniškai

rūpinasi konstitucija, kurią tobulina teisės ekspertai, sergi tvarkos sanitarai.

Norint teisingai suvokti miestą, reikia šimtmetinių tradicijų, valstybei ir tautai nusipelnusių kilnių protėvių, būtina kasdien užkandžiauti prabangiam viešame restorane ar kazino.

Laukia neišvengiamas paklydimas ir trumpas nervingas susierzinimas.

Miesto infrastruktūra, tiltai, viadukai ir komunalinio ūkio paslaugos yra itin sudėtingos.

Aptakūs siaubo bankai kviečia verslininkus medine lemties ranka, didmiesčiuose šešėliai stato namus vaiduokliams.

Miega stogo chimeros, lietaus vamzdžiai transliuoja svajas.

Įkyri pamėklių logika užkerta minčių tunelius.

Tamsus čerpių rūkas.

Pakaruoklio akyse skęsta mėnulis.

Į saulę įbestas apskritimo taškas.

Kada žodžiai pasieks debesis?

Kai benzina pakeis vanduo, žuvys konvertuos žvynus ir šventyklose, atsiprašom, prieglaudose išseks nuolat dalijami stiprūs alkoholiniai gėrimai.

Tada Lietuvos Prezidentą greičiausiai rinks Madagaskaro arba Jamaikos piliečiai.

Tačiau gali įvykti priešlaikiniai Prezidento, Seimo ar Lietuvos kaminkrėčio rinkimai, jei kvaišalai nustos veikti žmonių protus ir skurdus, nelaimingas gyvenimas svaigins stipriau nei baltos tabletės.

Atmintis piešia baltus sterilius tablečių ir miltelių pakelius, mikroelementus, naudingų bakterijų sambūrius.

Laikas suvokti, kad visaverčiam gyvenimui trūksta Mendelejevo lentelės elementų, pirmiausia radioaktyvių.

Kur rasti sveikatos lobius?

Tikrai ne literatūroje.

Matyt, todėl ieškotojų batai mina popierinius šaligatvius ir griaua enciklopedines tvoras.

Mieste nereikia ieškoti gyvenimo prasmės ir varginti žodžius, skirtus buičiai.

**Proto pokštai neteikia
vilties, aukštos sienos laukia, kada į žvaigždes nuskris
lengvas poeto žvilgsnis.
Į akis krenta klasikiniai pasakų
siužetai.
Šiandien reikalinga geležinė gyvatvorė, jei nori
išmokti saugiai žavėtis rudeniū.
Ryškūs debesys varvekliui
nudažė sparnus.
Ant stogo krašto maskatuoja mirtis.
Danguje
juodi paukščiai.
Sienos stumia dienas, be pavasario girgžda
grindys.
Skrenda nukirsta klevo šaka.
Vienišką lyriką aplanko
krūvinas saulėlydis.
Ruduo.
Tuščios laikrodžio rodyklės.
Nepastatyti kambariai gyvi.
Sienos groja drėgmę.
Liūdna
saugoti vienvatę.
Iki lango skrenda žvilgsnis, miestas
atviras melui.**

Po ilgų, tolimų nuo buities apmąstymų, Krakas suvokė, kad spynoje styro raktas, o jo ranka beviltiškai stengiasi jį ištraukti. „Gera, kad nenulūžo“, - apsidžiaugė gyventojas. Nulipęs į antrą aukštą, Paulius paskambino į kaimyno Vaclovo Palubinsko duris. Senutė Veronika, gyvenanti priešais Paulių, tyliai pravėrė savo laukijas duris, pro siaurą plyšelį stebėjo ir burbėjo: „Suknistas menininkas, išlepėlis, nevykėlis, menkysta, kaip tokius dar žemė nešioja. Būtų mano valia...“ Net auksinės moteriškos nervai nebuvo geležiniai, ką bekalbėti apie rūdžių išėstas geležis, tinką, betoną.

Vaclovas išlindo užtinęs, pikta rūkydamas cigaretę. Keiksnodamas nematomus, todėl ypač pavojingus priešus, jis sunkiai pakilo aukšty, bet lengvai atrakino duris ir sušvokštė:

- Problemos? Aš mūsų prie Kambulo rankomis afganus traiškiau... O tu - rakto pasukti negali... - pikta nusišplovė ant sudilusio kilimėlio buvęs „specnazo“ desantininkas.

- Ačiū, - ištarė Paulius.
- Nedėkok. Butelis alaus. Bet kokio...
- Gera.

Štai tau ir gyvenimo tragedija. Darbas myli šiurkščią jėgą, ranka nebijo nuospaudų, kilimėlis laukia pikto nikotininių seilių palaiminimo. Visi kažko laukia ir tikisi sėkmės. Kaip gera būtų išgarsėti ir gyventi laisvai - be durų, be langų, be rankenų. Ūmai rašytojas sudrebėjo. „Be durų ir langų! Juk tai kalėjimas! Be rankenų - tai beprotnamis! Ne, nenoriu požemio drėgmės, tamsos ir kriminalinio valstybės rūpesčio. Būtina teisingai reikšti savo mintis, antraip galas! Tik dabar supratau, koks pavojingas rašytojo darbas...“

Išgirdusi trinkelint Vaclovo duris, senutė Veronika pravėrė plyšelį, išlindo į koridorių ir sučiulbo:

- Pauliau, brangusis, nekreipk dėmesio į tą padugnę.

Tau nedera domėtis buitimi, o storžieviai tik ir laukia, kada galėtų įžeisti poetą. Ateik, turiu sausainių... Į mūsų laiptinę atsikraustė mergaitė. Ji labai daili, visada maloniai pasisveikina ir jau pirmą dieną į laiptinės koridorių atnešė vazonėlį palergonijų.

- O kuo ji vardu? - susidomėjo Paulius.

- Nežinau, nepaklausiau. Ji gyvena antrame aukšte, priešais Palubinską, tą nelemtą girtuoklį. Kai ką nors daugiau sužinosiu, papasakosiu.

Išgirdęs intriguojančią naujieną Krakas trumpai aistringai suvirpėjo - jis troško iškilti merginos akyse, tapti virtuozišku romantiku, meilės, lyrikos ir aistros plunksnos valdovu, užburti, pakerėti, pavergti naują, ko gero, naivią damą. Rašytojo visai nedžiugino ilgas ir skausmingas flirtas, jį visiškai tenkino, kad jo kūriniai išminktų atmintinai, deklamuotų valstybės ar šeimos švenčių proga. Uginga poeto vaizduotė netruko piešti pikantiškas, karštas, aistros ir atodūsių sklidas sceneles, kurios itin sėkmingai „įvažiavo“ į naujo romano puslapius. Greičiau prie stalo, delsti pavojinga gyvybei.

KOŠMARAS

Namuose Krakas retai šnekėjosi su kambario sienomis, lubomis ar parketu, dažniausiai ginčijosi su itin senyvu, kasdienybę varganai atspindinčiu veidrodžiu, laisvu, nepriklausomu anapilio koridoriaus ir paralelinių erdvių valdovu. Butas nebuvo panašus į mauzoliejų, piliakalnį ar kapą, tačiau šiukšlėms namuose ne vieta. Trivialus, netgi primityvus buto dizainas buvo palaidotas. Sugedus dujinei viryklei virtuvėje liko portatyvinė elektros viryklė, nešvari, pajuodusi, skilusi kriauklė, gana talpus katilas ir vienas alavinis šaukštas. Puiku, turto vis dar yra. Vieninteliame kambaryje puikavosi stiklinė, per daugelį gyvenimo peripetijų tapusi mašine. Paulius iš čiaupo prisipylė šalto vandens. Pusryčiai. Laikas pasistiprinti. Šaltas vanduo saugiai sugurgėjo į skrandžio baką, beveik amžinai tuščią, nepasotinamą, nenuramdomą. Gerai būtų vandenį pasišildyti, nebūtina vargintis ir virinti, visai nereikalingi arbatos ruošos ritualai. Tiesiog skrandžiui būtų lengviau, jei vanduo būtų kūno temperatūros. Galbūt reikėtų radiatoriuje išgręžti skylę ir žiemą gerti gydymą geležimi prisodrintą, nė lašo tanino neturinčią arbatą. Juk sietelis yra.

Deja, Palubinskas griežtai atsisakė įgyvendinti šį tobulą inžinerinį sumanymą.

- Nustok, Krakai, mane nervinti! - piktai sučepsėjo kaimynas. - Tavo pasiūlymai kažkodėl visada turi Baudžiamojo kodekso atspalvį. Nori stipti - stipk, aš renkuosi pilstuką. Tai tikrai natūralus, švarus gamtos produktas!

Per ilgus metus nebyliai bendraudamas su butu Krakas išmoko kuklumo, nebūdingo išlepintiems mūzų tarnams, retai mąstė apie akinamą prabangą, kilmingiesiems šunims skirtą egzotišką maistą. Gerovė ir prabanga būtų nugramzdinusi į kitą, ne mažiau pavojingą duobę. Turtas įkalina, supančioja, įpareigoja. Pinigai, matyt, svaigina dar labiau nei alkoholis. Krakas dažnai prisimindavo Džeką Londoną, aukso karštligę, kraują stingdantį šaltį, mirtį speigynuose. Dėl tokių niekų neverta nusisukti sprando, juoba Lietuvoje aukso nėra ir greičiausiai niekada nebuvo. Po juoda velėna akmenys, smėlis ir trūnijantys pterodaktilių griaučiai.

Kur unitazas?! Yra, vietoje. Gyvas, nepalijaujamai tekantis vanduo. Štai kur ištikimas draugas, kiek laiko čia praleista sėdint ir svarstant susidorojimo su nedėkinga žmonija planus. Teka gėlas vanduo, galima tiesiai iš neuždengto bakelio semtis ir gerti. Skanu, sveika, teisinga. Dar stiklą, užteks, pakaks. Tai kas, kad butis kukli, bet kūrėjas scenoje taip pat išgyvena skurdą, paskui sraigtiniais laiptais nulipa žemyn, krenta į žvilgantį „Linkolną“, į žydrą baseiną ar skanėstų duobę. Tačiau nepripažinimo ir finansų krizė tęsiasi per daug ilgai, neleistinai, pavojingai, matyt, reikia kietos publicistinės kantrybės. Tikra kantrybė niekada neapgauna, neapvilia, nes kantri asmenybė pamiršta, ko trokšta ir jos norai tarsi išsipildo.

Laikas prisipilti katilą vandens. Aišku, iš čiaupo. Nešinas sklidinų puodu Paulius įžengė į kambarį ir pastatė jį ant vietomis sulūžusio parketo, šalia daugiabriaunės stiklinės. Štai vakarienė paruošta, jokių serviravimo įmantrybių, jokių balzakiškų, floberiškių, gidemopasaniškų rafinuotumų, grožybių ir estetinio šakojimosi. Ir nereikia lakstyti į milžiniškus prekybos centrus, laviruoti su išcentruotais polietileno krepšiais, stumdytis eilėse, prakaituoti, kai iš sandariai

užsegtos džinsinės striukės bandai ištraukti nepasiekiamą „Maestro“ kortelę, o grįžęs į būstą pagal idiotiškus televizijos receptus verdi brangokus primityvius pietus. Šalin nuodingas nesveiko maisto injekcijas, persivalgymus, vėmimus, vaistų saujas, medikų vizitus, klizmas, operacines, šarvojimo sales. Mieste gyvena bepročiai, kurie nesupranta, jog viskas tinka, viskas privalo būti vienu metu čia, dabar ir visada. Ir jeigu automatiškai, mechaniškai, holivudiškai neaplanko sėkmė, jeigu nėra visagalės kreditinės kortelės, stambaus čekio, iš tolimų, beveik nepažįstamų protėvių paveldėtų auksinių monetų, tada būtina tik stiklinė vandens ir šaukštelis akmeninės ukrainietiškos druskos, jei dar nenumalšintas apetitas.

Žinoma, itin sunkiomis akimirkomis vargšas daugiabučio gyventojas tikėjo, kad unikalią asmenybę turi supti gražūs daiktai, prabangūs niekučiai, itin dailiai atspausdintos nuosavos knygos, paveikslai, muzikos plokštelės, šalia jų estetiškai tysoi buteliai rūšinio vyno, cigarai, krištolas. Dekoracijoms pagyvinti būtinas nepaliaujamai čirškiantis telefonas, vietoje bejausmio autoatsakiklio neprošal įsigyti sekretorę ir storą dalykinių kontaktų bloknotę. Taip pat reikalingas ryškus toršeras, supamasis krėslas, riešutmedžio stalas, kietas prodiuseris ir patikimas pusbrolis, finansų biržos makleris. Deja, niūri aplinka stokojo amerikoniško kūrėjo atributų.

Ištroškęs Paulius itin noriai sugurgė pilną stiklinę negazuoto mineralinio vandens. Lauke temo, bet miegoti dar anksti. Be to, kur žvakė? Vaškinė, pašventinta. Nėra pagarbaus religinio ritualo arkikatedroje, bent 13 eilėje nuo

Prezidento, premjero, Seimo pirmininko. Tik jausdamas socialinį hierarchinį vientisumą kūrėjas patiria europinį, civilizuotą, pagarbų religinį jausmą ir visada būna pasiruošęs staigiai kūrybinei išpažinčiai. Tai tikro, oficialaus menininko statuso privilegija.

Daugiabučio gyventoją prislėgė prabangaus židinio stoka, aštrus sietyų, toršerų, stalinių lempų trūkumas. Šviesa - išrinktųjų privilegija. Na štai! Elektra vėl dingo - prakeikta pasenusi sovietinė elektros instaliacija prieštaravo kilniems kūrybiniams siekiams. Ir vėl reikės kreiptis į Palubinską, vėl nenumatytos išlaidos, pamokymai, priekaištai. Alus.

Už sveiko, neiškulto, apyšvario lango svyravo draugas - senas, surūdijęs žibintas, nušvietęs totaliai tuščią kambarį, neminint miniatiūrinio rašomojo stalo, kėdės ir senos spintos, pilnos knygų. Visas pasaulinės literatūros archyvas - namuose. Juk tai neįtikėtina aukštas kolekcinis pasiekimas. Kam skaityti svetimas mintis - per vėlu, per nuobodų, netikslinga. Senos knygos seniai sukūrentos, paverstos vertinga šiluma, gėriu, ateitimi. Cinkuotame kibire, kai žiemą būdavo pasiutiškai šalta, Paulius atsargiai degindavo lapą po lapo, kad nepajuostų lubos. Šilo rankos, veidas, kartą užsidegė plaukai, nusvilo ūsai. Niekis. Viskas bus, tik ne iš karto. Truputį vėliau.

O tikrosios knygos - tai palikimas Lietuvai, Europai, senam kambariui. Juk Paulius Krakas - rašytojas, tikrasis Lietuvos rašytojų sąjungos narys, štai pažymėjimas, numeris 666. Tobulas skaičius, įpareigojantis, anapusinis. Štai trys romanai, daugybė vienodų egzempliorių, pačios geriausios knygos, tiesa, viršeliai nevykę, bet ką padarysi, ne viską galima sutvarkyti. Leidžiant knygas su autoriumi niekas nesitaria, nederina meno ir estetinių koncepcijų, kiekvienas baras veikia savo nuožiūra, tik žiūri viena - finansų - kryptimi. Leidyklos ignoruoja pakilų, spalvingą, išraiškingą menininko gyvenimą. Leidyklos mąsto kitaip, joms svarbiausia niekada neišmokėti autorinio honoraro. Turbūt jos mano, jog menininkas privalo badauti, skursti, būti už padoraus gyvenimo ribų.

Tik tada gali gimti neįkainojami meno šedevrai. Klasika! Naujasis Marksas! Proletarinis mąstymas visada nugali buržuazines fanaberijas. Maišto dvasia pabunda šalia plieninio šiukšlių konteinerio. Krakas nenorėjo, kad taip tęstųsi amžinai, geriau eiti pramintu sėkmingai praturtėjusių rašytojų keliu. Puikiai žinomos kūrybinių kolegų ir konkurentų, visa laimė, pasimirusių, pavardės, bet dabar jos visos pamirštos. Neverta prisiminti.

Reikia pripažinti, kad Krakas netroško svetimų, plunksnos brolių parašytų knygų šlovės. Jis ne kritikas, ne tekstologas. Kiek reikėjo, perskaitė jaunystėje, o jei ir liko kokia spraga - ne bėda. Taigi rašytojo namuose šeimininkavo tik savos, nesvetimos knygos, kurios it perkamos viešųjų knygynų moterys negalėjo įsibrauti į steriliai etiškus Krako namus. Rašytoją saugojo neperšaunami grožio kontūrai. Asmeninės raiškos skeleto negalėjo pramušti nei skandinaviškos, nei lotynoamerikietiškos, nei eskimų kulkos.

Reikia įrodymų? Prašau! Romanistas čiupo storą tomelį ir neapsiriko. Štai jo romanas apie gyvenimo esmę, o viršelyje du jaunuoliai rausvame saulėlydy susikibę rankomis. Pigu, buitiška, o gal net kontraversiška. Kvaila būti veidmainiu ir slėpti palaimingą demiurgo aureolę užrakintoje knygų spintoje.

Staiga Paulius susimąstė - ar jis galėtų būti Dievu? Pašoko. Galėčiau ar ne, galėčiau ar ne, lyg burdamas iš alyvų žiedų, neramiai kartojo, burbėjo panosėje ir blaškėsi tarp keturių sienų. Stop. Esu kūrėjas. Galėčiau. Žinoma, lengvai. Jei tik nereikėtų pačiam piltis vandens iš čiaupo. Kad vanduo atsirastų stiklinėje pats - nieko daugiau nereikėtų.

O ar norėtų? Ir vėl lyg burdamas - ar norėtų, ar norėtų... Jei nori būti Dievu, turi sukurti vandenį iš Nieko. Ne. Per daug atsakomybės. Painu, nerimta. Užteks. Laikas tiesiog suversti dar vieną stiklinę. Ir grįžti prie savo parašytų knygų. Oho! Štai menininko verta palaima. Visa biblioteka. Be daugelio romanų dar buvo parašytos ir išleistos trys poezijos knygos ir pjesių rinktinė. Pjesės, deja, nepastatytos. Nieko, viskam savo laikas. Metas rasti vietos kitoms, būsimoms knygoms ir skaityti savo jau išleistas knygas.

Giliai, beveik po žeme, rašytojas tikėjosi, kad jis ne vienintelis genialios literatūros skaitytojas, kažkur toli, o gal visai arti, gal už šitos rytinės sienos ar po grindimis gyvena jautri panelė ar inteligentiška ponija, dėmesingai graužianti sudėtingą simbolinę literatūrą. Kodėl ponios, o ne ponai? Pauliui staiga parūpo feminizmo problemos. Ponios, tik ponios, nes jos skaniai kvepia, jų figūros su tokiais dailiais išlinkimais ir įdubimais, o po drabužiais jos slepia tokius dalykėlius... Ech! Negerai, mintis nuklydo ne į tą pusę, reikia ryžtingai grįžti prie kūrybos, prie amžinosios versmės. Rašyti, rašyti be klaidų, pataisymų, jokios korektūros. Kiekvienas spontaniškai gimęs Pauliaus sakinyss buvo krakiškai teisingas, tiesiog tobulas, tik leidėjai tuo skaudžiai abejojo.

Kartą „Akmeninės angies“ leidykloje ištaisė visą skyrių krakiško teksto, toliau netaisė, nes stilistė kažin ar pagrįstai suabejojo Pauliaus lituanistinėmis galiomis ir pasitarusi su leidyklos direktoriumi paskambino autoriui. Krakas žaibu nulėkė į redakciją, virpėdamas apžiūrėjo savo rankraštį, bet aprėkti jaunutės lituanistės drąsos neužteko. Sūri ašara, virpantys paširdžiai ir oro stygius. Pakirstos kūrybinės raiškos šaknys. Nugenėtas liemuo, slidus juodas apmaudas. Panelė įžūliai šypsojosi ir pirštu itin skaudžiai baksnojo ištaisytas ir abejotinas teksto vietas. Paulius pro ašaras sunkiai įžiūrėjo pataisymus, garsiai pūtė nosį ir kvailai linkčiojo galvą.

Knyga išėjo sužalota, traumuota, neįgali, Krakas vargiai pažino savo mintis, laimė, tik viename - tryliktame - skyriuje. Kiti liko nepaliesti, skalsūs, ritmingi.

Daugiau jokių nuolaidų korektūrai! Niekada. Talentas atsiskleidžia tik laisvame, nesuvaržytame, nepribraukytame popieriuje, antraip virsta makulatūra.

Galbūt jo kūryba pasklido, poezija pasiekė grožio ir švarių žodžių ištroškusias širdis. Galbūt šiandien vietinė, viendienė vokalinė grupė repetuoja poeto dainą, staigia, rėkia, kaukia pažangios eilėdaros mintis. Po metų - gyvas šou eteryje, koncertų ciklas po Europą, prezentacija, cigaras, beprotiškas šokis su chalatu Rotušės aikštėje... Čekis...

Apsvaigintas teisingų minčių Paulius it girtas krito ant aplūžusio, nušiurusio, duobėto parketo, apsiklojo senu lietpalčiu ir pakankamai greitai užmigo. Ankštoje spintoje uždarytas veidas, reikia žengti dar vieną žingsnį į sieną.

Pabudo kūrėjas naktį. Jį kankino niūrios, beprotiškos, visai neliteratūrinės mintys. Sausas tinkas prieš akis dar labiau pabalo. Kambarys pavirto plačiu ekranu. Garsiai trakstelėjo elektros iškrova. „Gal Palubinskas suremontavo elektros instaliaciją...“

- Aš tavo sūnus! - staiga prabilo iš sienos išnirusi šmėkla.

- Ne! - iš baimės sustaugė Paulius ir puolė į virtuvę.

Sutrinkinėjo griūvančios kėdės, ant grindų nusirito stiklinė, krito nesuvokiamos paskirties įrankiai ir tušti mineralinio, pieno, sulčių buteliai.

- Aš tavo sūnus!

Apspaugęs, mieguistas poetas instinktyviai susirado ir užsidėjo akinius, puolė į vonią, drebančiom rankom užrakino duris ir isteriškai smogė sau į pamėlusias iš siaubo lūpas, žandus, galvą, krūtinę. Ištiesė ranką, sulenkė keturis pirštus ir smiliumi norėjo durti į akį, bet laiku apsigalvojo. Pagaliau miegai išlakstė.

- Aš tavo sūnus!

Virpėdamas visu kūnu Paulius juto, kad jam užima kvapą. Nepadėjo smūgiai, kukli asketiška saviaukla. Reikėjo skausmingo vienuoliško rimbo, nuplakti nusidėjusį nuodėmingą kūną. Dingo racionalios mąstysenos liekanos, krūtinę užpildė baisus, paniškas, gyvuliškas siaubas.

- Aš tavo sūnus!

Atplėšęs vonios duris Paulius vėl nulėkė į virtuvę, virpančia, rokenrolą šokančia ranka čiupo tuščią butelį ir išsprogusiomis akimis dairėsi aplink. Rašytojas norėjo smogti, bet nežinojo į ką! Į save?! Jokiu būdu! Neišvengiamas, skaudus nuostolis menui, kūrybai ir tikras pavojus individualybei.

- Aš tavo sūnus!

- Kas tu ir ko sieki?! Še tau! - sušuko panikos apimtas Paulius, prišoko prie šmėklos ir trenkė buteliu. Stiklo tara be menkiausio pasipriešinimo perskrodė nematerialią būtybę ir atsitrenkė į sieną. Pabiro šukės, krauju pasruvo menininko ranka, seko talento syvai.

- Aš tavo sūnus!

Prarasdamas sveiką nuovoką Paulius stipriai dūrė kruvina stiklo nuolauža, tarsi kirviu kapojo įelektrintą oro sūkurį, iliuziją, proto miražą, vaiduoklį.

- Aš tavo sūnus!

Šis sakinyš varė Paulių iš proto. Jis sukaukė iš skausmo, nevilties, pamišimo ir su butelio nuolauža ėmė kapoti sieną. Netrukus butas atrodė lyg po šiurpių bohemos orgijų.

- Aš tavo sūnus!

**Smūgis galva į sieną,
smūgis į spintą,
dūžtantys stiklai,**

**skausmas,
temstanti sąmonė,
tamsa.
Nutilo vargonai.
Gieda dantys.
Moja nupjauta ranka.
Protą slegia lietus, upę
užėmė vanduo,
skurdus dykumų emigrantas nešė
telegramą į oro paštą.
Džiūna akis, skirta pjauti skaidrų
stiklą.
Baugi ramybė pančioja sapnus.
Tačiau iki ateistinės
mirties,
krikščioniškojo prisikėlimo
ar indiškiosios reinkarnacijos
dar buvo toli.
Reikia kentėti.
Pailsėti.
Nurimti.
Numigti.**

Po sunkaus nemotyvuoto sukrėtimo Kraką apėmė miegas, atsikirto protas, sunkiam nesuvokiamam išmėginimui priešinosi skeletas, it kiauri vargonai spengė kaukolė. Krakas mieguistai apsižvalgė, liko tik parketas, aiškus, tikras, medinis. Užsivėrė akių vokai, sulinko keliai, ant grindų sunkiai driokstelėjo kūnas. Žemėnautas krito į laikino poilsio vietą ir ketino nugrimzti į palaimingą Morfėjo pasaulį.

Deja, ne taip paprasta sostinėje išmiegoti. Bet kada gali užklupti paklydęs reketininkas, pavargusi mokesčių inspekcija, korumpuoti dorovės paveldo saugotojai, ekvilibristai, ekstrasensai, šarlatanai arba šiaip triukšmadariai. Užuot ramiai smigę namuose, patiltėse, Žemaitės skvere, po Pauliaus langais ginčijosi girtuokliai, visa laimė, ne intelektualiomis temomis. Net ir mieguistas Krakas pažino duslų Vaclovo Palubinsko balsą:

- Pasaulį valdo suknisti parazitai. Kas sudarkė mano gyvenimą? Prakeikti masonai!

Kaimyno leksikonas tolo nuo klasikinės lietuvių kalbos, ką jau kalbėti apie sugėrovus, sočiai prisprogusius pigaus spirituoto vynelio, beprasmiškai spoksančius apgirtusiomis akimis į lyderį, tačiau ničnieko nenučiuokiančius apie sąmokslų teoriją. Paulius susidomėjęs klausėsi girtuoklių kliedesių - nežinia kada kūryboje gali prireikti beprotiškų minčių, kurių nesugalvos nei užkietėję blaivininkai, nei Valstybinės premijos laureatai.

Vaclovui Palubinskiui ramybę drumstė masonai - slapti, nežinomi, pavojingi priešai, metodiškai griauinantys Lietuvos ekonomiką, sportą ir spirituotą poilsį. Kadangi masonų ložė buvo suktai slapta, jos negalėjo pastebėti nei šiek tiek išgėrę, nei visiškai girti pašnekovai. Opi globali transkultūrinė problema skaudžiai dusino eksdesantininką. Būtina pridurti, kad masonų nebuvo matęs ir pats Palubinskas, juos sėkmingai intelektualiai abstrahavęs ir identifikavęs. Sugėrovų lyderis slėpė šį faktą nuo tarpuvartės kolegų ir stiklo taros supirktuvės

vedėjos. Galbūt masonus stebi išprotėję rašytojai - stuktelėjo pakankamai blaivi ir perspektyvi mintis.

- Ei, inteliūga! - nudžiugo Palubinskas pastebėjęs, jog Paulius pro langą stebi perspektyvų gatvės incidentą ir neva ironiškai šuktelėjo iš apačios: - Kas yra masonai, atsakyk!

- Ką, dabar? - susiraukė Krakas ir suburbėjo po nosimi: - Velniava, ir reikėjo man prieiti prie lango. Palubinskas visiškai kvailys, mulkis, bet, žaltys, pastabus.

- Klok nedvejodamas, esi skolingas du butelius alaus. Vieną nubrauksiu, jei papasakosi apie masonus!

Apgaubtas kambario tamsos Paulius nusipurtė, bet atsakyti Palubinskui neišdrįso - kas žino, kada ir kokios gali prireikti pagalbos. Krakas ne oratorius, bet apačioje publika negyvai nusitašiusi, išdvėsusi, todėl nelabai suvoks, apie ką kalbama, juoba šmėklos pasitraukė, širdis vėl mušė įprastu ritmu.

Užsidegęs cigaretę Paulius itin atsargiai pravėrė langą. Sugirgždėjo rėmas, tarsi įspėdamas rašytoją nesivelti į konvento avantiūrą, nelipti į eretišką sakyklą ir nepažioti poetiškos koserės. Deja, stabdyti priverstinės oratorystės šuorą per vėlu. Modernusis Ciceronas prabilo. Urbi et orbi. Miestui ir pasauliui, girtuokliams ir blaivininkams, žiopliams ir genijams. Teklauso, kas turi ausis...

- Masonai - tai konspiracinė draugija, kurios užduotis - padėti pasauliui, - susikaupęs pradėjo Krakas.

- Sakai, padėti?! - užstaugė įsiutęs Palubinskas ir nustūmė draugelį, lindusį apsikabinti, pasibučiuoti ir prisipažinti amžiną draugystę, ištikimybę, partnerystę. - Tai kodėl jie, gyvatės, slapstosi?

- Kai buvo sunaikintas tamplierių ordinas, likę gyvi riteriai patraukė į Škotiją ir ten įkūrė slaptas ložes, pavyzdžiui, „Naujieji mūrininkai“...

- Mūrininkai... statybininkai... - sujudo neblaivi publika apačioje, - juk tai mes, darbo klasės riteriai...

- Škotai?! Tai jie škotai! - dirbtinai garsiai nusijuokė Palubinskas. - Viskas aišku, ką reikia atkalti. Vyrai, paskui mane, lupsime škotus...

- Geras! Kaip bulves? Prakeikti krienai! Ar virsime košę... Druskos prireiks... - be ryšio sapaliojo girti draugeliai, siurbdami antimasonines pilstuko kaukolinio drumzles, o galbūt net delikatesinio agurkinio losjono buteliukus.

Vargu ar girta šutvė prisiminė, kad losjonai skirti ne skrandžio, o odos priežiūrai. Tačiau Krako išdėstytos analogijos visiškai užteko užlopyti visas žinių spragas. Dabar viskas aišku, kodėl sugriuvo Sovietų Sąjunga, kodėl Lietuvoje siautėja bedarbystė ir žlugo bankai... Palubinskas pamatė priešą.

- Masonai pražudė mano gyvenimą, pragėrė jaunystę, nusviedė į Afganistaną, pakišo po griūvančių tiltų, dovanojo dusulį ir bedarbystę. Būkite ramūs - aš prigriebsiu juos! Ir be jūsų pagalbos!

Ištuštinusi spalvotą stiklo tarą šutvė pasuko į kaimyninį kiemą, kur po futbolo rungtynių vaišinosi ir šėlo škotai, futbolo aistruoliai. Palubinskas, pamatęs kiltu pasipuošusius škotus, nesuriko jokio karo šūkio ir sviedė tuščią alaus butelį į artimiausią stovinčią figūrą su sijonu.

- Štai tau, išgama! Bobos neraliuotos! - sušuko Vaclovas.

Smūgis buvotaiklus. Tuščias losjonobuteliukas melodingai suskambo, pataikęs į škoto galvą. Masonas pasviro, nusipurtė, bet išsitiesė. Kietas, užsimaskavęs, bet nepakankamai. Matyt, pamiršo ložės konspiraciją, hermetizmą, slaptumą ir atsigrėžė.

- Mirtis masonams! - suriko Palubinskas.

Paskui jį nulėkė visa sunkių pagirių iškankinta Lietuvos drėgnojo poilsio atvira ložė.

- Fuck! - klasikine anglų kalba atkirto įširdęs futbolo fanatikas iš Škotijos.

Škotas, į kurį pataikė Palubinskas, buvo stambus žaliūkas - platūs pečiai, galinga krūtinė, ilgi šviesūs plaukai, vešli ruda barzda, juoda odinė, kniedėmis nusėta striukė, raudonas languotas kiltas, sunkios metalinės grandinės.

Dabar kovotojus skyrė tik kovos šauksmas, gentinė nesantaika, liepsnojanti tuštuma, racionali protu nepaaiškinamas įgimto teisingumo alkis. Pribėgęs Palubinskas pašoko ir spyrė, bet nepataikė ir vos neišsitiesė ant grindinio. Škotas pasinaudojo varžovo aplaidumu ir stipriai trinktelėjo kumščiu į pilvą. Vaclovas suinkštė, bet greitai pasitempė, dvasiškai atsigavo. Jis - supermenas. Apie tai bylojo už vieną litą pirkti marškinėliai, ant kurių švytėjo rėkiantis užrašas „Superman“. Atėjo keršto akimirka, bet Palubinskas pajuto žiaurią pilstuko kaukolinio diskvalifikaciją ir dvasinę „Naujųjų mūrininkų“ ordino jėgą. Beveik alpėjantis Palubinskas sudribo ant grindinio ir sunkiai alsuodamas išsitraukė cigaretę, kurią mandagiai pridedė masonas. Antimasoninis mūšis pasibaigė, akistata su kilmingu ložės prisiekusiuoju nedavė jokios apčiuopiamos naudos, tik išgelbėjo brangią neblaivią gyvybę. Losjono patruliai, asfalto pilotų instruktoriai tylėdami sukirto rankomis ir rūkė taikos pypkę.

Legendinį gatvės mūšį stebėjo Krakas, pro atvirą langą įdėmiai studijuodamas karinių jėgų dislokaciją ir batalijas. Asocialaus peizažo neužstojo standartiniai namai. Fiestai netikėtai taikiai pasibaigus, piktas ir išsekęs Paulius griuvo ant atvėsusio parketo, ilgai muistėsi ant neminkštos medinės plokštumos, vartėsi nuo vieno šono ant kito ir intensyviai kedeno butaforinę pagalvę - seną žieminę kepurę. Niekaip negalėjo užmigti, zyzė įtempti nervai, it įkiršintos vapsvos kaukolėje siautėjo mintys. Nemigos priveiktas Krakas apsivertė aukštiekninkas, krestelėjo kojomis, bet užmigti nebepavyko.

- Beviltiškai svyrančius bokštus restauruoja, o kas paguos mane? Nejau tik šmėklos...

Išvargintas nakties įvykių, tysodamas ant nebrangaus, bet mielo ir dvasiškai artimo parketo, rašytojas susimąstė apie naują romaną - jaunas angeliško veido, atletiška sudėtas restauratorius kovoja su klaikiomis senamiesčio šmėklomis ir griuvėsiais, kuriuos stengiasi užkonservuoti retrogradais masonais, ir flirtuoja su žavia, valdinga Kultūros ministerijos biurokrate, dalykinio pokalbio apie finansavimą metu leidžiančia paglostyti švelnias tobulas šlaunis. Pažadėjusi stambią valstybinių pinigų sumą, referentė skiria talentingam atletui pasimatymą savo viloje užmiestyje, bet atvykusį restauratorių pasitinka keletą parų nešerti buldogai. Be ilgų diskusijų ir įžanginio žodžio šunys pasiryžė perkąsti neprašytam svečiui, aistringam architektui gerklę, sudraskyti kojas. Jokio suartėjimo, jokių meilės arijų, bejėgiškas, aklas skuodimas namo, gelbstint savo gyvybę ir kailį...

Kaip banalu! Rašytojas nusipurtė. Po paskutinio monotoniško, lėkšto, jokios filosofinės prasmės neturinčio sakinio iš neparašyto romano Paulius išbėgo tiesiai į nebeletristinį kiemą. Lauke jis apžilpo nuo saulės. „Nesupratau, - užsidengęs akis nuo žlibinančios šviesos suabejojo Visatos protu Paulius. - Juk dabar vidurnaktis.“

Kai įnoringa Tichė sukeičia vietomis dieną ir naktį, sėkmę ir bankrotą, pripažinimą ir panieką, reikia būti itin budriam. Blausus žvilgsnis į kairę, paskui į dešinę. Miestas troško atgimti naujomis asfalto gatvėmis, ką tik pasodintais liaunais medeliais, garuojančiais acetoniniais dažais. Gatvės tuščios, jokio

transporto, tik pro šalį pralėkė trys rikšos, o virš galvos ugnimi alsavo oro balionas. Staiga prie poeto sustojo daugelį kartų matytas troleibusas. Kruvina ranka laikydamas butelio nuolaužą, su pižama, basas, Paulius pirmą kartą įlipo į troleibusą. Sutrikęs poetas pažvelgė į savo ranką, kuri gniaužė aštrią ir pavojingą stiklo šukę. Kam jam stiklas? Gal ketino išmesti į spalvotą metalinę dėžę, gal parduoti stiklo taros supirktuvėje? Šito Paulius nežinojo, todėl pasijuto nesaugus, apnuogintas, pažeidžiamas.

- Matei mirtį? - pasiteiravo jauna daili dama.
- Taip.
- Kaip ji atrodė?
- Kaip keturkampis oro balionas.
- Balionas nebūna kamuotas. Oro balionu skrenda mano tėvas, - karčiai šyptelėjo mergina. - Ar jautiesi kaltas?
- Dėl mirusio benamio stotelėje? Ne! - paniuręs atsakė Paulius. - Aš dažnai sapnuoju stiklo šukes, kraują ir skausmą. Ar sapnai turi prasmę?
- Viskas turi prasmę, tik reikia laiko suvokti tiesą. Ar pameni Kauną? - paklausė panelė.

„Dukrelė valdo troleibusą, o tėvas - oro balioną. Tranzitinė šeima. Kur veža protas?“ - susimąstė Krakas. Dabar jo niekas nestebino - nei kruvina pižama, nei kad jis vienintelis keleivis, o vairuotojo nematyti. Kraką tik sudomino, kad troleibuso niekas nevaldo. Vairuotojo nebuvo nei kabinoje, nei ant stogo, nei po kėdėmis. Niekur! Troleibusą valdė autopilotas, šaltas kompiuterinis protas, tamsus interneto tranzitas. Miesto panorama virsta ekranu, elektros impulsai suvynioja protą į ritę, rankas paverčia tiltais, užmestais ant atominių burių. Skyla apvalūs mąstymo branduoliai, grandininė reakcija užpildo tuščią eterį. Jokios baimės, jokios panikos, bedugnė - tik vanago sparnų mostas, karštas smėlio piltuvas. Lengva kvėpuoti, nes paslaptis įkvepia kūrybą.

Košmariškas kūrėjo gyvenimas įgavo prasmę. Paulius atsargiai suskaičiavo visas troleibuso kėdes ir įkrito į devintą iš kairės.

- Kodėl į devintą? - susidomėjo mergina.
 - Devyni - laimingas skaičius.
- Ranka stebuklingai išgijo, dingo kraujas ir pižama, saulė ritosi vakarop, o Krakas nustebe išvydo, jog vilki padėvėtu, bet pakankamai elegantišku kostiumu. Tarsi dabar pabudęs Paulius išplėtė akis, neramiai sujudėjo ir apsidairė.
- Iš kur visa tai? - paklausė jis merginos.
 - Tave stebina daiktai? - klausimu į klausimą atsakė mergina. - Tarp esančių ir tariamai esančių daiktų nėra griežtos ribos.
 - Tą ir aš žinau, - piktokai atrėžė Paulius. - Fantazija ir realybė tėra rašytojo kūrybos dalys. Tačiau kodėl taip atsitiko šiandien? Ir ne romane, ne filmo scenarijuje?

Merginai nespėjus atsakyti, rašytojas išvydo keistą dangoraižį, kurio niekada anksčiau nematė.

- Greitai stato... Verda, kunkuliuoja gyvenimas, tik aš merdžiu, traukiuosi, nykstu.

Nespėjo Paulius pratęsti vaisingų samprotavimų, kai jo žvilgsnis užkliuvo už spėriai augančios plačialapės palmės. Saulėta žaluma paklydo beveik šiaurinėje Lietuvos klimatinėje platumoje. Matyt, meteorologai supainiojo koordinates, lūžo universalus kompiuteris arba jame įsiveisė edrūs virusai.

- Tai bent. Laikas sprukti.

Troleibusui stabtelėjus, Paulius iššoko. Kad ir kaip būtų keista, lauke palmės nebebuvo, dingo ir kostiumas, jis vilkėjo savo įprastus drabužius. Poetas liūdnu žvilgsniu palydėjo nuriedantį troleibusą.

- Prakeikimas. Vėl nepataikiau. Kur eiti - namo ar kitur? Tik kitur!

Dabar Krakaskulniavo pėsčias Antakalnio gatvėtarsi betikslo. Tačiau rašytojas jautė, kad jo žingsniai tvirtesni, protas aiškesnis, kryptis tiesesnė. Sustojęs ties spindinčiu metaliniu objektu jis beveik patikėjo, jog dabar vidudienis, ne naktis. Ant tamsaus negailestingo grindinio tarsi dangaus žvaigždė švietė 5 litų moneta. Šiltas maistas, ramus miegas, gyvas rytojus. Nereiks susilenkus slinkti į „Laiko“ redakciją ir maldauti honoraro už būsimus straipsnius, interviu, esė. O gal jau parašytus ir atspausdintus, gal jam nesumokėjo, apgavo? Gal jis pamiršo paimti honorarus, gal pametė arba redaktoriai ir buhalteriai kam nors kitam atidavė jo pinigus, pavyzdžiui, Grakui, Drakui ar Trakui. Grįžus namo reikės pasiskolinti iš Veronikos telefonų knygą ir, jei geroji kaimynė leis, paskambinti visiems Vilniaus gyventojams, turintiems panašią pavardę. „Jaučiuosi ne vienas. Mūsų daug. Ir mes visi Krakai“, - it maldą tyliai pakartojo rašytojas.

Pauliui buvo sunku prisiminti, kokius straipsnius rašė, o kokius ketino rašyti. Šiaip ar taip, miestą užplūdo intelektualių personų lavina, chaotiškai išdėstytų stacionariose - butuose, kotedžuose, rūmuose, ir mobiliuose vietose - automobiliuose, oro balionuose, traukiniuose. Reikia žaibiškai apsispręsti, kas svarbiau - estetika, etika, kūrybinės gairės ar išvaizdžios, iškilios, išlepusios asmenybės? Kas svarbiau - idėja ar jos įkūnijimas, kūrybinė aistra ar sunkus honoraras? Įžūliai, stroboskopiškai, klaustrofobiškai it klonuotas jonvabalis švytėjo nemirtinga klasikinė dilema. Jis baiminosi, kad sumokėti gali ne grynais, bet pupų, runkelių, cukraus maišais, cukinijomis, malkomis, o gal net kukliomis paslaugomis - pirštu, rodančiu neišvengiamą judėjimo kryptį pro duris, užgauliu žvilgsniu, nestipriu juoku, kertančiu per kaukolę, arba tuščiu loterijos bilietu. Ne, dilema netikra, redakcijoje dirba normalūs piliečiai, ne menininkai, nuolatos abejojantys savo identitetu, svarstantys, verta ar neverta žudyti. Visiems menininkams ir biurokratams, kurie nori mąstyti ir giliai panirti į neištirtas sąmonės gelmes (apie 1,5 colio), geriausiai tiktų kompaktiška kalio cianido tabletė. Dvi. Viena atsarginė, jei sudrebės ranka ir apvali mirtis nuriedės už sunkios, nepajudinamos spintos.

Jei nori numirti, reikia įdėti itin daug pastangų. Tad gal lengviau gyventi. Visiems be išimties, jokio letalinio rasizmo. Antraip nebus keraminės ateities, futuristinės plytos virs smėliu, kurį skalaus sausų žodžių jūra. Svyruoja aštrūs protai, niekada nesiekę tiesos. Godulys atmerkė nemokšų akis, miega kaukolė, nepabudusi lopšyje. Intelekto pakanka tik girtam autopilotui.

Redakcijų, leidyklų, spaustuvių pastatai dvelkė žeidžiančia paslaptimi. Tamsiuose, ilguose, kreivuose koridoriuose slampinėjo uolūs kultūros čiabuviai, klonuoti meno politikos genijai, neįtikėtina gracingos kūrybos, talento ir asmenybės paslaptis kiaurai matančios sekretorės. Rašytojas nesuprato žiniasklaidos darbuotojų siekių, interesų, motyvų. Kas skaito kultūrinius straipsnius? Nejaugi jie dar kažkam įdomūs? Tikrai ne tiems, kas rašo. Turbūt tik tiems, kas juos taisto, redaguoja, maketuoja, spausdina. Tikriausiai kultūrinius straipsnius skaito masonai, slaptų, požeminių, užkulisinių organizacijų nariai. Palauk! Jeigu žinomi tiražai, tai galima suskaičiuoti, kiek Lietuvoje yra masonų. Lygiai tūkstantis! Jie išperka visas knygas, almanachus, kultūros žurnalus, niekam nepalikdami šansų perskaityti nemarų publicistikos, eseistikos, poezijos

šedevrą, suvokti pašaukimo ir kūrybinės minties dualizmo didybę.

Kartą jam į namus atvežė milžinišką bulvių maišą, o kitą kartą padavė kažkokią dėžę, liepė paimti. Honoraras. Paulius nedvejojo, duoda - imk. Dėžėje buvo tuzinas cypsinčių viščiukų. Juos visus nunešė kaimynei Veronikai. Moteriškė nuoširdžiai dėkojo, sodo namelyje prakuto būrelis vištų, o Paulius ne kartą valgė skanią kiaušinieneę, kartą netgi vištieną.

Štai barterinių mainų stiprioji pusė. Silpnąją priminė gurgiantis skrandis.

Šiandien beletristą vėl aplankė džiaugsmas, po trijų visiškai nesėkmingų dienų pasitaikė laiminga minutė ir stambi moneta.

- Kada įstosime į Europos Sąjungą? - staiga jis paklausė gatvės darbininko.

Užkalbintas plačiapetis, vėjo ir saulės nugairintu veidu vyriškis įdėmiai pažiūrėjo į pakumpusį Paulių - ne alkoholikas, ne narkomanas, tiesiog pavargęs, nusiminęs, tačiau smalsus žmogus.

- Ar tu poetas? - pasidomėjo darbininkas ir riebiai nusispjovė ant šviežio, karšto, dar garuojančio asfalto.

- Taip, - dar labiau susikūprino Paulius.

- Tikrai ne šiomet, - staiga prajuko darbininkas. - Gal nori parūkyti?

- Žinoma, ačiū. Gerai, kad Europa palauks. Noriu parašyti ikieuropinę poemą, panagrinėti šį įstabų periodą...

- Še, imk dar vieną, - darbininkas įbruko Pauliui papildomą cigaretę ir nususuko. - Palaiminti keistuoliai...

Darbas yra darbas, o poetai gali ir su varnais bendrauti.

Paulius rūkė mažai, jį svaigino net cigaretės dūmas. Tiesa, namuose jis traukė pypkę, bet irgi retai, dažniausiai tiesiog buvo įsikandęs ją. Įtraukęs sodrų „Primos“ dūmą Krakas pasviro, bet laiku pagavo stulpą. Taikos ritualas įgyvendintas, nusikaltęs stulpas sulaikytas. „Jūs turite teisę tylėti, viskas, ką pasakysite...“ Krakas paleido stulpą, tegul gyvena laisvėje, bus naudingas visuomenei.

ĮSIBROVĖLIS

Nuo pat ankstyvo ryto Paulius stovėjo ant sunkaus, slegiančio šaligatvio ir laukė troleibuso. Pralėkė daug transporto didvyrių, bet specialaus, ypatingo metalinio pamaivos nebuvo.

Netekęs vilties ir suirzęs Paulius ėmė nervingai graužti nagus.

- Prakeikimas, šunybės dėsniš, sumuštinio fenomenas! Kai reikalingas troleibusas, tai sulauki tik galvos skausmo. Kurgi jis?

Ir tarsi išgirdęs nevilties šauksmą plieno, kaučiuko ir elektronikos šedevras skubiai išnirio iš už posūkio. Paulius kaip varnas įskrido pro plačiai atvertas duris. Buvo ryžtingas ir drąsus - jo rankose talonas už 20 centų. Ne juokai! Elektroninis komposteris buvo panašus į Las Vego žaidimų automata. Kyštelėjo vertybinę popieriuką į kiaurymę, suskambo džiugi muzika, užsidegė raudonas mygtukas. Linksmi spustelėjo šviečiantį „batonėlį“. Sublerbė, dundėdami sukosi lošimų būgnai.

Dong! Dong! Dong! Visi deimantai! Valio! Iš pačios komposterio kiaurymės išlindo 100 litų banknotas.

Rašytojas, poetas, dramaturgas apsvaigęs iš laimės klestelėjo ant kėdės. Stipriai suspaudęs saujoje laimėjimą, jis tik dabar pamatė tą pačią troleibuso merginą. Paulius priartėjo prie damos ir prisistatė:

- Poetas Paulius Krakas.
- Nijolė, - atsakė nepažįstamoji.

Pauliui pasirodė, jog tai mergina iš jo laiptinės, antro aukšto, apie kurią kažkada jam užsiminė kaimynė Veronika. Kas įvyko? Rašytojo drąsa staiga išseko. Tokio dviprasmiško žvilgsnio jis dar nebuvo regėjęs. Tai buvo meilės ir siaubo kokteilis, jis žudė ir puoselėjo, augino ir griovė, mylėjo ir neapkentė. Paulius pajuto, kad jį sensoriškai supo būtis ir nebūtis, gyvenimas ir mirtis, šviesa ir tamsa.

- Sėsk, rašytojau, kelionė tolima.

Paulius susmuko į minkštą kėdę, dėbelėjo į langą, už kurio puikavosi palmių giraitė. Žvilgsnį prikaustė jaukūs dangoraižiai, blizgančios parduotuvės, degalinės, reklaminiai skydai, begalė prabangių automobilių, dviratininkai, motociklininkai. Šaligatviu erotiškai kraipydamos klubus tipeno merginos, jos kažką džiugiai šaukė, mojavo rankomis. Ką jos norėjo pasakyti, Paulius neišgirdo, nesuprato, bet nenusiminė - vis vien poetui jos negalėjo pranešti ar patarti nieko doro ir reikšmingo.

Staiga troleibusas sustojo, su trenksmu atsidarė durys, pro jas išoko ilgaplaukis jaunuolis, mūvintis platėjančiais džinsais ir su knyga rankose.

- Hermanas Hesė, „Stepių vilkas“, - lyg prisistatydamas tarė jaunuolis. - Šedevras. Visas Kaunas skaito. Imk, - įteikęs vaikas išlipo.

„Tu - tai aš!“ - norėjo šūktelti Krakas, bet vaikas dingo. Sutrikęs ir nieko nesupratęs Paulius atsiduso, bet knygą geltonais viršeliais paėmė.

- Prisiminiau Ateizmo muziejų, nes pagalvojau apie Viešpatį. Atleisk, esu labai išsiblaškęs - užjaučiu dėl tavo tėvo mirties... Jaučiuosi lyg Stepių vilkas...

- Ačiū, - atsakė mergina. - Užuojauta - puiki jungtis, sujungianti ir atrišanti, įkalinanti ir išlaisvinanti. Dabar tėvas žymiai gyvesnis nei savo gyvenimo paskutiniaisiais metais. Nepamiršk, jis - baliono keleivis.

- Ar tu supranti, ką aš sakau? - stebėjosi Krakas.

- Viską. Absoliučiai viską.

- Tai paneigia mano patirtį.

- Nesvarstyk, pasakok, - ragino paslaptingoji mergina.

- Tai mano mėgstamiausia knyga, - tarė Krakas, užsidėjęs „Stepių vilką“ ant galvos it kepurę. - Skačiau jaunystėje, kai gyvenau Kaune. Hesė saugojo mane nuo aplinkos poveikio, viruso, štamo. Pribaigė vietinių ponų ir ponių maivymasis. O aš gimiau ir augau Kaune. Iš pradžių stengiausi gyventi pagal ypatingą planą, kad ir padriką, bet dėsningą ir man suvokiamą. Turėjau keletą pažįstamų, Jokūbo Šleinotos dėka netgi draugavau su viena keista mergina, Julija Baronaite. Tačiau ko man ir tikėtis - apie gražuoles galėjau pasvajoti tik naktimis, slapta vartydamas iš draugų pasiskolintus žurnalus.

- Kokius?

Paulius nutilo, linktelėjo galvą. Ant guminių grindų triukšmingai nukrito knyga. Krakas nerangiai pakėlė „Stepių vilką“. Jam nesivertė liežuvis prisipažinti, jog vartydavo erotinius žurnalus, jausdavo skausmingą erekciją ir nuolatos dūsavo. Nieko nuostabaus, tokius dalykus sunku viešai pripažinti, juoba dailiai merginai, su kuria neseniai susipažino.

- Niekas su manimi - perkarusiu, uždaru, amžinai paskendusiu savigraužoje, negražiu, akiniuočių - nė nenorėjo užmegzti ryšių. Panos... Tos panos visada sujaukia gyvenimą. Bet tiek to. Dar devintoje klasėje muzikos mokytoja pastebėjo, jog turiu muzikinių gabumų, galbūt net klausą. Klasei tai buvo dar viena proga pasijuokti: „Žiūrėk, Vištenis (tai mano pravardė) girdi muziką? Ką tas apuokas girdi, tik savo perdalus“. Ši pravardė man buvo itin skaudi, be fantazijos, be išmonės, buka. Jau geriau Žasinas, Mėmė, Tarakonas, bet ne Vištenis. Skaudu turėti įžeidžiančią pravardę, kuri naikina kaip lėtai veikiantys nuodai. Nyksti, pūni, sklaidaisi iš vidaus, savo širdyje.

- Ją reikėjo neutralizuoti didele, reikšminga savigyros doze, - šyptelėjo Nijolė.

- Būtent, - nenoriai atsiliepė Paulius. - Pripratau prie patyčių, vėliau jos manęs nebežeidė. Ne veltui pradėjau domėtis filosofija - prisipažįstu, nesu pakankamai kietas, bet nemačiau, kaip kitaip galėčiau kovoti su pasauliu. Taip, su pasauliu. Jaučiau, jog šioje šaltoje, abejingoje planetoje esu svetimkūnis, ateivis, svetimas. Nekenčiau savęs, bėgau nuo savęs, slapsčiausi bibliotekose, kino salėse, patiltėse ir skveruose, rašiau poeziją, su priešišku pasauliu kovojau daugelį metų. Jaunystėje buvo lengviau ~ dieną pasvajoji, penkias pasikankini, septintą su viskuo susitaukai. Dabar viskas kitaip - kankinuosi kiekvieną dieną.

- Be išeiginių ir šventadienių?

- Taip. Ne žmonės, ne artimieji mane žeidė, bet aš pats, nes esu pasauliui kliūtis. Aš... - Paulius nutilo ir kostelėjo į saują. - Aš dešimtoje klasėje bandžiau žudyti. Tiesa, vaikiškai. Klausiausi darsų „The End“ ir apimtas kaukiančios melancholijos pririjau motinos migdomųjų. Tačiau vaistai suveikė visai ne taip, kaip tikėjausi. Tik visą dieną viduriavau ir parą šiurpiai skaudėjo galvą. Sukaustytas mirtinos baimės gulėjau lovoje, stipriai prakaitavau, purtė šaltas drebulys.

- Buvai visai vienas?

- Klasėje draugavau, jei tai galima pavadinti draugyste, tik su Algirdu Dromantu, arba tiesiog Dromu - kaip ir aš tyliu, uždaru, bet paprastu vaikinu, visiškai nesidominčiu nei muzika, nei filosofija, nei merginomis. Algis buvo nevykėlis kaip ir aš, bet mokėjo gerai maskuotis. Niekas nė neįtarė, kad jis

jautrus, sąžiningas ir gerai išauklėtas jaunuolis. Dromas slapta rašė eiles, bijojo, kad nesužinotų klasiškai. Tada jam būtų galas, dar blogiau nei man. Tai beje, vienintelis draugas, su kuriuo ir dabar, po daugelio metų, palaikau ryšius. Jis dirba buhalteriu ir retsykais užsuka reikšmingai patylėti, išgerti arbatos. Būtent patylėti, nes mus sieja ne pokalbiai, bet tylą. Itin retais atvejais Dromas atsineša vyno ir mes skaitome savo eiles. Prie mirgančios žvakės šviesos aptariame lyriką, poezijos pasaulį.

- Nejaugi motina nematė tavo problemų, nebandė padėti, suprasti, atjausti?

- Po nepavykusios savižudybės įpykusi motina mane nuvežė pas psichiatrus į Vilnių, ten ilgai tyrė ir paguldė profilaktikai į Vasaros gatvę. Mėnesiui. Gerai, kad buvo likę vos savaitė mokslų, tai niekas manęs ir nepasigedo. Šiznamyje nė nebandžiau susipažinti su kitais pacientais. Gydykloje, sąmonės restauracinėje, kiekvienas žmogus lyg atskira planeta - šalta, tolima, nepasiekiamą. Vienintelė seselė Rugilė man atnešdavo vaistų ir meiliai nusišypsodavo. Bet aš apsimesdavau, jog nekreipiu į ją dėmesio. Iš tikro širdis stodavo, trūkdavo oro ir alpdavau vien nuo tos minties, kad ji ateina. Aš kantriai ugdžiau stoiską pažiūrą į gyvenimą: gyvenimas yra visiškai mėsas ir vienintelė išeitis - nepasiduoti jokioms jausmų žabangoms. Ligoninėje pakako laiko savianalizėi, turėjau keletą knygų, bloknotą ir pieštuką. „Ar aš myliu Rugilę? Net“ - atsakiau pats sau. Žinoma, svajojau apie dvasinį, platonišką suartėjimą su ja, išvyką į gamtą per mėnesieną, skintas lelijas, itališką kiną, bet, deja...

- Vis vien teko grįžti į mokyklą...

- Išsprendęs, berods, Froido testą ir paleistas iš psichiatrinės pradėjau galvoti apie muziką. Jau keletą metų būgnijau, neblogai barškinau gitara, žinojau atmintinai daug bitlų, rolingų, kinksų dainų melodijų, netgi tekstus, ypač traukė modernūs džiazas. Naujaisiais mokslo metais išgirdau, kad klasės pažiba Aloyzas Žekas, mūsų mokyklos ansamblio gitaristas, susilaužė ranką, todėl grupei iškilo pavojus žlugti. Kažkas klasėje juokais mestelėjo: „Akiniuotis Vištenis gali groti“. Norėjau skradžiai prasmegti, bandžiau galvą slėpti po atverstu muzikos vadovu. Puikiai žinojau, kad klasiškai tik ir laukia progos pasityčioti. „Ar žinote, kad Vištenis balkone vakarais skambina gitara? Po koncerto žvengia visi gatvės balandžiai ir žagsi katės“, - leptelėjo Tomas Liutikas, vadinamas Liūtu. Jis baigė dešimt klasių ir su tėvais persikėlė į Vilnių, tapo garsenybe, vadovavo amžinosios sostinės hipiams.

- O kur jis dabar?

- Dabar? Žinau, kad po perestroikos pasinėrė į pavojeingus verslo vandenį, girdėjau, nesėkmingai. Prarado viską, gyvena kažkur provincijoje. Tai tipas, kurį mielai užmuščiau. Atsiprašu - meluoju, tiesiog pasikarščiauju. Tačiau būtent Liūtas prieš visą klasę perskaitė mano eiliuotą laišką Salomėjai Puikytei, mūsų mokyklos gražuolei. Laidas buvo pavykęs, jį rašydamas naudojausi Dantės, Šekspyro, Gėtės sonetais, eilėdara ir buvau labai patenkintas, kad nepasirašiau. Tačiau kaip Liūtas sužinojo, kad laiskas mano rašytas, man lieka didelė paslaptis. Taigi norėjau skradžiai žemę prasmegti, bet atsilaikiau. Tik prakaity nusišluosčiau ir iš baimės meluodamas garsiai surikau: „Ne mano laiskas, ne mano eilės! Aš rašau tik baltas eiles, niekada nerimuoju, vengiu klasikos ir sonetų!“. Po šio smūgio panorau likti anonimu, slaptu meilės fronto kariu. Vengiau bet kokios jausmų reklamos, paviešinimo, atskleidimo, troškau giliai konspiracinės draugystės, slaptų santykių.

- Sėkmingai?

- Deja, ne. Nustebau, bet kai mane pakvietė vakare į repeticiją, iškart

sutikau. O reikėjo parodyti ryžtą, kietumą, stiprybę... Muzika visada buvo man atgaiva. Groti rokenrolą buvo puiku. Deja, mokslo metai greitai pasibaigė. Dar prieš įstodamas į institutą, susipažinau su Kauno hipių įžymybėmis - Kampu, Džyza, Kalanta. Buvo audringos dienos. Nesu politikas, nenoriu gilintis į visas peripetijas, bet laikai buvo šaunūs. Jaučiausi kažkam reikalingas, nors ir būdamas liaunu šapeliu, smėlio smiltele galėjau dalyvauti kaip lygus su kitais hipiais, kalbėtis apie laisvę, lygybę, Vakarų kultūrą ir Rytus. Deja, o gal ir gerai, persikėliau gyventi ir dirbti į Vilnių. Buvau paprastas inžinierius, naujas miestas, nauji žmonės, vėl vienas, visiškai vienas šurmulingame didmiestyje. Įpratau, nesiskundžiau.

Po ilgos išpažinties Paulius nutilo. Dabar jis nebeturėjo ką pasakyti, tačiau jautė, jog tylą slegia. „Ką mąsto mergina, ar ji suvokia mano gyvenimo tragediją? Gal man priėti ir ją apkabinti? Ne, tai būtų įžūlu, aš nesu stačiokas.“

- Aš esu poetas, - garsiai tarė Paulius ir sutrikęs pažvelgė į merginą.
- Tau laikas išlipti, - padrąsino Nijolė.
- Lipkime kartu, aš tave palydėsiu.
- Ne, mano vieta troleibuse.

Troleibusas apsisuko, sustojo, atsidarė durys.

Durys išeiti yra durys įeiti, proto kontrolė stebi intelekto infliaciją.

Telefonas nemoka paskambinti sau.

Nėra antro ragelio, skamba tik reklamos žingsniai ir dulkių tylą.

Skardiniai stogai lengvai atsikrato žiopių, be baimės į dangų kopio čerpės.

Daiktai - šiukšlės - daiktai.

Šalia

užgesusios cigaretės rimsta kultūra.

Lubos arčiau nei dangus.

Tikėjimas vertas balto sniego, veidų, nugarmėjusių į laiko prarają.

Rėmuose sapnai, už stiklo šešėlių grafika ir juoda lenta.

Išsekintas tranzitinio bendravimo Paulius pajuto, kad šiandienos pokalbis pasibaigė. Jis neryžtingai atsistojo, pamindžiukavo prie durų ir išlipo. Gyvenimo neįmanoma pakeisti, bet visada lieka galimybė jį lopyti, dažyti, klijuoti. Tik judri mintis gali poetą išlaisvinti iš gyvenimo spąstų. Kūryba taikliausiai nukerta grandines, kiekvienas naujas romanas, pjesė, eilėraštis - naujas laiptas į absoliutų laisvės Everestą.

Tačiau Paulius nutylėjo dar vieną itin svarbią priežastį, kodėl jam nemalonu prisiminti klasės draugus. Su Aloyzu Žeku ir Teodoru Gelažiumi Krakas draugavo labai seniai, nuo pat pirmos klasės. Viskas pasikeitė vėliau, gal šeštoje klasėje, kai tiedų minkštakūniai, bestuburiai draugai prisišliejo prie pora metų vyresnio Jokūbo Šleinotos, gyvenančio kaimynystėje. Jokūbas nuo mažų dienų garsėjo įspūdingais viražais, melagystėmis, apgaulėmis ir gebėjimu išnaudoti kitus, ypač jaunesnius. Šleinota apakino Aloyzą ir Teodorą uždraustos valiutos spindesiu, iš talpios kišenės ištraukdamas ne tik suplyšusias pornografines kortas, bet ir

keturias baltas, beveik sidabrines monetas po 25 centus, penkias monetas po 10 ir keletą bronzinių centų. Be galo savimi patenkintas Jokūbas pareiškė:

- Ar matote, nepraustaburniai? Aš turiu pusantro Amerikos dolerio! Galiu nusipirkti butelį viskio, pakelį firminių cigarų ir net meksikietę vienai valandai. Užteks sinusų ir kosinusų, galas kontroliniams ir literatūros rašinėjams, prasideda „Didžiosios lenktynės“! Su manimi nepražūsate, pamilsite tvirtą valiutą, užkalsite kiek tik panešite!

Lemtingas įvykis nutiko septintoje klasėje. Krakas ilgesingai stebėjo ne dienomis, o valandomis bręstančią Salomėją Puikytę ir svajojo apie nuolat augančią meilę. Brendo ir Paulius. Norėdamas į save atkreipti dėmesį, jis sumanė išsvajotai širdies deivei dovanoti puokštę gėlių. Deja, kišenėje nuolat švilpavo vėjai, jose niekada nebuvo rublio - nei popierinio, nei metalinio - būtino bent minimalioms floros ir herbariumo išlaidoms. Išraiškingai, nuostabiai ilgaplaukei fėjai negalima dovanoti pienių, alyvų ar našlaičių, jai tinka rožės ir tik rožės. Tačiau iš kur jų gauti? Auginti balkone, o gal už miesto slapčia pasodinti kelis krūmus, mėnesius laukti ir vieną tamsią naktį nuskinti? Nerealų!

Štaitada Krakui toptelėjo išganingamintis, gyvenimą pasukusi netikėtai linkme. Jis nusprendė pavogti puokštę rožių iš Laisvės alėjoje esančios parduotuvės. Kelias valandas zondavęs padėtį, jaunasis pramuštgalvis praktikantas pagaliau ryžosi veikti. Tyliai nukėblinęs į parduotuvės galą, kur stovėjo gyvų ir negyvų gėlių puokštės, vazos ir akvariumai, Krakas čiupo glėbį kvapnių, raudonų it sunokusios avietės rožių ir išdūmė pro atsargines duris. Niekas nesusuko, nebandė sulaikyti ir negrasino iškviestą miliciją. Apie mirtiną pavojų ir riziką priminė tik sunkiai dunksinti širdis. Niekas nepastebėjo. Niekas? Deja...

Už parduotuvės kampo Žekas ir Gelažius pagarbiai stebėjo beveik religines dūmų apeigas, o Jokūbas Šleinota nelegaliai plėšė „Belamorkanalo“ papirosą kaip tik tuo laiku, kai pro šalį parduotuvės personalo nepastebėtas bandė prasmukti uždusęs ir suprakaitavęs nelaimingas įsimylėjęlis.

- Stok! - suriko Jokūbas. - Krakai! Kur leki?

Pauliui pakirto kojas. Jis kaip pašautas zuikis sustingo, bandė slėpti rožes už nugaros ir į draugus nedrįso pakelti akių. Pagautas vagis. Nenuplaunama gėda. Nusikaltimo trauka, pomėgis slysti, geba parklupti. Krakas prakeikė kvailą romantišką mintį ir tenorėjo skradžiai žemę prasmegti.

- Kas nutiko, drauguži? - ramiai paklausė Šleinota ir išpūtė Krakui tiesiai į veidą itin nuodingą prasto tabako dūmą. - Pavogei rožes?

- Sau... ne, ne sau... Tai mano merginai... - pradėjo sapalioti už rankos nutvertas Krakas.

- Kokiai merginai? Gal išprotėjai? Tu neturi jokios merginos, - pradėjo juoktis Šleinota.

Jokūbui itin noriai pritarė Žekas ir Gelažius, tapę Jokūbo kaire ir dešine rankomis. Visai neseniai Paulius kartu su Teodoru ir Aloyzu vaikščiojo į kiną, visi trys išeidavo pasivaikščioti prie Nemuno ir Neries santakos, susirinkę pas Žeką namuose konstruodavo lėktuvus, kranus ir laivus, pliekdavo kortomis, aptardavo skaitytas nuotykinės knygas, o mokyklos kieme žaizdavo futbolą ar krepšinį. Tačiau Šleinota sugadino draugus, tie du neatpažįstamai pasikeitė, pradėjo vengti Krako, nesikalbėdavo su juo nė mokykloje, neatsiliepdavo į telefono skambučius ir pradėjo atvirai niekinti.

- Na, Krakai, argi taip dera elgtis komjaunuoliui? - sarkastiškai išsunkė Šleinota.

- Aš ne komjaunuolis, - lyg iš po žemių atsiliepė Paulius.

- Dar nepriėmė? Nieko baisaus, su mano rekomendacija priims ir į partiją!
- toliau šaipėsi Šleinota.

Jo parankiniai raitėsi iš juoko. Tai bent nuotykis - su puokšte rožių kažkokiai simpatijai sugautas tylenis Krakas, dabar nežinantis, kur dėti gėles, kišti rankas, sukti akis ir ką atsakyti į kaltinimus.

- Palauk, juk rožės greičiausiai Salomėjai! - staiga trenkęs sau per kaktą leptelėjo Žekas. - Vyrų, aš juk mačiau, kaip jis žiūri į Puikytę. Rodos, praris ją. Visą. Nuo galvos iki kojų. Ar ne, Krakai?

- Taip taip, tik Krakas, visiškai idiotas, gali dovanoti tokias brangias dovanas, - staiga susirūpinęs nustojo juoktis Šleinota. Salomėja jam pačiam labai patiko. Mergaitė netgi kelis kartus buvo atėjusi į pasimatymą su Jokūbu.
- Tik pažiūrėkit, išdvėsęs žvirblis nusprendė pakilti iki sakalės!

- Ne ne, ką jūs, tikrai ne Salomėjai, - grūmėsi už savo gyvybę Krakas, pajutęs, jog padėtis labai rimta. Jei išaiškėtų, jog rožės skirtos Salomėjai, sugriūtų visas jo kruopščiai parengtas planas, jį paprasčiausiai išjuoktų visa mokykla. Paulius pradėjo mikčioti, painiotis ir kalbėti itin neaiškiai. - Ne, tai kitai merginai... ne merginai, mano motinai... ji serga, tai jai gėlės... ji ligoninėje, reanimacijoje, tik šiandien atsigavo... skubu aplankyti... nieko nesakykite, prašau jūsų...

- Ėhė! - vėl išsišiepė Šleinota supratęs, jog dabar puiki proga į kenkėjiškus tinklus pagauti dar vieną žioplį. - Ne, Krakai, nieko nebus. Esi sučiuptas šlykštaus nusikaltimo vietoje. Negaliu patikėti - tu vagis?! Teks kaltę išpirkti visuomeniniu darbu.

- Neišduokite manęs, - maldavo Paulius, raudonas kaip puokštė rožių. - Aš viską padarysiu, tik neišduokite.

- Pasakei - ir šventa, - iš karto sutiko Šleinota, sukeldamas naują juoko bangą. - Būsi reikalingas po valandos, supratai? Be jokių pokštų! Lauksime prie paradinių parduotuvės durų.

Paulius nė nepajuto, kaip parskuodė namo, numetė rožes į balkoną, užklojo laikraščiais, kad nepamatytų motina, ir sukniubo vonioje. Jam buvo gėda, labai gėda, be to, pradėjo diegti paširdžius. Štai ką reiškia pasielgti neapgalvotai, persistengti, pervertinti savo jėgas. Nebus iš jo džentelmeno, rafinuoto didiko, riterio. Didvyriai ir narsuoliai gyvi tik knygoje, gyvenimas žiaurus, bukas ir banalus. Visi geri, kilnūs siekiai negailestingai sutrypiami. Rožių Krakas taip ir neįteikė - jos pakabintos balkone sudžiūvo ir dar ilgai priminė Pauliui pražūtingus romantinius siekius.

Tačiau dabar Pauliaus laukė Šleinota su bendrininkais. Paskubomis nusiprausęs šaltu vandeniu, kad nors kiek pranyktų raudonis, Krakas lieptu laiku atėjo į nurodytą vietą - prie centrinių gastronomo durų.

- Šiandien mūsų taikiny - degtukai, dantų pastos ir kamščiatraukiai, - sušnibždėjo Krakui Šleinota, visam ketvertui įslinkus į pakankamai erdvią salę.

Krakas nieko nesuprato, įkaitusioje galvoje dar aidėjo meilės rožių aidai, tačiau aiškiai pamatė, kaip Žekas ir Gelažius atsargiai apsidairė į mokyklinius švarkus prisigrūdo dantų pastos dėžučių ir kamščiatraukių. Jokūbas priėjo prie Krako, piktai bakstelėjo alkūne jam į šoną ir sušnypštė:

- Nemiegok, imk ir nešdinamės.

Krakas nė nepajuto, kaip jo kelnų kišenėse atsirado penketas dantų pastų tūteliai. Išsipūtusiomis kišenėmis lyg girtas jis prasvirduliavo pro linksmai ir nerūpestingai čiauškančias parduoves, kurios nė neįtarė, jog pro jas sliūkina ilgapištis, vagių gaujos naujokas, šiandien gaunąs pirmąjį kovos krikštą.

- Labas, Pauliau! - staiga tarė viena parduovėja. Krakas suakmenėjo, pažvelgė

į moterį ir pažino kaimynę. - Kaip tavo mama, sveiksta? Perduok linkėjimus.

Moteriškė nepastebėjo, jog Krakas vėl tapo raudonas, pradėjo virpėti, muistytis, tarsi ant kupros jam būtų uždegtas laužas, ir spruko iš parduotuvės.

- Šaunuolis, Krakai, tu perspektyvus bičas! - apsidžiaugė Šleinota ir draugiškai stuktėlėjo per pečius.

Tą patį vakarą Krakas buvo iškilmingai priimtas į gaują. Surūkęs ritualinę cigaretę, tiksliau, įtraukęs vieną dūmą ir ilgam užsikosėjęs, Paulius tapo ketvirtuoju muškietininku ir prisiekė lojalumą Šleinotai.

Visai netikėtai Krakas tapo vagis, nusikaltėlis, įsibrovėlis. Jaunojo neklaužados karjera vingiavo ant bedugnės krašto. Jei apie keturių muškietininkų žygius sužinotų mokyklos direktorius, jiems visiems būtų galas - įskaita milicijoje, nenutrinama gėda ir galbūt netgi pašalintų iš mokyklos. Tačiau Krakas gyveno lyg apsirijęs durnaropių ar narkotikų, jam tarsi kine praskriedavo pamokos, iš atminties išnykdavo pokalbiai su tėvais, giminėmis. Visa kita surydavo bendra muškietininkų veikla. Jis nelabai suvokė, ką daro, kas vyksta aplink. Iš pradžių Paulius vogė tik dėl to, kad Šleinota neišduotų jo nuotykių su rožėmis, ir naiviai manė, kad po pirmo, antro ar trečio karto jį paliks ramybėje. Paskui jis prarado baimę, atbuko, grobė tiesiog mechaniškai, negalvodamas ir nesvarstydamas. Automatizmas, pražūtinga svetima įtaka.

Įvairūs pavogti niekeliai, muilai, sąsiuviniai, peiliai, žaislai, puodukai, vimpelai būdavo parduodami - Šleinota turėjo paslaptinę, bet patikimą klientūrą, dirbusią turguose, šalia bažnyčių, autobusų ir geležinkelio stoties. Jokūbas nė per nago juodymą netikėjo ateistiniais marksizmo postulatais, tačiau gerbė darvinizmo teoriją, teigusią, kad didelis ir agresyvus organizmas visada yra pranašesnis, nugali bet kokią pasipriešinimą ir sabotажą, minta mažesniais ir ilgai laimingai gyvena. Materialistinė filosofija padėjo jam įžūliai vogti ir spekuliuoti. Vieną vėlų vakarą Šleinota ir muškietininkai įsilaužė į gan nuošalų spaudos kioską, išstūmę stiklą išnešė paką viešojo transporto bilietų, laikraščių, žurnalų. Kai ką pardavė, kai ką pasiliko sau, patiltėse rūkydami skaitydavo sovietines naujienas, garsiai komentuodavo. Trofėjai. Literatūra. Atminimas.

Kitas laiptelis į vagysčių kvalifikacines aukštumas buvo siautėjimas Halės rūmuose, kuriuose vykdavo sporto ir estrados renginiai. Keturi muškietininkai keliaudavo ne pasilinksinti, bet uždarbiauti. Reikėjo apšvarinti bufetą. Šis būdas buvo gan modernus, Šleinota itin didžiavosi savo fantazija. Degtukų dėžučių ir kitos smulkmės vagystės Jokūbas nukopijavo iš vieno vyresnio draugo, bet mintis vogti grynus pinigus gimė pačiam. Keisti Apvaizdos sufleravimai? Ne! Gryna Mefistofelio rekomendacija.

- Mes tapsime tikrais vagimis, gangsteriais ir sėkmės džentelmenais, - įkvėptas ano meto populiarių sovietinių ir užsienio filmų paistė Jokūbas, po istorijos su valiuta pagarbiai pramintas Džekobu. - Švarinsime spaustuves, valstybinius daržovių šiltnamius, duonos ir bandelių kepyklas. O vėliau...

- O kas vėliau? - susidomėję laukė tęsinio Žekas ir Gelažius.

- Vėliau ir pamatysite! - piktai atkirto Jokūbas, sunerimęs, kad per daug išsiplepėjo.

Koncertus ar sporto šventes žiūrėdavo ne tik paprasti žiūrovai, dorai nusipirkę bilietą arba nedorai perpirkę iš gausių spekuliantų (dažnai iš Jokūbo), bet ir budrumą praradusios kavinės pardavėjos, palikusios smulkius metalinius pinigus be priežiūros. Trys muškietininkai stovėdavo sargyboje ir iš įvairių kampų stebėdavo laužytos formos bufetą, o ketvirtasis įslinkdavo į kavinę,

persisverdavo per prekystalį ir čiupdavo saują monetų. Pastvėręs vieną saują kai kada drąsuolis dar spėdavo stverti antrą ar trečią, bet kasos apšvarinti iki dugno negalima - gali pastebėti, o tada neišvengiamas viešas aliarmas, skandalas ir sąjunginė nusikaltėlių paieška. Todėl muškietininkai dirbo itin atsargiai. Vieną kartą Krakui didžiai nuskilo - jis išsinešė net 23 metalinius rublius. Gryna sėkmė. Jam, žinoma, liko tik keli, viską pasisavindavo Šleinota, tačiau Paulius vis tiek kvailai didžiavosi savo žygdarbiu.

Poilsiodienomisporimtųgangsteriškųdarbųketvertasmuškietininkųrinkdavo tuščius alaus butelius stadionuose. Butelių kiekvienas iš jų prisirinkdavo po du milžiniškus maišus - tiek, kiek pajėgdavo pakelti. Juos nešdavo į artimiausią stiklo taros supirktuvę, kurioje dar kartą sugebėdavo apmauti pardavėjas.

Visiems žinoma, kad sovietmečiu nepriimdavo netgi vos įskilusių butelių, ką jau kalbėti apie tuos, kurių būdavo stipriai sužalotas gurklys ar nukirstas kampas. Išbrokuotus butelius tekdavo atsargiai sudėti į specialią stiklo atliekų dėžę. Tačiau kitas muškietininkas, kraudavęs savo tarą, nepastebėtas iš dėžės ištraukdavo brokuotus butelius. Jei jam nepavykdavo, tą pačią procedūrą pakartodavo trečias arba ketvirtas muškietininkas. Galutinė sėkmė buvo garantuota, kartą Šleinota pardavė butelį, kuris išvis neturėjo gurklio. Keisti laikai, brandus socializmas, terra incognita, pure fantasy...

Dalyvauti muškietininkų akcijose Paulių vertė paskata būti savu, svarbiu, kietu. Krakas nė nepajuto, kaip jis pasikeitė, tapo ryžtingas, įgijo drąsos, pasitikėjimo, pajuto savo vertę. Esmė tikrai ne pinigai, ne finansinė sėkmė, pats svarbiausias dalykas - troškimas būti biču, bendru, kolega. Dėl pagarbos ir įvertinimo nebaisu padaryti netgi didesnę, sunkesnę nusikaltimą - užrūkyti cigaretę, truktelti vynelio, nepagarbiai atsiliepti apie merginas, savo tėvus, mokytojus.

Butelių epopėja baigėsi, kai konkuruojanti firma, taip pat kvartetą, bet vyresnis ir stipresnis, gerokai atitalžė muškietininkus. Pauliui išnarino žandikaulį, kurį į vietą itin noriai sugrąžino Šleinota. Jokūbui praskėlė lūpą, Žekui stipriai įspyrė į tarpukojį, o Gelažiui sulaužė ranką.

Ypač giliai Paulius slėpė vieną jaunystės nuotykį, išprovokuotą muškietininkų, tiksliau, Šleintotos. Jokūbas jau skutosi, kai kitiems vaikinams tik ėmė kaltis ūsai. Kolektyvas po sėkmingų išpuolių prieš socialistinę valstybės gerovę buvo taip susicementavęs, kad Šleinota nusprendė paspartinti bendrą brendimo procesą. Vieną pavakarę visas ketvertas, nusipirkę pigaus „vaisiuko“, nukėblino pas pažįstamą merginą Juliją Baronaite į svečius.

Šleinota nuo pirmos akimirkos vaidino kietą, visko patyrusį vyrą, nesivaržydamas siurbė vynelį, skaldė anekdotus, plėšė cigaretės dūmą, Žekas su Gelažiumi kumščiuodamiesi kvailai žvengė, o Krakas tuo metu visiškai atitrūkęs nuo kompanijos susidomėjęs vartė Julijos knygas. Mergina smagiai juokėsi, maivėsi prieš bendramečius paauglius, nesivaržydama koketavo. Įsidrąsinę vyrukai laidė nepadorius, provokuojamus sąmojus, išgirsdavo kraują kaitinančius atsakymus. Vyko paini, sudėtinga lyčių kova, varžėsi skirtingi požiūriai, poreikiai, įsitikinimai.

Staiga kilo sąmyšis, pasigirdo piktas šūksnis, kitas. Krakas atsisuko ir negalėjo patikėti savo akimis - Žekas ir Gelažius tvirtai laikė Julijos rankas, o Šleinota pakėlęs palaidinukę grabinėjo merginos krūtis, papilvę, pabandė įkišti ranką už kelnaičių, bet Julija išlaisvino vieną ranką ir skambiai trenkė Jokūbui per skruostą.

- Ką jūs darote? - pasibaisėjo Paulius. - Tučtuojau paleiskite merginą.

- Dar ko! - atšovė įraudęs Šleinota. - Malonumai tik prasidėjo. O jei tau, skystablauzdi, nepatinka, tai nešdinkis velniop. Susitvarkysime ir be tavęs.

- Nešdinkis, Krakai, velniop! - keistai užstaugė Julija. - Ir jūs, asilai, dinkite!

Palikęs draugus Paulius išlėkė kaip kulka. Matytų vaizdų jam buvo per daug, išbėgęs į lauką jis skaudžiai susitrenkė kelį į suoliuką ir vos spėjęs užsukti už namo kampo apsvėmė. Paulius virpėjo kaip epušė, jį kaustė siaubingas išgąstis, negalėjo sulaikyti danties ant danties. Krakas beveik nesilankstančiomis kojomis skuodė Laisvės alėją. Sužaloti romantiniai jausmai, išnarintas grožio supratimas, prarastas tiesos poliūs. Keistai sėkmingai aplenkęs praeivius ir kitas stacionarias kliūtis, pagaliau užkliuvo už sunkios ketinės šiukšliadėžės ir nugriuvo. Pasiutiškai skaudėjo užgautą ranką, tačiau skausmas gražino sveiką nuovoką. Kaip pasibaigė vakaras vaikinams, jis nežinojo, tačiau ir nenorėjo žinoti. Muškietininkai garsiai apie tai niekada nekalbėjo, nors kandžių replikų netrūko.

Nepaisydami nemalonaus incidento, muškietininkai siautėjo toliau, tačiau nesankcionuotos vagystės negalėjo ilgai tęstis. Atomazga atėjo beveik po metų nuo įsidėmėtinios rožių dienos. Neleistinai atsipalaidavęs buvo pagautas Aloyzas, vagiantis šokoladinius saldinius. Jokūbas dar sugebėjo jam šnypštelti į ausį, kad laikytų liežuvį už dantų, priešingu atveju dantis, skeleto kaulus ir visus kitus organus ar jų liekanas ras Nemune. Aloyzą šis perspėjimas įkvėpė, jis tylėjo ir neišdavė nė vieno bendražygio. Jokūbas savo tėvui Anuprui Šleinotai užsiminė, jog jo draugą Aloyzą Žeką nuskriaudė pardavėjos ir paprašė pagalbos. Aloyzą iš visų galimų ateities bėdų ištraukė Anupras Šleinota, solidus ir rimtas partijos narys, turintis itin daug galingų užtarėjų tarp Kauno partiečių ir funkcionierių. Jokūbas demagogiškai aiškino tėvui, kad tai nebuvo vagystė, tik kvailas, vaikiškas pokštas, kurio vištos pardavėjos nesuprato ir neįvertino. Pasitikintis savimi, dar įžūlesnis nei sūnus vyresnysis Šleinota nuėjo tiesiu taikymu pas direktorių, keliais smūgiais kumščiu į stalą įvarė pastarajam tiek baimės, kad tas tučtuojau suplėšė skundą milicijai, o į Jokūbą Šleinotą nuo tol kreipėsi „jūs“. Taip Jokūbas pradėjo savo įstabią, neužmirštamą visuomeninę karjerą.

Paulius Krakas po visų šių įvykių praregėjo, tyliai baigė aštuonias klases ir visai vasarai išvyko į kaimą pas senelį. Jis atitolo nuo kriminalinės kompanijos, pamėgo laukinę gamtą, o grįžęs į mokyklą vengė muškietininkų. Tiksliau, jie jau nebebuvo muškietininkai, ši pravardė nebeskandė mokykloje, tyliai nutūpė kažkur tamsiame priplėkusiame kampe ir galbūt laukė palankaus momento vėl išvysti dienos šviesą. Apie rožes Krakas nebegalvojo, primiršo net Salomėją, pamėgo vienatvę, rimtas knygas, skaitė ir rašė poeziją, svajojo tapti rašytoju.

ALUDĖ

Paulius nebuvo mėgėjas išgerti, jokių būdų. Net jaunystėje, kai tariami ir tikri draugai „gaudė kaifą“, lakdavo degtinę, šlamšdavo alų ir siurbdavo konjaką su kava, Krakas visada pasitenkindavo keliais gurkšniais dėl kompanijos, į kurią jis labai retai pataikydavo, dėl merginų, kurios, žinia, į jį visai nekreipdavo dėmesio. Problema ta, kad Paulius labai greitai apsvaigdavo. O apsvaigimas jį labai gąsdino.

Pastaraisiais mėnesiais dėjosi keisti, nepaaiškinami dalykai. Įspūdžių buvo per daug, reikėjo būtinai, trūks plyš pašnekėti, išsipasakoti. Antraip važiuos stogas į mėnulį, ir jis, Paulius, pavirs lunatiku, brendančiu per vešlią žalią nakties žolę. Poetas įžengė į artimiausią kavinę ir apsidairė. Netrukus Paulius pastebėjo staliuką, prie kurio sėdėjo vieniša mergina. Rašytojas pamindžikavo, bet noras prisėsti ir pasikalbėti buvo žymiai stipresnis. Prie baro Paulius pareikalavo mažo bokalo alaus ir užkandos. Susimokėjęs jis priartėjo prie merginos.

- Nesutrukdysiu?
- Prašom.
- Aš prisėdau, turėdamas labai aiškų tikslą.
- Kurgi ne, - atsiliepė mergina.

Mergina abejingai rūkė cigaretę ir vartė kažkokį reikšmingą leidinį apie paskutinį mados riksmą. Paulius atsargiai siurbė alų ir ruošėsi lemiamai išpažinčiai.

- Aš nesuvokiu pasaulio...

Mergina pakėlė į jį akis. Paulių nustebino riebus, ryškus, neskoningas makijažas. Tiesa, jis nė žalio supratimo neturėjo, kaip reikia dailiai pasidažyti akis, bet buvo tikras, kad tikrai ne taip.

- Jūsų gražios akys...
- Ką? - nustebė mergina. - Atsisėdai šalia norėdamas prisigerinti?
- Aš poetas, - pradėjo teisintis Paulius.
- A-a-a, - nutęsė mergina, - ko iškart nesakei? Gal paskaitysi savo eilių?
- Žinoma, tuojau. - Paulius pradėjo grabaliotis kišenėse užrašų knygutės.

Velnias, kur jį? Iš galvos išdulkėjo visos „topinės“ eilės, kuriomis jis tiek metų svajojo pakerėti, priblokšti, nugalėti merginas. Štai ši akimirka atėjo, o galvoje tuščia, tuščia ir kišenėje. - Nesuvokiu savęs, nežinau, kodėl egzistuoju, nematau jokie tikslo nei priežasčių ir paparinių ryšio. Kuri šiandien diena?

- Pusprotis... - nusijuokė mergina ir užsirūkė. - Iš kur tu nukritai?

Paulius tylėdamas pakėlė pirštą ir parodė kažkur į atvirą kosmosą.

- Taip ir supratau, - tarė mergina. - Matyt, mane nori sužavėti mėnulio panorama ar Marso smėlynais...

- Ne. Tikrai nežinau, ar dar kas nors gyvena Marse. Artėja dvidešimt pirmas amžius, viskas radikaliai pasikeitė. Tik ne mano mąstymas, jausmai, nuojaustos. Kodėl mano laikrodis sustojo?

- Gal išseko baterijos?
- Turbūt tampu nereikalingas, ar ne taip?
- Lėkei, pavargai, sustojai. Kur tavo ambicijų barjeras? -šaipėsi mergina.
- Negaliu tiksliai pasakyti, bet mano gyvenimas regresuoja. Anksčiau aš galėjau taikstyti, balansuoti ties skurdo riba, bet dabar gyvenimas man per

sudėtingas, pernelyg įmantrus ir painus. Daugybė politinių partijų, įvykių sūkuriai, debatai, pranešimai, rezoliucijos. Kas vyksta pasaulyje? Didžiulį muilo burbulą, pigų niekalą man transliuoja visuomenė, tiesiai į mano smegenis pučia šlamštą, grybelį, recidyvą... O man... Aš... Aš kartais, tiksliau, visada noriu valgyti, miegoti, mylėti...

Susijaudinęs Paulius pakėlė tuščią bokalą. Jis pažvelgė į merginą. Ši atidarė rankinę, sunkiai atsiduso ir vėl uždarė.

Begarsis pokalbis.

Du žmonės.

Vienas stalas.

Švanki bendra kalba.

Dingusios pastangos, neieškotas lobis.

Žodžiai atbukę,

praradę galią.

Bejėgis aludės dizainas.

Prie stalo prikalta galva,

kūnas, kojos, sukasi propeleris, metalinės mentės

mala muses.

Visą dieną laša iš čiaupo vanduo, atskiestas

alumi.

Spirito dvasia plevena iš siauro kaklelio.

Aludės paskirtis?

Ji paslėpta cigaretės dūmo vingyje, visiškai

išderinto pianino melodizme, vyno kamščio

ornamentuose.

Matomos vienodos mintys, trokštama

sniego, lapų, atskridusių iš karštų rudens dykumų.

Širdis

prisipildo ilgesingų bliuzo akordų.

Meilė užtvindo akis

midumi ir švelniu atodūsiu nukerta prie stalo prikaltą

galvą.

- Palauk, nepabėk, labai tavęs prašau, - pradėjo maldauti švelniai apsvaigęs Paulius.

- Gerai, nupirk ką nors išgerti, - mergina įdėmiai pažvelgė į Kraką ir užsižiebė naują cigaretę. - Nusiramink ir pasakok toliau.

- Aš pajutau, kad mano protu kažkas manipuliuoja, kažkoks svetimas užkratas neleidžia suvokti realybės. Tai aš pajutau pirmoje klasėje. Bet tik dabar, turiu omenyje, tik pradėjęs rašyti knygas daug realiau suvokiu, kad mane įsiurbė į kanalizacijos vamzdį. Jaučiuosi lyg skęsčiau klampioje pelkėje, o išsigelbėti nėra kaip. Aplink tik liaunos žolės - pačiumpu, o jos slysta, trūkinėja, purvinas vanduo semia kaklą, greitai užpils akis...

- Ir štai simpatiška mergina tau ištiesia pagalbos ranką...

- Būtent! - šūktelėjo Paulius. - Būtent šią akimirką aš pajutau, kad įmanoma pagalba.

- Ar tave reikia pavėžėti? Troleibusu, oro balionu, rogėmis?

Paulius paklaikęs atsistojo. Jis pažino merginą. Tai jo kaimynė iš antro aukšto.

- Tai tu Nijolė! Kodėl man anksčiau to nesakei?

- Ar pats neturi akių? Be to, argi klausei mano vardo? - nustebo mergina. - Įsijautęs pradėjai berti savo nelaimes, o kas aš - net nepasidomėjai.

Oratorius susikūprino ir visiškai sutriko. Jam buvo nepatogu - dėl savo išpažinties, dėl nemandagaus išsišokimo, dėl nevykusio pokalbio, dėl sklerozės. Staiga Paulių pagavo klaikus įniršis. Jis čiupo kėdę ir trenkė į grindis. Netrukus beletristas pajuto stiprų ir taiklų smūgį į pašonę, jam užėmė kvapą. Po kelių akimirklų Paulius prispaudė veidą prie asfalto ir artimai susipažino su šaltu grindiniu. Dabar durys užsivėrė ir pavirto dekadanso tramplinu. Į skausmą. Į šaltį. Į nepripažinimą.

- Idiotas, - nusispjovė barmenas. - Mano kavinėje ir be tavęs užtenka išsišokėlių.

Sumuštas Paulius sunkiai grįžo namo. Romanų herojai žymiai lengviau pakeldavo smurtą, žaizdas, šūvius. Tačiau kur matyta, kur girdėta sumušti rašytoją, potencialių smurto scenų dainininką ir darnaus mafijos gyvenimo kūrėją. Tai neteisinga, negražu, žema. Apakintas utopinių minčių jis nukrito ant analogiškai sulūžusio parketo ir ilgai miegojo. Pabudo popiet beveik žvalus. Prieš antikvarinį skilusį veidrodį įdėmiai apžiūrėjo savo veidą - nieko baisaus, kelios mėlynės, nubrozinta nosis. Jokio skilimo, jokių lūžių, tik neestetiskai prakirsta kakta. Paulius paėmė žirkles ir lipnią juostelę. Atkirpęs ganėtina ilgą gabalą, užklįjavo ant prakirstos vietos. Operacijos baigtis visai netenkino. Nuplėšė netikusią juostą ir suskato ieškoti medicininio pleistro. Išnaršęs visus namus nieko nerado.

Aplenkiau vėją,
kritau negyvas ant šventos žemės,
kurioje auga
balti grybai ir želia raudona žolė.
Į slėnį grįžta
nukirsti medžiai, išgertos upės, sutrypti veidai.
Realybė
plokščia.
Veidrodis nemato lango ir sapne pamesto kelio.
Be siekių
buitis ir apskrita moneta.
Nudžiugs visi, pabudę iš
apeiginio sapno.

„Ne, toks negaliu išeiti į miestą“, - pamanė poetas ir paskambino į kaimyno duris.

- Ko tau? - tarstelėjo mieguistas Vaclovas, nuo kurio trenkė pagiriomis. - Atnešei alaus?

- Ne, alaus neturiu, - Pauliui vėl ėmė kristi nuotaika, tačiau jis nusprendė neprarasti ūpo, todėl energingai sumosikavęs rankomis greitakalbe išbėrė: - Gal turite medicininio pleistro?

- Žinoma! - nusikvatojo Vaclovas. - Juk pas mane prekių sandėlis. - Ir užtrenkė duris.

Prakeikimas! Tai nepataisomas alkoholikas. Veronikos nėra. Paulius grįžo į savo butą ir vėl pažvelgė į veidrodį.

Nėra kelio atgal, po tilto ženklų nugriauti vėjo namai. Kambaryje - aštri stiklinė saulė. Nuo batų laša sniegas, rankose dega vanduo. Tirpsta debesis,

sirpsta raudonieji pipirai, artėja sapnai.

- Tai ką, menininke, veiksi toliau? Vaidinsi giljotinuotą grafą, patriarchą, kardinolą? - tarė atvirkštinis atvaizdas. - Be to, ne aš, o tu esi mano atvirkštinė projekcija. Nepamiršk, kad tavo pasaulyje dešinė ir kairė sukeista vietomis.

- Ką? - pastėro Paulius.

Greitas, vikrus, fantazijų išlavintas beletristo protas paniro į šiurpų Stiveno Kingo pasaulį. Paulius atsilošė nuo savo atvaizdo, tačiau jam prieš akis šmėkščiojo kiti vaizdai.

Mieste paklydo mintys.

Neradęs darbo atrandi save.

Grįžta

pamestas kelias.

Nusigręžus nuo išdidžios sienos

išmokstama kalbėti atvirų langų tarme.

Automobiliai

veža šaltį, supakuotą į skardines dėžutes.

Dideliame

mieste visada tamsu ir karšta.

Žiemą dega vėjas ir

žydi baltos pienės.

Tirpsta langas.

Iki vakaro akimirka.

Lauke popierinis sniegas.

Baltos varnos virsta sniegu.

Niekas netiki vandens spalva.

Debesyse ieškoma posūkio

taško. Miške — sąskambio švaraus.

Dega lietus, džiūna asfalto

pušys, mėnulyje sninga.

Naujas rūkas, aiški nežinia, žolėje

žaidžia mintys.

Mėnulis pėsčias keliauja namo.

Knygų lapus

verčia lietus, plaukia raidės, gimsta vanduo.

Sapnuoja

pailgas laikas, savęs nepažįsta padalos, tirpsta

ciferblatas, skęsta skaičiai.

Praeitis gražina pamirštus

vaizdus.

Užkimę minčių verpetai, neverta kalbėti nei tylėti.

Pakaks laikrodžio diktato.

Literatūra nėra gyvenimas, išmonė negali virsti realybe, kūnu ir krauju. Tačiau akivaizdus de facto dialogas buvo nepaneigiamas. Ką paneigti - save, savo regą, jausmus ar kito suvokimo galimybę? Prakeikimas, visi vaizdiniai tik dėl sutrenktos galvos. Skubiai atmetęs siaubo meno elementus, burtus ir užkeikimus, rašytojas panoro kalbėti paprastai, neiškilmingai, buitiškai. Vaidrodinių diskusijų, pokalbių stoka, mistinių išgyvenimų deficitas, deja, leido ir toliau vešėti beveik gyvuliškai baimei.

- Būtų geriau, jei mano gyvenimą tvarkytų specialistai, nuspręstų, kada valgyti ir miegoti, rengtis ir praustis, rašyti ir žiūrėti į veidrodį, - atsitokėjęs nusprendė Krakas.

- Sutrikai? Dėl tingios ramybės aukosi šventą laisvę ir tikrąjį žinojimą? - nusijuokė atvaizdas. - Klausyk manęs įdėmiai ir tavo gyvenimas susitvarkys. Dažniau kreipk dėmesį į stiklą, aš vienintelis tavo vadovas po skirtingus mūsų pasaulius. Tu manai, kad paraleliniai pasauliai nesusisiečia? Vargšelis! Gal man persikelti pas tave?

- Ne! - šūktelėjo Paulius. - Būk kur esi...

- Matai, tu net veidrodžio baidaisi. O trokšti pažinti pasaulį, grožį, rašai puikybės, tuštybės ir moralizavimo pilnas knygas, už kurias tau niekas nemoka nė cento.

- Tačiau aš turiu šimtą litų, - atšovė Paulius.

- Štai kaip. Vadinasi, net sąskaitos nesumokėjai bare?

- Tikrai, - susimąstė Paulius, - atrodo, kad būsiu pamiršęs sumokėti sąskaitą.

- Sutikai patrauklią merginą ir visą vakarą kalbėjai nesąmones, - atvirai juokėsi atvaizdas veidrodyje. - Nesitrauk nuo manęs, aš tau parodysiu tolesnius teisingus gyvenimo žingsnius - sanatoriumas, reabilitacija, akinanti balta šviesa...

- Nutilk! - šūktelėjo Paulius ir kumščiu trenkė į stiklą. Nors skaudėjo sutrenktą ranką, tačiau tik taip jis galėjo nutraukti beprasmį, alinantį vidinį monologą. - Laikas vykti į troleibusą... Tai daug protingiau nei diskutuoti su stikline plokštuma!

- Nurimk, kvaily! Mes dar susitiksime.

- Kur? - Paulius atšoko nuo veidrodžio.

- Kreivų veidrodžių paviljone!

Teisingus sprendimus diktuoja parketas, išdrožtas iš
romantiškų klevų,
ir ilgas, nemadingas,
šiltas lietpaltis.

Į miego tamsą krenta pažiūrų tinkas, braška
įnoriai, tirpsta oras, tekantis iš atvirų langų.
Tik

neblėsta poeto mintis, nuskridusi toli,
ten,
kur teka šaltos upės į dar šaltesnius ežerus,
kur linguoja amžinai žaliuojantys ąžuolai ir plasnoja
baltos žuvėdros, kur skamba blaivi varvekliaus daina.

Ant parketo krentama tik veidu. Tačiau statmeną kritimą švelnina ereliška
nosis. Nemaloniai trakšteli kremzlė. Nė lašo kraujo - jis praliejamas tik už
nemarius kūrinis. Miegas, miegas, miegas... Ir nė žingsnio toliau.

VIRTUVĖ

Anksti pabudęs Paulius ilgai neprisivertė pakilti nuo parketo. Gera gulėti ir nieko nedaryti, nieko negalvoti, nieko nelaukti. Staiga slapta, klastinga mintis išvertė Paulių iš apyšilčio medinio guolio. Kas įvyko, kas ne taip? Galvoje sukosi mintis apie virtuvę. Gera, nurimo rašytojas, virtuvė - tai virtuvė.

Virtuvė sugeba pakreipti menininko mintis nauja vaga, išblaškyti kūrybinį įtūžį, sušvelninti skurdo ilgesį, užglaistyti ašarotas akis. Į virtuvę neišvengiamai sugrįžta visi, ypač jei ji yra tarsi antras kambarys, kalorijų užuovėja, tramplynas į kulinarines aukštumas. Neveltui virtuvėje gimsta paskutinė viltis.

Paulius pakilo nuo parketo, ant vinies pakabino lietpaltį, kuriuo buvo tradiciškai apsiklojęs, pasiražė, atsliūkino į virtuvę ir nepatenkintas pažvelgė į kriauklę. Baisu! Po stalu mėtėsi medinis duonos kampas, litriniam majonezo inde linksmi dauginosi musių kolonija. Rašytojui nepaprastai įgriso mėnesiais neplauti indai, priaugę grybelių ląstelienos, priskretę bulvių lupenų, ryžių klijų, prišnerkštas vienintelis didelis šaukštas, keli maži šaukšteliai, šakutė, du atšipę peiliai, maisto krešulių priaugusi pjaustymo lentelė, milžiniškas dubuo daržovėms, skysčio nepraleidžiantis sietelis, neperšviečiama stiklinė, dumbliais nuėjęs arbatinukas ir, žinoma, lyg nuo Antrojo pasaulinio karo užsilikusi kriauklė. Virtuvės kriauklė buvo tarsi purvinas nejudančio vandens telkinys, apaugęs samanomis ir žiemą vasarą nusėtas gyviais. Vimdantis peizažas, kaktus, nepoetiškas.

Argi tokia turi būti aukštai pakylėto rašytojo virtuvė, kilni gurmanijos šventovė? Nė viename vesterniškame filme tokios virtuvės Krakas nėra matęs. Matyt, tokių vaizdų nebuvo ir realybėje. Tokią betvarę galima išvysti tik Harlemo kiemuose, Šnipiškių lūšnose, asocialių asmenų lindynėse Kirtimuose, bet ne menininkų gūžtoje. Suterštos, suteptos, sudarkytos dekoracijos tarsi tyčiojosi iš Krako asmenybės ir kilnių literatūrinių siekių.

Akyse kaupėsi ašaros, poetas beveik apsiverkė. Nepaisant vimdančio aplinkos siaubo, Krakas prisivertė mąstyti racionaliai, buitiškai, pragmatiškai. Kaktus vaizdelis visiškai neįpareigojo kibti į darbą pasiračius rankoves. Ne, gal ne šiandien, gal kitą kartą. Juk niekas neskubina. Tačiau pakėlęs galvą jis pastebėjo ant sienos raštelį, kuris raudonai bylojo:

„Pauliau Krakai! Stovėk, nejudėk, skaityk!

Šiandien rugpjūčio 6 d.

Tu pasirengęs kovoti su netvarka!

Šiukšlėms — ne! Chaosui - galas!

Tu, Pauliau Krakai, pasižadėjai, kad šiandien imsies namų ruošos ir sutvarkysi virtuvę — sušluosi šiukšles, jas susemsi, sukrausi į šiukšlių kibirą ir išneši. Surinksi ir supakuosi stiklo tarą, perrūšiuosi, kas tinkama - parduosi, kas ne - išmesi... ”

Paulius atsirėmė į sieną ir užsimerkė. Ne, tai ne jo jėgoms. Jis buvo pasiryžęs netesėti savo pažado, pakėlė ranką ir pasiruošė nuplėšti kraugerį lapą. Prieš nuplėšdamas proklamaciją jis, pagautas beprotiško smalsumo, dar truputį paskaitė toliau:

„ Taip pat pasižadi suplauti indus... ”

- Na jau ne! Koks beprotis galėjo rašyti tokius skelbimus?! Tiek darbų vienam žmogui per vieną dieną? Ne!

Jis nuplėšė lapą, tačiau staiga jo žvilgsnis užkliuvo už ryškaus sakinio pačioje atsišaukimo apačioje:

„P.S. Jei tavo apleis jėgos — tu žmogus, menininkas, ligota būtybė, ne supermenas, ne bušmėnas ar dulkių siurblys — gali tik suplauti indus. ”

- Kita kalba. Nuo to ir reikėjo pradėti, - patenkintas savimi Paulius padėkojo Apvaizdai už rūpestį.

Rašytojas kibo į darbą. Užkimšęs kriauklę visus indus paskandino karštame vandenyje. Tada palikęs šaukštus, šakutes ir lėkštes atmirkti pats nuėjo praustis, skustis, ražytis, svajoti apie mankštą, lengvą, gaivinantį krosą.

Po gero pusvalandžio plauti buvo tinkamai pasirengta. Kriauklėje prie sienelių glaustėsi niekada plovimo miltelių nematę šaukštai, šluostės neregėję lėkštes ir dubenys, švelniai raibuliavo pravėsęs, supurvintas vanduo. Paulius ištraukė paskutinę švarią šluostę, ją perplėšė, įbėrė piramidę plovimo miltelių ir įniko trinti įrankius. Virtuvė paskendo dulkėse, Krakas pradėjo čiaudėti, perstėjo akys, niežtėjo nosis, tekėjo snarglys, bet menininkas nepasidavė lygiaverčiam priešui. Kartą reikia priimti materijos iššūkį ir nenusileisti, nepasiduoti kūrybos pagundai išnykti, televiziškai sudulėti, laikas atmesti lėtą ir merdinčią nekrologo nebūtį.

Pavargęs rašytojas ant vienišos taburetės nukrito tik po kelių valandų. Kita virtuvė, kitas dizainas. Ant sienų žaidė saulės zuikučiai, dingo musės, pasislėpė tarakonai, viskas, beveik viskas buvo savo, o gal visai ne savo vietose. Tačiau argi taip sunkiai turi vargti rašytojas? Ar verta tokiomis pastangomis kelti ruošos kvalifikaciją? Už ką tokia katorga, tremtis, sanitarinis laisvalaikio genocidas, kulinarinis linčas?

Tik po ilgų apmąstymų Krakas suvokė savo poelgio didybę ir liko patenkintas.

Gal laikas imtis grynosios fantastikos ir aprašyti milžinišką skalbyklę, kuri išvalys ne tik ekologiškai užterštą planetą, bet ir per kelis plovimo ciklus blogus žmones pavers gerais? Skalbiami bus visi - verslininkai ir valkatos, menininkai ir vandalai, savižudžiai ir žudikai. Niekas neišvengs svaigios centrifugos.

Nusiplūkęs nuo švarių apmąstymų literatas nusprendė ypatingu būdu įprasminti žygdarbį, jį atšvęsti, pažymėti. Taip - troleibusas ir tik troleibusas. Paulius tyliai atidarė laukujas duris ir pastebėtas išslinko į bendrąjį koridorių. Raktus jis kažkodėl garsiai nusviedė ant grindų - jie jam nebereikalingi. Kodėl? To Paulius nežinojo.

Smalsioji ponia Veronika ne pirmą kartą stebėjo šį hamletišką, teatrališką gestą, ir kai dramaturgas, koja užkliuvęs už tuščio butelio, Palubinsko palikto koridoriuje, laiptais nudundėjo į apačią, atsargiai pakėlė raktus ir paslėpė kišenėje.

- Vaikas, didelis vaikas, - sudejavo kilnioji senutė.

Troleibuso laukti prailgo. Visa laimė, kad vakar jis buvo sočiai pavalgęs - trys pusryčių bandelės, gabalas sudžiūvusio balto sūrio, stiklas kefyro ir kiek nori vandens. Į krepšį įsimetė sasiuvinį, keletą šratinukų, pieštuką, storas, Veronikos megztas žiemines pirštines ir žadintuvą.

Stogai valo orą, troleibusai veža namo, vėjo vartus

atkelia snaigės.

Apvalus radijas uždarė miestą, grybai liko miške.

Tikslūs variniai laidai, po ežero stiklu nėra laikrodžio.

Mieste tirpsta šviesūs veidai.

Akmeniu virsta lietus.

Paskutinę pilį sudužusiam svajotojui stato migla.

Matinis

lietus, vanduo skandina orą, kiaura riba skiria miglą ir stiklą.

Plaukia balionai ir buriniai laivai.

Virš čerpių,

virš stogo, virš vėtrungės – oras.

Rizikinga kvėpuoti.

Aklos kapinės, negyvėlis eina nepastebėtas.

Apvalus torto

veidas, sukaltas iš šakotų bejausmių malkų.

Atvira,

beformė vyno taurė, laikina, nereikšminga intoksikacija.

Štai ir vidudienis. Paulius tiesiog žvalgėsi aplink - Antakalnis gražėjo, šiukšlėmis pasipuošę gatvės, šaligatviai neskubėdami šlavė veidus, gėles ir automobilius. Oras puikus, saulė šviesė švietė mėnuliui į nugarą. Kelios valandos prie stotelės - grynas juokas. Kai stovi blaivus be cento kišenėje.

- Kur taip ilgai? - susirūpinęs pasiteiravo Paulius, kai troleibusas krūptelėjęs sustojo prie jo.

- Pasiilgai? - šelmiškai šyptelėjo Nijolė. - Sėsk, šiandien ypatinga diena - pageidavimų koncertas. Kur trauksime?

- Bet kur, kuo toliau nuo miesto.

- Puiku. Jokių problemų, tavo noras bus įvykdytas.

Tikrą šviesą Paulius išvydo tik dabar. Galingi troleibuso prožektoriai skrodė didmiesčio tamsą, nepalikdami nė colio tamsioms abejonėms. Nemarus troleibusas lėkė pirmyn, nušluodamas nevykusio gyvenimo skeveldras, šukes. Paulius išgyveno asfalto gelmę. Jis išvydo kelio žaibus, stebėjo, kaip žaibuoja aplediję variniai laidai, kaip mikliai čiuožia auksiniai ūsai, kaip šoka telegrafo stulpai ir linkčioja kelio ženklai. Jis grožėjosi gatvių sūkuriais, šviesos perimetrais ir kvadratine vitrinų raiška. Nukąstas namo kampas, nebaigtas šaligatvis, pažangus ir tvirtas stogas. Miestui, kaip ir kiekvienam piliečiui, svarbus tik stogas. Ant stogų stiebiasi žvaigždės, gyvybės ratą suka kėkštai, guli pavargę, dėvėti šoviniai, vaitoja negyvos gilzės.

Atsivėrė naujos miesto paslaptys. Troleibusas riedėjo kietu, akmenimis grįstu grindiniu. Kaukšėjo guminis žandikaulis, į vidų žvelgė apskritaveidis mėnulis. Amžinas tranzitas, apvalios akiduobės, flirtas su keramika. Staiga dekoracijos dingo. Prieš akis - žalias miškas.

Paulius sėdėjo ir daugiau nieko neklausinėjo. Ko vertas klausimas, jei atsakymas nieko nepakeis. Koks maršrutas, kokia pasaulio dalis, vėjo kryptis - argi svarbu? Jo nenustebino ir tai, kad troleibusas išnėrė iš miesto ir nuskriejo

greitkelio. Pro šalį riedėjo lengvieji automobiliai, prašvilpė džipas juodais langais, praūžė greitoji pagalba. Troleibusas lėkė greitkelio lyg būtų įprasta raguota transporto rūšis.

Pagaliau troleibusas išsuko iš greitkelio, paprastu, duobėtu kaimo keliuku dar trunkėsi gerą pusvalandį, kol galų gale sustojo kažkokio ežero pakrantėje. Durys atsidarė. Paulius klausiamai pažvelgė į Nijolę. Jis nežinojo, ar ko nors klausti, ar ne. Gal užsimerkti ir nekvėpuoti, galbūt užtektų apakti ir galimos nelaimės praslinktų pro šalį. Tačiau kvailas nekvėpavimo ir ilgo nežiūrėjimo pratybas nutraukė skardus merginos juokas.

- Pauliau! Tau laikas išlipti.
- Ačiū, - sumurmėjo rašytojas. - Tai aš ir lipu.

Krakui išlipus durys triukšmingai užsitrenkė ir sukėlęs debesį dulkių troleibusas dingo už nedidelio miškelio. Paulius apsidairė - už kelių dešimčių jardų stovėjo maža trobelė, šalia ežeras, valtys. Aplink nesimatė jokių žmonių, nei elektros stulpų, nei civilizacijos. Tik smėlėta pakrantė, žolė, šilas, peteliškės ir baltiška ramybė.

GAMTA

Pauliui iš karto patiko bakūžė, ežero bangos, dumblių kvapas, tiksliau, smarvė, dvokas - kilnu, beveik poetiška. Stipriau įtempęs šnerves, pažabojęs uoslės ir skonio receptorius Krakas pajuto sunkų drėgnos žemės kvapą, dūkstančio raugo šėlsmą, pirminį duonos dvelksmą. Kontempliuoti dumblą yra rimta, solidu, šis poelgis primygtinai demonstruoja nepakertamus menininko ryšius su gimtąja žeme, grumstais, laukine žole, šaknimis.

Prozininkas sugrįžo į tolimiausias minčių ištakas. Žymiai toliau už upės pradžią, giliau už šulinio dugną, klampiau už tolimiausių urvų molį. Pakaks drėgnų grožybių. Krakas pažvelgė į akvarelinį dangų. Laukiniai paukščiai klegėjo pakrantėje ir karkluose, aplink šliaužiojo smulkūs driežai, ežere šokinėjo žuvys. Paulius nukrito ant minkšto žolės kilimo, užsimerkė ir atjungė mąstymą. Jis ignoravo autogeninę treniruotę, manė, jog ji skirta tik itin išcentruotoms, jokių rimtų siekių gyvenime neturinčioms asmenybėms. Labai primityvu užsimerkus kartoti bukas verbalines formules. Įkyrioms mintims, sudirgusiai vaizduotei ir užgautiems jausmas numalšinti užtektų paprasto, nematomo jungiklio, koks yra namuose, kambaryje ant sienos. „Brakšt!“, ir mąstymas išjungtas.

Nieko nemąstydamas, atmetęs netgi kūrybines mintis Krakas pragulėjo iki saulės laidos. Tik pajutęs, kad nugarą nuklojo vakaro vėsi rasa, jis pakilo ir įžengė į lūšnelę. Daug nesvarstęs krito į pakampėje laukiančią lovelę ir tučtuojau užmigo. Tai nebuvo įprastas buitinis tingumas, kai drybsoma dvidešimt keturias valandas ir spoksoma į televizorių, moteriškas šlepetes ar alų, juoba tai ne viršnorminis, higieniškas ir sanitariškai neteisingas miegas. Tai nebuvo ir primityvus knarkimas ar žiemos koliažas su pastoralinio peizažo išlauža meškos sapnuose, o tik visavertis kūrybinis atsipalaidavimas, būtinas smegenų poilsis, nauja kaukolės instaliacija ir smegenų žievių programų įdiegimas. Prabudus turėjo sinchroniškai dirbti abu procesiniai pusrutuliai, visi urbanistiniai virusai bus negailestingai pašalinti iš trečiosios akies direktorijos.

Ryte pabudęs Krakas ilgai nesuvokė kur atsiradęs. Kodėl medžiai svyruoja pro šviesai beveik nelaidžius langus? Kodėl iš lauko sklinda nepažįstami garsai? Kodėl oras švarus, vėsus ir drėgnas?

Tačiau ar rašytojas turi mąstyti apie pozityvių permainų priežastis, ontologiškai kankintis, tapti šventuoju, atsiskyrėliu ar išminčiumi? Deja, taip, menininkas nori ar nenori, vis vien kankinasi. Gamta globoja ir šildo kūrėjo širdį, įpučia jai drąsos, pasitikėjimo, jėgų, priverčia neišlepti, nesugniužti demoniškame mieste. Plakti. Nesustoti. Svajoti.

Paulius tingiai pasirąžė ir išlipo iš lovos. Tai bent nuotykis - jis tikrai gamtoje, nuo neatmenamų jaunystės dienų miega tikroje minkštoje lovoje.

Bloknotas paruoštas kūrybai.

Sąsiuvinio pakraštyje

raudona linija, draudžianti girioje grybauti.

Siauras

popieriaus akiratis, dar viena aštri tiesė į atvirą veidą.

Kasdien

ryškesnės spalvos ir trumpesnė atmintis.

Vėjas
laidoja žvakes, šviesą pina lietus.
Debesys žarsto greitą
molį, tamsa drožia spalvas.
Sustingo ryškus saulėlydis,
neteka vanduo.
Aiški spalva virsta suvokimo riba,
kelionė — tik reikšmingas tako melas ir paguoda
pavargusioms kojoms.
It sniegas ištirpo smėlis, trupa
tuščia upės dykuma.
Sustingusioje atokaitoje neliko vietos
monolitiniam urbanistiniam kongresui.
Nutolo
rinkimų šurmulys, žolėje ištirpo urnos.

Krakas pamiršo, kaip energingai balsuoja alkani langai ir žaisliniai lėktuvai suka lizdus balose šalia golfo aikštelių. Gamtoje viskas kitaip, visai nereikia rūpintis savimi. Aplink gamtos gėrybės - uogos, grybai, gausios žuvys ežere. Priemenėje radęs meškerykotį Paulius rytais sėdėdavo ežero pakrantėje ir užsisvajojęs gaudė žuvis. Jis retai ištraukdavo valą, nematydavo, jog seniai nebekimba, išsiblaškęs klausėsi paukščių klegesio, džiugių kranksėjimų, čiulbesio ir snapų kalenimo, stebėjo spalvingus laumžirgius ir muses. Tačiau gili natūralistinė kontempliacija netrukdė pasigauti žuvies. Įsijautęs į pasakišką atmosferą Krakas manė, jog maitinasi rinktiniais patiekalais, karštais valgiais, svaiginasi rūšiniu tabaku ir vynu. Tabako jis rado ant stalo, šalia gulėjo jo pypkė, atverstas sąsiuvinis, pilnas poezijos, minčių ir pastebėjimų apie gamtą. Krakas suposi krėse, traukė pypkę ir nė kiek nesistebėdamas džiaugėsi galų gale susitvarkiusiu gyvenimu. Taip, būtent taip gyvena mūzos favoritai, išrinktieji, pateptieji. Sotus Krakas slinkdavo saulėtos paežerės link, klausėsi dainuojančių lelijų, svyruojančių pušų, girgždančios valtys. Kaip gera po sočių pietų nusnūsti minkštoje pievelėje ir klausytis ežero maldų. Rašytojo netrukdė nei įkyrios musės, uodai, skruzdėlės, ką jau kalbėti apie gyvates ir nuodingus vabalus. Štai kur tikras kūrybos aktas - šventas, nepažinus, tobulas.

Virš debesų vėjas gano saulę.
Į pasimatymą skuba šalti
žaros gaisai.
Valtyje nedega medžiai.
Kieta vaško
nuostata — tvirtėti žvakės liepsnoje.
Prie lango
sukrautos malkos, baltos plytos, saldainiai.
Aštrus
vanduo, margas gėlių vainikas, negyvas paukštis virš
debesies.
Nedega keraminiai kaminai.
Be gaisro
plaukia suodinos burės.
Lengva saulė ridena granitą.

Sulinko žemi kalnai, išbiro geltonas smėlis.
Dainuoja
dideli smėlio lašai.
Kiauri lietpalčiai saugo sausą
dykumos miražą.
Batai nemato rasos, negirdi basų kojų
aimanų.
Oazėje skęsta saulė, dūzgia bitės, karštyje
gilu.
Silo kalnai visada apskriti, atviros upės kasa
aukštas duobes.
Skysta moliūgo galva, akvarelinė
akimirka neša laiką.
Į veidą sminga negyvas taškas,
kaukolės duobėje auga smėlio akys.
Pažvelgsi į vidų -
praloši gyvenimą.
Vienu kirčiu saulė nukerta medžio
šešėlį, atvežtą iš dykumos.
Šoka aklas dangus, debesys
nemato slėnio, kalnų sniego, žaibų vandens.
Vanduo - tai gaisras.
Mėnulio raidės tupi taurės
dugne.
Ant smilgų miega alkani varvekliai.
Akyse
tūkstantis sidabrinių taškų, kuriuos pradūrė snaigės ir
balta vėjo spalva.
Bibliotekoje šalta, knygos pilnos ledo,
stingsta mintys, pučia vėjas iš žvaigždžių.
Skausmas
šviesina mintis.
Kad išvystų tamsą, plečiasi, veriasi
protas.
Šviesa negali tamsėti.
Žalias juokas, miške
ošia jūra, skęsta medžiai žolėje.
Kelmai stato grybų
tiltus.
Iš margo debesies nukrito kalnas.
Ežeras lygus
kaip pakasynų stalas, papuoštas vandens lelijomis.
Balta
gelmės spalva.
Irsta rėmas.
Stiklas.
Irklas.
Drobėje miršta debesys.
Stiklinės žibinto akys virsta
šešėliu, skrodžia žalią tamsą.

Snaigės piešia miestui
pasagas.
Džiugu, kai tyliai krenta žvaigždės ir
netrukdo žolei augti į dangų.
Dugne pakanka vietos
skrydžiui.
Molis lengvesnis už orą.
Maži langai negali
pavyti debesų.
Dideli taip pat.
Žemi kalnai.
Taikūs vanagai.
Debesys kuria laužus.
Piliakalniui
reikia visos saulės.
Miško šviesą sugėrė grybai.
Negęsta akys,
žiūrinčios į lietų.
Negalima sugauti minčių.
Iš tolo
stebimi akių šešėliai.
Miglotas slėnis nemato aušros.
Smilgos.
Ryto tamsos.
Aukštų pušų takelių.

- Nemoku gyventi mieste, praradau laiptus ir tvorą. Išnyko rūpesčiai. Keista pavėluota sėkmė, - svaigo Paulius gamtoje. - Mirštu iš troškulio. Skęstu mėnulio jūroje. Kelias nubrėžtas baimės spalva. Laimiu, kai krentu į duobę. Dumble daug varinių veidų.

Juodi kaminai, laisva tvora.
Sniege kaukė ir apakusi butis.
Į
galvą lenda dulkės ir trenktas pavasario kvapas.
Sidabro ranka
siekia pakeisti veido spalvą, vyną paversti vandeniu.
Blaivėja
dangus.
Nėra vėjo širdyje, tik skysto švino dangus,
be smėlio, be kalnų.
Medžiai be vielų, vėtrungė be
lapų.
Kiauras miškas
neranda kelio, paklydo pusnys.
Tuščias sniego ekranas,
išjungtas vėjas.
Nėra filmo.
Aiški siena.
Skambūs paveikslai.

Mediniai rėmai renka debesis.
Rauda lietus, auga žolės
rūda.
Vėjui buria žalias paukštis.
Žydi variniai lapai ir
metalinė tvora.
Ant kaklo kabo siena.
Miestas nevaldo
nakties.
Lygus kapinių laukas.
Nebūtina gyventi.
Tuščias
apskritimo vidus.
Minčių rutulys užpildytas
smėliu.
Obuoliai, net raudoni, visada žali.
Ant žemės krenta prinokę meteorai.
Sniego šešėlis šaltas
kaip ugnis, plonas it akių stiklas.
Beprasmiš
pasipriešinimas, gravitacijos konstitucija.
Plastiškas
veido akmuo.
Paveikslai iškvepia dažus.
Šešėliai lėtai
taria žodžius.
Iš raidžių suręstos sienos.
Lyjant
varnai degina lapus, nakties knygas, moters vartus.
Akys
negirdi žingsnių, stovi gatvė lauke.
Verda juodas
miško vanduo, ežere skęsta gėlės, krenta šakų sapnai.
Maža
oro.
Mėnulio veidas — tikroji ežero spalva.
Pamiršk
dar kartą gimti.
Laikiniai.
Krenta mintys.
Pakeista
žodžių kryptis užpildo tylą žaibu.

Krakas dažnai maudėsi, vaikė varnas, kramsnojo gamtos vaišes arba tingiai drybsojo pavėsyje ir kietai nusnausdavo pietums. Valgė bet ką, gėrė šaltinio vandenį, daug svajojo, rašė, kūrė. Tai buvo pačios geriausios jo gyvenimo atostogos, atpirkusios visas nuoskaudas, skausmą ir tendencingus miesto įžeidinėjimus.

- Butelyje šaltas vynuogių tabakas, kosti dangus, šlama vaivorykštė. Ežero gelmių tamsa koduoja smegenis, virpa juodi minčių magnetai. Laikas suvokti

save negyvą, nes laikas jau baigėsi, skęsta drumzlini lapai, - dainavo gamtai poetas. - Liko tik taškas, kurio neįmanoma nupiešti. Pakelti. Perkelti.

Namelyje jauku. Bemiegė lempa, pasipuošusi ažūriniu tinklu, laukia metalinio stelažo. Tik mieste pastatai į upę spjaudo nuodus, gatvės kerta debesis, miršta dangaus akys. Kur girti dėvėti baldai, greitas cigaretės dūmas, tvankus izoliuotas kambarys? Neliko jokio urbanistinio dekadanso.

Gamtoje želia mintys.

Prie išlaužtų laukųjų durų oro duobė.

Apakęs vanduo skalauja duobėtas akis.

Mintys

pjauna alkanas sienas.

Skysta debesis.

Vėjas gena smėlio

bangas.

Kopos atsigręžė į sieną ir išvydo mišką.

Ežere nėra langų,

tik laiko slidės atremtos į sapną.

Saulė atsitrenkė į sieną,

iškrito skaidrios dulkės.

Virpa raudonas vanduo, gęsta

gyvatės akys.

Slysta minčių ugnis, žvakės renkasi tylą ir

guodžia lango stiklą.

Veidrodžiai skrodžia mintis, sienos

gano vorus, baisu svajoti stovint prie medinės tvoros.

Žemgrobys

slapčia stebi mėnulį, fantazija patikslina sąžinės

likučius.

Aiškus stiklas ir skilusi taurė, pilna rudens

lapų.

Pūkais brenda grybai ir renka apvalius sapnus.

Miesto sapnai

geria dykumos vandenį.

Neprilipk prie ryklio dantų.

Raibuliuoja žalios varlės, minčių pilna bala.

Rauda čerpės,

į stogą kyla lietus.

Atvira saulė, oras kvėpuoja šviesa.

Virš

pakelės tvoros alkani debesis.

Braškes saugo erdvūs agurkai.

Iš

ąžuolinio parketo išniro juodos burės, sotų interjerą

puošia laužai, dega baldai.

Švilpia veidrodžių šešėliai,

mąsto judrūs atspindžiai, medituoja varinė kaukė.

Maža

lubų, į sieną atsitrenkė akys.

**Į bedugnę krinta neviltis ir
nedūžta.**

**Ant žolės nupiešti grybai, gili takoskyra šile,
šyla iškirstas ežeras.**

Ažuolo gilėse miega žaibai.

**Amžina tako
liepsna.**

**Nekorektiška nerti į ežero gelmę, ieškoti piratų
lobių ir alkanų ryklių.**

**- Tik mane, tik poetą smaigia aštri spalva. - Paulius nespėjo rašyti minčių,
fiksiuoti, įamžinti. Ranka nutirpo, ištino, nukaro iki senų, skilusių, girgždančių
medinių grindų. Poetas jautė, jog mintis greitesnė už žmogų, vikresnė už driežą,
sotesnė už picą, kartesnė už degutą. - Nėra nė vieno laisvo taško, trūksta gilaus
dūrio į dykumos smėlį. Jūra tirpiu žvilgsniu nušlavė kopas. Šaltis mena vasaros
spalvas, veria langus sniegui, kurį pusto žvakės liepsna. Miške nėra ryškių sienų,
elektros stulpų. Yra tik nepavargstantis šratinukas ir nesibaigiantis popieriaus
lapas. Tyla. Šviesa. Rimtį kuria žolė ir geltonos pienės. Toliau nei žvaigždės
skrieja pulsuojančios mintys, ant karšto delno akmenys virsta sparnais.**

**Per visą kūrybinės ir gamtinės ekstazės laikotarpį Paulius tik kartą prisiminė
troleibusą:**

**- Troleibusas irgi laukia vasaros, trokšta gerti karštą sniegą. Drėgnos
sėdynės, kietas vairas, pilkas nutrintas kilimas, metalinės lubos.**

**Pagaliau Paulius nutarė nesiblaškyti, nevertinti savo padėties. Krakas
pamiršo prisiminimus, nuoskaudas, vizijas. Liko tik gamta ir kūryba.**

Karšta, nerimastinga širdis.

Karstelėjęs prakaitas.

Baltame tinke mirksta akys.

Minkštoje kėdėje paskendo vaizdas.

Žvilgsnis,

atsitrenkęs į sieną, sulinko.

Lietaus siena pavirto į žvaigždes,

baltas šuolis - į medžių šakas.

Neliko sienų, liepsnoja aukuro

delnai, minkštas visatos tinkas piešia žirgus.

Kai ateina

slidus ežero vakaras ir varlės atmintinai groja

dodekafoninį koncertą, nejuda Šalta stalo akis,

mirksi žvakė, stiklas skelbia šviesą.

Saulė nuskendo

kibire.

Blizga juodas stogas, laisvė be keramikos, į

atvirą skėtį beldžia lietus.

Kažkur nepasiekiamai toli

elektrinis kompasas plečia sapnų ribas, į benzino

upę brenda vaivorykštė.

Pušys miršta žalios, aidi tušti

deguonies bakai, tyli nukirsta oro šaknis.

Žemi klevai,

tuščia erdvė.
Vėjas iš širdies išmetė dangaus baldus.
Ore daug vyno,
džiūna gerklė, dega šešėlių pirštai.
Neįmanoma
sustabdyti minčių, praleisti akimirkos, pakeisti kita.
Šviesus melo siluetas, aukštas stotas.
Stabai stebi elektros
lemputes.
Sugrįžo vasara ir obelių sniegas, balti lapai
paslėpė debesis.
Rugiagėlių pilį nutapė akių šešėlis,
dažų žvilgsnyje skęsta burės.
Šviesus vanduo gesina
drobę.
Aksominė akimirka.
Į salą sudužo apsamanojęs
garlaivio langas, liko tik rėmų žvilgsnis.
Be akių, be
stiklo, be galios.
Įprasta mintis, lubas skalbia stambaus
žvyro duobė.
Iš užgesintų lapų, iš beraščio
popieriaus sulankstyti aitrūs aitvarai.
Už žalios
tvoros agurkai žvejoja varles.
Prie durų mirksta šlapias
lietus.
Oro pilni kambariai, užtvenktos akys.

Dieną naktį į dangų kilo baltos įelektrintos eilės, jų prisikaupė visas sąsiuvinis.
Tirštoje tamsoje, prie ryškaus laužo naktinėms plaštakėms poetas garsiai
skaitė savo eiles.

Oro ežeras.
Liepsnoje tirpsta vanduo.
Sustingo driežo
žievė.
Burtai ant aisčių laužo žarijų.
Saldžiai dega
žemuogių akys.
Juokinga žaisti medžių kantrybe.
Ir šokti
su aukštomis eglėmis.
Į piliakalnį pakilo upė.
Grįžti namo.
Svajoti.
Dvi monetos.
Dvi dienos saulėje.
Skambėsiu, kol ateis mirtis.

**Einu su Apvaizda slėpynių.
Noras žudytis virsta malda.
Medžiai kelia žolę aukštai
virš debesų.
Mėnulyje nuvyto psichodeliniai grybai.**

Sujaudintas gamtos grožybių Krakas sugalvojo poezijos tomeliui pavadinimą - „Žvaigždžių dulkės“. Grįžus būtina surasti leidėją, negaištant nė vienos vertingos akimirkos.

Poetas žarstė laužo žarijas, tapo donoru gausiems uodams, kalbino skruzdės, lipančias ant basų kojų, diskutavo su žalčiais ir artėjo prie tobulų minčių.

Prie ežero nerišlios, kaleidoskopiškos akimirkos susiliejo į nepertraukiamą, vieningą, sinkretišką gyvenimo ekstazę.

Sapnas truko ilgai, gal savaitę ar mėnesį. Gal metus.

Vieną rytą Paulius Krakas ant pasvirusios kėdės priemenėje rado laišką.

Kas atnešė laišką, kas žino, jog Paulius čia ir svarbiausia - kas jį parašė? Neįmanoma pasislėpti nuo gerbėjų, poetofilų, poetomanų, eilių graužikų.

Baimingos įelektrintos mintys kirbėjo poeto galvoje, kai jis atvertė baltą popieriaus lapą.

„Pone Pauliau,

Literatūros produktų vartotojų asociacija, dalyvaujant ekspertui, analitikui ir cenzoriui pagal pašaukimą, nustatė:

Minčių saturnalijos, arba kaip autorius vadina „žvaigždžių dulkės“, yra sunkioji grafomanijos apraiška. Poveikis literatūrai kaip meno sričiai - aktyviai kompromituojantis. Dėl to autoriui primygtinai rekomenduojama aktyviai medituoti, pasirenkant vieną iš toliau pateikiamų variantų:

I. Olandų-indų. Detalus aprašymas pateiktas žurnale „Nemunas“. Bibliotekų skaityklos pateiks šį leidinį be nario mokesčio išskaičiavimo.

II. Vietinis (neprivatizuotoje gamtos dalyje). Geriau subalansuoti dvasinę kondiciją rekomenduojama panaudoti 200 mililitrų „Trejų devynerių“ dozė (vienam seansui).

Po meditacijų ciklo, jeigu pseudokūrybinis elektrolitas ir toliau neduos ramybės, nukreipti energijos srautą į tapybą arba skulptūros sritį. Galima ir su maksimaliu braižomosios geometrijos pritaikymu.

Pateiktų pasiūlymų ignoravimas gali autorių nusodinti iki diskusijų su demonais lygio. Tokiais atvejais nedažnai padeda ir astralinių bei mentalinių kūnų remonto specialistai. Tikslinga atsižvelgti, kad Satja Sai Baba perkrautas remontiniais užsakymais, o kur dar didžiulio atstumo bei telugų kalbos nemokėjimo problemos...

Įgaliotas pranešti Meistras ”

Juodas nuoskaudos gumulas užstrigo gerklėje. Paulius pradėjo žagsėti, kosėti, jį trumpam supykino ir beveik paleido vidurius. Sukrėtimas buvo baisus.

Praėjus pirmajam šokiui įsidarbojimo svarstyti, kas galėtų įkūninti nepažeidžiamą poeto autoritetą. Argi tai konstruktyvi kritika, darnus įvertinimas? Po naujausios poezijos knygelės „Tylusis kumštis“ išleidimo praėjo keli mėnesiai, ja prekiaavo Lietuvos knygynai. Tačiau šitaip smogti žemiau juosmens galėjo tik geras pažįstamas.

Kas konkrečiau? Pavyzdžiui, Džekobas. Jokūbas Šleinota.

SVEČIAS

Naktį Paulius puikiai nusnaudė, kitą dieną jam sugrįžo žvali nuotaika. Laikas linksmai užsirūkyti ir pasižvalgyti po ežerą. Sveikata jam niekada nebuvo svarbi, ji turi būti savaime gera, be jokių pastangų, o šiandien apie ją net galvoti niekinga. Sportas nuobodus, neįdomus, lėkštas. Sportinis entuziazmas poetui buvo visiškai svetimas, jis tik vaikystėje kartu su muškietininkais abejingai stebėdavo krepšinio varžybas. Toli praeityje liko futbolas, sunkioji atletika, fechtavimas. Rašytojas neigė Olimpines varžybas, kurios, tvirtu poeto įsitikinimu, garbingai ir amžinai numirė Eladoje. Baisu pagalvoti net apie paprastą kaulų ir sąnarių mankštą, dietas ir subalansuotą mitybą. Tai tik veltėdžių ir didmiesčio panelių prasimanymas. Poeto gyvenime beveik neliko vietos gydomiesiems pleistrams ir vaistams. Susirgus gripu ar smarkiai peršalus gelbėdavo puiki Veronikos liepžiedžių arbata su medumi, pasitempus raiščius ar prasikirtus pirštą medicininį tvarstį puikiai pavaduodavo paprastas švarus skuduras. Vaistus būtina gerti tik ligoninėje, išimties tvarka - poliklinikoje, vaistinėje ar areštinėje. Ir niekur kitur.

Staiga sėdėdamas prie ežero Krakas pamatė atšleivojantį seną pažįstamą Jokūbą Šleinotą.

- Tai bent sutapimas! - šūktelėjo priartėjęs Jokūbas. - Išsiruošiau pagrybauti ir štai radau tave pamiškėje kirmijantį it kazlėką.

Po šių pasisveikinimo žodžių Paulius kažkodėl prisiminė asmeninį skurdą. Lėtą ir nuoseklų. Turto beveik neturėjo, uždarbio gaudavo retai. Poetas prarado grotuvą, bet buvo likęs pusmetris vertingų firminių plokštelių. Ateizmo muziejumi paverstoje šv. Kazimiero bažnyčioje dirbęs istorikas Jokūbas Šleinota, rašęs jaunimo leidiniuose apie šėtoną, juodąją magiją ir nuprotėjusias sekas, pareiškė savo pretenzijas į Pauliaus Krako muzikos kolekciją. Ateistas savo rašiniais nė per nago juodymą netikėjo, bet rašyti vertė perdėta savo vertės pajauta ir noras kilti karjeros laiptais. Taigi šis istorikas, žavėjęsis siaubu ir

džiazo muzika, panoro pakalbėti su poetu gamtoje.

Mokslinio ateisto veidas švytėjo lengvo kolekcinio grobio šviesa.

- Tai pagaliau atėjai pasisemti mokslo ir pažangos? Gal nori pamatyti įstabią muziejaus ekspoziciją, papildytą naujais eksponatais ir nutraukti niekingus vidinius ieškojimus? Pagaliau galiu padėti gramfonui, tfu!, grafomanui, atsiprašau, beletristui pajudėti teisinga kūrybinių paieškų kryptimi. Arčiau ateizmo, arčiau sekuliarizuotų altorių!

- Gerai, galiu tau parduoti likusias plokšteles, - nedrąsiai pradėjo pokalbį Paulius. - Kai tik grįšiu į miestą. Man jos nebereikalingos.

- Atsigrojai, išdulkinai kaip Juliją ir numeti? Negerai, Krakai, negerai...

- Plokštelės geros, beveik naujos, - raustelėjęs atsiliepė Paulius.

- Jokių problemų - plokštelės į priekį, pinigai vėliau. Bet palauk, neskubėk, aš norėčiau aptarti su tavimi evoliucijos teoriją. Juk mokslas pateikė ne tik absoliučiai patikimus įrodymus, bet ir atskleidė evoliucinės spiralės perspektyvą. Taigi...

Rašytojas nuo mažumės nemėgo paskaitų, nors Jokūbas ir ketino sumokėti pinigų. Paulius mąstė, jog Šleinota pasirodė neatsitiktinai, vadinasi, atostogos baigėsi ir jam laikas grįžti. Ne muzika dabar svarbu. Tačiau ar Paulius išgirdo visas gamtos paslaptis, kurių buvo sklidas kaip statinė gėlo vandens? Ar smegenų žievėse išdrožti visi sąskambių grioviai? Galbūt miške, paežerėje, trobelėje liko pati svarbiausia, reikšmingiausia, Nobelio premijos verta informacija, be kurios jo būsimas romanas virs itin prasta, lėkšta knyga, literatūriniu niekalu, banalia makulatūra...

Jokūbas pastebėjo abejonę Krako veide, bet neketino pasiduoti. Lankytojas, deja, nepanoro į tamsias poetines apmąstymų gelmes, todėl pasiruošė nemokamai pažerti samprotavimų apie bedievišką, bedvasišką, postmodernišką gyvenimą, greitomis suraitė įtikinamą beletristinę, oratorišką įžangą, bet buvo gailestingai nutrauktas.

- Deja, aš šiandien nepasirengęs, - atsiliepė Paulius.

- Kaip tai? - negalėjo patikėti Jokūbas. - Štai tau ir menininkas - vedlys į progresą ir ateitį neigia aktualias topografines žinias?

- Aš grįžtu atgal į miestą.

- Į leidyklą? Išgirsti neigiamo atsakymo? - įžūliai tyčiojosi istorikas. - Daugumai menininkų užtektų mintinai išmokti TSKP istoriją. Jei neturi atminties ar pragėrei protą, tiks Kim Ir Seno raštai, berods, penkiasdešimt tomų.

Pauliui nebuvo jokio noro tęsti šią beprasmišką diskusiją.

- Praskyдай, Pauliau, važiuok į Jeruzalę ir atgabenk krikščioniškosios dvasios! - juokėsi Jokūbas Šleinota. - Gamta - mano namai!

- Pranyk, suktas išnaudotojau, suteneri!

- Nė nemanau. Tu nekvietai manęs? O aš - tavęs. O dabar - matai, pranyk! Špygos! Daug velnių ir vieną šėtoną pamatysi tik mano, girdi, tik mano dėka! - it epušės lapas Jokūbas suvirpėjo nuo juodo humoro ir įmetė į laužą stambią pliauską. Jis laikė virbą, ant kurio kojas dar trūkčiojo žalios, rausvos ir tamsiai rudos varlės ir suko virš liepsnos. - Tai smagumėlis, tai užkirsime. Ar turi prieskonių?

Krakas nedrįso pasiteirauti, ar Šleinota rašė tą laišką. Tuo tarpu Jokūbas slapčia prarijo tris keptus baravykus, saują mėlynių, tris žemuoges kartu su koteliu, atkimšo butelį likerio ir tiesiai iš kaklelio nugėrė kelis gurkšnius. Tada ištiesė Pauliui, kuris neigiamai papurtė galvą. Blogas pavyzdys neįkvėpė poetiškai pakylėto stovyklautojo. Krakas pasišlykštedamas žvelgė į Jokūbą,

ryjantį skrudintas varles, ir negalėjo patikėti, kad čia, gamtos idilijoje prie ežero šlitinėja jam visai neįdomus, dvasiškai svetimas istorikas.

Poetinį Pauliaus kuklumą ateizmo šviesulys įvertino teigiamai, garsiai šūktelėjęs:

- Istorinis ir dialektinis materializmas - mano gyvenimo šviesa! Pauliau, kokios tavo talento direktyvos, ar tavo kūryba atneša mums, paprastiems skaitytojams, laimės, šviesos ir gėrio? Gal tu tik svaigsti savo patloginėse fantazijose, kurios plaukia iš Edipo komplekso, kaip taikliai pastebėjo amžinatilsį Froidas. Skęsta tik lėbautojai, o gamtos mylėtojus sergi... kas gi juos sergi? - Susimąstęs Jokūbas siurbtelėjo likerio. Kai gėrimo sumažėjo perpus, jis prisiminė: - Ogi istorinis materializmas. Nors pradedu kartotis, negerai, sklerozė. Pauliau, nepamiršk, nėra nieko aukščiau žmogaus - alkano, kenčiančio, suvokiančio savo menkumą, todėl didžio. Nėra karmos, reinkarnacijos, nėra pragaro, nėra rojaus. Nieko nėra. Tik aš. Tu irgi nerealus, nevalgai, negeris.

- Man rodos, kad tu painioji reikšmingas Lietuvos istorijos datas...

- Paistalai! Lietuvos istorija prasidėjo aštuonioliktaisiais, galbūt netgi keturiasdešimtaisiais metais...

Staiga visko pasidarė per daug. Koktus pliktelėjęs istorikas, banalus, vienodas maistas, spalvingas, antipatiškas, natūralistinis siurrealizmas. Tegul ateizmo pažiba ginčijasi vienas, sau įrodinėja dialektines tiesas ir siautėja gamtoje. Laikas grįžti namo. Dabar jis kitas, tiksliau, tas pats, autentiškas, nesuklastotas menininkas, visur ir visada gyvenantis teisingą gyvenimą.

Krakas paliko dialektiniuose samprotavimuose ir likeryje paskendusį istoriką ir pajudėjo civilizacijos link. Švarius sąmonės indus skalavo laiko vibracija, ežero paviršius demonstravo debesų vingius, smėlis raitė vienskiemenius hieroglifus. Už paskutinio posūkio atsivėrė greitis. Paulius atsisuko, už jo nugaros paprastas, kaimiškas, nerespektabilus gyvenimas buvo negrįžtamai dingęs. O pinigai? Nė cento, tuščios kišenės. Kaip grįžti namo? Teks vėl pasikliauti likimu, sėkme, tikro gyvenimo iliustracija, projektu, modeliu. Kelias visada veda pirmyn. Paulius vėl pradėjo tikėti, kad pažangus gyvenimo modelis bus įgyvendintas ir su kaupu atseikės būtinų egzistavimui gėrybių, todėl pasiryžo kęsti bet kokius nepriteklus.

- Prakeikimas! Tik troleibuse esu žmogus, o gamtoje ar savo namuose esu atmata, mazgotė, šiukšlė. - Visai nusiminė Paulius.

Troleibuse Paulius nejautė nei alkio, nei troškulio, nei egzistencinių ar metafizinių problemų antplūdžio. Tačiau pajudėjus nuo ežero, žarna žarną rijo. Krakas nustebo, turbūt taip greitai praalksta tik poetai, rašytojai ir dramaturgai. Jis skubiai apsisuko ir asfaltuotu keliu pajudėjo miesto link. Tiks bet koks transportas - oro, sausumos, sraigtinis. Gal išgelbės giluminiai gręžiniai, gal moderni estetika, gal daugiakovininkų skafandras.

Šalia balsuojančio poeto žviegdamas sustojo galingas sunkvežimis.

- Į miestą, brolau? - sušuko motorą perrėkdamas vairuotojas, ant kurio krūtinės puikavosi milžiniškas kryžius.

- Į miestą, - atsakė Paulius ir įsiropštė į kabiną.

- Grįžtu iš Baltarusijos, brolau. Visą savaitę Gudijoje juodai ariau, brolau, komunistinius dirvonus, griežtai laikiausi, brolau, šefo instrukcijų, derinau dokumentus, prekes ir atsiskaitymą, brolau, teko ne kartą nusileisti, prarasti dalį pelno, tai taktika - supranti, brolau, tik taktika. O strategija - o brolau! - strategija yra dalykas nepajudinamas... Jei prekę reikia parduoti, tai, brolau, sukis kaip vilkas, bet parduok. Supranti, brolau? Tinka bet kokios nuolaidos ir

pažadai. Patikėk manimi, brolau, mesiu šią riestainio skylę ir užsiimsiu vadyba, darysiu lengvus baltarusiškus pinigus - o brolau! Labai paprasta - pigiai perki, brolau, ir brangiai parduodi, ar ne, brolau?! Visas pelnas mano kišenėje, brolau! Pagyvensiu, tai pagyvensiu...

- Ar Dievas padeda tik tiems, kuriuos myli?
- Žinoma, brolau! - nustebęs atsakė vairuotojas, atsigręžęs į Paulių. - O kaip kitaip?
- Aš nežinau.
- Būtent, brolau! Dievas myli žmones ir jiems padeda.
- Nejau? Vadinasi, turtingus Dievas myli labiausiai. O kaip tie, kurie skursta ir kenčia?
- Tikėjimo paslaptis, brolau. Dievas viską žino ir mato, todėl geriau pasikliauti Juo, brolau. Tačiau turtas, brolau, - Jo meilės akivaizdus įrodymas!
- Aš maniau priešingai. Visada galvojau, kad Dievas visiems vienodai teisingas ir geras.
- Tikėjimo paslaptis, brolau. Kalk pinigą, ir pats viską suprasi. Beje, kuo vertiesi, brolau?
- Aš? Poetas.
- Na ir kaip einasi, perka knygas, užkali pinigų?
- Ne, nieko neuždirbu.
- Matai, o ką aš tau sakiau, brolau! - sušuko vairuotojas. - Atmink, brolau, tik pinigai aiškiai parodo...

Kai apkarsta paveikslo rėmai, ryškūs dažai užglaisto
mąstymo duobes.

Plati spalva dengia pailgą stogą, čerpės
maišo atvirus dažus.

Skardiniai vamzdžiai siurbia
šaltą lietų.

Ant asfalto šoka nuoga bala, betoniniai laiptai
serviruoja dantis.

Po garažo langais tuština automobiliai,
traktoriai ir troleibusai.

Asfalte tirpsta saulė ir ledai.

Dega veidas.

Baltas kamino oras.

Virš miesto sukasi juodi laikrodžiai.

Kai žiemą lyja, baisu, kad varnai nepaslystų ir
nenukristų nuo skardinio stogo.

Aitrus, apsnigtas

skersvėjis, kalena elektriniai pelkių gandrai, ant šakos
saulėlydis be laiptų.

Tamsa žiūri į snaiges, nuo šalčio
svaigsta galva, takai užpustė aiškias tvoras.

Kasdien

krenta ir kyla snaigės, dega aukšti gatvių žibintai.

Iš

ledinių avilių atskrenda baltos bitės.

Neauga žmonės į

dangų, nes skliautas kietas.

Šaltos rankos tiki sniegu.

Sprunka

šaltas vėjas, didėja pavojinga riba, po asfaltu - žemė.

Kitas aukščio ritmas, žaibiškas akimirkos skonis.

Baimė vaikšto

stogų kraštais.

Žvilgsnis į bedugnę virsta slėniu, umaru.

Girgžda siena, saulė nukrito po kojų.

Ratai pritapo prie ryškios

spalvos, ausys nemato išprotėjusio miesto peizažo.

Šalta

žiemos naktį liepsnoja medžių šakos, vėjas uždegė

snaiges, kažkur šviesu.

Žodis įstrigo lubose, baimė dauginasi

language.

Volframo siūlas įkvėpė elektros lemputę

ieškoti šviesos.

Tvora tveria akis.

Sniegas kerta egles.

Neleistinai atsipalaidavus, užsimiršus, numojus ranka

tirpsta dvasios antsvoris.

Deja, labai paprasta numesti

itin reikalingas dvasingumo uncijas, svarus,

centnerius.

Pakanka mėnesį neišlipti iš aludės,

pertempti balso stygas sporto stadione, ryte pabusti

svetimoje lovoje jaučiant stiprų skausmą strėnose,

jaukti į minkštą krėslą erdvioje kontoroje, ir tu —

atletas.

Nė gramo šviesos.

Puikiai tiksi kibernetikai,

astronautikai, kontrabandai, erotiškam smurtui.

Geriausiu atveju

tapsi valkata.

Poeto žodžiai laukia jausmų audros, vėjo,

griaunančio sienas.

Į kartoninę dėžę sukrautos

perskaitytos akys, sienoje išgręžtos verbalinės

pastabos.

Be scenos griežia vaiduokliai.

Be paskirties vanduo, oru

mintą vijokliai, musmires graužia jūrų vilkas.

Kur dabar

stovi troleibusas?

Tolimas troleibusas taip pat

nepavaldus laikui, jis neplaukia vienpuse įvykių upe ir

neskaičiuoja dūžtančių akimirkų, nematuoja visatos

gelmės ir nekelia problemų kitiems.

Troleibusas stebi

kelį, kuris virsta tiltu, asfaltu, stogu, tramplinu,

burėmis.

Troleibuso laipteliai pavirsta atmintimi, protu, intelektu, ne visada galima suvokti, kada įlipi, kada išlipi, kiek laiko ir kur važiuoji.

Nepadeda nė šviesoforai,

akių dugnas šviečia tik raudona spalva.

Nušvitus troleibuso

prožektoriams panaikinamas įlipimo ir išlipimo

dualizmas, erdvė ir laikas tampa viena, būtis ir

nebūtis - amžinybė, gyvenimas ir kūryba -

nepertraukiama, tįsia, lipnia egzistencija.

Būties sirupu.

Prisvilusia koše.

Pervargęs Paulius nebesekė pokalbio, nuleidęs galvą pradėjo knapsėti. Nepaisant geros dvasinės būsenos, poetas buvo fiziškai išsekęs, beprotiškai alkanas, be to, jam skaudėjo šoną, maudė išnarintą koją. Keista, kad sunkvežimyje jis niekur nenukrito, neįsmuko į jokią duobę, neatsitrenkė į jokių kelmų, neužmynė ant driežo, gyvatės, ežio. Nė nepajuto, kai vairuotojas ėmė purtyti jam petį.

- Brolau! - šūktelėjo vairuotojas. - Antakalnis!

- Ką? - Paulius pakėlė mieguistą veidą ir bereikšmiu žvilgsniu pažvelgė į vairuotoją. - Gal pavaišintumėte cigarete?

- No problemo! - nusijuokė vairuotojas ir kyštelėjo „Primos“. - Tik pažvelk, brolau, spalio pradžia, o jau sninga. Bjaurus oras, brolau.

Su sunkvežimiu sustojo sniegas. Kaip greitai keičiasi gamta, lyg Donelaičio „Metuose“. Poetui negalioja metų ciklas, gamta kinta akimirksniu. Todėl ypač pavojinga nerti be skafandro, grąžto, peikenos, antraip virš galvos rasi ne svajingas bangas, o storą ledą arba karštų garų kamuolį. Miestas neatjautė poeto. Liūdėjo pabalęs Antakalnio tiltas, traukėsi į tamsą Savanorių prospektas, sniegas dengė švelnų, purų žiemos kailį. Atvykęs į civilizaciją Paulius judėjo į tą miesto pusę, kuri nematoma, negirdima, neapčiuopiama, kurios tiesiog nėra. Gyvenimas be tikslo, kūryba be adresato, prigimtinė kelionė be krypties neglumino Krako. Jis buvo vaikiškai naivus, tačiau jautė, jog Gedimino prospekte, daugelį metų iki modernios vakarietiškos rekonstrukcijos, nėra ir negali kaboti rodyklės, rodančios piliečiams tikrąją judėjimo kryptį. Paulius susimąstė, prieš akis praskriejo daugybė ženklų - „Nelipk, užmuš“, „Viršininkas“, „Kelio pabaiga“, „Staigus nuolydis“, „Sustoti draudžiama“, „Ne tau, Martynai...“ Visus šiuos įspėjimus jis buvo puikiai pajutęs savo kupra. Tačiau ženklo, rodančio esminę judėjimo kryptį gyvenime, jis nežinojo. Nėra tokio ženklo nei piliečiui, nei valstybei, nei žmonijai. Jei akivaizdžiai stinga rodyklių - nėra nei tragedijos, nei dramos, tik politinis farsas. Tada aktuali tampa tik poetinė nuoroda į kitą, aukštesnio gyvenimo suvokimo dimensiją. Nereikia keisti pasaulio, nereikia transformuoti savęs, tik viską suvokti kitaip. Štai krakiškas visų dilemų ir ontologinių prieštaravimų sprendimas.

Tačiau nereikia prarasti budrumo, nes į tuštumą nukreiptos troleibuso akys, aukštos antenos gauda garsus iš anapus, o tvirti lynai pasirengę surišti, supančioti, apversti metafizinę realybę. Reikia tylėti, reikia nurimti, reikia sulaukti aušros. Tikslą pasiekia tik tylūs, kurti, akli, nejudrūs, bet nepraradę vilties paskutinieji lyros mohikanai.

EUROPOS AIKŠTĖ

Troleibusas artėjo prie dangoraižių miestelio, Europos aikštės, materialaus civilizacijos progreso. Tiesiai į dangų nesidrovėdami kilo aukšti, modernūs plieno ir stiklo milžinai. Lietuva tokių dar nematė. Paulius paniuro. Be pėdsako bėgo metai. Kaip gaila, kad civilizacija ir pažanga jo nepastebėjo, nepakvietė į savo namus, išmetė į gatvę pražūti. Visuomenė tarsi paveikta pasvirusio magneto pasidalino į du polius - asocijuotų ir neasocijuotų piliečių. Paulius nepateko į tą torto sluoksnį, kuris valdo, projektuoja, kuria, geriausiu atveju jis buvo pigi arba visai nemokama intelektualaus darbo jėga. Atslūgus visuomenės grožinės literatūros poreikiams, Paulių išgelbėti galėjo tik stiprūs pečiai, kurių jis neturėjo. Po sutrintu švarku ir džinsinėmis kelnėmis slėpėsi trapus, baikštus, bejėgis skeletas, iškankintas intelektualių abejonių ir nepriteklių.

Paulius pažvelgė aukštyn į begalines dangoraižių aukštumas. Ši vieta jam kėlė daug ne itin malonių prisiminimų. Prieš dešimtmetį jis dar turėjo šiek tiek energijos ir ryžto, norėjo suspėti paskui sparčiai tolstantį respektabilaus gyvenimo traukinį ir pasiekti kuklų užsibrėžtą tikslą.

Taigi prieš daugelį metų jis ėjo pro lūžtančius, griūvančius namus, stebėjo benamius vaikus, rujojančius šunis, klausėsi rėkaujančių moterų, uostė keistą trūnijančios medienos, šiukšlių ir atmatų dvoką. Šnapiškės buvo Vilniaus Harlemas, čia gyveno tik socialiai atsilikę individai, pasmerkti žūtibūtei kovai už išlikimą, o dažniausiai - tikrai pražūčiai.

Griuvėsių meditaciją sutrikdė solidus pilietis.

- Sveikas, Pauliau, - staiga išgirdo balsą už nugaros. Krakas apsidairė ir pamatė neaukštą, tvarkingai apsirengusį vyriškį, kuris drąsiai jam tiesė ranką.
- Neprisimeni? Aš Teodoras Gelažius.

- Teo? - nustebo Paulius. - Tai tu? Šimtas metų.

- Sveikinu, girdėjau, tapai rašytoju, tikru, ne apsimestiniu, kokių kiekvienoje landynėje pilna. Tai didelė garbė mūsų mokyklai. Aš juk dabar esu Pedagoginio

universiteto docentas, taigi ne kartą teko geruoju minėti tavo pavardę, kūrybą, veiklą...

Paulius nejučia susigūžė. Jis įprato, kad į visuomeniškai bejėgį, materialios gerovės nekuriantį pilietį, pasislėpusį nuo pragmatiškų interesų, būtų žiūrima kreivai, niekinamai ar net spjaudoma. Bet prie panegirikos jis nebuvo pratęs, nors pripažinimo trokšte troško.

- Matai, kaip pasikeitė visuomenės požiūris įstojus į Rašytojų sąjungą, - garsiai ištarė mintį Paulius. Jis prisiminė, kad tas pats Teo praeidavo pro šalį apsimesdamas, jog nepastebi. Daug kam, beveik visiems Krako pažįstamiems buvo gėda sveikintis su nevykėliu menininku, negalinčiu nė duonai užsidirbti. Tačiau dabar reikalai pasikeitė, ir poetas nekaltino kitų. - Ačiū už sveikinimus.

- Turiu tau gerą pasiūlymą, - tarė Teo ir užsirūkė.
- Kokį? - susidomėjo Paulius ir paprašė cigaretės.
- Ar nori dirbti savaitraščio „Gatvės vaikai“ vyriausiuoju redaktoriumi?
- Noriu! - staiga kvailai sutiko Paulius.
- Puiku.

Jau kitą dieną rašytojas paniro į keistą Šanchajaus - Kalvarijų lūšnyno - pasaulį. Jame stovėjo gan solidus, architektūriškai patikimas dviejų aukštų namas, gatvės klubas „Slėnis“. Didžiulis pastatas buvo beveik tuščias, aibės dėžėmis, lentomis, slidėmis, kibirais ir dviračiais papuoštų kambarių. Nuo sienų karojo sudraskyti tapetai, lubomis skleidėsi keistų formų laibi monochrominiai augalai ir žiedai. Langai buvo sveiki, kambariai šilti, rūsyje, galingoje pakuroje, traškėjo rajono vaikų surinktos lentos.

Klubui vadovavo Teo - nepailstantis entuziastas, talentingas pedagogas, nesuvokiamu būdu sugebėjęs patraukti į gėrio pusę asocialių šeimų vaikus, juos uždegti, sudominti, paskatinti. Burtininkas Teo kartu su vaikais generavo idėjas ir būtinai stengėsi jas realizuoti. Rudenį vaikai sodindavo medelius, žiemą kasdavo sniegą, pavasarį rinkdavo šiukšles ir tvarkydavo aplinką, vasarą prisigalvodavo šimtus žaidimų arba ant senų, apgriuvusių pastatų piešdavo grafiti piešinius.

- Mane stebina inteligentų abejingumas. Štai nauja karta, daugybė puikių vaikų, kuriuos gyvenimas skriaudė dar jiems negimus. Aš nenoriu, kad gatvės vaikai savo gyvenimą praleistų kalėjime, taptų narkomanais arba alkoholikais. Svarbiausia jiems parodyti gyvenimo kryptį, suteikti šansą, atversti šviesiąją gyvenimo pusę, o visa kita jie atliks patys. Prisimeni Modestą Pigagą, mūsų mokyklos pirmūną? Ar žinai, kad į jį, garsų žurnalistą, kreipiausi dėl pagalbos gatvės vaikams. Ir ką, manai, jis man atsakė? „Gatvės vaikai neegzistuoja!“ Tik įsivaizduok - nėra gatvės vaikų. Kur tai matyta!

Naivusis Teo tikėjo, kad žmogus iš prigimties yra geras, o jo elgseną formuoja aplinka. Šią teoriją žino daugelis, bet retas į ją žiūri rimtai, retą ji priverčia pajudinti bent pirštą, pajudėti, pakrutėti. Suaugę užmerkia akis prieš svetimą nelaimę, jie gali aukotis tik dėl savo genetinės atžalos, kam bus perduoti turtai, palikimas, įmonė.

Išradingasis Teodoras Gelažius nesėdėjo nuleidęs rankas, jis suprojektavo plastikinių butelių plaustą, kurį noriai pastatė vaikai, trokštantys plaukti į jūrą. Taigi Paulius kartu su vaikais rinkdavo rajone numestus butelius į maišą, kurį užsivertęs ant siaurų pečių žingsniuodavo į „Slėnio“ klubą. Paulius atrodė įspūdingai. Kas matė - juokėsi. Šaipėsi kolegos rašytojai, poetai, inteligentai, verslininkai, tik ne vaikai. Plaustas išdygo per savaitę, buvo pagarbiai nuleistas į Nerį ir po dviejų savaitių pasiekė jūrą.

Be to, Teo subūrė futbolo komandą, o dabar ėmėsi laikraščio. Teo tikėjosi gauti bent minimalų valstybės finansavimą. Nejaugi savivaldybės biurokratai liks abejingi benamiams vaikams, nejaugi kietos jų širdys nesuminkštės ir jie nenumes nė trupinio nuo sotaus vaišių stalo? Deja, Teodoras Gelažius apsiriko, klerkų širdys buvo kietesnės už akmenį, nuo jų neatsiliko ir kitos atsakingos instancijos, ministerijos, paramų fondai, „Gatvės vaikų“ leidiniui neskyrę nė cento.

„Mes geriau suvalgysime savo vaikus, nei skirsimės su pinigais!“ - ciniškai citavo laukinio kapitalizmo šernų ir hienų mintis biurokratai. Pinigai - viskas, žmogus - niekas... Krakas neabejojo, kad klerkai girdėjo garsiąją Mefistofelio ariją „Vien tik auksas valdo juos“. Deja, akademinis menas, suartėjęs su valstybės pinigais mintančia nomenklatūra, tolo nuo moralės praktinio realizavimo galimybių. Neneigdama moralės iš principo, iš esmės, abstrakčiai ir spekuliatyviai, naujoji pasaulietinė valdžia užsivėrė prabangiame interjero kiaute. Jei problemos nematai, tai jos paprasčiausiai nėra. Krakas nesuvokė neteisingo pasaulio dėsnių. Jis nebuvo kovotojas nei revoliucionierius. Kam kovoti? Su kuo?

- Socialinė neteisybė - tik nesusipratimas, atvirkščiai suklijuota kino juosta, spaustuvėje sukeisti romano puslapiai... - naiviai svarstė Krakas, pamiršęs gatvės vaikų skurdą ir triūsdamas prie naujo projekto.

Laikraštis „Gatvės vaikai“, skirtas neklaužadų, potencialiai ieškančių artimiausių kelių į nusikaltimą ir bedugnę, saviraiškai, buvo reikalingas ir aktualus. Nuvykęs į Daniją Teo surinko truputį pinigų, po nedaug, po kelias kupiūras aukojo visai nežinomi, neturtingi, nežinomi asmenys, į kuriuos kreipėsi. Kai reikėjo, Teo buvo metalinis žmogus, niekada nenuobodžiavo, nesiskundė, netinginiavo. Jis tik veikė, savo pavyzdžiu užkrėsdamas vaikus, o jaunimas entuziazmo visada turi per akis.

Už surinktus pinigus Teo nupirko kompiuterį, spausdintuvą, dauginimo aparatą, pakabino redakcijos iškabą, kurią iš medžio išdrožė vaikai. Dabar atėjo laikas veikti Pauliui. Jis pirmą naktį praleido naujoje redakcijoje, svarstydamas darbo frontus, kryptį ir prioritetus. Poetui iš įtampos drebėjo rankos, kojos, temo akys, prie grubios tinkuotos sienos sviro galva. Krakas pasiryžo nugalėti save, tapti tikru redaktoriumi, atkreipti „Respublikos“, „Lietuvos aidą“ ir „Lietuvos ryto“ žurnalistų ir vadų dėmesį. Paulius susimąstė, iš kur jis turi tiek drąsos, greičiausiai po pernykštės išvykos į gamtą. Iš ryto, beveik nemiegojęs, bet turėdamas aiškią laikraščio viziją, jis kibo į darbą. Pirmojo numerio maketą su naujas technologijas išmanančių vaikų pagalba jis paruošė pats, norėdamas įkvėpti, parodyti, pademonstruoti mažo biudžeto altruistinės spaudos galimybes. Krakas sugalvojo rubrikas, kalbino vaikus, taisė straipsnių kalbą.

Vaikai noriai atsakinėjo į Pauliaus klausimus. Įkvėptas Gelažiaus entuziazmo Krakas parašė laišką į Australiją žymiai lietuvei išeivei ir gavo 200 dolerių, kuriuos išdalino vaikams - sumokėjo simbolinį honorarą už jų eilėraščius, apsakymus, straipsnelius, piešinius, kryžiažodžius. „Gatvės vaikų“ išėjo tik keturi numeriai, daugiau leidinio niekas nefinansavo. Atėjo atlyginimo diena.

- Aš taip pat noriu gauti honorarą. - Paulius manė, kad už jo kelerių mėnesių darbą bus sumokėta.

- Nejau nori uždarbio už filantropinę veiklą? - Iš nuostabos Teo neteko žado. - O kaip geros idėjos, artimo meilė, pasiaukojimas?

- Žinoma, tai svarbiausia. Aš norėjau įsitvirtinti, dirbti tai, ką sugebu... -

kostelėjo į saują Krakas.

- Nejaugi? - perėjo į puolimą Teo. - Panorai dvigubos pilietybės - būti valkata ir Seimo nariu, žurnalistu ir poetu, Dievu ir žmogumi?

- Taip, - atsakė Krakas. - Panorau tapti Kraku ir Nekraku.

Gelažių suglumino keistas Pauliaus atsakymas. Teo skėstelėjo rankomis, bet mokėti iš savo kišenės atsisakė. Negavęs nė cento Paulius apsisuko ir išėjo visiems laikams.

Poetas Paulius Krakas irgi norėjo pavalgyti, nusipirkti cigarečių, retkarčiais ledų. Deja, ši galimybė iš jo buvo atimta. Rašytojas turi valgyti kasdien ir ne bet kaip, o talentingai, meniškai. Beletristas paprastai pietauja lauko kavinėje, po dideliu drobinu grybu (net ir žiemą!). Šalia sėdi dama, o poetas it eiles skaito valgiaraštį, kartais valgo, kartais geria, kartais tyli ir klauso ką šneka dama. Jis nori išgirsti aukštuomenės naujienas, operos ir vodevilio paskalas. Deja...

Vėliau Paulius nežinia iš ko išgirdo, kad Teo grasino užsibarikaduoti pastate ir neleisti jo griauti. Statybininkai aplenkė Teo: kol docentas rengėsi pažangos ir šviesos akcijai, atvykę darbininkai su kranu ir milžinišku geležies rutuliu sudorojo seną, pavargusį pastatą. Klubas gavo patalpas Pilaitėje. Ar jas tebeturi, Paulius nežinojo. Krakas klubą greitai pamiršo, jis pasitarnavo rašant naują romaną apie nepriklausomos Lietuvos jaunimą ir asocialius vaikus. Romanistas nepanoro gilintis į neišsipildžiusias viltis, jam visiškai pakako literatūrinių samprotavimų, prototipų, koncepcijos. Kaip ir daugumos menininkų, Krako praeitis buvo skaudi, neteisinga, kenksminga, tačiau poetas keistu, tik jam vienam suprantamu būdu mokėjo praeities sąvartyną paversti butaforiniu, tolimu ir neįpareigojančiu prisiminimu. Krakiška relikvija. Nuotraukų albumu. Šeimynine tradicija.

Kaip ir dauguma kraštiečių, Krakas senas, bet tikėjo, kad gyvenimas dar neprasidėjo. Turėjo išaušti naujas rytas, kita diena, kai jo nesėkmėms ateis neišvengiamas galas, dings šiukšlės, purvas, neviltis ir gyvenimas nušvis tikra šviesa. Rašytojas it amžinas studentas visada jaunas, niekada nesubręsta tikram, realiam gyvenimui. Pragmatiškų žmonių liaupsinama tikrovė tėra migla, iliuzija, judančios vienišos dekoracijos arba pabėgęs kadras iš filmo.

Užvertęs galvą Paulius nepažino senųjų vietų, nė pėdsako gatvių vaikų gyvenimo, redakcijos. Dabar vietoje klubo pastatų į aukštį veržėsi stiklo ir plieno gigantai, kurdami sėkmę ar jos miražą labiau vertiems fortūnos malonės. Žmonių daug, ir ne visi gali būti laimingi. Matyt, Viešpaties galimybės taip pat ribotos...

Stebėdamas civilizacijos milžinus poetas prisiminė tautos titanus. Visi rojalistai, pradedant Didžiuoju kunigaikščiu, tikrai buvo garsūs, save ir Lietuvą iškelę milžinai. Poetas neabejojo, kad Didieji kunigaikščiai domėjosi ne tik rūmų intrigomis, kurtizanėmis ir karais, bet ir menu, meile, poezija.

Ne veltui dvaruose gausu bardų, skaldų ir dainių, didžiojoje menėje šalia sosto visada stovi poetas ir kiaurą parą iki sąmonės praradimo skaito eiles. Laisvalaikiu Didysis kunigaikštis paskęsta poetinėje meditacijoje, neprilygstamą pasisekimą turi baltosios, keistos eilės, žodžio imperijos rimai.

Deja, kunigaikščiai užleido vietą betono, geležies ir sintetikos milžinams, kuriems poezija nė motais.

Stop! Toliau nė žingsnio! Durys atsidaro... Paulius susmuko troleibuso kėdėje. Jo nuotaika spėriai krito, kol pasiekė įprastą nebekintamą padalą. Absoliutų nulį.

- Gal nori picos? - paklausė Nijolė.

- Noriu, - atsiliepė tolimas beletristo aidas. - Nepamenu, kada valgiau, gėriau.

Paulius pažvelgė į kitą langų eilę. Tolumoje plaukė trys oro balionai. Dailius, apskritus jų šonus sudarkė niekingos, be reklamos šluojamos prekės. Kas skrenda? Gal ūgtelėję „Slėnio“ vaikai, tapę finansiniais sukčiais, suteneriais, firmų ir koncernų vadovais. Balionai skrido sau, o Pauliaus mintys artėjo prie alkanos, gurgiančios skrandžio. Reikėtų pavalgyti, pats laikas. Nepakenktų kokakolos butelis, galbūt netgi alus.

Troleibusas sustojo šalia žvilgančios parduotuvės, išsoko žavi mergina padavėjos drabužiais ir šūktelėjo:

- Pica ir kola, pizza ir kola!

Paulius noriai čiupo gabalą kvepiančios picos, išgėrė gaivinančio skysčio ir palaimingai apsnūdo. Už vaišes sumokėjo Nijolė. Poetas sapnavo, kad dviračiu lekia rugių laukais, kopūstų lysvėmis, kukurūzų giraitėmis, minkštais šilajais. Rašytojas dainavo vabzdžius ir skėrius šlovinančias odes, traukė iškilmingus himnus žuvims ir siurbėlėms. Deja, tik sapne. Kažkada Krakas dainavo mokyklos chore prievartines stagnacines sovietines giesmes. Ir šiek tiek roko grupėje.

Po to Paulius sapnavo gimtąjį Kauną. Jis vėl barėsi su motina, ypač kai kurdavo eiles. Motina nuolat landžiodavo pro duris ir trukdė susikaupti, vertė valgyti, išeiti į gryną orą, susirasti padorią merginą, galvoti apie artėjančius abiturizacijos egzaminus. Motina slampinėjo aplink stalą ir nė sekundę nenutilo. Praeidama ji dažnai užkliudydavo pluoštus poezijos, šie krisdavo, pasklisdavo po grindis. Kartą Pauliui trūko kantrybė - per pavasario atostogas, kol motina viešėjo kaime pas savo tėvus, sienoje iškirto angą tik tam, kad ji galėtų nekliudomai vaikščioti pirmyn atgal, atgal pirmyn.

Tai buvo pirmos durys iš vienatvės. Aštrus kirtiklis iškirto laisvės angą į tobulą Kraką erdvę, tunelį, kuriuo galės netrukdomai judėti motina ir likęs pasaulis, nepaliesdami, neužgaudami poeto rimties, susikaupimo, kūrybinės gerovės ir sėkmės.

Grįžusi motina medinėje sienoje pamatė angą ir griuvo be sąmonės. Ligoninėje išgulėjo dvi savaites - sutrenkė galvą. Užtat motinai sėkmingai sveikstant valstybinėse sveikatos restauravimo klinikose, Paulius galėjo puikiai padirbėti neartuose poezijos dirvose. Porą kartų aplankė klasiškai, nusiaubę šaldytuvą ir miegamąjį, sukėlę kaimynų nepasitenkinimą naktiniais šokiais, bet viskas baigėsi gana taikiai. Grįžusi motina elgėsi tyliai, ji suprato, kad jos sūnus - tikras keistuolis, atitrūkęs nuo pasaulio. Jei ne daugiau. Beviltska auklėti, moralizuoti. Jeigu vargšelis mirtų - nors to niekas nelinkėtų, neduokdie! - visiems būtų geriau.

Tačiau kaip iškirsti duris į muzikos pasaulį? Kur dingo Džono Koltreino, Eriko Dolfo, Mailso Deiviso, Sesilo Teiloro ir Ornečio Kolmano tikroji šlovė? Viešpataujant vulgariam popsiui, muzika pavirto piratų plokštelėmis, apdulkėjusiu grotuvu, ausų grotomis, akustiniu skeletu.

Skamba kaulai, šoka skeletinė ritmika, šlubuoja sugrota lemtis.

Sotus saksofono kurtumas, apvali juoda nata.

Blerbia brangus metalas, kaista kūno svaja.

Apvalios akys

tampa plokščios kaip veidrodis, žiūrintis į sieną.

Į
troleibusą keliauja miškas, nuo medinių minčių
sulinko kamienai, akmeninė stotelė tolsta nuo
kryžkelės.
Sienos alsuoja lediniu vandeniu, stiklinėje tirpsta
akėta ateitis.
Kiekvieną akimirką atrandamas kelias,
kuriuo niekas nevažiuoja.
Vienišas troleibusas, tuščias asfaltas.
Kur
gyventi ir kurti?
Nėra baroko.
Špandau barakas sukaltas iš
metalinių plokščių, surištas surūdijusia viela.
Nejuda
praktiškos kniedės ir sėslūs varžtai, tik sijos tiesia
aukštus kelius į kitą troleibuso pusę.

ORO DUOBĖS

Nesėkmė visada panaši į sėkmę, o žurnalistiniai pralaimėjimai primena kapituliaciją kare. Į Kraką smegeninę mintis apie karą niekuomet neįsibraudavo, ši tema buvo svetima, nereali, tiesiog neegzistavo. Tačiau likimas dažnai atveria naujas galimybes ten, kur jų nematome, nepastebime, neįžiūrime.

Gilų rudenį laikas itin ne laiku griebė Kraką už gerklės ir velniškai supurtė. Ši ranka buvo Teo.

Teodoras Gelažius jautėsi smarkiai prasikaltęs prieš Paulių Kraką dėl „Gatvės vaikų“ savaitraščio, į kurio leidybą buvo įtraukęs poetą ir nesumokėjęs už tai nė cento. Nors leidybinės problemos liko gilioje praeityje, tačiau Teodoras buvo sąžiningas žmogus, todėl panorė kaip nors kompensuoti smarkų seną įsiskolinimą.

- Sveikas, Pauliau, - tarė Teodoras Gelažius, sutikęs Kraką gatvėje. - Gatvės vaikai kariauja, gina demokratiją Kosove, Afganistane, Irake. Gal nori nuvykti į karštus planetos taškus ir tapti karo žurnalistu?

Paulius pamažu atsikvošėjo nuo užpuoliko, paprašė cigaretės ir užsirūkė.

- Gatvės vaikai jau suaugo?

- O ką tu manei? Dabar jie mūsų tautos pasididžiavimas, padangių ereliai...

- O tu manęs vėl neapmulkinsi?

- Ką tu! Kaip drįsčiau! - beveik pasipiktinęs atsakė Teo.

- Gerai, - sutiko Krakas, prisiminęs tuščią šaldytuvą, tris mėnesius nemokėtą mokestį už butą ir nuolat gurgiantį skrandį. - Kokia programa?

- Tavo užduotis taikdariška, misionieriška. Prižiūrimas rimtų karo specialistų greitomis prabėgsi trumpą mokymo kursą. Gausi honorarą, puikios medžiagos romanui.

- Menininkai beveik kariai, - pacitavo kažkieno, gal savo, mintį Krakas.

- Aš puikiai pažįstu taikdarių būrio vadą leitenantą Drąsutį, kadaise buvusį mūsų klubo augintinį. Tave rekomenduosiu jam. Patikėk, turėsi nuostabių išgyvenimų, parašysi puikų straipsnį. Nenuvilk manęs!

Jau kitą dieną Kraką supo uniformos, džipai, kulkosvaidžiai, artilerijos pabūklai, lėktuvai ir begalė kitų, tik filmuose matytų daiktų.

Apstulbintą poetą nuvedė tiesiai pas taikdarių vadą leitenantą Gediminą Drąsutį, ten priėmė į plunksnos riterių legioną ir kelias valandas liepė klausyti instrukcijų. Pranykęs tarp vienodų karinių uniformų Paulius kažką žymėjosi talpiame bloknote, dažnai braukė prakaitą nuo kaktos, beveik nieko neklausinėjo, todėl kitų karių buvo tylomis, pagarbiai apeinamas. Po išsamios lekcijos Krakas gavo šūsnį spausdintų instrukcijų, paskui buvo nuvestas pas gydytoją, kuris atidžiai apžiūrėjo Paulių, ilgai markstėsi, raukėsi, kramtė lūpas.

- Ne, negaliu, man draudžia sąžinė ir įstatymai! - garsiai piktinosi gydytojas Pauliaus sveikata.

- Leitenanto Gedimino Drąsūčio tiesioginiu nurodymu, - pamokytas vado atsiliepė Paulius.

Gydytojas sunkiai atsiduso ir labai nenoromis įteikė jam kažkokią pažymą. Joje buvo aiškus antspaudas su įrašu „tinkamas“.

- Ačiū, tamsta! - automatiškai padėkojo Krakas.

Kitų instrukcijų Krakas neskaitė. Kam? Ir taip viskas aišku. Jis - karo korespondentas.

Prabėgo keista savaitė. Rytinis kėlimas, bendra mankšta su visais kariais - Pauliui smarkiai supaprastinta, - pusryčiai, teorinių žinių siurbimas, kelios paprastos pratybos, mokymas dirbti su racija, parašytu, bėgimas su svoriu - Pauliui tik su bloknotu ir pieštuku, - ir Krakas, vilkėdamas maskuojančios spalvos dėmėtą uniformą, jau stovėjo rikiuotėje šalia „Boingo“ Zoknių oro uoste, pasiruošęs kilti į svaiginančias aukštumas. Jam labai patiko kareivio uniforma, nuo jos trenkė drėgme, alyva ir paraku - nuostabus kvapas, tarsi patekus į filmą apie didvyrius. Ant pečių jis juto parašiuoto svorį, ausis dengė specialios ausinės, kojas šildė sunkūs kareiviški batai. Kažkodėl virš galvos neskraidė priešo naikintuvai ir bombonešiai, nekrito sunkios aviacinės bombos, skersai išilgai nebuvo iškastos gilios, saugios tranšėjos.

Virš pastoralinio peizažo kilo ir leidosi naivi lietuviška saulė. Nyku. Kaimas. Lemiamą gamtovaizdį turėjo nuspalvinti agresyvus atominis grybas, bent jau masyvi tankų ataka. Nieko. Tik leitenantas Gediminas Drąsutis kažką garsiai rėkė kariams.

Paskutiniai nurodymai, Pauliui visai nesvarbūs, nereikalingi. Krakas jų nesuvokė, kažkokie lotyniški žodžiai, kapoti skiemenys, sprangios, apveltos mintys. Paklaustas poetas visada atsakydavo „Klausau, tamsta!“ Ir jokių klausimų. To visiškai užteko - jis profesionalas, metalinių plunksnų graužikas, smogikas teoretikas.

Lėtai, tarsi jausdamas neginčytiną pranašumą prieš judrų skruzdėlyną, priplaukė kriokiantis lėktuvas. Jo paskuigalis atviras, ten nešama visa amunicija. Niekas nepranešė, kur skrendama. Arba Krakas ir tai praleido pro ausis. Pauliaus nedomino geografija, žemėlapiai, topografiniai simboliai - nemeniška. Kas kita psichologinė peizažo analizė, personažų siekiai, karių ir civilių priešmirtiniai apmąstymai, išpažintys ir klejonės, karo siaubo, psichozės ir paranojos diagnozė, raida, užsklanda. Lygiai svarbu ir terorizmo ontologinės ištakos, progreso daigai, misijos kilnumo sklaida - štai kas domino rašytoją.

Pagaliau visi įlipo į lėktuvą, kuris Krakui atrodė kaip taikos uola, geros žinios nešėjas, geležinis oro balionas. Tačiau įdėmiau apsidairęs Krakas pamatė daugybę dėžių, ant kurių ryškiai užrašyta „Sprogmenys“, „Šaudmenys“, „Karo amunicija“.

Krakas it piligrimas skrido į kūrybinę nežinią, pavojingas dykumas ieškoti amžinos meilės eliksyro, gnoseologinių nuotykių, egzistencinės patirties ir filosofinio akmens - visų beveik nerealiai egzistuojančių dalykų. Jis buvo pasiryžęs nors kartą imtis tikrai vyriško, nors ir absoliučiai nesuvokto darbo, išverti ir atlikti jį iki galo. Rašytojas nieko neklausinėjo, aplink sklido sodrus lėktuvo variklių dūzgimas, kareiviai sėdėjo tylūs ir susikaukę, persimesdami tik būtinomis karinėmis frazėmis, komandomis.

Aukštai virš debesų poetas suvokė, kaip svarbu nežinoti, nieko nesuprasti, nepaskęsti nuobodžių instrukcijų kasdienybėje. Paulius iki galo nuspaudė genialiausios kūrybos svertą, tapo atviras pasauliui ir žmonėms. Menininko patirtis neapsiriboja tik vienkartinė karinės misijos doze į pelkes, džiungles, akvariumus. Protas - tai tobula tikrovės injekcija į slaptą genijaus jėgainę, aštrus auksinis parkerio plunksnos dūris į tobulas raiškos akis, išlaisvinantys deimantiniai antrankiai, gydomasis stomatologinis kastetas.

Sudrebėjo „Boingo“ korpusas.

- Nejaugi priešo raketa? - karščiaivosi Paulius.

Deja, tai tik saugi oro duobė, vaikystės lopšys, debesų liftas. Krakas pastebėjo, jog jį įdėmiai stebi leitenantas Gediminas Drąsutis, kiek toliau keli kariškiai ir tuzinas eilinių. Jų vardų Krakas neišsidėmėjo. Viskas parašyta instrukcijose, kai reikės, pažiūrės.

- Kaip nuotaika? - pasiteiravo leitenantas Drąsutis. - Ar viskas gerai? Pameni, kada reikia patraukti parašiuoto žiedą?

- Žinoma! - kariškai išsitempęs atraportavo sėdintis Krakas.

- Tuoj šoksime, laikykis!

- Aš pasirengęs.

Šią akimirką rašytojo nevargino misijos problematika, be to, viskas klostėsi tvarkingai, planingai, profesionaliai. Karinė poeto parengties profanacija laidavo keistą sėkmę. Krakas nė nepajuto, kaip atsidūrė ore. Staigus oro stygius, į veidą smogiantis pasiutiškai šaltas vėjas, kurtinantis šniokštimas netgi pro minkštas kepurės ausines ir keistas lengvumas, ypač pilvo srityje. „Kad tik nepridėčiau kelnų“, - pamanė poetas, tačiau netrukus ausinėse išgirdo vado raginimą. Staigus truktelėjimas, ir virš galvos išsiskleidė didžiulis skėtis.

- Tai bent! - tarstelėjo sau rašytojas.

Kaip gera skristi virš trivialios kasdienybės, virš debesų realiai, iš tikro, ne mintimis, ne svajose. Krakas krūptelėjo - ar nepamiršo bloknoto, šratinuko. Ne, ačiū Dievui! Ramus sklendimas apačion staiga baigėsi, poetas pateko į nedidelį debesėlį, pūstelėjo itin šaltas vėjo gūsis, parašutininką pagavo stipri oro srovė. Paulius pamatė, jog jį neša tolyn nuo karių grupės.

- Krakai, laikykis! - per ausines Paulius išgirdo leitenantą Drąsutį. - Planas „C“, supratai?!

- Taip, tamsta!

Kaip džiugu ir paprasta kariuomenėje, vis dėlto pajutęs realybės ir pavojaus dvelksmą Paulius išsigando, pamiršo kūrybą, gerai, kad trumpam. Rašytojo protas greitai sugėrė naujos realybės kokteilį.

- Kur aš norėčiau nukristi? Kur atsidurti? Jaučiu, laikas tučtuojau apsispręsti, tik ore galima pasirinkti tinkamą variantą...

Teisė rinktis, teisė teisti, teisė būti neteisiu. Krakas nė nepamanė, jog gali, pavyzdžiui, plyšti arba iš viso neišsiskleisti parašutas. Net planiruodamas ore jis mąstė apie kūrybą, polėkį, bent jau straipsnį, kurį turės parašyti iš karo lauko grožybių. Būtina užkariauti skaitytoją ir užkopti į karo reporterio šlovės aukštumas. Ar galima futuristinė kūrybos technologija, ar yra klasikinėje literatūroje neištirtos technologijos, sėkmės paslaptys ir pripažinimo labirintai? Krakas panoro nutūpti neištirtoje beletristinėje žemėje, praleisti joje bent penkerius metus, maitintis nežinomais, egzotiškais kūrybos vaisiais, gerti verbalinės palaimos gėrimus tiesiai mūzoms iš rankų, tik po to grįžti namo, į kabinetą ir rašyti, rašyti, rašyti...

Būtina tikėti sėkme, net jei nauja beletristinė žemė dar nesusikristalizavo, nesusiformavo. Jis kelyje, jis vis dar aukštai, kaip ir kūrybiniai kriterijai, imperatyvai, nuostatos.

- Mane smaigia nežinia, kankina laikas, - prabilo Krakas ir skaudžiai atsitrenkė į žemę.

Sniegas ištirpo, po kojomis žliugsi purvas, krapnoja smulkus lietutis. Šaltoka.

- Kūrybinių ieškojimų, pergalių ir nesėkmių reikia tik tam, kad pateisintum mirtį, - svarstė poetas ir stengėsi išsilaikyti ant kojų, nes parašutą itin smarkiai glamonėjo vėjas.

Deja, staiga pasikeitus vėjo kryptiai teko kristi ant nesterilios žemės, nė iš tolo nepanašios į neartus beletristikos dirvonus.

- Į karštus planetos taškus atvyksta sunkūs ligoniai, kurie nori mirti ne klinikoje, o mūšio lauke, - toliau svarstė poetas, o jį vėjui neatsparus parašutas stipriai tampė po purvą. - Fronte mirtis ne tokia beprasmiškai žiauri, ne tokia kvaila ir tragiška. Aš nukritau ne mirti, o saugoti žmones nuo mirties, bent jau literatūrinės. Aš saugotojas, globėjas, taikdarys.

Pagaliau Pauliui pavyko atsisegti parašutą ir atsistoti. Jis šiaip ne taip sugrūdo parašutą į kuprinę ir nurėpliojo į mišką. Kažkur virš medžių sublerbė variklis. Paulius pajuto vibracinės bangas, virš galvos kabojo sraigtasparnis. Po kelių minučių Krakas sėdėjo kabinoje.

- Šaunuolis, atlaikei! - pagyrė leitenantas Drąsutis. - Esi drąsus ir atkaklus!
- Klausau, tamsta! - raportavo Krakas, nelabai suvokdamas, apie ką kalba vadas.

Pro stiklą matėsi smėlėta įlanka. Atsilošęs kėdėje poetas garsiai pamanė:

- Ilgam vesternui pakaks nuotykių. Aš ne didvyris, ne nuotykių ieškotojas. Tiesa sakant, nemoku nė iš pistoleto šaudyti, o beletristinės žemės taip ir neradau. Reportažas baigtas, laikas namo.

Visa laimė, kad tylus skundas nebuvo išgirstas, nes panikos skleidėjai kare sušaudomi. Krakas visai nenorėjo būti išvarpytas kulku, iš nuovargio jis beveik apalpo ir visą kelią tylėjo, kol sraigtasparnis nusileido, kol nušliaužė iki palapinės, kol nukrito į karišką lovą. Anksti ryte Kraką pažadino aštrus gausmas smegeninėje, jis išlindo iš palapinės - už spygliuotos kariškos tvoros dykuma, šaltas, tamsus, itin pavojingas pasaulis. Poetas prisiminė troleibusą, puikiąją Nijolę, savo apšnerkštą ir itin mielą butą, todėl tyliai nupėdino prie vartų.

- Kas eina? - garsiai paklausė sargybinis.
- Reporteris Krakas, - pasigirdo toks pat staigus atsakymas.
- Galite eiti, - atsakė sargybinis ir atidarė automatinius vartus.

Krakas atidavęs pagarbą sargybiniui išėjo į pasaulį.

- Irako nepasiekei, bet kareivio duonos paragavai, - atsisveikindamas tarė sargybinis, instruktutas apie Kraką keistenybes.

- Aha, - atsakė Krakas. - Nepasiekiau.

- Kelią namo žinai?

- Ne. O kur man traukti?

- Tiesiai, tiesiai, už trijų kilometrų oro uostas.

- Ačiū! - padėkojo Paulius ir su nedideliu ryšulėliu asmeninių daiktų patraukė nurodyta kryptimi.

VIZIJA

Paulius stebėjo ant asfalto gulinčias baimės rankas. Nukirstos, bet nekraujavo. Marškinių rankovės buvo susegtos sidabrinėmis sagomis, keistai blizgėjo. Staiga rankos pakilo nuo rauplėto, smaluoto grindinio ir smarkiai suspaudė Pauliaus gerklę. Smaugiančios rankos dvokė dvėselieną, jos buvo pašvinčę, papuvę. Pauliui užėmė kvapą, jis pradėjo žiaukčioti. Tada pajuto spazmus skrandyje, netrukus iš burnos išsiveržė rausva, tiršta nesuvirškinto maisto masė, aptaškydama baimės rankas. Nepatenkintos rankos dar kartą stipriai spustelėjo Pauliaus gerklę, tačiau netrukus paleido.

- Gyvas, aš gyvas! - suriko beletristas skuosdamas gatve.

Ūmai Paulius pastebėjo, kad skuodžia be drabužių, visiškai nuogas. Nepaprastai nemandagiai jį stumtelėjo kažkoks jaunuolis, ant kojos skaudžiai užlipo sportiškos išvaizdos mergina.

- Skauda! - sustaugė dramaturgas.

- Suknistas nudistas, - konstatavo griežtas praeivis, - tuoj gausi per žabtus.

Išmuštas iš finišo tiesiosios Paulius pabudo ant vėsios parko žolės. Kilo pamėkliškas rūkas. Brėško. Aplink čiułbėjo paukščiai, prie perpildytos šiukšliadėžės glaustėsi katinų pora. Staiga virš Pauliaus galvos prašvilpė kažkoks daiktas. Miauktelėję katinai dingo.

- Nepataikiau! - apmaudžiai sušuko vaikiškas balsas.

Lyg spąstuose įstrigęs laukinis žvėris Paulius apsidairė ir pamatė, kad trejetas padaužų taiko ne į katinus, o į jį.

- Gausi, psiche! - suriko vaikėzas. - Nustok maskatavęs nuogais kiaušiais.

Nepranokstami instinktai. Paulius žaibiškai pasilenkė. Antras akmuo prašvilpė pro pat ausį. Poetas nukrito ant žemės, ketindamas prašliaužti visą gyvybei pavojingą karo ruožą. Palikdamas parko teritoriją pastėręs pamatė, jog vilki pižamą. Iš kur? Kieno?

- Ne! - suriko rašytojas. - Nenoriu palatos!

- Tuoj gausi penkiolika parų, nelemtas viešosios tvarkos drumstėjau, - vangiai atsiliepė ant suoliuko sėdintis policininkas, laikydamas rankoje knygą.

- Sakyk, koks puslapis?

- Tryliktas!

- „Seniai nespardytu pasturgaliu pajutau, kaip vamzdžiu, giltinės tuneliu, iš nuožmios nepermatomos tamsos tučtuojau baisiu greičiu išlėks mirtis. Išgyvenimas buvo toks stiprus, kad pajutau, kaip įkaitusi švininė kulka prakirto mano kaukolės kiautą...”

To buvo per daug. Paulius pašoko ir lėkte įlėkė į paslaugiai sustojusį troleibusą. Jo širdis dundėjo it kalvė, keliai virpėjo. Panašūs nuotyčiai gali nutikti tik romane, pjesėje, Marse, bet - gink Dieve! - ne kūrėjui. Rašytojas visada turi būti apsaugotas nuo brutalsios tikrovės išdaigų, materijos skverbimosi į sąmonės erdves, besaikės aplinkos nuodų ekspansijos.

- Gyvas? - paklausė Nijolė.

- Beveik, - uždusęs atsiliepė Paulius.

- Kodėl su pižama?

- Mieste pasijutau nesaugus, krūpčiojau nuo kiekvienos automobilio sirenos, kiekvieno šuns amtelėjimo, skardaus vaiko šūksnio. Iškart po to

pamačiau, jog iš tikro esu nuogas. Nuo pražūtingos miesto įtakos, visagalės korupcijos ir net ozono poveikio manęs niekas nesaugojo, nedengė. Bėgau. Kritau. Atsipeikėjau, kai mane rengė didžiulės sparnuotos skruzdės. Jos mane aptaisė švaria, dezinfekuota, kurortiškai ar ambulatoriškai dryžuota pižama.

- Pirmą kartą?

- Ne! Aš prisiminiau Kijevą, kur kažkada buvau aprengtas paslaugių vabzdžių. Sėdėjau Nacionalinėje operoje, parteryje, ir mėgavausi „Traviata“ ukrainiečių kalba. Buvau maloniai priblokštas ukrainiečių nacionalinių ir operetinių pergalių, staiga prisiminiau Gedimino pilį, vienintelį likusį bokštą. Tučtuojau nusprendžiau tarnauti tautai. „Traviatos“ pabaiga ir herojaus likimas man neturėjo jokios prasmės. Buvo tinkamas laikas rašyti naują romaną, spausdinti eiles, statyti tautinį modernų teatrą.

- Mane džiugina tavo nuotyčiai. Pasirodo, gali nuosekliai ir logiškai išdėstyti savo pažiūras, - atsakė Nijolė. - Tavo tikslai aiškūs ir realiai įgyvendinami, tačiau turėtum konceptualizuoti asmeninę patirtį, atsisakyti chaotiškumo ir smulkmeniškumo, išryškinti egzistencinių siekių svarbą.

Paulius paniuro. Matyt, pižama nepakankamai įtikinamai atspindėjo jo būsimą neišsipildžiusį triumfą.

Gal dar ne viskas prarasta?

Kaip žinoti?

Klausa atsivėrė ne

aukso žvangesiui, bet troleibuso ragų gausmui.

Pamėkliškai

tolo nerealizuota sėkmė, laikrodžiai rodė nelaimingas valandas, nesklandžias minutes ir itin pavojingas sekundes.

Numirti pakaktų vienos akimirkos, bet kur ją gauti?

Likimui kirsti lemtingą smūgį irgi reikia visagalio laiko atkarpos, perimetro, geometrinio nuotolio, taimerinės nuolaužos.

Laikas rinktis aukštą prizą už ryžtą aukotis kūrybai.

Į tamsius kiemus ištremtos elektros lemputės.

Šaltu lietumi

gaivinas gatvių stulpai.

Plokščias veidrodis rodo trimatį veidą.

Niekas

nekrenta nuo laiptų, turėklai neturi širdies.

Trūktelėjęs petimi Paulius dar kartą pabandė suvokti savo egzistencinį tragizmą. Menas ir kūryba nepasiekiamai atitrūko nuo visuomenės interesų. Knygos tapo neperkamoms, nors prie jų bibliotekose susidarydavo eilutės. Ir vien neįperkamos fenomenas to nepaaiškinsi. Knygos buvo būtinos ir kartu visiškai nepageidaujamos. Rašytiniai paminklai virto vaiduokliais, apie kuriuos noriai šnekama, bet vengiama laikyti rankose ar likti vienu du bibliotekoje. Skaitymas tapo veik didvyriškas protesto aktas.

Visuomenėje įsigalėjo finansinio rėmimo, momentinės labdaros ir loterijos tendencijos. Visi visko nori nemokamai, už šypsena, už išdidų galvos linktelėjimą.

Niekam nė motais, kiek kainuoja prizas, kurį švytinti aukštakojė, plastinę krūtų operaciją pasidariusi siauraklubė blondinė neša nugalėtojai. Artojas viduržiemį miega lokio miegu, letena įkišta į apvarvėjusį medaus puodą. Musės zyzia ir praneša apie laimingą bilietą. Saliutas! Fejerverkai! Petardos!

Kaip rasti jungtį, amžinai siejančią kūrėją su skaitytoju? Jungtį, įprasminančią beprasmį, iracionalų, kvaištelėjusį kūrybinį gyvenimą, psichodelinį košmaro virsmą ir buką egoistišką realybę. Gal nustot rašyti, gal nubausti neklaužadą skaitytoją ir atimti iš jo nemarų šedevrą? Neišeis. Skaitytojas tik apsidžiaugs, pasakys - štai, suklupo dar vienas genijus. Koks jis genijus! Tik plunksnagraužys, apsileidėlis, liurbis.

O gal parašyti storą tomą memuarų, pralenkti XIX amžiaus prancūzus sentimentalistus ir knygą išleisti trijų su puse milijonų tiražu. Visiems Lietuvos gyventojams - privaloma ir saugu. Nuo šiol kartu su gimimo liudijimu būtina įteikti kiekvienam gimusiam lietuviui. Juk ne tuščiomis rankomis į Europą, o su knygų knyga. Knyga visiems - štai naujas laikmečio bruožas. Būtų dar geriau knygą įbrukti (aišku, nemokamai!) į atšalusias velionio rankas. Galima įduoti ir negyvėlio giminaičiams, artimiesiems, gedintiems niūriose ritualinių paslaugų kontoros patalpose, ir specialistams, rimtais veidais stebintiems kelionės į amžinybę pradžia. Būtų gerai, jei kokia nors šalies institucija užsiimtų platinti Krako tomelį valstybiniu lygmeniu. Anksčiau lietuviai karius laidodavo su ginklais, dabar tautiečiai į anapilį keliaus su knyga rankose.

Ne, šitas mintis jau kažkas buvo mėginęs įgyvendinti, gal Konstantinas Gruzincevas, gal Artūras Barysas, gal Raimundas Eimontas, gal gausūs provincijos autorių kolektyvai. Pavėluota, neoriginalu.

Paulius užsirūkė - viena didžiausių problemų yra ta, kad jis ne skandalistas. Poetui sunku būti matomam, linksniuojamam, užpuldinėjamam. Jis negali tapti estrados pabaisa dėl šlovės, humanistinių ar filantropinių tikslų. Būti po velėna, tiksliau, po staltiese, neapdairiai nukritus nuo vaišių stalo, ir rūkyti - štai kur tikras poilsis, vertas rašytojo. Klaustrofobijos virsmas, stručio fenomenas, smėlio gelmė atveria naujas raiškos galimybes. Dar visai neseniai, perestroikos metais, kabinetinio mąstytojo portretas tebuvo karikatūra, pajuokos objektas, o dabar - trokšamas beletristinis šedevras, nepasiekiamas paradoksalus idealas. Elada, Švietimo epocha, modernizmas.

Vien tik rūkant kabinete galima daug ką prisiminti - šviesias vaikystės dienas, neramią jaunystę, mokyklą, tariamus draugus, tiksliau, jų nebuvimą, merginas, irgi nesančias, tėvą, kuris paliko jį, motiną, senelį, motinos tėvą, drakono dantį. Taip, tai senelis pasakė, jog milžiniškas dantis, kurį Paulius rado miške, yra drakono. Senelis atsargiai jį vartė, žiūrėjo prieš mėnulio šviesą, tada įdėjo į „Primos“ pakelį ir rytdieną jau buvo tvirtai įsitikinęs metafizine šio kaulo kilme. Senelis, Čiurlionio pusbrolis ar šiaip giminaitis, buvo apsišvietęs kaimietis, todėl nedvejodamas aiškino toliau:

- Senovės graikai tikėjo, kad pasėjus slibino dantį po valandos išaugs grėsmingas karys, kuris išgalabys visą kaimą priešų. O jei dantį naudosi kaip amuletą, tai išaugs didžiu sielų žinovu, menininku. Graikai tuo nė kiek neabejojo. Tu radai pabaisos nasrų šulą, vinį ir dabar pakilsi į mūsų garbingo giminaičio šlovę. O gal tapsi kareiva? Ne, tau ne pagal kinkas. Būk, vaike, rašytojas. Šiame pasaulyje reikia ką nors reikšminga nuveikti. Rašyk, pradėk rašyti, kurti, keverzoti... Nebijok klysti, niekas nepradeda rašyti tobulais sonetais, per dieną ar metus nepasiekia „Odisėjos“ ar „Uliso“ lygio.

Paulius paniuro. Rašyti netobulai, kantriai siekti tobulo, ateisiančio tolimoje

ateityje, atrodė nerimta, užgaulu, katastrofiška. Kiekvienas žodis, sakiny, pastraipa turi būti tobuli iš karto, be jokių dvejonių - Štai jo kūrybos devizas. Tačiau kur dingio slibino dantis, sėkmės garantas, amuletas, talismanas? Štai kur nelaimės priežastis. Kūrėjas neturėjo paslaptingojo sargo, vedlio, kuris jį galėtų vesti per kūrybos nežinomybę, neartus verbalikos dirvonus. Tekstas tapo kietu asfaltu, nugriauta Berlyno siena, neįkandamos tapo raidės, šriftas, Times Lt, Helvetika, Palemonas... Kokiu šriftu poetas turi rašyti šratinuku ant gelsvo sovietinio popieriaus? Na, o Keruakas - greičiausiai iškilus užsienietis rašė didžiosiomis spausdintomis raidėmis ir, be abejo, angliškai. Staiga Krakas susimąstė - kokia visų lietuvių gimtoji kalba? Atsakymas iš šaltų kambario sienų atėjo netrukus - anglų, su švelniu Kalifornijos akcentu, greitai kintančiu, evoliucionuojančiu į taisyklingą literatūrinę lietuvių kalbą. Užbaigęs šią keistą mintį poetas labai suabejojo originalia, bet visiškai neįtikinama lingvistine hipoteze.

Ilgą slegiančią tylą nutraukė žavioji pašnekovė.

- Nesigrauk, Pauliau, štai slibino iltis. - Nijolė ištiesė pageltusį kaulą.
- Tikrai, tai simbolinė, šventa senelio pypkė. Aš išgelbėtas, vėl galėsiu rašyti.

Būsiu pirmas. Dar niekas troleibuse neparašė romano - ilgo, nepakartojamo ir visai nenuobodaus.

Nijolė ištiesė Pauliui storą bloknotą ir rašalinį parkerį. Paulius atvertė pirmą puslapį ir užrašė spontaniškai, negalvodamas ir nesvarstydamas. Tuščiame lape spindėjo du žodžiai Myliu mirtį, parašyti raudonai. Parkeris buvo pilnas kraujo. Staiga troleibusas stabtelėjo, Paulius skaudžiai atsitrenkė į troleibuso langą, tiksliau, veidrodį. Poetas baugiai apsidairė - visi troleibuso langai nepraleido išorinės šviesos, atspindėjo tik vidinę erdvę.

- Nijole! - pašiurpęs riktelėjo Krakas.

- Aš čia, - storu balsu atsiliepė Jokūbas Šleinota. - Ieškok Alisos kreivų veidrodžių karalystėje, sapnų paviljone!

Beveik sustojo širdis, Paulius neramiai rangėsi sėdynėje, troleibusas apsiblausė, pavirto didžiuliu labirintu. Krakas pabandė prisiminti sausio 13-ąją: „Ir aš kovojau, išvykau, rodos, į Kosovą, o gal Iraką. Nepavyko, tikslu nepasiekiau, dalinį, lėktuvus ir šokį parašiotu prisimenu puikiai, o kaip grįžau namo - ne“.

- Pauliau Krakai, - vėl pasigirdo Jokūbo balsas. - Aš tuoj vėl būsiu matomas.

Ar galiu tavimi kaip anksčiau pasikliauti?

- Negaliu spręsti, - išstenėjo Krakas.
- Pagaliau protingi žodžiai, - pritarė Šleinota. - Ar tebenori būti rašytoju, geriausiu iš geriausių?

- Ir poetu, ir dramaturgu? Taip, būtų neblogai...

- Tuomet klausyk! Dovanosiu tau neįtikėtinus siužetus, apipilsiu fantastiškomis idėjomis, formomis, veikėjais. Tačiau aš labai mėgstu grybus. Vakar nuėjau į turgų ir nupirkau tris krepšius grybų. Ar mane supranti?

- Grybus? Kokius grybus? - visiškai suglumo Paulius.

- Aš tikėjau iš tavęs poetiško, rafinuoto, pakylėto atsakymo, o tu... - suniurzgė Šleinota. - Tučtuojau vardink grybų pavadinimus!

Krakas pašoko ir nulėkė prie durų, bet atsitrenkė į veidrodį, iš kurio išlindo Jokūbo Šleinotos fizionomija. Po artimo kontakto su veidrodžiu Pauliaus veidas buvo panašus į grybą.

- Lepšiai, raudonviršiai, baravykai, ūmėdės, voveraitės, pievagrybiai...
- Musmirės! - piktai šūktelėjo Šleinota, kurio perkreiptas veidas panėšėjo į

pterodaktilio.

- Ne, musmirės nevalgomos, jos nuodingos, tinka tik smarkiai apvirtos, nebent nuoviras musėms gaišinti... - paistė Krakas grabodamas uždaras duris.
- Jau vėlu, man laikas namo.

- Gaudyk litą!

Atsisukęs į balsą Paulius automatiškai ištiesė galūnes, Jokūbas staiga pavirto giljotinos kirviu ir nukirto Krakui rankas. „Gera, kad ne galvą“, - dar spėjo pamanyti Paulius ir užmerkė akis...

- Krakai, pabusk! - Paulius išgirdo Nijolės balsą ir pajuto jos ranką ant peties.

Paulius atsimerkė, troleibusas tviskėjo švara ir ramybe, nė vieno veidrodžio, nė pėdsako grybų ir Šleinotos.

- Aš... aš... - žagsėjo rašytojas.

- Tu atvažiavai, mes prie tavo namų. Lipk, eik pailsėti.

- Iki, - išstenojo Krakas ir iškrito iš troleibuso. Gulėdamas paslikas ant šaligatvio, galvą padėjęs ant šaltos cemento plytos Paulius įdėmiai stebėjo statmena plokštuma kylantį troleibusą. Šalia šoko cigarečių nuorūkos, į streikus ir mitingus rinkosi šiukšlės, barėsi pikti apdegę degtukai.

**Gal vaikščioti statmena siena, eiti vandens paviršiumi,
minties jėga pakilti į orą?**

Laikas įtikėti stebuklais.

**Didžiausias stebuklas yra tai, kad egzistuoju, kai
galėjau nebūti.**

Ar tikrai galima neegzistuoti?

Matyt, kad ne.

Nepertraukiama priežasčių ir padarinių virtinė.

Laikas keltis,

laikas suvokti šiuolaikinę kūrėjo misiją.

Rašytojas gali tapti

budeliu.

Kiek asmenybių be jokio tikslo supuvo

kalėjime, nes jų nepasiekė rašytojo ranka!

Kaip gaila,

kad nekūrybiškai panaikinta mirties bausmė.

Žiauru? Nė kiek!

Literatūros kritikams uždrausta kapoti nusikaltėlių ir

korumpuotų pareigūnų galvas, bet leidžiama

nebaudžiamai retinti kūrėjų gretas.

Kur teisybė?

Aukštus klerkus ir biurokratus, klestinčius

verslininkas ir sutenerius baus nežinomas XXI

amžiaus pradžios rašytojas.

Reikia kilti į poetinę kovą už

literatūrinį teisingumą!

Poetas nesikėlė, jam buvo patogų gulėti, nors praeiviams paslikas blaivus vyriškis neįkvėpė jokio pasitikėjimo. Visai ne kieta, per daugelį metų menininką ištreniravo beveik lygus, kažkada šlifluotas darbo kabineto parketas. Trūko tik lietpalčio ir storos žieminės kepurės, ir būtų galima ramiai nusenūsti, bet staiga

iš giedro dangaus visai šalia galvos tekštelėjo neestetiškas seilių gumulas.

- Kelkis, stuobry, gana voliotis gatvėje, - subaubė Palubinskas. - Prisisiurbei, žiurke?

- Aš, aš... negirtas, - lyg vaikas teisinosi Krakas.

- Tai ko gulinėji, gavai į akį? Einam, šiandien aš taikus, bet pagiringas, nupirk alaus.

Paulius prisiminė nuolat augančią skolą kaimynui ir mintyse pritarė kredito sumažinimo galimybei. Pakilęs nuo šaligatvio poetas nusivalė dulkes nuo kelnų ir švarko, tačiau įkišęs ranką į kišenę nieko nerado. Palubinsko veidas, stebintis finansų paieškas, nežadėjo nieko gero - raumenys trūkčiojo, it lempučių girlianda padrikai mirksėjo patinę akys, konvulsiškai gniaužėsi kumščiai, ant grindinio tiško seilės. Nesunku buvo spėti, kad Vaclovo šachtoje plėtėsi gaisras, lydėsi metalas, šiugždėjo išrūkyti plaučiai, drebėjo kepenų laboratorija. Dar kelios akimirkos, ir iš sužeisto skrandžio ištrūkusi ugnis nušluos atsitiktinius praeivius, kaimynus, namus.

- Pavaišink cigaretę, - staiga paprašė Krakas.

Palubinskas išsižiojo, jo galvoje it užliejus okeanui užgeso Hirosimos žaizdras. Apstulbęs Vaclovas ištiesė cigaretę, Paulius užsirūkė, dar kartą įkišo ranką į kišenę, ištraukė 100 litų banknotą, kurį išlošė troleibuse ir spėjo pamiršti, ir ištiesė kaimynui.

- Ar užteks? - paklausė Paulius.

- Sočiai! - atsigavęs Palubinskas tyrinėjo banknotą ir, nors Paulius nieko nepasakė, tarstelėjo: - Neinkšk, kas liks, gražinsiu.

Beliko nustatyti tikslų maršrutą iki artimiausio taško. Rašytojas ir eksdesantininkas nukulniavo į „Norfą“. Palubinskas po ilgų verslo ginčų su pardavėjais pagaliau išsirinko litrinį butelį pigios degtinės ir plastikinį butelį stipraus „Kobros“ alaus. Paulius į krepšį įsimetė šokolado plytelę.

- Vaclovai, ar pažįsti Nijolę? - staiga paklausė Paulius, išėjęs iš parduotuvės.

Palubinskas kieme atsuko kamštį, atsigėrė, riaugtelėjęs užsuko ir tik tada įdėmiai pažvelgė į kaimyną.

- Krakai! - apsidžiaugė Palubinskas. - Tai vis dėlto domiesi moterimis? Einam, bičiuli, jokių problemų, supažindinsiu, galėsi verbuoti - pats supranti, tu poetas, tavo šansai žymiai didesni, o kas aš - vargšas afganų pašautas kareivis...

Paulius abejingai klausėsi girtuoklio sapalionių, atsisakydamas išgerti spirituoto nektaro kiek įžeidė Vaciovą, bet netrukus vėl tapo ištikimu bendražygiu. Kaimynė Nijolė Kraką labai domino, tačiau poetas nesiryžo žengti dar vieną žingsnį ir artimiau susipažinti su ja. Kokie ryšiai sieja abi Nijoles - iš laiptinės ir iš troleibuso? Jos skirtingos ar identiškos, pažįsta viena kitą ar ne?

Štai ir kaimynės durys. Džeržgiantis skambutis. Kad ir kaip būtų keista, Nijolė namie - durys atsidarė, Palubinskas nekviestas įgriuvo į koridorių, paskui nedrąsiai įžengė ir Paulius. Nijolė buvo apsilikusi mėlynus marškinius ilgomis rankovėmis, užsitempusi šortus, kojas puošė nertos kojinės.

„Koks subtilus moteriškas grožis, kokia daili figūra! Visai kaip mano paskutinis eilėraštis apie pelėdą“, - pamanė poetas ir nusėlino paskui šeimininkę. Krakas tradiciškai nepastebėjo buto interjero, nematė baldų, kilimo, kėdžių, bet iš karto pastebėjo lubas. Jos buvo baltos, tik viename kampe tinklus mezgė milžiniškas ilgakojis voras. Idiliškas paveikslas puikiai tiktų būsimio romano pirmos dalies pirmajam pastraipai.

Palubinskas, gavęs šeimininkės sutikimą, ant stalo pastatė degtinę, šalia

stiklinę, įsitvėrė dvilitrį butelį alaus ir pradėjo vaišintis. Nijolė atsisakė gerti, neišmanėliui Pauliui Vaclovas nė nesiūlė. Numalšinęs alumi troškulį Palubinskas pradėjo berti naujienas apie tariamai artėjantį namo eksterjero remontą, naujus gaudus, paskalas ir nerealias istorijas apie kaimynus. Girtuoklis garsiai juokėsi iš savo sąmojo, Paulius tuo metu stebėjo Nijolę, ji pradėjo dusinti abejonės, pabudo tradicinis nepasitikėjimas savo jėgomis. Jei ne Palubinskas, it skalbyklė malantis liežuviu, poetas būtų sprukęs pro duris. Paulius suprato, kad šiai merginai beletristinis švelnumas visai nereikalingas, o poetinės svajos įvartytą siaubingą nuobodulį. Gyvenimo išdaigos, skirtingų stichijų sueiga, ant marmuro grindų kaukši aukštakulniai moteriški bateliai.

Nijolė sėdėjo priešais, nesivaržydama užmetusi koją ant kojos taip, kad pro stambias nėrinių akis išryškėtų dailios blauzdos ir aptakios šlaunys. Krakas tylėjo it katinas, įbridęs į šaltą vandenį, ir giliai kvėpavo, norėdamas sulaikyti smarkų širdies plakimą. Užsirūkiusi šeiminingė smalsiai stebėjo šią fantastišką porelę - išprotėjusį rašytoją ir profesionalų girtuoklį.

- Namuose tvarkiau santechnikos mazgą, rinkau spintą, visą dieną sukinėjau varžtus - senus išsukau, naujus įsukau. Va, persirėžiau delną. Bet vienas stambaus kalibro liko. Nijole, ar tau nereikia įsukti varžto? - paleistuviškai, storžieviškai ir nešvankiai kabino merginą girtuoklis, pajutęs trečiąjį alkoholio kvėpavimą.

- Šiandien buvau cirko atrakcione, - norėdamas nutraukti Vaclovo paistymus tarė Paulius. - Triukų meistras iš Sibiro gilumos, atvykęs su šunų kinkiniu, mane iškvietė ant pakyls, surišo ir nukirto rankas, bet jos paskui ataugo. O išėjęs iš vaidinimo sutikau Vaclovą. Nutarėme užsukti pas tave, juk esame kaimynai...

- Menininkai pilni keistenybių, - atsiliepė Nijolė. - Visa laimė, kad mano giminėje jų nėra.

- Štai kur auksiniai žodžiai! - įsiterpė Vaclovas. - Kai aš tarnavau, mūsų dalinyje buvo dailininkas, visa laimė, pašautas jis ilgai nesikankino... Trys kulkos tiesiai į širdį! Patikėk, žmonai nežino, ką reiškia asistuoti moteriai... Na, išgerkime!

- Nušauti menininką - didelis nusikaltimas, - išsigandęs tarė Krakas.

- Nebijok, šiandien liksi gyvas, - draugiškai leptelėjo Palubinskas. - Nebent garbingoji dama turėtų kitų pasiūlymų.

- Aš? - nusijuokė Nijolė. - Dėl manęs tegul gyvena, matyt, margame pasaulyje reikalingi net poetai.

- Reikalingi? Net ir poetai? - įsižeidė Krakas. - Geriau pasakykite, kam reikalingi nepoetai, nerašytojai, nedailininkai?

- Nesuprantu! - Nijolė pakėlė antakius.

- O Krakai, Krakai, tik beviltiškai išdžiūvęs protelis gali šitaip nusikalbėti, - susirūpinęs kaimyno mentaline sveikata Palubinskas įsipylė stiklą degtinės ir, palinkėjęs visiems ilgos geros dienos, susivertė.

- Kaip jums aiškiau paaiškinti? Dažnai žmonėse taikiai sugyvena labai skirtingi būdo bruožai, formuojantys asmenybės charizmą. Štai, pavyzdžiui, Palubinskas - gera širdis ir girtas protas...

- Na, na, na, - susiraukė desantininkas, - dar vienas neteisingas viražas - ir!.. - Vaclovas pakėlė į viršų suspaustus kumščius, tačiau, prisiminęs dosnią Kraką dovaną, atlėgo. - Tiek to, pliupek ką nori. Nijole, einam pas mane, pažiūrėsime kokį serialą, aš tau parodysiu naują spintą, patarsi, ką daryti su masonais...

Nutilęs ir susimąstęs Krakas pajuto, kad ir antras pasimatymas žlugo neatnešęs jokios naudos, aiškumo, bendravimo perspektyvos. Prarasta bet

kokia viltis. Viskas liko kaip buvę, padėtis nepaaiškėjo nė per nago juodymą. Tiesa, dar liko anoniminiai laiškai, šešiastygė akustinė gitara ir ilgesingos dainos po balkonu, klounada bendrame koridoriuje, gėlės paštu, pica į namus.

Atsisveikinęs Krakas grįžo į kambarį, nukrito ant parketo, apsiklojo lietpalčiu iki viršugalvio ir tučtuojau užmigo. Sapnavo senelį, gyvenantį senose kapinėse.

- Tai kas, kad miriau, - Pauliui aiškino senelis karste. - Aš katalikas, todėl netikiu jokių persikūnijimu. Numiriau, bet gyvenu toliau. Kasdien mane aplanko du angelai ir agituoja dar kartą gimti, vis aiškina, kad tai ne paskutinis kartas. Jie neskubina, kantriai laukia jau šimtą metų, kada pasiduosiu.

- Koks šimtas metų? Prabėgo keli dešimtmečiai... - nustebo Paulius.

- Deja, ten laikas bėga daug greičiau. Aš reikalauju rojaus ar bent skaistyklos, o angelai tik juokiasi.

- Siaubinga istorija, seneli, gulėk, nesikelk. Pasakok nejudėdamas, man baisu į tave žiūrėti, ypač kai judi. Kur tavo drakono dantis? Jei pasėčiau, kitame gyvenime galbūt gimčiau galingu kariu. Ar gali patarti, ką man daryti?

- Galėčiau, bet tu vis vien nepaklausysi...

Nelaimingo senelio pomirtinė išpažintis labai prislėgė

Kraką. Sapnuose jis grįžo namo, prisikrovė du sunkius krepšius ir vėl iškeliavo siauru miško takeliu, vedančiu į kapines. Poeto veidas spindėjo keistu ryžtu. Ką mąstė poetas, vilkdamas į kapines paslaptinius krepšius? Kas juose? Lavonas? Ne! Kas gi?! Ogi knygos, jo paties tomiai.

Pasiekęs kapines Paulius ant žemės numetė ryšulius, pilnus brošiūrų, apiplyšusių ir visiškai naujų knygų. Nuostabioje kapinių prietemoje Krakas iškasė negilia duobę ir į ją išvertė visą turinį. Sapnuose poetas atmetė visas abejones dėl kūrybos, talento ir pasiaukojimo, jis buvo visiškai tikras, kad materialioje erdvėje knygos ir literatūra yra tik makulatūra, vėjo vartoma po puslapį, tuščias ir beprasmis žaidimas. Knygos liepsnojo nušviesdamos kapines, paminkius, obeliskus, šešėliai šoko linksma ugnies šokį. Krako veidą nušvietė kraupi kultūrinio vandalizmo šviesa, užsidegė plaukai, drabužiai. Tirpstančios akys lašėjo į eretišką laužą. Degdamas Krakas pajuto ramybę ir lengvumą. Staiga liepsna pagavo kairę ranką, kuria jis parašė visus savanoriškai mirstančius šedevrus. Viskas gali sudegti, tik ne ranka!

Šiurpiaai sustaugęs ir į seną palatą įsikibęs taip, it nuo to priklausytų jo gyvybė, Krakas pabudo. Ant nesužeistos rankos švelniai nukrito butelis, pilnas šalto vandens. Kas užgesino liepsnojantį poetą, kas išsaugojo neįkainojamą talentą, gyvybę, palikimą?

Kažkodėl Paulius labai išsigando ir nubėgo pas Palubinską. Buvo po vidurnakčio. Desantininkas žiūrėjo televizorių, gurkšnojo alutį ir linksmi komentavo nuotykius televizoriaus ekrane.

- Kas įvyko? - nustebo girtuoklis, apžiūrėjęs pusnuogį, užsimiegojusį kaimyną. - Atrodai nekaip. Visai nusirašei, pabėgo mūzos?

- Aš nežinau, ko man trūksta, - atsiduso rašytojas.

- Bobų ir degtinės! - pastebėjo Palubinskas.

- Ne, pradžiai užteks televizoriaus. Matyt, pavargau gyventi vienas, noriu, kad namuose būtų žmonės - linksmi, judantys, aktyvūs. Garso nereikia, tiks bet kokia ekrano įžambinė, bet koks kanalas...

- O spalvos? - susidomėjo Palubinskas.

- Nebūtina... - ranka numojo Paulius.

- Gerai, aš tau suvairuosiu aparatą, - pažadėjo Palubinskas. - Pora litrų alaus ir ryt ryte pastumsi mano karietą. Eik miegot, kaupk jėgas.

Taip Paulius ir padarė.

Sėkmingai užmigęs Krakas atsidūrė sapno ir tikrovės, fantazijos ir realybės, daiktų ir šešėlių kryžkelėje. Ne paskutinėje, bet renkančioje ir siūlančioje naujas galimybes, rodykles, kryptis - simbolinėje proto sankryžoje. Kažkas vidurnaktį paskambino į duris, kurios atsidarė pačios. Paulius nedrąsiai atsimerkė - į kambarį įžengė pagyvenęs prakaulus vyriškis su vešlia žila barzda, dėvintis mėlyną džinsinį kostiumą.

- John Cage, - angliškai prisistatė lankytojas. - Get up, Krakas. Today you'll hear my concerto for prepared piano. The last one.¹

- Kur? - apstulbęs poetas atsakė lietuviškai.

- In trolleybus, - atsakė Džonas ir nuėjo į virtuvę, iš kurios greitai grįžo su pilnu krepšiu grybų. - Did you talk about these mushrooms with Palubinskas?²

- Ne su Palubinsku, bet su Šleinota, - visai sutrikęs atsiliepė Paulius. - Ar juos nuplovėte?

- Yes, I did. Your sink is unique. It is perfect and very musical. Keep it safely.³

- Kodėl dabar visi renka grybus? - palengva atsigaudamas nuo šoko pasiteiravo Krakas.

- Because mushrooms stimulate thinking and save all unanswered secrets of humanity. We still have a lot of them, believe me, - nusijuokė didysis maestro.

- O.K., take this bag with you.⁴

Menininkai, tarsi būtų seni draugai, kalbėjo apie save, kūrybą ir pasaulį skirtingomis kalbomis ir dėl to nė kiek nesistebėjo. Nepažįstami draugai išėjo į lauką, prie laiptinės durų lyg taksi automobilis jų laukė troleibusas. Paulius ir Džonas įlipo į vidų ir pasijuto it filharmonijoje. Keista, bet salė buvo labai siaura ir neįtikėtinai ilga, niekur nesimatė orkestro duobės, scenos, užuolaidų. Juos maloniai pasitiko Nijolė.

- Kur muzikantai? - paklausė Krakas.

- They are getting ready for the show⁵, - atsakė maestro.

Troleibusas skriejo gūdžiu, tamsiu mišku. Paulius sėdėjo susigūžęs, o Džonas palaimingai šypsojosi. Staiga prie Džono priėjo Nijolė ir kažką sušnabždėjo į ausį. Keidžas nepatenkintas suraukė kaktą, trumpam susimąstė, paskui garsiai spragtelėjo pirštais.

- Don't worry! - šuktelėjo garbusis avangardistas. - We'll invite new players.⁶

- Nebus koncerto? - susirūpino Krakas. - Veltui ploviau grybus?

- Be patient. Sure it will be.⁷

Troleibusas žviegdamas sustojo, atsidarė durys, pro jas įvirto ketvertas neįprastai atrodančių vaikinių. Jie vilkėjo juodus drabužius, avėjo sunkius kareiviškus batus, jų galvas puošė itin keistos spalvotos šukuosenos, rankas

1 Džonas Keidžas. Kelkis, Krakai, šiandien mano autorinis koncertas. Preparuotajam fortepijonui. Paskutinis (angl. k.).

2 Troleibuse. Ar apie šituos grybus kalbėjote su Palubinsku? (angl. k.).

3 Taip, nuploviau. Tavo kriauklė unikali. Ji tobula ir itin muzikali.

Žiūrėk, nesugadink (angl. k.).

4 Todėl, kad grybai stimuliuoja mąstymą ir saugo visas neįmintas žmonijos paslaptis, o jų, patikėk manimi, nemažėja. Na, imk ir nešk mano krepšį (angl. k.).

5 Ruošiasi didžiajam pasirodymui (angl. k.).

6 Ne bėda! Pakviesime kitus pagalbininkus (angl. k.).

7 Ramybės. Žinoma, bus (angl. k.).

slėgė sunkios metalinės apyrankės.

- Noise will sound instead of silence today. Here are my assistants, - tarė Keidžas. - Please meet Blixa Bargeld, vocalist, and Einstuerzende Neubauten.⁸

Baigęs apžiūrėti muzikantus Paulius akis įsmeigė į dar įspūdingesnius milžiniškus krepšius, kuriuos ant guminių grindų numetė juodasis kvartetas. Juose Krakas išvydo plaktukus, reples, kirvius, dildes, oblius, gulsčiukus, liniuotes, smėlio laikrodį, elektrinius pjūklus, grąžtus, kaltus ir netgi miniatiūrines frezavimo stakles. Kvartetas išlipo ir troleibuso vidun įstūmė didelį juodą fortepijoną.

- John, es gab keine Zeit für Präparationen, deshalb bereiten wir den Flügel improvisatorisch vor,⁹ - tarė skiauterėtas vyriškis, pavadintas Bliksa. Tada vaikinai atidarė fortepijono dangtį ir į vidų išpylė sunkų maišą metalinių objektų, kuriuos kažkokia paslaptinga tvarka susmaigstė ir sukaišiojo tarp stygų.

- Well, boys, go on, it is time to make preparations for trolleybus. Seems it is getting boring for Krakas,¹⁰ - paragino Keidžas.

- Aš? - nustebo Paulius. - Nė kiek. Aš nesuprantu, kas čia vyksta. Atsiprašau, aš niekur neskubu...

Rodėsi, kad juodajam kvartetui nerūpėjo poeto pasiaiškinimai. Vaikiniai ant grindų, laikydamiesi griežtos simetrijos, taisyklingai išsidėliojo įrankius, sutikrino su Džonu Keidžu laikrodžius. Maestro atsisėdo prie fortepijono. Tarsi karinėje parengtyje vyrai tylūs laukė kompozitoriaus signalo, tik Bliksa, užmetęs ranką ant fortepijono, derino balso stygas. Lygiai 4 minutės 33 sekundės po vidurnakčio Keidžas atidarė klaviatūros dangtį. Ženklas! Juodasis kvartetas tučtuojau perėjo į puolimą, pradėjo fortepijoną gręžti, obliuoti, tempti ir karpyti stygas, į medinį korpusą kalė vinis, metalines plokštes, strypus. Paklaikęs Paulius užsikimšo ausis - tokio triukšmo per visą gyvenimą nebuvo girdėjęs.

- Krakai! Po velnių! - lietuviškai sustaugė Bliksa Bargeldas prie pat ausies. - Aš tave nudėsiu, neraliuotas žalty! Kelkis, gyvate! Pažiūrėk, ką padarei - palikai nakčiai tekantį vandenį. Aš baigiu kojas ištiesti, stengdamasis išgelbėti savo butą nuo potvynio, dirbu, prakaituoju, o tu, kiaule, guli paslikas!

Paulius pagaliau pramerkę akis. Šalia stovėjo šlapias, nusiplūkęs Palubinskas, virpančiose rankose laikė milžinišką raktą vandentiekio vamzdžiams taisyti ir lūpomis piktai spaudė rūkstančią nuorūką.

- Kelkis pagaliau! - suriko Vaclovas. - Pasigrožėk - skęsti, vaikine!

Virtuvėje lyg vienišos salos plaukiojo grybai, plūduriavo tuščia pintinė. Paulius po šilta kepure paslėpė galvą ir nedrįso išlįsti, bet Vaclovas nelauktai atslūgo:

- Niekis, ne pirmas kartas, išsilaižysi balas pats. Bet neišsisuksi - man padėsi remontuoti.

- O kariatės nereikės stumti? - pasidomėjo Paulius.

- Kaipgi ne?! O kaip atsigabensime įrankius, negi rankomis? - atšovė kaimynas ir trenkė durimis.

Tyla poeto galvoje vėl virto triukšmu, atmintis siūlė visiškai nerealią išeitį iš

⁸ Vietoje numatytos tylos šiandien skambės triukšmas. Štai mano padėjėjai. Susipažink, Bliksa Bargeldas, vokalistas, ir Einstuerzende Neubauten (angl. k.).

⁹ Džonai, nebuvo laiko ruošti preparacijų, todėl fortepijoną paruošime improvizuotai (vok. k.).

¹⁰ Gerai, vyrai, imkitės darbo, laikas preparuoti troleibusą. Regis, Krakas ima nuobodžiauti (angl. k.).

paradoksalios, siurrealistinės situacijos, kvietė grįžti į troleibusą, į koncertą, pas nemirtingą kompozitorių, mąstytoją, poetą.

Po savaitės Paulius sužinojo apie netikėtą Džono Keidžo mirtį.

RYGA

Vieną rytą Paulius pabudo sunkiai. Nemaloniai čirškė senas, antikvarinis „Slava“ žadintuvas, skleidžiantis nedemokratiškas, kenkėjiškas vibracijas. Rašytojas paspaudė mygtuką, bet laikrodis nepasidavė ir žviegė dar skaudžiau, garsiau, įžūliau. Verbalikos meistras sviedė žadintuvą į šiukšlių dėžę. Žvangtelėjo metalinis korpusas, sonoristikos chuliganas nurimo. Paulius žinojo, kad laikinai. Atėjus laikui laikrodis vėl užlips ant stalo ir rėks simbolines daugiaprasmes frazes. Tegul rėkia, kai rašytojas išeis iš namų. Arba iš proto, taigi irgi iš namų.

Krakas palindo po lietpalčiu, galvą pakišo po kepure ir vėl ketino snausti. Staiga šūktelėjęs pašoko. Jis stipriai pasiražė ir įgrūdęs pirštą į ausį pasiekė kaukolės epicentrą, smegenų stratosferą.

- Kodėl užsuktas žadintuvas? Sireną įjungiu tik prieš kelionę, idant nepramiegotiau svarbaus traukinio reiso ar taksi maršruto. Kur šiandien turiu keliauti?

Paulius neprisiminė kur, nežinojo adreso, kelionės tikslo, neturėjo vizos, buvo nesupakavęs bagažo, su veidrodžiu nesuderinęs garderobo. Staiga rašytojas prisiminė pakvietimą į Rygą, kur šiandien oro uoste jo lauks leidėjas, norintis į latvių kalbą išversti ir išleisti romanų rinkinį „Tautos sapnas arba genijų laivas“. Gal tai tik sapnas, ne tik tautos, bet ir genijaus, demiurgo, kūrėjo? Ne! Žadintuvas negali meluoti ir sabotuoti. Juk ne veltui jis buvo prikeltas (iš mirusių - beveik!) 4 val. ryte. Klaikiai anksti.

Paulius it prityręs kiemsargis nušlavė abejonių dulkes nuo smegenų asfalto. Laikas į kelionę. Bet kur.

Oro uostai neperka bilietų ir negirdo piliečių alumi - tik žavios lėktuvų stiuardės rūpinasi ištroškusiais keleiviais. Užsisėgti diržus! Užgesinti ir sukramtyti cigarus! Gelbėjimo liemenes - po sėdynėmis! Krentame į debesis.

Paulius mėgo oro transporto bilietus, jų turėjo nemažą kolekciją. Ne savo skrydžių, o draugų ir nedraugų, pažįstamų ir nepažįstamų, tolimų giminių, kaimynų. Jis visada smalsavo apie svetimas keliones. Dabar jis pats skrido į šlovę, į tiražuotą vertimų pasaulį, panorą aplankyti Liepoją, Ogrę ar net Papės ežerą. Su latais visur gerai. Gal neverta grįžti? Tačiau pirmiausia būtina išvykti.

Kelionė prabėgo pernelyg greitai. Vos spėjęs atsisėsti ir prisisėgti saugos diržus, Paulius išgirdo perspėjimą, jog lėktuvas sėkmingai nusileido. Vėliau balsas ne per garsiakalbį pranešė, jog visi liktų savo vietose. Sveiki atvykę į Rygą! Kalbėjo sienos.

Tik išlipęs jis pastebėjo pavojingą oro duobę, lėktuvų oro uoste buvo mažai, per mažai, aplink tuščia ir nyku. Trūko paslaugų, linksmybių ir užsienio šalies paslapčių. Niūru ir pilka. Visai kaip Vilniuje. Paulius nusiminė. Ne taip būna tikrame gyvenime.

Tačiau ar šis gyvenimas tikras? Paulius vėl suabejojo tikrovės realumu. Krakas itin nenoriai prisiminė zenišką iliuzijos teoriją ir tučtuojau ją atmetė. Rytų mistika! Ekstazė! Nesąmonės. Nėra sistemos, mokslo, koncepcijos. Galbūt realybė dabar šlubuoja, bet ji tikra, tikra visu šimtu procentų. Negalima abejoti pasaulio gyvastingumu, elastingumu, paslaugumu, kitaip laukia slogus skafandras, ilgos rankovės, tamsūs akiniai ir šiurkštūs pančiai.

Tačiau aplinka sufleravo nemalonus faktus. Sutrikęs rašytojas apsidairė. Pastatė žmonių taip pat nedaug. Paulius stebėjo potencialius keleivius ir spėliojo, kurio veidas priklauso leidėjui, vadybininkui, prodiuseriui. Pagal iš anksto sudarytą maketą netiko nė viena fizionomija. Gal leidėjas pasidarė plastinę veido operaciją, o galbūt netgi lyties? Paulius staiga atšlijo nuo abejingo vyriškio, kuris trenkė Rygos balzamu. Tai tikras inteligentas su garantuotu alibi - rankose Rygos dienraštis „Rygos ratas“.

Pagaliau poetas skausmingai suvokė, jog nė karto nėra matęs Latvijos leidėjo, netgi jo fotografijos, fotoroboto. Niekur! Net Paryžiuje, ypač Eifelio bokšto kavinėse, kur leidėjų ir rašytojų, nepaisant vieno kito krentančio žemyn, knibždėte knibžda. Visi postsovietiniai rašytojai turi pėsčiomis, be lifto, be saugos diržų ir neperšaunamų liemenių įkopti į Eifelio aukštumas ir sklęsti, planiruoti žemyn į nemokamų laidotuvių šlovę, pomirtinį honorarą, nekrologo pinkles, našlių skausmą ir šiek tiek padidintą pensiją. Deja, Rygoje nebuvo dėmesio vertų aukštų fatališkų statinių, čia niekas nepropagavo letalinės išeities, trumpo ir skausmingo šūkismo, gilios sąmonės tamsos.

Lieka tik laukti. Paulius išsirinko centrinę salės kėdę ir sunkiai šlumštelėjo į ją. Štai taip, reikės laukti, kol charizmatiškas leidėjas prieis, pagarbiai nusilenks ir ištars istorinę frazę: „Štai išankstinis honoraras - noriu išleisti visas jūsų knygas“.

Mineralinio butelio erdvėje paskendo ištroškusi frazė. Paulius siurbė burbulus ir tyliai skaičiavo minutes, paaukotas svetimai šaliai. Nejučia skruostais pradėjo risti sidabrinės ašaros. Krakas pajuto išdavystę, apgaulę, pažeminimą.

- Neįmanoma bendrauti su latviais. Jie nežino, kas yra etiketas ir mandagumas. Neatsakingai pamirštas baltiškasis bendrumas, sutryptas aiškių mentalitetas. Šlykštu! Štai koks jaunesniojo brolio dėkingumas!

Pakėlęs lietpalčio apykaklę rašytojas paskendo samprotavimuose apie katalikybę ir reformaciją, apie pražūtingą unijos įtaką Lietuvai. Širdyje grūmėsi popiežiaus, Liuterio ir visiškos laisvamanybės dvasia. Kodėl pralaimėjo Mažvydas, Donelaitis, Rėza? Krako gyvenimas tarsi kopijavo istorines Lietuvos netektis ir religinius praradimus. Vertėtų reinkarnuoti (koks šventvagiškas žodis!) Kantu, naudotis milžiniško intelekto smegenine, gliaudyti filosofines ir etines problemas, nebūti lietuviu, bet simpatizuoti būrams. Grynojo ir praktinio, švaraus ir universalaus proto kritiką neabejotinai inspiravo lietuviškas mentalitetas. Nepaneigiama tiesa.

Ryga tapo šalta ir svetima, nors poetas jos beveik ir nepastebėjo, išvydo tik oro uostą, paskui autobusų stotį ir milžinišką aikštę priešais. Ką jam čia beliko veikti? Nėra istorinio, mitologinio, gentinio kontakto. O gal leidėjas tapo modernus, bet pavojingas sektantas. Atsarga gėdos nedaro. Jis nusprendė palaukti dar vieną valandą ir su paskutiniu autobusu - lėktuvui neužteko pinigų - grįžti į tėvynę. Baigėsi mineralinis ir pica oro uosto kavinėje, išseko trys latai, liko apyminkštė kėdė, autonomiška, kompaktiška vieta vienišai asmenybei.

Tamsus Rygos dangus ir lengva dargana. Nėra skėčio, apsauga nereikalinga. Būtina sugerti bent jau gėlą Latvijos lietų, parsivežti neapmuitinamą simbolinę prekę. Greičiau į butą Antakalnyje, į tuščią, baldais neužgriozdintą kambarį, į seną krėslą, užgulti rašomąjį stalą. Kaip gyvuoja jo mėgstamas šratinukas, popieriaus lapai ir karšta žalios arbatos stiklinė? Paulius pamanė, kad geriau būtų negrįžti niekur. Geriau keliauti visą gyvenimą, likusį laiko kreditą paskirti begalinei kelionei. Beje, ar tikrai egzistuoja laikas? Ar laikas tik iliuzija? Nesvarbu, kad daiktai kinta. Kuo čia dėtas laikas? Kitimas - natūrali daiktų

savybė. Laikas neegzistuoja, mažų mažiausiai jis neturi jokio ryšio su daiktų kitimu. Save ryjanti gyvatė - nebent tokia išeitis.

Krakas prisiminė, kad svarstyklės sveria daiktus, gyvsidabrio stulpelis jaučia orą, liniuotė žavisi centimetrais. Visi prietaisai kažką matuoja, o laikrodis, prakeiktas žadintuvas - nieko, užtat, žaltys, nori - skuba, nori - vėluoja. Rašytojas panašus į laiką, tiksliau, į seną mechaninį žadintuvą, kuris nieko nečiuopia, nefiksuoja, nesveria, nematuoja... Kūryba neatspindi gyvenimo, nes jį atspindėti gali tik kreivas veidrodis, skilusi šukė, kiauras kibiras.

Gal tai Rygos fenomenas, sindromas? Taip, tai virusas, reikia būtinai saugotis lingvistinės infekcijos, nepasiduoti pražūtingai aplinkos įtakai.

Kol autobusas nepajudėjo, Paulius prisikimšo pypkę ir išlipęs ant asfalto su autobuso vairuotoju parūkė. Jis neišsidavė esąs menininkas - Latvijoje tai galėjo būti pavojinga. Tik Lietuvoje menininkai galėjo laisvai skursti ir elgetauti, galbūt svetur jų laukė sunkios nuobaudos. Kūrybinė, pilietinė ar net biologinė mirtis. Giljotina, kilpa, dujos... Ko gero, postsovietinėje slaptoje menininkų genocido instrukcijoje tiksliai apibrėžtos naikavimo direktyvos, nurodytos ir nupieštos likvidavimo priemonės, metodai, seka. Biudžetas slepia finansines skyles.

Baigęs pypkę Krakas įlipo į autobusą ir sudrebėjo. Koks neapdairumas! Slapta ir nemotyvuotai stiprėjanti nuojauta eskalavo šiurpią doktriną. Literatūra - tai ateities terorizmas, XXI amžiaus skaitytojų protų užkariautoja ir pasisavintoja, buitinių įsitikinimų griovėja ir nesuvokiamų paistalų statytoja. Krakas nusipurtė, jis negalėjo patikėti, kad Latvijos Seimas galėjo priimti antiteroristinį įstatymą, apskritai, iš principo draudžiantį literatūrą. Paulius apsižvalgė. Nejaugi galas? Nejau įlips Latvijos pareigūnai, sučiups nelegalų literatą, sukaustys grandinėmis ir įmes į tamsų rūšį...

Niūrius, šiurpius nuogaštavimus išblaškė simpatiška rygietė, vartanti Rygos kultūrinio savaitraščio puslapius. „Vadinasi, menas, kultūra, literatūra vis dar gyvi. Tokiu atveju mane terorizuoja protas. Tai jis veikia kaip mano priešas, šantažuoja ir žudo laki vaizduotė“, - beveik apsidžiaugė dramaturgas. Krakas pastebėjo ant grindų, visai šalia, numestą saldainį. Skubiai pakėlė. Tikras. Suvyniotas į ryškų popieriuką. Rizika didelė, bet pagunda dar didesnė. Paulius skubiai išvyniojo ir įmetė saldainį į burną. Gaivi šaltmetinė vėsa. Jei dabar poetas nemirs, tai pasaulis tikras, progresuojantis, besivystantis į visas įmanomas puses. Valio! Išliko gyvas. Nemirė. Kaip ir knygos, kurias rašo ir kurias spausdina leidyklos, perka skaitytojai, komplektuoja bibliotekos, užsako knygynai.

Paskui Paulius išsitiesė galinėse keturiose sėdynėse. Apytuštis autobusas netgi geriau už lėktuvą. Niekas nekreipė į vargšą keleivį jokio dėmesio. Niekam nerūpėjo, ar menininko kojines nesuplyšusios, ar jos nedvokia, ar jam gera ir patogiu grįžti namo. Transporto ministerijos biurokratai nesurengė netgi kryžminės apklausos, idant įsitikintų, ar tikrai Krakui reikia grįžti į Vilnių. Ar tikrai šiandien? Ar tikrai be skatiko kišenėje? Neturintis ko prarasti žmogus nebijo. Tačiau kaip kūrėjas, ar jis bijo prarasti kūrybą? O gal tai tuščia baimė, inspiruota gravitacijos, levitacijos ir ūmaus senėjimo.

Akis Paulius pramerkė Vilniuje.

- Gyvybės maršrutas visada nežinomas, - burbtelėjo išsitiesęs ant galinių sėdynių literatas, - esu, kad kurčiau, rašyčiau tuos pačius žodžius, jungčiau juos į skirtingus sakinius, plėščiau į originalias, nestandartines, neordinarias knygas.

Paprastas autobuso sapnas priminė rašytojui dieną, kai mokėsi sutramdyti dviratį. Buvo vaikas, ne senis, ne mirštantis karštinčius, bet vis vien buvo sunku kilti į kalnelį, aplenkti akmenį, sustoti, nukristi. Dviratis atrodė kaip laiko mašina, tik neaišku kaip ji veikia. Ką veža šie du pedalai, šis metalinis rėmas, ši minkšta sėdynė? Nejaugi Kraką? Netiesa, dviratis veža tik sportininkus į finišą, karius į karą. Sotų ir jaukų kaimo gamtovaizdį, paskendusį šiltame karvių piene ir alergiją skatinančiame šiene, papiktino instinktyvus ekstremalas - ateities žmogus, „metalinis rėmas“, „pamestas stipinas“, „velnio vairas“. Užuoť dirbęs lauke ar žaliuose pievose ganęs gyvulius, Paulius vaikiojo piktai šnypščiančias žąsis, partrenkė paliegusį gaidį, stipriai išgąsdino paiką veršelį, nedavė ramybės visiems artimiausių kaimų šunims ir kiauras dienas smaginosi žvyruotuose keliukuose, paežerės takuose, miško properšose.

Tačiau netrukus jis išmoko laisvai riedėti į pakalnę, į slėnį, pievas, laukus, pamiškes, nusibrozdinti kelius, šlaunis, rankas, sočiai išsidilginti. Nukristi į žydinčias pienes pasirodė netgi malonu. Tik vengė gilių raguvų, duobių, minkšto molio šlaitų, laužaviečių ir kapinių. Senelis dirbo sargu mažo miestelio kapinėse, tačiau niūrūs, sunkūs ketaus kryžiai Pauliui nė kiek neįskiepijo pagarbos, tik panišką kapinių, bažnyčių, mirties baimę. Bažnyčioje jautėsi kaip kalėjime - šalta, kraupu, drėgna. Sakralinė aplinka jį labai slėgė. Senelis ir nesistengė perauklėti vaiko, tačiau pasakė:

- Kapinės yra tikroji žmogaus vieta. Gyveni vos šimtą metų, o guli iki paskutinės pasaulio dienos. Tik gulėdamas užsimerkęs girdi kaip ošia pušys, auga žolė, čiulba paukščiai. Atsidžiaugti negali... Priprask, vaike, prie amžinybės.

Jaunasis Krakas labai išsigando senelio žodžių. Jis panoro tapti poetu ir išmokti klausytis gamtos dar nemiręs. Brrrr! Gulėti karste - tai ir nieko nematyti, nejausti, negirdėti. O senelis tauškia priešingai ir dar mini kažkokią amžinybę. Tačiau Paulius priprato tik šluoti lapus nuo kapų, pakelti nugriuvusį ąsotėlį su gėlėmis, padėti į vietą metalinį vainiką, išrinkti rupūžes ir svirplius. Vandalų tada dar nebuvo, netgi ateistiškai išauklėti paaugliai nelindo dergti amžinosios poilsio vietos. Kapai stovėti vieniši, niūrūs ir rūsūs.

- Būk laimingas, vaikuti, - staiga senelis apkabino Paulių ir stipriai prispaudė prie krūtinės. Krakas pajuto, kaip dreba senelio balsas ir kūnas, o jam ant pakaušio nukrito didelė sunki ašara.

Ko pravirko senelis, Paulius taip ir nesuprato. Gal jam pagailo vaikaičio, kuris nuo kūdikystės buvo gerokai žioplas, gal senelis norėjo apsaugoti jaunąjį Paulių nuo žymiai didesnių pavojų ir nelaimių, o galbūt senelis juto, kad pačiam artėja paskutinioji. Krakas nė nepajuto, kaip užmigo. Senelis atsargiai paguldė vaiką į lovą ir užklojo.

Be senelio Pauliaus niekas nėra užklojęs, nukritęs ant parketo poetas pats užsitraukdavo lietpaltį, pakumščiuodavo žieminę kepurę, sunkiai apsiversdavo ant kito šono.

Autobuse nebuvo nė parketo. Skubėti nėra kur, į Vilnių žingsniavo pėsčias autobusas, dingo atšiaurus Rygos paveikslas, galima lengvai analizuoti literatūrinius pokalbius, kūrybines idėjas, sapnus. Autobuso sapnas priminė seną draugą Algirdą Dromantą. Stebėdamas skurdų Krako gyvenimą kartą Dromantas pajuokavo: „Pauliau, tau reikia tapti vampyru ir misti skaitytojų krauju“. Šiurpi idėja mąstant netgi literatūriškai, beletristiškai. Ir visai nelogiška. „Tai skaitytojai siurbia mano, rašytojo, kraują“, - atkirto Krakas. Tačiau svarstydamas apie savo keistą gyvenimą Paulius pripažino, kad jame esama siaubo elementų, ypač pripažinimo ir finansų srityje. Rašytojas pašiurpo,

gal piniginė ryja pinigus, monetas ir banknotus, čekius ir kreditines korteles...

Vilniaus autobusų stotyje Paulius susimąstė, ar apvalūs ratai galėtų dabar pakeisti plunksną, sutepta grandinė plunksnakotį, o kapinės - gyvenimą. Suprato, bet, matyt, per vėlai. Neišvengiamai ateina diena, kai kūrėjo ar svajotojo likimą lems troleibusas. Sunku pasinaudoti filologiniu bagažu ir pasakyti protingus žodžius, kurie būtų išgirsti paprastoje stotelėje. Vėžlių.

NAUJASIS AMŽIUS

Važiuodamas troleibusu Paulius suvokė, kad menas neturi vartotojo. Kūryba yra savaiminis procesas, kurio užuomazgos glūdi kažkur kūrėjo sąmonės dugne.

Troleibusas keitė, transformavo keistą, nelogišką, pasvirusį Krako mąstymą. Jis neišgydė dvasinio skausmo, nepanaikino vidinio nerimo, bet pratęsė poeto jusles, ištiesino jo protą, surišo palaidus sielos siūlus. Netgi neteisinga, bet pakankamai išvystyta, subrandinta, originali mintis yra neabejotinai vertinga. Krakas savo mąstyme atrado daug kambarių, skyrių, stalčių, į kuriuos anksčiau nepažvelgdavo. Jis pasijuto tarsi Stalkeris.

Gyvenimas įgavo tikrovės bruožų. Krakui gėlė kaulus. Rašytojas išėjo į lauką pasivaikšioti. Ėjimas buvo vienintelė toleruojama sporto šaka, atitikusi rafinuotus jo įsitikinimus. Prie parduotuvės su eiliniu buteliu alaus stovėjo Palubinskas.

- Ei tu! - riktelėjo Vaclovas. - Ar turi šeimą?
- Kokią šeimą? - apstulbo Krakas.
- Nežinai, kas yra šeima? Kur tave rado, kopūstuose? - Palubinskas patenkintas išpūtė dūmus. - Žmoną, vaikų turi? Tu gi filosofas, ar žinai, jog turi tai, ko nepametei?
- Noriu vyšnių sulčių, - kostelėjęs atsakė Paulius ir nuleido akis. - Nesiseka baigti romano, ranka nebeklauso, apsunko galva, o dar alkis kamuoja.
- Badmiriavimas gydo kepenis ir išvalo organizmą nuo šlako, - gydytojo tonu atsakė Vaclovas.

Pauliui truputį svaigo galva, jis atsirėmė į parduotuvės sieną. Poetas pamanė, kad virsta ilgu, tamsiu koridoriumi, tuneliu, būtinai išvesiančiu į kūrybos aukštumas. Nevalia slėptis amžinojo įšalo žemėje. Tačiau apakti galima ne tik nuo ilgalaikės tamsos, bet ir nuo nepakeliamos šviesos, ypač regėjimui kenkia žemutinė pašventintos žvakės depresijos padala.

- Klausyk, Krakai, man reikia vedlio, - dalykiškai prabilo Palubinskas. - Kas, jei ne tu, gali mane nuvesti į laimingesnę, tobulesnę gyvenimą. Norėčiau pasiekti tylią užuovėją, susirasti padorią moterį. Aš pavargau girtauti, bent jau šiandien, bendrauti su išprotėjusiomis, niekingomis moterimis. Tu man kažką labai prameni, tik pamiršau ką - trenktas, ligotas, pasmerkta...

„Stalkerį“, - norėjo įsiterpti Krakas, bet Palubinskas jau diskutavo su sugėrovais. Prisiminęs Stalkerį Paulius susimąstė apie unikalią dvasinio vedlio misiją. Stalkeris visada jį žavėjo - ir sąmoningai, ir pasąmoningai. Pirmąsyk pamatęs šį filmą Paulius savo gyvenimą pradėjo vertinti Stalkerio kategorijomis, žiūrėti jo akimis. Uždara dvasinė erdvė, į kurią niekas neturėjo teisės įeiti, bausmė mirtimi, paralyžiumi arba išprotėjimu už dvasinio tabu sulaužymą Pauliui buvo itin arti širdies. Unikali, vienetinė dvasinio gyvenimo samprata, konformizmo atmetimas, ryžtas vesti kitus į nesuvokiamą vietą, išpildančią tikruosius norus, išorinio kalėjimo atmosfera ir totali panieka miesčioniškumui traukė, bet kėlė rimtų problemų realiame gyvenime. Jaudino Paulių ir kiti du personažai - Rašytojas ir Mokslininkas. Ir jie buvo jam dvasiškai artimi. Krakas toleravo abstrakčios dvasinės egzistencijos skaidymą į tris sferas, čiuopė kiekvieno personažo gyvastį ir susitapatindavo su juo. Sunku pasakyti, kiek kartų Paulius žiūrėjo „Stalkerį“ - gal dešimt, gal šimtą kartų. Kiti filmai jam

buvo tik šešėliai, atspindžiai, replikos šio didingo, įstabaus Tarkovskio veikalo. Matyt, Paulius šį filosofinį alegorinį filmą žiūrėjo tiek kartų, kiek jis buvo rodytas Vilniuje. Gineso rekordas, nematoma pergalė, dvasinis sertifikatas. Deja, neįteiktas, net nepastebėtas. Paprastai niekas nematydavo salės kampe susigūžusio žmogučio, kuris plačiai atmerkтомis akimis, išplėstomis ausimis čiupė anapusinę tikrovę, sklindančią monotonišku 24 kadru per sekundę ritmu. Žmogutis atmintinai žinojo kiekvieną filmo kadrą, žinojo, kada operatorius pakeis juostą ir paleis suktis kitą ritę. Kartą operatorius supainiojo rites ir uždėjo jau rodytą dalį. Pauliui tai nė kiek nesutrukdė mėgautis šedevru. Niekas nepasipiktino, nes filmą žiūrėjo tik jis vienas. Kitą kartą filmo juosta trūko, salėje užsižiebė šviesa, ir Paulius pamatė, jog be jo „Stalkerį“ žiūri tik tokia pat vieniša kaip jis mergina. Jie, sėdėdami skirtingose salės pusėse, laukė, kol operatorius suklijuos juostą ir vėl paleis filmą. Paulius pajuto paslaptingas vibracijas, tą įstabią akimirką sujungusias dvi sielas. Pabandė nustatyti, ar šis ryšis buvo dvasinis, ar ne. Nepavyko, nes filmas rašytoją gražino į pavojingą zoną. Amžinai.

Krakas paširpo - jį nuolat supo zona: pavojinga, įelektrinta, nepažini. Todėl menas, netapęs būtinu produktu smegenų veiklai renovuoti, slopinti ontologinį nerimą, grąžinti tikėjimą ir pasitikėjimą, kelia tik aštrų erzulį. Kodėl kiti nemato, nejaučia, nesuvokia zonos? Logiškai pagrįstas, praktinių interesų spektras - štai kas lemia abejingą visuomenės poziciją. Tai viena vertus. Kita vertus - tai elito užgaidos. Šiaip ar taip, dėmesio nusipelno tik vertikalūs darbai, siekiai pažinti tamsą ir nežinomybę. Mintys, gimusios troleibuse, nepanašios į lengvas plaštakes, nimfas, globojančias aukštus poetų siekius. Tranzitinės mintys kėlė daug rūpesčių, nes jų prigimtis liko nepažini.

Paulių užvaldė smalsumas, jis pakluso širdies diktatūrai, nuslopino praktinį protą ir atsidavė keistų minčių srautui. Svarbi tik asmeninė patirtis, nežinomybės pažinimas, ieškojimas, realus, tikras ir nedylantis. Ir visai nesvarbu, kad ieškotojas neranda lobio, jis randa kitą turtą, žinias, kurios įdomios tik jų ieškančiam ir radusiam. Tai būtina kūrybinė medžiaga, autentiškas požiūris, svarbi analizė. Paulius apstulbo - šio išgyvenimo jam seniai trūko, be jo nejudėjo šratinukas, nesilankstė kairys riešas.

- Nieko nėra aukščiau už knygos realybę. Už siužeto, peizažo, lyrinio herojaus išgyvenimų plyti tik emocinė dykuma. Knyga, meno produktas - tai galutinė realybė, tikrovės landšaftas, prigimtinė egzistencijos teisė. Knygos yra didžiausias ieškotojo turtas. Tai kas, kad kiti turtingi pinigų ir daiktų, mano turtas - mintis, paslaptis, nežinia. Jei neturėčiau paslapties, į mane niekas nekreiptų dėmesio. Žemina, matyt, tik aukštai pakylėtas asmenybės. Man tiesiog pavydi, reikėtų beletristiškai patyrinėti šią svarbią psichologinę sritį ir pritaikyti naujoje dramoje...

Jaunystėje Paulius imitavo susidomėjimą Rytų filosofija. Jis nė per nago juodimą netikėjo meditacija, mantra, giesmėmis. Rytai buvo netikra egzotika, priedas prie gitaros, ilgų plaukų, plačių kelnių. Paulius, noriai degindamas rytietiškus smilkalus, vengė kalbėti apie dvasingumą, jis tiesiog slėpėsi po išoriniu kevalu, karkasu, projektavo savo mąstymą į vidų, į save. Menininkai tėra tokie patys žmonės, ne geresni ir ne tobulesni už kitus, tik keistesni.

Rytai - tik dar viena spalvinga etiketė, atsilupusi nuo tuščio, sauso, bespalvio butelio.

Poetas greitai pamiršo skaudų pokalbį su storžieviu Palubinsku. Neigiama aplinkos reakcija tėra dekoracijos, butaforija, pasaulyje viskas juda švytuoklės

principu. Tik kiek reikės laukti, kol švytuoklė pajudės į kitą, sėkmės ir teisingo gyvenimo pusę? Reikšminga tik ši akimirka. Ko griebtis, kuo sekti, iš ko mokytis, jei galutinai atmesta beveik tradicinė bitnikų ir hipių Rytų filosofijos ir religijos kryptis?

Slapstydamasis už praeivių siluetų ir gatvės kioskų Krakas sekė keistą milžinišką juodą varną, kuris linksėdamas galvą ir kartkartėmis stipriai suplasnodamas kvietė poetą neatsilikti, drąsiai žengti į gyvūnijos paslapčių viešpatiją. Paulius trumpam susimąstė apie spiritistinį magnetizmą, „Naujojo amžiaus“ misticizmą ir panteizmą, bet atsitokėjęs papurtė galvą. Ne, jis neketina ištirpti begalinėje gyvybės masėje, jam svarbus jo mąstymas ir galimybė kurti. Individualizmas, savojo „aš“ paieška paliko gilią žymę Krako dvasinių paieškų labirinte.

Eiti pirmyn reikia užsimerkus, bet į priekį ištiestomis rankomis, liečiant būties fenomenus.

Neišvengiamas
asmeninis kontaktas.

Ir nuostoliai.

Sunku gydytis
besislapstančia šviesa.

Akimirksnio tamsa, duslus,
sunkus ritmas ausyse, bukas skausmas.

Poeto smegenis traiško
buldozeris,

nematomas traktorius plieniniais vikšrais
vagoja standartiškai sustingusias vagas, gilūs,

kinetiniai pleištai
verčia mąstymo rieves,

kelia tamsius
neeksploatuojamus klodus.

Veriasi sąmonės šachtos
juoduma.

Susimąstęs Krakas atsitokėjo, sekdamas varną jis pasiekė karaliaus Mindaugo tiltą. Aukšti turėklai buvo paruošti savižudžio, lunatiko, poeto žingsniui. Švytėjo platūs metalo rėmai, suveržti tvirtomis, masyviomis veržlėmis. Varnas jau ten. Krakas neatsiliko, užlipo ant turėklo ir pajudėjo varnui įkandin.

Virš akių ilga sapno šaka.

Į galvą smogia saulė.

Ant sienos

krenta kaukolės šešėlis.

Mirtis visada šalia, pasiruošusi
suplakti naują spalvų kokteilį.

Į vakaro lietu
sugrįžta medžiai.

Šakos saugo dienos patyrimą.

Į akimirką

įžengia visi kamienai ir sužino tai, kas paruošta žinoti.

Upės naivumas ir tikroji minčių švara.

**Sunki žolė, tabako
virve sulopytas dangus.
Garsus kranktelėjimas, piktas mostas
juodais sparnais.**

- Einu! - atsiliepė Krakas.

Gražus rytas, beveik diena. Pagaliau rašytoją pastebėjo ir įvertino. Kitoje tilto pusėje Krakas laukė inspektorius, tvarkos pareigūnas. Su antrankiais, žvilgančiais saulėje.

- Kas atsitiko? - piktinosi poetas. - Aš tik sekiau paskui draugą, norėjau grįžti namo! Areštuokite varną!

Paiki ir painūs argumentai nepadarė jokio įspūdžio pareigūnui. Pauliui išrašė baudos kvitą. 200 litų! Krakas išpūtė akis ir lyg gindamasis parodė rašytojo pažymėjimą. Inspektorius linksmi nusijuokė ir perplėšė kvitą. Šlovė nepakaltinamiems! Akcijos, nuolaidos, staigus išpardavimas, labdara.

Pirkite menininkus pusvelčiui, išsimokėtinai! Kam reikia lojalaus liokajaus, melodramatiško klouno, melodingo pokštininko? Greičiausiai niekam, tikrai ne šiandien.

Oras kinta bežiūrint į varną, besitaisantį juodą kostiumą. Papūtė šaltas, rūstus vėjas, ko gero, ne nuo Los Andželo, Jamaikos, Kanarų salų. Sustiręs rašytojas sliūkino gatvę be aiškaus tikslo, krypties, siekių. Jis ėjo ir tiek. Kelionė kažkur, kelionė į nieką. Nesuko galvos, ar jis laimingas, ar turtingas, ar gyvenimas klostosi kaip turėtų. Ėjimas per darganą yra tikslas, jokių būdų ne priemonė. Slinkdamas ką tik rekonstruotu Gedimino prospektu jis pamiršo skurdą, žlugusį gyvenimą, vienetą. Dabar jis tiesiog žmogus, to pakanka. Paulius nemanė, jog problemos išsispręs savaime, nes jis nežinojo, kas yra problemos, kokios yra jo gyvenimo problemos. Pinigų stygius, maisto trūkumas, visiškas visuomenės abejingumas jo kūrybinei veiklai buvo jo duona kasdieninė. Tai buvo taip įprasta, kaip kvėpuoti, gerti žalią arbatą ir sveikintis su kaimynais. Tai nebuvo problema. Kažkas vis dėlto slėgė jo širdį, tačiau to Paulius negalėjo suprasti.

Užplūdus tokioms mintims Paulius galutinai pamiršdavo respektabilų, finansiškai sėkmingą vakarietišką gyvenimą, pigias europocentrizmu ir globalizmu grįstas spekuliacijas, nesąmoningai atmesdavo intelektualias manipuliacijas, netgi sausą knyginį žinojimą ir grimzdavo į save. Krakui tai buvo nauja ir gana svetima, bet jis negalėjo ilgai priešintis naujų minčių srovei ir plaukė gilyn į sielos paslaptis. Kelionė į žemės centrą nepavaldi nei laikui, nei erdvei, nei gravitacijai. Atsitokėjęs nuo neįprastos kontempliacijos Paulius pajuto naujas kūrybines jėgas. Krakas susimąstė. Gal dėl to kaltas talentas, kūrybinė liepsna, kuri pradedina gelžbetoninėje sienoje žėrinčią dvasios vaivorykštę? Pro šią skylę matyti niekada netyrinėti dvasiniai kontūrai, kalnagūbriai, raistai.

Krakui atsivėrė naujos, nematytos, nemintos gatvės, skersgatviai, akligatviai. Apstulbintas ir restauruoto miesto sugniuždytas poetas suvokė, kad Lietuvoje - ne tik Europos centras, bet ir Šiaurės ašigalis, amžini ledynai, šiaurės pašvaistė, ledkalniai, baltosios meškos. O kur pingvinai? Ko vertas ritmiškas, akrobatiškas klimato šokinėjimas, kurio nepastebi, neįvertina miestiečiai, pamiršę tikruosius namus ir besiblaškantys daiktų pasaulyje. Miesto gatvėmis reikia išmokti vaikščioti iš naujo, tiesiai, tikrai, o tai daug sunkiau nei rašyti knygas. Šiandien reikia dirbti tik neplanuotus, nežinomus darbus. Įkvėpimo autopilotas veikė be priekaištų, Krakas ėjo talento nurodyta kryptimi, prieš

akis driekėsi saulės nužerta dykynė. Paulius įėjo į erotiškais vitrinų manekenais sudominusią parduotuvę, „ožio“ malkoms pjauti nei sietelio peteliškėms nerado, bet pamatė gražų gulsčiuką, daugybę statybos ir remonto įrankių, atvežtų iš Europos. Prireikė ketvirčio valandos, kol poetas surado kėdę, nuėmęs nuo jos kainą atsisėdo, išsitraukė šratinuką ir bloknotę.

- Sveikas, Pauliau, - staiga pasigirdo malonus moteriškas balsas.

Šalia stovėjo Nijolė, Pauliaus kaimynė, ir šypsojosi.

- Ką čia veiki, dairaisi baldų?

- Ne, aš daug vaikščiojau, pavargau, - išraudęs atsakė Krakas. Kraujas plūstelėjo jam į galvą. - Kaip Keidžo koncertas?

- Koks koncertas? Apsivalgei grybų? Tau reikia pailsėti.

- Taip. Aš einu miegoti.

- Su manimi? - paerzino mergina.

Po netikėto klausimo Krakas užsikosėjo, bet neigiamai papurtė galvą. Neišgirdusi jokio atsakymo Nijolė atsisveikino ir nuėjo, Paulius sunkiai pakilo nuo lengvos kėdės ir tęsė savo istorinę kelionę po didžiulę parduotuvę. Rašytojas galvojo apie pilnus maišus kviečių, rugių, avižų, vėjo malūnus, arklius, smėlynus. Krako eisena buvo it pašauto paukščio, veido išraiška neslėpė dvasinio nusivylimo ir nuovargio. Poetas jautė, kad erzina parduotuvės personalą, bet žygį nusprendė tęsti iki galo. Po geros valandos rašytojas išėjo į gatvę. Visi lengviau atsikvėpė, Paulius lengviausiai.

Netrukus mintyse vėl skriejo realistiški motyvai, džiugios vizijos, kontraktai. Paulius panoro rašyti knygą apie Irako karą, nors niekada toje šalyje nėra buvęs. Jis apskritai nėra tarnavęs armijoje, bet šis mažytis nesusipratimas jo nejaudino. Rašytojas prisiminė savaitę, praleistą su kariais. Jį stebino pikta kritika, primenanti nesuvokiamus, menui svetimus ir asmenybę žeidžiančius veiksmus.

Staiga prie Krako priėjo pagyvenusi moteris. Ji buvo girta, purvina ir nuskurusi.

- Pauliau, ar pameni mane? Aš Julija Baronaitė.

Poetas apstulbo. Negali būti, košmaras! Argi čia jaunystės plaštakė, pasiglemžusi sunkiai uždirbtus pinigus? Ko ji nori? Šantažuoti, apkrėsti mirtina liga, sekioti paskui?

Paulius pasišlykštėjęs nusisuko.

- Palauk, nebėk. Nejau nepameni, kaip mums buvo gera? - graudino pensininkė kurtizanė. - Kaip kilniai pasielgei sudrausmindamas Šleinotą ir jo draugelius... Dabar vėl gali mane išgelbėti...

- Aš skubu, - sumelavo jis, prieš akimirką be jokio tikslo kiūtines Gedimino prospektu.

- Neskubėk, man reikia penkių litų. Jei nori pasimylėti tarpuvartėje, galiu patenkinti bet kokį tavo įgeidį. Tu atrodai vis dar toks mielas. O koks drovus buvai jaunystėje. Aš tavęs niekada nepamiršau, - šluostė ašarą senoji begėdė.

- Nepamiršk mūsų sūnaus.

- Kokio sūnaus?

- Nemeluok, jog nežinai!

Paulius nutylėjo, jog sūnų Alfonsą pažįsta jau keleri metai, neseniai buvo susitikęs ir dar kartą nevykusiai pabandė įsijausti į sunkų tėvo vaidmenį. Tačiau dabar atmetė bet kokio sekso galimybę. Penki litai - tai dienos gyvenimo norma. Tačiau dabar ne laikas svarstyti ir dvejoti, tuo labiau gailėtis brangių penkių litų. Su reketu reikia nedelsiant baigti visiems laikams.

- Še, - rašytojas įmetė į bepirštę pirštine papuoštą senos moteriškos ranką monetą ir pasirengė sprukti.

- Telaimina tave Dievas!

- Niekada Jis į mane nėra atkreipęs dėmesio! - savo nuostabai gan šauniai atkirto literatas ir pamanė: - Juk tai tiesa, man niekas niekada nėra padėjęs, visomis blogiausiomis gyvenimo aplinkybėmis irtis prieš srovę ar plaukti pasroviui man teko vienam. Įdomu, ką apie fatalizmą pasakytų Džekobas. Kita vertus, aš žinau, jo nuomonė visai nebūtų originali.

Juliją Baroną Krakas pažinojo Jokūbo Šleinotos dėka. Būsimasis rašytojas, poetas savamokslis buvo labai drovus. Jokūbas mėgo pašiepti kiemo draugą, vertė diskutuoti apie moteris, laidė gana nepadorius juokelius. Paulius raudo ir kandžiojo lūpas, jis nežinojo, ar verta abstrakčiai ginti moterų garbę, ar jau laikas pulti ir trenkti Šleinotai į žandą, bėgti į namus ir slėptis vonios kambaryje.

Šleinota jau studijavo universitete, o Paulius Krakas tebuvo dešimtokas. Jokūbas drąsiai perėjo į puolimą. Jis atnešė Pauliui kugelę užsienietiško žurnalų, kuriuose dailiosios lyties atstovės rekomendavo įsigyti arba bent pasimatuoti spalvingus bikini ir baltutėlius apatinius drabužius. Paulius stipriai užsimerkė, bet vaizduotė jau piešė drastiškus, neleistinus, pražūtingus vaizdus, kuriuose dominavo moteriški kūnai, itin nepadoriai apsinuoginę.

- Kam man atnešei erotinius žurnalus? - išoriškai nuslopinęs aistrą ir atgavęs kalbos dovaną paklausė Paulius.

- Argi negražu? Pažiūrėk, kokios pupytės! - Jokūbas beveik akivaizdžiai pats varvino seilę. - Bet aš tau galiu padėti. Fakultete yra seksualiai išlaisvinta mergina, savo nuožiūra teikianti seksualines paslaugas kietiems vyrukams. Prisimeni Juliją? Tu nesi Baroną Krakos intereso diapazone, bet nenusimink. Pinigai turi didelę galią ir stulbinančią įtaką formuojant ryškiai asmenybę.

- Norėčiau išvengti jų įtakos ir sulaukti tikros meilės.

- Jos gali ir nesulaukti, o išgyventi tobulą fizinį suartėjimą nėra sunku. Tau tai kainuos... tik penkiasdešimt rublių.

- Iš kur aš juos gausiu? - nustebęs atšovė Paulius.

- Tai tavo problema. Artėja vasaros atostogos, padirbėk kolūkyje ar pas tėvą spaustuvėje ir surinksi reikiamą sumą.

Paulius tylėjo ir svarstė. Taip, pinigų greitai surinkti bus sunku. Padės baimė, drovumas, neryžtingumas. „Iškentėsiu pusmetį“, - slapta nutarė Krakas.

Nepastebimai prabėgo vasara, prasidėjo nauji mokslo metai. Pauliui - paskutiniai. Jis buvo beveik pamiršęs prieš pusmetį įvykusį pokalbį, kai netikėtai Šleinota tarstelėjo istorinę frazę:

- Žinau, kad šiandien tavo tėvai išeina į teatrą. Septintą vakarą pas tavę ateis paslaptina dama, - per telefono ragelį iškošė pradedantysis suteneris. - Tavo žinioje mergina bus visą valandą ir nė sekundės ilgiau.

Po pamokų Paulius puolė tvarkyti kambario. Nors laiko turėjo užtektinai, paskubomis mėtė į pakampes purvinus drabužius, čiupęs nuo rašomojo stalo prirašytus popierius grūdė į stalčius, paskui rankraščius vėl klojo ant stalo paviršiaus - juk jis poetas, kūryba galbūt teigiamai paveiks merginą, propaguojančią keistą verslą. Portfelis, krepšinio kamuolys, gaublys, treningas, rankšluostis, visi kiti daiktai nenoriai slėpėsi pakampėse, vis laukė progos, tykojo, kada galės išlįsti ir grįžti į savo vietą. Šeštą Paulius palindo po čiurkšliu ir švariai išsiprausė. Širdis tuksėjo 120 tvinksnių per minutę greičiu, akis dengė koncentriniai apskritimai, beprotiškai virpėjo kojos ir drėko delnai. Jautėsi labai jaudrintas, tokia būseną nepatiko, slėgė. Jis norėjo, kad tai įvyktų

matematiškai tiksliai, ryžtingai ir šaltai, kaip dera atšiaurių prerijų kaubojams. Paulius nebuvo šaltakraujis, jis buvo poetas ir jautė, jog elgiasi neteisingai, galbūt net nusikalstamai. Tačiau laikrodžio rodyklės sukti atgal buvo per vėlu. Skambutis. Už durų mergina.

- Sveikas, Pauliau!

Paulius neatsakė, tik linktelėjo ir plačiau atvėrė duris. Mergina įslinko tiesiai į kambarį.

- Tėvų kambaryje ar tavo? - dalykiškai pasiteiravo ji.

- Mano.

Aktas neužtruko. Nors Pauliui tai buvo pirmas kartas, bet jis sąsąmoningai žinojo, kaip elgtis, ką ir kaip daryti. Tiksliau, Julija sutvarkė Paulių.

- Kaip patiko? - pasiteiravo mergina.

- Labai, - dar labiau paraudo lytinio akto sujaudintas Paulius.

- Nori dar?

- O galima? - susigėdo Paulius.

- Nė žodžio Jokūbui.

- Tačiau aš neturiu pinigų.

- Aš ne brangininkė. Užteks dešimt rublių, svarbiausia, laikyk liežuvį prispaustą, nes liksi be deserto, - mokė Julija.

- Sutarta.

Į užmarštį keliavo kino teatrai, geriausios knygos, pinigai pietums. Paulius rašė eiles ir tarėsi mylėti Juliją. Už pinigus, kitaip nė iš vietos.

Krakas baigė vidurinę mokyklą, įstojo į institutą, kur sužinojo, kad Julija už nepažangų mokslą buvo diskvalifikuota. Įsidrąsinęs Paulius susirado Juliją ir už lemtingąją paskutinįją kartą sumokėjo tiek, kiek ji pasakė. Po to jis pasijuto tvirtas ir pajėgus pakabinti bet kurią merginą. Tačiau Krakas dar kartą velniškai apsiriko. Jis nemokėjo asistuoti moterims, juokauti, žaisti, flirtuoti, joms buvo visiškai neįdomus mulkis. Julija liko vienintele Pauliaus moterimi, perkama preke, brangiu žaisliuku. Kaip vėliau parodė istorija - ir ne tik.

STOGAS

Po arbatos puodelio rašytojas susigūžė. Stogas, tik stogas gali jį išgelbėti nuo šalutinio kūrybos poveikio.

Krenta namai ant veido, ant rankų, ant nugaros, ant tautinio paveldo ir istorinių relikvijų.

Prislėgti tapo batai, dvasią kamuoja nuospaudos, kūrybos prakaitas reikalauja dezodoranto.

Svyra stogai, linksta sienos, eižėja langai, prakiūra balkonai, smenga nedidelės kolonos - ir apvalios, ir keturkampės.

Bet debesys tvirtesni už betoną, nejudėjo dangus, išliko marmuru. Skaidrus žydras dangus ignoruoja ontologines problemas, šaiposi iš egzistencinių išvedžiojimų ir itin abejingas žmonių kančioms.

Išsitiesęs ant ruberoido Paulius pažvelgė į veją, pasigrožėjo rožėmis ir pajuto stiprų kirtį į galvą. Sulinko keliai, per nugarą nuvilnijo smūgio banga, pasišiaušė plaukai ant sprando, sudrėko šaltos rankos. Plyta, ir nieko daugiau. Remonto, statybų ir interjero elementas.

Tik dabar rašytojas suprato, jog krenta ne namai, bet jų šešėliai. Tačiau teoriniai smūgiai nesuteikė trokštamos palaimos, neatnešė tikro nusiramino. Trūko oro, slėgė vangūs judesiai, erzino pabiros mintys. Žūtbūt reikėjo rasti raktą į visuotinę teigiamybę, harmoniją. Poetą trikdė nuoseklus iracionalumas, it ištikimas šešėlis lydintis kiekvieną įkvėpimą. Kaip ištrūkti iš zonos, atsisakyti Stalkerio vaidmens, likimo primesto per prievartą, kaip pasiekti laimės, sotumo ir materialaus komforto krantą. Nėra valties, kuri išlaikytų šėlstančių vandenyno bangų smūgius, nuo taifūno nėra užuovėjos. Todėl būtina filosofuoti apie keistus dalykus, bet jie neturi įvykti gyvenime. Pauliaus gyvenime. Tegu tai lieka literatūrai. Herojams ir antiherojams.

Sugaudė sirena, pralėkė ugniagesių komanda. Paulius pašiorpo - degė jo lietpaltis. Pasibaisėjęs numetė jį ant žemės ir pašoko, kad sutryptų. Pakilo neaukštai, vos per pėdą, bet to užteko, kad nusileistų ne ant žemės, o tiesiai į kanalizacijos šulinį. Krito stebėtinai ilgai. Atlošęs galvą Paulius stebėjo, kaip virš jo galvos siaurėja dangaus žydrynės apskritimas. Pagaliau jis nukrito į vandenį. Skęsdamas poetas pajuto, kaip šaltas vanduo jį išstūmė į paviršių, neleido mėgautis gelmėmis. Vaiduokliškoje prietemoje požeminė upė jį plukdė į tamsią bedugnę, poetas stebėjo pagrindinio miesto architektūrą ir pažangiai mąstė apie metro. Paulius kategoriškai atmetė mirties galimybę, bet nelauktai pajuto ledą ir dvoką. Buvo pasiutiškai šalta. Apsidairęs suvokė, kad tyso savo vonioje, mirksta šaltame vandenyje, ritmingai kalendamas dantimis. Beletristas ištiesė pamėlusią ranką, pasiekė lietpaltį ir skubiai apsirengė. Palikdamas šlapius pėdsakus jis nusliūkino į tradiciškai purviną, šiukšlėmis užverstą virtuvę. Užsikaitė vandens, palaukė, kol užvirs, ir pasigamino braškių uogienės

gėrimą, karštą ir aromatingą. Kol kas viskas neblogai. Ant stalo šūsnis popierių, parašyti trys meilės romano skyriai, herojus artėja prie šiurpių kataklizmų ir neįtaria mylimo žmogaus klastos.

O rašytojo namai - tai jo tvirtovė, atgaiva ir ramybė. Čia rimsta mintys ir stogas nustoja svirti. Viešpatie, kaip greitai pavargstama, išsenkama, krentama! Sunkus kūrėjo pasaulis, sunki nesąmoningo piligrimo misija. Uždara Jupiterio erdvė, Saturno riksmas vakare, ryte ir dieną, kai merkiasi skafandriškai sunkios akys. Be akinių, lėšių, monoklio. Abstrakčiai apskaičiavęs nusileidimo trajektoriją, Krakas nupikiravo ant parketo. It spygliuočių miškas sušlamėjo ilgas lietpaltis. Viskas. Užsimerkti ir neatsimerkti. Sudie, balta kreida palubėse, čiau, mielas kambarys, iki rytojaus, mielos mintys. Rašytojas užmigo sveikas, tiesiai ant parketo, apsiklojęs ištikimu literatūriniu palydovu, be kišenių ir gobtuvo.

Pabudęs išėjo į bendrą koridorių ir jame vėl rado kopėčias. Užlipo ant stogo.

Štai architektūriškai teisinga erdvė, pakilusi virš
asfalto iki čerpių, antenos, žvaigždžių ir mėnulio.

Iš debesų

lašėjo vanduo — lašas po lašo, lašas po lašo.

Vienetiniai

lašai krito tiesiai ant kaktos,

beldėsi į trečią akį,

kvietė atverti sielos regą.

Svarbu tylėti, nurimti, susimąstyti.

Lietus patvirtina cirkuliacijos principą.

Ratas lyg užburtas

yra visiškai uždaras.

Iš jo ištrūkti neįmanoma, ir netgi

mintis ištrūkti yra neteisinga, netikra, tariama.

Ratą užveria

kasdienybės nenoras išvysti dvasios sparnus, pakilti

aukštyn ir skristi į žvaigždes.

Riboti, atsitiktiniai nušvitimai

suka mintis gilyn.

Rutina primygtinai siūlo standartinius

holivudinius modelius.

- Aš nemokėsiu Popiežiui už butą! Nei žemėje, nei rojuje!

Lyg netikėdamas savimi šią frazę pakartojo tris kartus. Uždaras ratas, uždaras ratas, uždaras ratas.

Stogas dvelkė vėsa, balandžių išmatomis, kačių šlapimu, smala, moliu ir dar kažkuo. Prisimerkęs nuo akinančios saulės poetas neabejodamas atsisegė kelnių užtrauktuką, išsitraukė gaiduką ir nusišlapino ant drėgno stogo. Jis susirūpinęs stebėjo didėjančią putotą dėmę ir ekologiškai prasikaltęs nustojo dergti bendrą daugiabučio turtą. Tada persisvėrė per stogo kraštą ir pažvelgė žemyn. Suklydo - reikėjo paleisti srovę ant praeivių galvų, ant palaidų šunų, skrajojančių karvelių, viešojo transporto. Stop! Jokiu būdu! Ant gatvės šlapintis pavojinga, netyčia galima apdergti svajonių troleibusą. Niekas nenuplautų drėgno šmeižto, ateitų neišvengiamas finalas. Troleibusas turi išlikti bet kokia kaina.

Tačiau rizika visada apdovanoja - drąsuolius grobiu, rašytojus neišsenkamais verbaliniais turtais, sudėtinga, painia ir prasminga skyryba. Būtent taip, improvizuotai ir pavojingai gimsta sakiniai. Juos reikia tik užrašyti ir jokie (pabrėžtinai!), absoliučiai jokio taisymo. Nei gramatinio, nei sintaksinio, nei loginio. Apie beletristinį neverta nė galvoti. Vis vien niekas neskaitys!

**Antrame parkerio aukšte poetų sapnai.
Pirmame - rašalas ir
spiritu dažytas vanduo.
Skardinis dugnas, užako akių
kiaurymės.
Sunku mąstyti be rūkytos žuvies.
Kai saulė
pakyla aukštai, temdo akis.
Verkia elektros lemputės.
Raudonu šratinuku užbrauktos akys,
žvelgiančios į geltonus
rugius,
kurie auga be mokyklinių kuprinių.
Mintis negali
būti patikslinta žvilgsniu į duobę,
mėlyna nuostabos spalva
aukštesnė už ilgą dangų.
Neliko smėlio nektaro, ežero kalne
vasara augina mišką.
Debesys ieško slibino pamestų
dantų.
Šaltu stiklu skamba langų akys, aštrios šakos
puošia rankas.
Į medį lipa sužeisti lapai.
Tamsi minčių kelionė.
Kausto daiktų liūtis, atnešta taškų, kvadratų,
kampų.
Nereikia ieškoti tikrovės ar lemties.
Akistata su ugnimi
vėsina stiklo jausmus.
Patvari horizonto linija priglaudžia
prarastą gamtovaizdį.
Užmiršti žodžiai mena miškus,
augančius iš pilko debesies, ežero ledo, rūko.
Laki minčių
spalva.
Atvirose akyse dangus ir baltas veidrodžio raktas.
Dega
sintetinės smegenys, lėtai sprogsta mintis, vynas
raudonas, ausys geria kraują, lašantį iš akustinių
vazų.
Nepakanka vienatvės, neverta sustoti, nutilti.
Reikia rašyti,
rašyti, rašyti,**

kol rankos pavirs laiptų turėklais, troleibuso ūsais,
o galva širšių lizdu,
įžemintu kokoso riešutais.
Ar skeleto girgždesys turi įtakos
kūrybai,
ar kauluose kaupiasi katarsio išsiilgusios
grožybės,
ar atskirta nuo proto kaukolė mąsto?

Užtenka iškelti klausimą, į jį atsakyti turi leidėjai, redaktoriai, skaitytojai, bibliotekininkai, kartais - makulatūros surinkėjai. Visomis aplinkybėmis Paulius tikėjo savo talentu ir galia rašyti neklystamai, originaliai, prasmingai. Įrašas ant balto popieriaus vienkartinis, jis išliks visiems laikams nepakitęs, nedeformuotas, nesuklastotas. Panašiai stogai uždengia namų viršugalvius, ir jų niekas niekada nekeičia. Jei varva stogas ar šlubuoja sakiny, nesvarbu - svarbu tik nepažinti pirmąsias kūrybos konstitucija. Aukštasis humanitarinis mokslas garantavo teisingą sakinio (ne minties!) struktūrą, o mintys visada tikros tik genijaus galvoje.

Nurimęs Paulius užtraukė cigaretę (pypkę kažkur buvo pamesta ar nukišta). Visą parą nevalgęs nuo pirmo dūmo apsvaigo, neteko pusiausvyros, nukrito ant stogo ir pasvirusia plokštuma itin išraiškingai riedėjo žemyn. Deja, nukristi nepavyko, stogo kraštai buvo pakelti. Nestipriai susitrenkęs į tvorelę Paulius gulėjo ant stogo krašto užmetęs vieną koją ir svarstė, ką reiškia nukristi. Jis pažvelgė į stogo dangą įdėmiau - daugybė įvairių duobučių ir iškilimų, žvyro, smėlio, pūkų ir plunksnų, stogo kampuose buvo prižėlę žolių kupstų, kuriuose šėlo tuntai įvairiausių vabalų. Jį sudomino, kodėl daug įvairių vabalų rūšių geba gyventi draugiškai. Kodėl jiems visiems užtenka vietos ant tokios nedidelės pasaulio salelės?

Krakas susimąstė - reikėtų parašyti romaną apie gyvenimo tunelį, egzistencinį metro, Vilniaus pulso modernizavimą, architektūrines nuodėmes, aplinkos dizaino sudarkymą, nusižengimą kolonų stiliui ir aukštų laiptų nuopuolį. Aprašyti visus tikrus transporto mazgus, zigzagus, akligatvius, stoteles ir labiausiai apkrautus maršrutus, galimas stichines ir technines nelaimės. Nereikėtų sustoti vien tik ties dabartyje nesamu sostinės metro. Būsima pažintinė beletristinė kelionė į Europą tęstųsi per Lenkiją ir Rumuniją, pasiektų Graikiją ir Turkiją. Tunelis sujungtų du Akropolius, du Atėnus - Šiaurės ir Pietų, Aukštaitiją su Elada. Toliau liktų tik visiškai neįdomi ir kūrėją varginanti kova dėl brangstančių bilietų, nuolaidų kortelių, vienkartinio išpardavimo, spaudos riksmų dėl avarijų, gelbėtojų heroizmo ir požeminės meilės. Žinoma, kad ne vienas ryžtųsi užmegzti ne žemišką, bet požeminį romaną, gimtų vaikai, susikurtų ištisa požeminė bendruomenė, civilizacija, gimusi ir augusi be saulės šviesos, kalbanti lietuvių-graikų kalba, pagardinta žemaičių tarpe.

Sustiręs Paulius pakilo nuo stogo. Skaudėjo sumuštas šonas, tarp pirštų karojo susmilkusi cigaretės nuorūka. Raiški žarija nudegino kūrėjo pirštą, pakilo naujas pasaulis - vandens ir limfos sklidina pulsą. Krakas nejuto nė fizinio skausmo, tai tikrai niekis, palyginti su globaliomis problemomis, atšilimu, apokalipse, postindustriniu atšalimu. Pūstelėjęs vėjas pridrebė žemių į akis ir burną. Užsikosėjęs poetas paliko atvirą erdvę, sėkmingai pasiekė kopėčias ir nukiūtino prie rašomojo stalo. Čia saugiau.

Prie rašytojo kapo budi popierinė gėlė, saulė slepia užkastas akis, blunka

obelisko grotos.

Troleibusas turi važiuoti, o rašytojas turi kalbėti ir galbūt rašyti knygas kokia nors nežinoma, pamiršta ar išgalvota kalba. Tinka esperanto? Truputį, bet labiausiai tinka vyšnių uogienė. Svaigiai saldi it vynas, nukertanti lašininį, dešrinį, kumpinį apetitą, skatinanti svajoti apie lengvą, amžiną gyvenimą, meilę, gražias moteris ir šiltą patalą, kuris galėtų pakeisti stoišką parketo ištvermę. Paulius velniškai mėgo vyšnių uogienę. Vaikystėje motina stiklainius slėpdavo, užrakindavo, kad busimasis prasmingų tekstų kūrėjas negautų cukrinio diabeto, neapkartintų ir šiaip sunkaus literato gyvenimo kasdienine skaudžia medicinine injekcija. Motina svarstė pragmatiškai - sistemiškas susidomėjimas uogiene trukdytų girtauti, kas itin būdinga įvairaus rango, porūšio ir kalibro menininkams, bent jau Lietuvoje.

Deja, Paulius nepiktnaudžiavo alkoholiu ir rašė pjese

„Mirtis vyšnių sode“. Intensyvus rašymas visai nuvarė rašytoją, jis pasijuto kartu su Pegasu aplėkęs gerą gabalą kosmoso ir nusilaužęs ranką. Išsekintas literatas priėjo prie spintelės virtuvėje ir atplėšė simboliškai užrakintas dureles. Deja, uogienės ten nebuvo nuo neatmenamų laikų. Motinos nėra ir nėra kam pasirūpinti vargšu perkarusiu vaikiu. Paulius ištraukė stiklainį surogatinio sirupo, kurį sudarė paprastas runkelių cukrus, ištirpęs vandenyje. Stvėrė didelį alavinį šaukštą, pasėmė tiek, kad sirupas tekėjo per šaukšto kraštus, ir sugrūdo į burną. Tada nesuvilgęs seilėmis nurijo, pasėmė antrą šaukštą, trečią. Sirupo naikavimo tempas sukėlė nepageidautinus šalutinius efektus, sugadino švarką, klampus skystis tekėjo ant atlapų, sagų, skverno. Sočiai pasisaldinęs dramaturgas galėjo drąsiai numarinti pagrindinį veikėją gražiame sode ir palikti bejausmį kūną apraudoti jo mylimajai. Po beletristinės egzekucijos Krakas ėmėsi švaros darbų. Cukrus puikiai įsigėrė į seną medžiagą, nepasidavė nei muilui, nei druskai. Pauliui kilo lengvabūdiška mintis panaikinti dėmes žirkklėmis, bet drobiniai saugikliai sustabdė ranką prie pat pirmosios, viršutinės sagos. Šalin žirkles! Neišskiriama metalinių geležčių pora priminė visagalę cenzūrą, visa laimė, beveik nepalietusią Krako kūrybos.

Dingus cenzūrai

vėluoja pripažinimas.

Sidabrinis sufleris

lėtai sustoja prie sveiko,

neiškulto lango.

Rūstūs smėlynai,

medžiai alsuoja ugnimi,

dega sausi žuvėdrų veidai.

Mėnulis skina šaltas,

prisirpusias braškes,

akmeninis grybas virsta šunimi.

Loja skilusi tvora.

Žaidžia ūkanotos šakos,

upė geria smėlį.

Raudona naktis virsta bronzą,

varnos komentuoja

kapinių šaltį.

Ilgas žvyrkelio

ruduo, ryškus

smėlis, spalvoti akvareliniai taškai.

Tiek to, laikas į spektaklį. Kas režisierius? Kas vaidinama?

Šie klausimai visai neslėgė dramaturgo. Jis skubėjo į generalinę repeticiją. Ant kortos pastatytas lengvas ir aštrus it pušų spygliai dramos gyvenimas. Svarbu stovėti veidu į užkulisius ir šonu, nugara į publiką. Geriausia visai nebūti scenoje, išvengti rampos šviesų. Neišplaunamos sirupo dėmės vertė Kraką mąstyti dadaistiškai, prabilti sinkopine scenos kalba. Aktoriui komentarai neturi reikšmės. Švarkas. Gelumbė. Aukštos užuolaidos. Bufetas.

Dramaturgas susimąstė apie scenos ir viryklės sąsajas. Modernusis menas tolo nuo žiūrovo, bet artėjo prie virtuvės. Milžiniškos prekyvietės, urbanizuotas turgus išlaisvino teatrą nuo Elados tragizmo, hamletiškų siekių, sutrumpino Strindbergo mirties šokį ir elektrobangėmis krosnelėmis sufleravo Kokto. Beketo išmintis persunkė gyvenimo plokštumą, sąmonės kryžkelėje kristalizavosi Aragono eteris.

Atmetęs tiesioginę modernizmo įtaką Paulius dar kartą pabandė užkariauti vidines erdves. Tačiau viduje - ne metafizinė erdvė, o alkanas skrandis. Pagaliau nušvito nauja, seniai suvirškinta kulinarinė šviesa. „Ar išliksiu užkariavęs tokią kulinarinę erdvę?“ - rėkė šaltas kosminis protas.

Pajutęs kūrybinį impulsą menininkas negalėjo nustygti vietoje. Jis dirbo, kūrė, pamiršo netgi savo sūnų, troleibusą, išdaigas Rygoje prie ežero. Prieš ekstazėje skendinčio menininko akis atsivėrė seniai netyrinėti buitinio gyvenimo kontūrai. Paulius daržovių parduotuvėje reikalavo geltonų guminių batų, pigioje užkandinėje užsisakė slides su majonezu, gatvėje ant šaligatvio nesėkmingai statė palapinę, medinės roges prisirišo prie Vaclovo „Zaporožiečio“ ir išbildėjo į gatvę iki pirmos sankryžos, smėlio dėžėje su vaikais žaidė „sekretus“, užkasė nudvėsusį katiną, sulaužytą dujinį pistoletą, tuščią prezervatyvų paketį (nieko bendra neturintį su poetu!) ir iki smulkių detalių išrinktą didelį seną dviratį. Netrukus Paulius pamėgo kieme vaikščioti atbulomis ir kiauru kibiru stebėti žvaigždes. Menininkas tolo nuo plokščio visko, artėjo prie apskrito nieko. Siaura it peilio ašmenys tiesė. Du taškai, trys plokštumos, vienas niekas. Nulis.

Veronika, mieloji senutė, vaikščiojo aplink kūrėją susiėmusi galvą rankomis ir vis dažniau be jokios regimos priežasties ašarodavo. Rašytojas, pažvelgęs į ašarotą kaimynės veidą, neabejojo, kad žengia teisingu dramaturginiu taku, tačiau išgirdo liūdną, depresinį, neadekvatų tikrovei monologą:

- Vargeli tu mano! Pakliūsi į tikrą nelaimę, kas tavimi rūpinsis, kas žiūrės? Tik pažvelk - balandžiai lyg išbadėję lesa seną, sudžiūvusį batoną. Šie paukšteliai - tikra širdies atgaiva man. O kas darosi žmonėms, ar tai svieto pabaiga? Kiek kartų aš tave, mūzų krankly, lesinau blyna, sumuštiniais, girdžiau kakava ir žolelėmis, o tu neprijukai, netapai civilizuotas, padorus. Koks buvai atšiaurus ir storžievis, toks ir likai. Tavo nuotyčiai visai nejuokingi, nuo tavo paikiojimo tik verkti norisi. Pražūsi, vaikel, šiame varganame pasaulyje, tikrai pražūsi...

Monologai, dekalogai, nekrologai. Paulius neatsakinėjo. Jis laukė sėkmės, siekė išimtinio šanso, pergalės, finišo. Tiksliau, pagautas įkvėpimo, jis nelaukdavo neegzistuojančio honoraro, žinoma, dvasinio. Tai tikras gyvenimas, gyventi štai taip, kaip gyvena nerūpestingi vaikai ir nesiklausyti suaugusių patarimų. Na ir kas, kad tau jau pusšimtis, tai ne pabaiga, jos nėra, nėra pradžios, nėra vidurio, viskas yra vienu metu, viskas iš karto. Sugurgė skrandis, nutraukęs filosofijos pradmenis.

- Duokite ir man lesalo, aš išalkęs! - sušuko poetas.

- Beprotis, oblius, - krizeno Vaclovas, palindęs po savo karieta. - Nuplauk automobilį, jubiliejaus proga gausi penkiasdešimt centų.

- Sutinku! - riktelėjo poetas ir nuskubėjo ieškoti būtinų maudynėms įrankių. Ant aukšto jis rado surūdijusį kirvį, metalinį kirtiklį, sugedusį gesintuvą, didžiules santechnikos reles, iš kambario pasiėmė kiaurą kibirą ir nuskubėjo prie Vaclovo automobilio. Palubinskas, išvydęs tokį kovinį arsenalą, pradėjo kvatoti:

- Automobilį reikia nuplauti, o ne išardyti!

- Koks skirtumas? - atsakė Krakas.

Automobilio jis taip ir nenuplovė. Bute rado telegramą, kurioje buvo minima, jog sūnus kviečia į vestuves. „Ką dovanoti sūneliui? - mąstė poetas. - Pinigų neturiu, nė jokio vertingo daikto. Savo knygas? Deja, turi visas. Tačiau ne veltui pakilau į palėpę. Štai, galiu įteikti plovimo įrankius - tikrai pravers šeimos ūkyje.“

Nenuostabu, kad kai kada, beveik kasdien, kaimynai nekentė Pauliaus.

- Padugnė, žąsinas, psichas... - užkulisinės replikos sklido pro praviras arba aklinais užvertas duris.

Laiptinėje, koridoriuje, šalia lauko durų, prie smėlio dėžės, beveik iki privačios „Moliūgo“ parduotuvės kabojo ryškios, todėl nepastebimos etiketės, ore plevėno smerkiančios skrajutės, bet iš žąsino (tikro, ne estetologo sinonimo) plunksnos išdrožta rašytojo akis matė ore kabančią panieką. Nemalonu būti neteisingai pasmerktam, pažemintam, paniekintam, ypač kai esi menininkas. Stiprybės mokytis niekad nevėlu. Iš ko? Kolegų? Jokių vilčių! Visi plunksnagraužiai skysti. Tai gal iš verslo titanų? Pažangaus verslininko negąsdina jokie etiniai konfliktai nei su visuomene, nei su partneriais ar konkurentais, nei su pačiu savimi. Tačiau ir jie kartkartėmis nuspaudžia pistoleto gaiduką prie savo smilkinio. Paulius panorą restauruoti gerą reputaciją, bent jau laiptinės erdvėje. Tačiau kaip? Juk jis ne verslininkas.

Atsakymą paraidžiui padiktavo vaiskus, saulėtas sekmadienio rytas. Ketindamas papildyti asmeninį biudžetą svaria injekcija Paulius nuslinko į miškelį ieškoti butelių. Pakaktų septynių rudo stiklo alaus butelių, ir sėkmė garantuota visai dienai, būtų galima tobulinti valgį ar gerti arbatą, aišku, be cukraus. Sveikiau ir pigiau.

Rankoje Paulius nešė talpų „Maximos“ plastikinį maišelį ir įmetė jau trečią butelį, kai visai šalia prabėgo kaimynės Veronikos kalytė Moli. Kalytė buvo kilmingos škotiškos vilkšunių veislės, jai iš paskos energingai skuodė stambus bedalis kiemsterjeras. Vizgindama uodegą Moli sustojo, prasidėjo šuniškas apsiuostymo ritualas.

Apie ką šneka šunys? Paulius neklausė garsių poetų patarimo, nereikėjo nei Rilke, nei Rembo, nei Bleiko. Jis nusprendė išgirsti pats. Lakštingalų giesmių išlavinta klausia Paulius nugirdo intymų šunišką pokalbį.

- Didžiai gerbiama panele, jūs graži, dora ir kilminga, o aš tik vargšas muzikas. Mano širdis drąsi ir karšta, o siekiai kilnūs. Ar jūs neprieštarautumėte, jei aš trumpam dalykiškai užšokčiau ant jūsų?

- Nors jūs pasiūlymas nedovanotinai nepadorus, tačiau esate džentelmenas. Jūs gražiai sudėtas, bet nuo jūsų dvokia pašvinkusia žuvimi.

- Aš nespėjau šiandien palįsti po gaivinančiu čiurkšliu, atsigavinti šunišku odekolonu, suprantate, daug keliauju, ne visada tenka nakvoti moteliuose.

- Aš irgi nesu abejinga gamtos šauksmui. Būdamas tikra europietis rekomenduoju jums paskubėti, kol nepriėjo mano konservatyvioji globėja.

- Skubu, brangioji, - sulojo apsvaigęs iš aistros kiemsterjeras.

Praščiokas nespėjo įsijausti, o jau pribėgo Veronika.

- Šalin, valkata, aš tau parodysiu, senas ištvirkėli, seksualinis maniakė! Vargšė mano mergaitė, ar tas storžievis tave spėjo nuskriausti?

Kiemsterjeras neketino pasiduoti, tvirtai apsisprendė kovoti dėl papildvės laimės ir pratęsti nekilmingą, tiksliau, pusiau kilmingą giminę. Kostelėjės į saują Paulius suprato, kad atėjo laikas įsiterpti.

- Gerbiama Veronika, leiskite veikti profesionalams. Leterokopteris skuba į pagalbą!

Įsijautęs į kovą poetas čiupo apkerpėjusį baslį ir tvirtai tvojo per linguojančio, siūbuojančio ir inkščiančio šuns nugarą. Dusliai suskambo kiemsterjero plaučiai, kepenys ir inkstai. Šuo gailiai suskalijo. Baslys lūžo pusiau, tarsi patvirtindamas neišvengiamo išsiskyrimo tragediją.

Pseudovilkas, pabrukęs nesužalotą uodegą, sukandęs nasrus ir panarinęs galvą, įžeistas ir moraliai pažemintas atsitraukė kelis žingsnius, tada staiga iššiepė žabtus, pikta suurgė ir puolė gyvūnų priešą, poetą teroristą. Tačiau gavęs dar kartą basliu per makaulę, šį kartą galutinai nugalėtas paspruko iš meilės fronto.

- Pauliau, kodėl delsei? Šalia stovėjai ir abejingai žiūrėjai, kaip mano vargšė mergaitę prievartauja valkata!

Paulius baugščiai nusigrėžė ir nedrįso pakelti į Veroniką akių.

- Aš sutrikau. Užpuolikas puolė nepranešęs apie savo žemus siekius.

- Ačiū tau, kaimyne. Mes kartu sudorojome išsišokėlį. Pauliau, brangusis, tu nuvijai šlykštų paleistuvį. Ateik pas mane arbatos, turiu sausainių ir vyšnių uogienės, - staiga saldžiai pokalbį baigė Veronika.

Įsidrąsinęs rašytojas išsitiesė, išlygino pečius, išpūtė menką krūtinę ir išdidžiai atvertė galvą. Neramiai sugurgė pilvas, pranešdamas apie neišvengiamai artėjančią pergalės puotą. Kaip gera valgyti beveik už dyką, skaniai ir saugiai.

Sakoma, kad kava dainuoja it rėksminga juodukė, gašli mulatė ar svajinga kvarteronė. Jos balsas sodrus, kartus, svaiginantis. Juodoji solistė buria iš tirščių, kuriuos moka perskaityti ponja Veronika.

- Norėčiau, kad jūs būtumėte pilnadugnė afroamerikietė, - burbtelėjo sočiai užkirtęs Paulius.

- Nekalbėk niekų, geriau pažvelk į tirščius. Ar matai kryžių? Tave Dievas šaukia pas save, saugok, Pauliau, sveikatą.

Išlydėdama poetą geroji Veronika įbruko pilną saują „Karvučių“.

Penki sunkūs žingsniai į namus, trakšteli spyna, sugirgžda durys, lengvas oro gūsis patenka į kambarį, vėliau sunkiai krentama ant gimtojo parketo. Be nuostolių, be praradimų, susižeidimų, skausmo. Saldainiai tyliai numesti ant staliuko. Tik skrandis neramiai šėlo. „Ne, - pasipriešino poetas, - „Karvutės“ liks juodai diena, kai iš namų negrižtamai pasitrauks duonos pluta, varganos daržovės, prasta pigi kava ir cigaretės.“

Tačiau sužvėrėjęs skrandis nepasidavė, melancholiškas ambientas grėsė virsti kriokiančiu sunkiuoju metalu ir užpildyti mąstymo bei virškinimo spragas. Neverta, kad turtingą vidinį gyvenimą valdytų didybės manija sergantis virškinimo traktas.

Išeitis visada yra - stiklas šalto vandens, du, trys - sustoti galima tik ties grėsminga pykinimo riba. Taip pat įmanoma diplomatinė išvyka į viešąjį koridorių arba pas

Palubinską. Kuklus, pigus, neperspektyvus remontas kaimyno bute atliktas

- lubos po remonto įgavo keistą melsvai gelsvą atspalvį, tapetai koridoriuje išklijuoti beveik lygiai, patiestas tikrai neblogas, Veronikos kalaitės šiek tiek pakramtytas, bet nešlapintas kilimas. Tiesus kelias į negražinamą paramą.

Po trumpų apmąstymų Krakas pasirinko koridorių, negailestingai atmetęs antiintelektualines diskusijas su kaimynu, lengvai atmieštas nuolat augančia panieka ir visišku modernios kūrybos negerbimu. Poetas tyliai atidarė laukijas duris, išėjo į koridorių ir apstulbo - laiptais į viršų lipo milžiniška įvairiausių čiabuvių - aborigenų, eskimų, indėnų, zulusių, hotentotų - minia. Kai kurie ant pavadėlių (ir be jų!) vedė vilkus, panteras, stručius. Rašytojui pakirto kojas, nematoma baimės ranka užspaudė gerklę.

- Nenori „Karvučių“ - atiduok mums! - piktai suurzgė laukinių padarų minia.

Krakas žaibiškai atplėšė duris ir pasislėpė už jų. Po akimirkos it laukinis pribėgo prie saldinių ir greitai juos visus prarijo, užsigerdamas šaltu vandeniu. Puskilogramiu pasunkėjęs skrandis nutilo. Poetas atsargiai priėjo prie durų, pravėrė ir pažvelgė - laiptinė tuščia. Ramu. Deja, tik laiptinėje. Krakas jautėsi nepelnytai persivalgęs, persisotinęs saldumynais. Dabar niekas kitas nepadės, tik miegas. Staiga priartėjo išsvajotas parketas. Lengvas smūgis į šoną. Užmerktos akys ir horizontalus kūnas.

Miegas pavagia kūną ir atneša mirties viziją, praryja kambarį ir įpučią mirgančias žvaigždes. Dabar miegas virškino Kraką.

LEMIAMA DISKUSIJA

Per Kalėdas Paulių aplankė sūnus Alfonsas. Nuo Alfonso vestuvių prabėgo jau keletas mėnesių, tačiau sūnus tik dabar rado laiko užsukti ir pakalbėti su tėvu. Pirmą kartą gyvenime Krakas atsikratė bendravimo su sūnumi kompleksų, baimių ir nuoskaudų, prabilo atvirai ir ryžtingai. Tokią pokalbio manierą išprovokavo pats sūnus.

- Gyveni kaip valkata, - tiesiai išdrožė Alfonsas. - Geriau susitvarkytum savo buitį, gyvenimą, susirastum normalų darbą, vestum. Manai, esi rašytojas? Nejau jauti, jog turi talento, energijos, smarvės?

- Kodėl tavo toks keistas vardas? - netikėtai paklausė Paulius. - Ar jį tau davė motina?

- Taip, o kas nepatinka? - pasišiaušė Alfonsas.

- Aš tave vadinčiau Antanu, Dariumi, Eimontu. O čia - Alfonsas.

- Gal užteks kabinėtis? - pyktelėjęs atšovė sūnus. - Dabar kalbame ne apie mane. Pasakok apie save.

- Ilgai tylėjau. Nedrįsau viešintis. Eiles anksčiau spausdino keli žurnalai, - atsakė Paulius. - Visiškai kitaip pasijutau perestroikos laikais. Nežinau kaip, bet ištraukiau iš stalčiaus krūvas rankraščių, pilnas paraštes prirašytų pastabų, poezijos, minčių. Jau perestroikos pradžioje pabaigiau pirmąjį romaną. Galvojau iškilti kartu su Stabuliu, Rašalyte. Deja, neturėjau jokių pažinčių, mano romaną išleido tik po kelerių metų. Vis vien buvau nepaprastai laimingas, pamaniau, jog gyvenimas pajudėjo teisinga linkme. Mane išspausdino! Laikiau pirmąją knygą rankose lyg kūdikį, džiaugiausi, kitą dieną netgi į darbą pavėlavau. Bendradarbiams nieko nerodžiau, džiaugiausi vienas, sau, savyje. Kelios recenzijos, keli geri atsiliepimai, bet niekas nuo to nepasikeitė. Keisčiausia, jog mane pakrikštijo avangardistu, nors tokiu savęs niekada nelaikiau. Suprantama, jog niekas nepuolė siūlyti pinigų, gerinti buities, keisti maisto raciono, jokių merginų, jokios šlovės. Tačiau užsispyręs rašiau toliau. Jei gyvenimas neturi prasmės, tai aš jam prasmę suteiksiu rašydamas. Nežinau, ar rašiau gerai, ar kam nors antrinau - juk jaunystėje buvau perskaitęs begalę knygų - bet tikėjau, jog galų gale ledus pralaušiu.

- Aš manau, jog atsitrenkei į sieną. Tėvai, pragyvenai pusę šimtmečio, o tiki, kad gali kitiems primesti savo pažiūras? Esi beviltiškas naivuolis. Žmogus negali pakeisti visuomenės. Su sistema gali kovoti tik sistema.

- Tu labai jaunas, sūnau.

- Žinoma, aš jaunas, bet tai akivaizdu.

- Tai tik viena mano gyvenimo pusė. Antroji svarbiausia. Sumažinus etatus buvau atleistas iš darbo, grimzdau į visuomenės dugną. Užsidariau kiaute, dažnai nesikėliau iš lovos, retai valgiau, mano kambarys atrodė kaip po tvano - totali netvarka, chaosas, smarvė, visur kalnai šiukšlių. Šalia tuščių kefyro, sulčių, mineralinio butelių voliojosi rankraščiai, neretai dingdavo skyrius, kartą per savo žioplumą pradanginau visą romaną. Vieną dieną tualete iš bakelio pradėjo tekėti melsvas dangiškas vanduo. Nustebau, kas per nesąmonė, juk turi būti rudas. Atkėliau dangtį, suvirpėjo širdis - išpurtes rankraštis plūduriavo vandenyje, sulipę lapai, išplaukė raidės, dingusi skyryba.

Visai sutrikęs išmečiau rašinį į šiukšlių dėžę lauke, tačiau per visą naktį

bluosto nesudėjau. Ryte, vos išgirdęs šiukšlių mašiną, išlėkiau į lauką ir iš konteinerio ištraukiau beformę popieriaus masę. Dvi dienas lėtai ant radiatoriaus džiovinau. Tekstas buvo įskaitomas tik man, autoriui. Teko viską perrašyti, aišku, be jokių pataisymų. Štai kokias malkas žiemą pasiūlo kūryba dvasiniam apšilimui. Į incidentą nekreipiau dėmesio, galbūt sunkumai netgi patiko. Pamiršęs varganą buitį energingai kovoja su neteisingu gyvenimu, skaičiau Nyčę, Haidegerį, Bergsoną, Kierkegorą. Rimtos knygos šiek tiek padėjo, filosofija ir jos adeptai atjautė, guodė, stiprino mane. Tačiau tikrasis rašytojo gyvenimas prasidėjo įstabiais Atgimimo metais, po pirmos knygos išleidimo. Labai keistas ir neabejotinai negailestingas. Kartą į mano duris paskambino jaunuolis, aukštas, laibas, prisistatė esąs mano sūnus. Tai buvai tu. Kiek tau dabar? Dvidešimt?

- Tėvai... Trisdešimt.

- Pameni, aš tylėdamas tave įleidau, atsisėdau ir laukiau, ką dar pasakysi. Įdėmiai apžiūrėjai mano vieno kambario butą, gana netvarkingą, sujauktą, bet aiškiai vienišo žmogaus būstą ir pasakei, jog tavo motina Julija ilgai gulėjo psichiatrinėje, o dabar gyvena gatvėje.

- „Melas!“, sušukai tu, - nusijuokė Alfonsas, - tačiau aš pateikiau nenuginčijamus įrodymus, gimimo liudijimą, kraujo analizę, medicinos ekspertizės išrašą.

- Atėjai pasiruošęs. O aš buvau pernelyg sugniuždytas, kad galėčiau racionaliai mąstyti, - teisinosi Krakas.

- Todėl be didelių skrupulų mane išprašei. Beje, po savaitės mes vėl susitikome.

- Nežinojau, ką daryti, kaip elgtis. Tu išmušei mane iš kūrybinės pusiausvyros. Asmeninis gyvenimas nesvarbus, aš troškau rašyti, rašyti, rašyti. Tik taip galėjau egzistuoti nesusipratimų pasaulyje. Staiga sužinojau, jog turiu sūnų, suaugusį vyrą. Nenoromis įleidau tave į savo gyvenimą, skaudančia širdimi, tylinčia akimi, apkurtusia ausimi. Buvau atpratęs kalbėtis, bendrauti, todėl negalėjau tau atsiverti, išsipasakoti. O gal tau ir nebūtų smagu. Kam įdomus seno, pavargusio, nudvėsusio žmogėno sapalionės. Geriau skaityk mano knygas, bus daugiau naudos.

- Taigi, sutikai mane... Tiksliau, aš radau tave.

- Atitraukei mane nuo kūrybos, sakei padėsiąs išleisti mano naująjį romaną, skatinai ieškoti rėmėjų, siekti šlovės ir pripažinimo. Tavo entuziazmas mane įkvėpė veikti visuomeniškai, pajutau mūzų viliones ir išgirdau dangiškųjų sferų garsus, dėsningai sutikau Teo Gelažių, tapau jo klubo nariu. Pamiršau visus rėmėjus, mecenatus, filantropus ir patronus, kurių niekada neturėjau. Nežinau, kaip ieškoti turtingų rėmėjų, nemoku savęs pristatyti visuomenei. Pamiršęs neaiškus, nesuvokiamas reklamos sritis kaip užburtas kibau į kūrybinį darbą, nežinojau, diena ar naktis, pavasaris ar ruduo, nesidomėjau, ar iš Lietuvos jau išvesta sovietų armija, ar jau priimti į Europą, NATO. Niekas nebuvo svarbu, tik pabaigti naują darbą. Romanai pasipylė kaip iš gausybės rago. Po kiekvieno naujo leidinio būdavo daug kalbų, ypač visuomenė sujudo po „Tautos sapno“.

- Teko išgirsti. Kas tas pusprotis, tada pamaniau.

- Mane ne kartą kvietė į studijas, dalyvavau gyvo eterio pokalbiuose apie meną ir kultūrą. Apie mane rašė, buvau minimas tarp perspektyvių šiuolaikinių autorių. Buvau patikėjęs, kad mano gyvenimas pasikeis, bet pajutau, kad kažką negrįžtamai sugadinau. Televizijoje susibariau su laidos vedėja, per radijo diskusiją neištariau nė žodžio, užtat neleistinais replikavau

tiesioginiuose kultūriniuose debatuose televizijoje. Nenusiminiau, išsitraukiau drobes, aliejinius dažus, porėmius. Visada domėjausi tapyba, dailėje ieškojau užsimiršimo. Tu atnešei šūsnį reprodukcijų albumą. Tyrinėjau siurrealizmą, dadaizmą, ypač patiko Džeksonas Polokas, Markas Rotko, Viljamas de Kiuningas, vėliau radau Džoną Keidžą. Tiesa, pirmiausia Keidžą susapnavau - ar tau pasakojau tą įstabų sapną? Ne?! Pamiršau. Tačiau modernus menas negelbsti, nesuteikia vidinės pusiausvyros, tai gali tik paslaptینگasis troleibusas.

- Tėvai, tūlas troleibusas irgi tėra sapnas, grynas melas, dūmas, jis neegzistuoja, - atkirto Alfonsas. - Ar tu nustosį paistęs niekus?

Paulius tylėjo. Jis neturėjo ką atsakyti. Jam troleibusas buvo didesnė realybė nei sūnus, nei jis pats. Sūnus pajuto, kad neleistinai sukritikavo tėvą, todėl nutarė tučtuojau atitaisyti padėtį.

- Gerai, papasakok, kaip patiko vestuvės.

- Nepyk, mane slegia triukšmas, žmonių grūstys, garsus klegėjimas. Tačiau tavo šventę iškentėjau. Pamenu, žinoma, ne viską. Vestuvėse sutikau tavo draugą Parą Veltaidį, kažkodėl visų vadinamą legendiniu. Šniurkščiodamas nosį pradėjo girtis, kad Berlyno kino filmų festivalyje laimėjo aukštą vietą, todėl dabar švenčia ir gali mane pavaišinti. Priminiau jam, kad jis svečias vestuvėse. Sunkiai, bet patikėjo. Aš neatsparus alkoholiui, bet taip pat neatsparus Parui ir kitiems pažįstamiems, kurie nuo manęs dar galutinai nenusisuko. Prie mūsų prisėdo tavo draugai, pirmieji pabroliai Vygis ir Dangė. Šie iškart mane pažino, pasakė, jog yra mano rašybos gerbėjai, labai džiaugėsi, jog gali paspausti iškiliam menininkui ranką. Tu šokai, linksminaisi, o mes visą naktį kalbėjomės apie meną, kūrybą, poeziją. Dangė prisislinko pavojingai arti manęs, užuodžiau malonų subrendusios, sunokusios moters aromata, jutau jos viliones, o Paras su Vygiu tuo metu sparčiai dusino viską. Aš po kelių taurelių visai apsinešiau, žinau, kad tai negerai, negaliu gerti, bet su tokia moterimi! Išitariau lemtingą frazę „Su menininku suartėti trokšta kiekviena save gerbianti moteris“ ir pamačiau naujus aistringų poelgių orientyrus...

Paulius nutilo. Kaip įpratęsa, erotinius išgyvenimus jis slėpė giliai širdyje. Neleistinai mažai patyręs kūniškos meilės, neminint trumpalaikių priešistorinių ryšių su Julija, poetas buvo labai jautrus ir liguistai uždaras.

- Pasakok, nebijok, - paragino sūnus. - Mano draugai apie tave pasakoja kone legendas, ypač Dangė.

- Tikrai? - nustebo Paulius. - Ji tau papasakojo? Tada ir man nėra ko slėpti. Mane apakino netikra, trumpalaikė, akimirksnio šlovės aureolė. Taigi pajutau, kad mano rankos atsirado jos tarpukojoje ir tada pajutau smūgį į žandą.

- Išlaisvinai rankas? - smagiai juokėsi sūnus. - Tu tikrai taip pasielgei? Šaunuolis, tėvai!

- Man buvo ne iki juokų! Vygis stovėjo prieš mane - įraudęs ir įsiutęs. Šiurpiai išsigandau! Visa laimė, Paras ėmė kvailioti, įsikišęs dvi cigaretes į nosį ėmė suktis ratu, Dangė ėmė juoktis, šokti su Vygiu ir visa situacija savaime išsisprendė. Aš kentėjau, jutau milžinišką nuoskaudą. Nepamenu, kiek šimtmečių nelytėjau moters, tik slapta ir atvirai dūsavau, juk ne impotentas, pamaniau, jog šiuolaikiški žmonės supras, atjaus menininką, suvargusį ir bejėgį žmogų. Ir štai finalas. Nors tai dar nebuvo pabaiga. Pobūvis tęsėsi toliau. Visi nori meno, bet menininkas nereikalingas. Bandžiau užmigti. Negalėjau - nervai zyzė it troleibuso laidai. Prakaitavau, atsikėliau, išgėriau vaistų ir mineralinio. Visai blogai pasijutau banketo pabaigoje, išgėręs truputį alaus ir vyno vienu metu siaubingai apsinuodijau. Vaizdas, manau, nemalonus - pusamžis dėdulė,

pliktėlėjęs, iškirmijusiais dantimis, dar prieš pusvalandį filosofavęs apie buities betiksliskumą ir meno ekstazę, raitosi tualete apsikabinęs unitazą ir vemia.

- Kaip jautiesi dabar? - nusišluostęs juoko ašaras paklausė Alfonsas.

- Įdomus klausimas. Artėju prie literatūrinio finalo, vėl esu mirties taške. Blogiausia, kad tu, sukūręs šeimą, mane pamiršai. O aš vienas nieko negaliu. Nėra tikslo, nėra jėgų, dabar jaučiuosi daug labiau vienišas nei iki susitikimo su tavimi, galvoje knibžda kvailos, pavoingos, beprotiškos mintys - kartais norisi perrėžti Nijolei, kaimynei iš antro aukšto, gerklę, prieš tai, žinoma, ją išprievartavus, paskui nušauti Veronikos šlykščią išdabintą kalę, tada susprogdinti savivaldybės pastatą, užgaulioti praeivius, sumušti visus kritikus, kurie šmeižė mane, tada pavirsti gėle, žiedu, šuns apynasriu, debesiu ir prasmegti nebūtyje. Aš nebenoriu daugiau dvasiškai skursti. Esu produktyvus rašytojas - parašiau jau aštuntą romaną. Deja, esu gavęs tik simbolinį honorarą - didžiausias už pirmąjį romaną, už kitus - knygomis, keli išėjo be jokio honoraro. Dirbu atsitiktinius, varganus darbelius. Kultūrinis elgetavimas mane galutinai išsekino. Dvesiu. Dvasiškai. Estetiškai...

Paulius patylėjo, užsirūkė cigaretę ir siurbtelėjo šaltos kavos. Sūnus dėmesingomis akimis ragino tęsti.

- Kartą mane aplankė Algirdas Dromantas, mokyklos laikų draugas. Jis ruošėsi išvykti į Ameriką, taigi užsuko atsisveikinti. Aš darbavausi viršuje, palėpėje, paprasčiau jo palaukti, mačiau, kaip jis nerimsta, tūžta, darbo nebaigęs nusileidau tik po gero pusvalandžio. Ką ten veikiu, nekreipdamas dėmesio į draugą? Sūneli, viršuje, palėpėje visada atsiranda darbų, ypač kai senka įkvėpimas. Užėjome į mano kambarį, ko Dromui stebėtis? Gražu, tvarkinga. Buvau apimtas depresijos, todėl nusprendžiau, kad daugiau nebeimsiu plunksnos į rankas - ant vienos kambario sienos milžiniškomis raidėmis užrašiau: „Daugiau niekada neberašysiu romanų“. Aš ne šizofrenikas, bet dažnai sau turiu priminti veiklos gaires. Įvedžiau Dromą pro sunkiai atsivėrusias duris, pro nustumtą spintą, pro buteliais, skardinėmis ir sulčių pakeliais nukrautas virtuvės stalą tiesiai į savo kambarį, kuriame liko tik senas krėslas ir dvi taburetės. Kaip gailiai jis pažvelgė į užrašą ant sienos, paskui į mane. Aš susigraudinau, vos neapsiverkiau. O ką aš galiu padaryti? Staiga susinervinau, norėjau griebti jį už gerklės ir išmesti. Susilaikiau, aš silpnas, geriu vaistus ir vitaminus, neišveiksiu šio gerai įmitusio draugužio. Pasiūliau jam arbatos, gerai, kad jis atsisakė, nes arbatžolių neturėjau. Ką dar galėjau pasakyti? Algirdas nieko nesakęs padėjo ant stalo kelias šimtines ir išėjo. Nežinau, ką daryti - pasilikti pinigus ar gražinti.

- Jeigu Algirdas išvažiavo į Valstijas, gražinti nereikia, - burbtelėjo Alfonsas.

- Jei užklups didelės bėdos, aš paremsiu, nesikuklink ir nemirk iš bado.

Paulius norėjo išlenkti kavos, bet puodukas buvo tuščias. Alfonsas nuėjo į parduotuvę ir atnešė duonos, sūrio, cigarečių ir didžiulį pakelį arbatos. Atsisveikindamas tėvas apsiverkė.

Veltui pažeminta siela.

Už butelį parduotas protas, bet pirkęs
negauna nieko.

Į šokoladinius saldainius iškeisti karstai.

Neskani mirtis.

Seni mechaniniai žadintuvai moko

žaislus keliauti.

Dulkėti žvyrkelio vingiai.

Aiškus protas.
Arktis.

BILIETAS Į ROJŲ

Paulius tapo ryžtingas. Ryžto ir energijos fluido priežastys jam buvo nežinomos.

Kas paskatino rašytoją imtis atsakingo ir solidaus verslo, siekti marketingo ir finansinės veiklos aukštumų? Gal sūnus, gal ponios Veronikos kava, pranašiški tirščiai, byrantis tinkas, į kambario vidurį nuplaukusi spinta. Į šį klausimą atsakyti galėjo nebent milžiniškos parduojuvės direktorius, sodybos prie Trakų ežero savininkas, dviejų gražuolių dukterų tėvas Aloyzas Žekas.

Dabar finansiškai ūgtelėjęs bendraklasis svaigo nuo hipertrofuotos direktoriškos fizionomijos, ypač nuo iššokusio pilvuko ir visaverčio materialaus egzistavimo, kuriam, rodos, galo krašto nebuvo ir negalėjo būti. Finansinio maratono įkarštyje lengva pamiršti, jog giltinės aštrūs dantys, apetitas begalinis, o pilvas - bedugnis. Mirtis aplink oligarchinį bekoną šoka gundantį jaunamartės šoki, rausvaskruostis jaunikis alpėja nuo erotiškų judesių ir dvesia.

Žydroje padangėje ir naktiniame žvaigždėtame danguje praskrido daug NSO, kol pagaliau buvę klasiokai, jokių būdu ne draugai, vėl susitiko. Šį kartą prabangiame direktoriaus Žeko kabinete.

- Taigi kokių reikalų? - nerodydamas Pauliui jokio dėmesio, ką ten kalbėti apie pagarbą, ir demonstratyviai žiūrėdamas į laikrodį prabilo žilstelėjęs dėdulė.

- Paskubėk ir nenervink.

- Aloyzai, gelbėk mane, - pradėjo išpažintį Paulius.

- Nuo ko? - nustebo komersantas.

- Nuo skurdo, nuo vargo ir finansinės nežinios.

- Niekus mali - tu rašytojas, - atkirto Žekas. - Esi garsus ir įžymus, nejaugi nori būti dar ir turtingas?

- Aš nesu žymus, nesu garsus, - kuklinosi Paulius. - Man tik reikia nedidelės finansinės paramos. Juk pameni, kaip padėjau per abitūros lietuvių kalbos egzaminą.

Metęs ant stalo pieštuką direktorius žagtelėjo. Stiklas mineralinio, ir kabinete vėl tvarka. Tačiau prekybos magnatui buvo nemalonu prisiminti mokyklą, paikas vagystes, gatvės gaujos nuotykius, menkavertiškumą, prastus pažymius, auklėtojos priekaištus ir rūšcias tėvo bausmes. Paulius Krakas per egzaminą tikrąja šio žodžio prasme išgelbėjo Aloyzą Žeką nuo kracho. Galbūt nesavanaudiškas Pauliaus poelgis paskatino Žeką perspektyviems egoistiškiems poelgiams. Kas žino.

Aloyzas įdėmiai nužvelgė idiotą menininką, neva išgarsėjusį ir, matyt, išprotėjusį. Tokiuos ypač mėgsta televizija, spauda, radijas, aišku, kol jie galutinai nenusikliedi ir neišmetami per rašytojieną noriai mintančios žiniasklaidos interesų bortą.

- Gerai. Gana žagsėti. Nuo rytdienos pradėsi dirbti pas mane. Būsi sandėlio vedėjas. Supratai? Centrinis sandėlis - tavo žinioje. Laukiu ryt lygiai aštuntą.

Dar niekada gyvenime Paulius nebuvo superparduojuvės sandėlyje. Rašytoją apsvaigino jaunų pardavėjų palankios šypsenos. Jauna, rožėmis kvepianti mergina, kurios Paulius nė vardo neįsidėmėjo, rodė jam kalnus parduodamo turto, aiškino prekių judėjimo grafikus, eigą, paskirtį, dislokavimo vietą, veiklos prioritetus, subordinacijos principus, metodinės medžiagos būtinumą, užsiminė

apie darbuotojų pobūvį, kuriame Pauliui teks solidi vieta, ir jo aukštų pareigų aplaistymą. Krakas su virpuliu įsivaizdavo romantiškus santykius tarp miltų maišų, kruopų ir žirnių aptvaruose, ant užsienietiškų prekių paketų, briketų, piramidžių. Ypač viliojo vyno tara, metalinių alaus dėžučių eilės ir pakabinamos veidrodinės lubos. Aistra audrino meilės žaidimų neišmanančio ir prasmingo flirto nepatyrusio menininko protą.

Romantiškus jausmus greitai atvėsino niūri apskaita, buka kasdienė buhalterija, žiniaraščiai, važtaraščiai ir į dokumentus nepanašios prekės. Visa laimė, kad rašytojas apie ekonomiką ir apskaitą nieko neišmanė, tai buhalterių kompetencija. Paulius nutaisė rimtą specialisto veidą ir virtuoziskai vartė kažkokius lapus, šratinuku pabraukdamas jam patikusių prekių pavadinimus ir jų kiekius, apvesdavo abejotinas ir išbraukdavo neabejotinas sumas pinigų. Spalvotu flomasteriu jis nupiešė gražų krokodilą, po to žirafą, jai ant nugaros išalkusį gepardą ir šeimynėlę linksmų raudonų musmirių.

Prekių gausa nokautavo Paulių. Jis nebuvo pratęs mintinai dauginti ir dalinti triženklus, keturženklus, penkiaženklus skaičius, vesti bendrus vardiklius, praktiškai samprotauti ir numatyti tikslingą prekių judėjimo kryptį. Krakui trūko praktikos, racionalumo, sandėlyje jis stebėjo palubėje burkuojančius karvelius, po stelažais šmirinėjančias peles, užsimiršęs, sutrikęs dažnai atsitrenkdavo į skubančius darbuotojus. Naktimis jį pradėjo kankinti nemiga. Nieko praktiškai nei teoriškai nenuveikęs sandėlio labui Paulius pastėro, kad jo įprastas gyvenimas griūna. Į sandėlio voratinklį įkliuvęs Krakas pajuto, jog sėda kūrybos akumulatorius, nebeliko beletristinės energijos. Nutilo šratinuko giesmės, užgeso popieriaus aimanos, įstrigęs krentančių kalendoriaus lapų tyloje sustojo sakinių lokomotyvas. Paulius išsigando prarasiąs sportinę formą. Žinoma, viliojo nemažas keturženklis atlyginimas ir sodrus įrašas į Sodros knygutę. Krakas buvo beveik įtikėjęs į savo laimės žvaigždę, kai penktą darbo dieną iš trečių lūpų jam buvo pranešta, kad yra atleistas.

Vaivorykštės spalvomis papuoštu veidu Paulius tučtuojau nubėgo pas Žeką, atplėšė duris ir virpančiu balsu paklausė šefo, kur penktas kampas.

Žekas pro akinių viršų pažvelgė į įaudrintą rašytoją ir garsiai trinktelėjęs Sodros knygelę ant stalo paskelbė verdiktą:

- Pauliau, atsakyk, kas dvidešimt septintajai vidurinei mokyklai išrašė šimtą kubų medienos, skirtų „Šviesos“ koncertui, kas liepė supilti dvidešimt kubų miltų į drėgną nenaudojamą sandėlio kampą, kam gimė mintis rūpintis, kad ką tik išsiritę balandžiai gautų reikiamą kiekį šviežio oro, atidarė viršutinius langus ir paliko juos atvirus nakčiai, kai siautėjo audra? Ar žinai, kiek tavo veikla man pridarė nuostolių? Tik dėl to, kad esi mano jaunystės drau... pažįstamas, aš su tavimi išsiskirsiu draugiškai. Rašyk knygas, kurk epines poetas. Esi neabejotinas mūzų favoritas, neeilinis eiliakalys, plunksnų graužimo čempionas. Rinkotyros skyriuje tau tikėtų nebent vyr. kliedėtojo kabinetas, bet, kaip matai, nuo Europos dar atsilieiname. Čiau!

Gavęs simbolinę kompensaciją Paulius buvo ištrenktas iš darbo. Tačiau futuristinis gerovės maratonas neįstrigo miesto minioje ir prabangioje Žeko superparduotuvėje. Prekybos salėje be nuovokos slampinėjantį rašytoją pamatė Tomas Liutikas.

- Sveikas, Pauliau! Kaip gyvas?
- Negyvas, - atsiduso Krakas. - Žekas išmetė iš darbo.
- Tave išmetė kraugerys Žekas?! Užjaučiu ir esu pasiruošęs tau padėti. Prieš metus Žekas ir mane nuskriaudė. Niekšas, nori pasiglemžti visus pinigus.

Kai parduotuvėje atidarė alaus barą, žadėjo, jog leis man prekiauti alumi. Parinkau žmones, susitariau su „Švyturio“ didmenininkais, ir še tau... paėmė kitą verslininką, matyt, už didelį kyšį.

- Pamenu, kaip diskotekoje sutvarkei Žeką.

- Taip, lindo, bjaurybė, prie mano panelės, tai suraičiau kaip slieką. Ačiū, kad priminei šią istoriją, ji man visada suteikia jėgų bendrauti su niekšais. Oho, kaip gavo tada į pasmakrę, atvipo lūpa, išnarinau žandikaulį. Dabar jį sunku prigriebti - visada kelią užkirs apsauga. Bet ateis ir jo valanda. Nušaus, pakiš miške po velėna, ir nė cypt! Klausyk, man reikia darbininko - gal nori dirbti barmenu?

- Sutinku! - šūktelėjo Paulius, ketindamas alaus puta nuplauti kartėlį.

Grižęs namo Krakas ilgai svajojo apie prabangų Bavarijos ar Prahos barą, blizgančius alaus čiaupus, švarius barmeno drabužius, prijuostę. Visų klientų gerbiamas ir mylimas, visada intelektualaus pokalbio centre, šmaikštus, jaunas, gundantis... Nuostabi medžiaga naujam romanui. Deja, realybė pasiutiškai kieta ir neregėtai žiauri. Liūto aludė pribloškė Kraką, visi jo estetiniai jausmai buvo paralyžiuoti. Aludėje tvyrojo sunkūs tabako dūmai, kabojo galimi kirviai, be dujokaukės ir kompas - nė žingsnio. Visi klientai pikti, įaudrinti, rodė, jog tučtuojau kils girtos riaušės. Tik alus, cigaretės, užkanda ir nė lašo intelekto ar pramogos, tarsi gamykloje prie konvejerio. Šiurpios moterys - girtos, agresyvios, plėšrios, pasiryžusios bet kam: plėšti bankus, versti vyriausybės, atsiduoti už nugertą nudūkusio alaus bokalą. Vyrai ne ką geresni - perkreipti veidai, tarpavarčių žargonas, spinduliuojanti akių tamsa ir jokių kalbų apie meną. Publika, matyt, neturėjo jokio supratimo net apie klasikinę poeziją.

Liūtas triumfavo, jis didžiavosi sava alude.

- Na kaip?

- Liuks, - numykė Krakas.

- Linksmybės bus vakare, tikrai neliūdėsi, - klaidingai supratęs rašytojo abejingumą guodė ekshipis. - Dabar gali išmaukti nemokamai bokalą.

Paulius įsipylė nedidelį 0.3 litro bokaliuką. To pakako. Poetas panoro groti, subtiliais rogalio akordais išreikšti sužalotus jausmus, pademonstruoti sutriktas viltis. Juodą klasikinį fortepijoną pakeitė purvinas aludės stalas. Vargšas poetas nubraukė žuvų griaučius bei nuorūkas nuo tariamos klaviatūros ir paskendo Kito Džereto džiazio improvizacijose. Balsas pakeitė stygas. Baro klientai, visko matę gatvės pažibos, lankytojai ir trūnytojai pastėro.

Liūtas melancholiškai išklaušė medinę džiazio partiją ir liūdnai pasakė:

- Matau, kaip tave traumavo Žekas. Skaudu pripažinti, bet tavo jautri menininko siela sužalota. Aš, senas hipis, užjaučiu ir suprantu. Eik namo, rašyk knygas. Pareisi pats? Užsuk kada nors, pabendrausime.

Vis dėlto Liūtas parvežė Kraką namo, į kišenę įdėjo rūkytą žuvį ir butelį alaus. Tačiau Krakas nebuvo girtas, juo labiau jis niekada nepagiriojo. Butelį alaus atidavė apstulbusiam ir mieguistam Palubinskiui.

Po kelių dienų pailsėjęs ir atsigavęs Krakas suprato, jog normalus darbas jam ne pagal jėgas. Poetas ilgai nesigraužė, šie nekūrybiniai incidentai sutvirtino jo ryžtą parašyti dar vieną romanistinį šedevrą, kuriam Krakas paskyrė kelis mėnesius. Jis rašė, rašė ir rašė. Nugrimzdęs į kūrybos gelmes, Paulius nieko aplink save nematė, jis nežinojo, ar miegojo, valgė, prausėsi, lengvinosi, rūkė. Tik kai geroji kaimynė Veronika atnešė orkaitėje keptų bandelių, Paulius šūktelėjo:

- Šlovė rašytojams! Tik jie gali įvertinti tikrąjį skonį. Daugiau skonio,

daugiau kūrybos! Daugiau brandos!

- **Valgyk, vaikelį, valgyk. Kaip tu dar gyvas, aš neįsivaizduoju...**
- **Ir aš, - pritardamas kaimynės nuostabai Paulius prarijo dešimtą bandelę ir išgėrė trečią puoduką arbatos.**
- **Nesaldu menininkams, netgi pripažintiems.**
- **Saldu, jau saldžiau, - komentavo poetas, - dabar vėl galiu rašyti be klaidų, be prarajų tarp sakinių, be išretėjusių žodžių ir prarastų minčių.**

Kai kūryba atranda kelią į pasmerktojo namus,

užsidaro,

užsitrenkia

visos durys

į žmogiškąją europinių

standartų laimę,

tiesus ir lygus buities greitkelis

staiga virsta vietinės reikšmės

duobėtu žvyrkeliu.

Lieka

tik aukštesnio gyvenimo

atsargus stebėjimas, amžinos oazės alkana vizija.

Menininkas visada

gyvena dykumoje,

jis turi tik likimo nukirstą

ranką, kuri laiko parkerį,

sklidiną kūrėjo kraujo,

ir kuria naujus pasaulius.

Kūrėjas nesąmoningai aukoja savo

laimę.

Kam?

Niekam!

Knygos dega lauže,

mintys smilksta smegenyse,

įstabūs vaizdai smenga akyse,

garsai

spengia ausyse.

Rašytojas rašo tik ant stogo -

minčių, asmenybės, pasaulio.

Arba rūsyje — jausmų, ambicijų, visuomenės

interesų.

Nedžiūna sagos.

Žaibai vilki debesų apsiaustus.

Traška sausas

vanduo, pavirtęs į slidų parketą.

It tarakonai plinta

rauplėti agurkai.

Eglės šaka siekia mėnulį.

Vėjas geria saulę,

ištirpusią rūke.

Smėlėtos plynaukštės kepa sapnus.

Vikrūs driežai pamiršo saugų miegą.

**Smėlis virsta
vamzdžiu, judriu tiltu, lieptu.
Reikia vėl šokti į stiklą,
antraip rankos virs sparnais ir ugnis praris akis,
skrendančias į debesis.
Tyli akys, atremtos į kurčią sieną.
Tinkas - ne
dangus.
Lyja lietus,
kuris ištirpina, išlydo, išgręžia kūną,
lietpaltį, batus, lieka tik mokslininkams nepažinus
energijos skeletas.
Metalinės plunksnos šešėlyje
dreba išgašdintos mintys, kvatoja tikslūs sakiniai,
sparčiai dauginasi vienišos raidės.
Aukos, įkaitai, kainos.
Kūryba yra kūrėjo ontologinis pratęsimas, metafizinė
tąsa, absoliuti paslaptis, įstabi sąmonės tamsa.**

Deja, vis dar būdamas gyvas (mirti taip pat nėra lengva!) Paulius norėjo nors kiek sušilti prie šlovės ir pripažinimo aukuro, todėl vis dar sprendė dilemą - ar knygos skaitomos, ar tarnauja praktiniams išviečių tikslams? Visiškos tamsos, skausmo ir nevilties akimirkomis jis vis dar laukė visuomenės reakcijos, skausmingo kritikos šauksmo, piktų kolegų barnių ir švelnių gerbėjų atodūsių. Menininkas, būdamas noumenas, esybė savyje, privalo rasti santykį su tikrove už savo sąmonės ribų. Tik taip patvirtinamas kūrėjo identitetas, numatoma jo vystymosi perspektyva, sudaromos antikonkurencinės gyvų būtybių mainų sąlygos. Tačiau visiems laikams iškeisti save net į geriausią, humaniškiausią doktriną Krakas nenorėjo.

Įsijautęs Paulius pamiršdavo, kokia kalba rašo, už kiek pirkto juodą šratinį, kas parūpino pigių mokyklinių sąsiuvinų, trintukų, liniuočių, iš kur ant jo stalo nukrito žvilgantis skriestuvus, sauja burnoje tirpstančių pieniškų irisų, sumuštinis su kumpiu, vazelė su vystančia ramune. Kai kada rašydamas jis nušokdavo į latvių, jotvingių, prūsų kalbas, pradėdavo žemaičiuoti, vartodavo visai nežinomų kalbų žodžius, kurie galėjo daug tiksliau išreikšti sudėtingą mintį, suktą simboliką, verbalinę aurą. Tekstai net autoriui tapdavo nesuvokiami, neįskaitomi, užkoduoti. Štai šiandien ant lygaus liniuoto lapo puikavosi hieroglifai ir piktogramos, tekstas pasibaigė šauktukais, kvadratais, žvaigždėmis ir daugtaškiais. Ir riebiu parašu. Kartą Paulius savo simbolius parodė Šleinotai, kuris iš pradžių pabandęs išjuokti rašytoją, vis dėlto vėliau patvirtino, jog Paulius naudojos pamiršta baltų simbolika, aiškių rašmenimis. Krako rankraštis Šleinotai sukėlė didelių dvasinių kančių, nes ateizmo bokštas neigė metafiziką, iracionalumą, bet kokios pakraipos idealistinį kūrybos vertinimą.

Kūryba verta gyvenimo, bet gyvenimas vertas tik karšto puodelio arbatos.

Paulius nesijaudino dėl poilsio, kur jis miegos, ar ras patalą, ar teks vargti kėdėje, ankštame kambario kampe. Kūryba aukščiau pastalės. Viskas, laikas miegoti. Tebūnie tamsa. Iki ryto.

Užmigo tamsus lapas be raidės, kuri žino pasaką apie pabudusią princesę. Raudonas slibinas atskrenda gerti rudens miglą. Pabundame kiti, palikę seną

aura.

REPORTERIS

Spauda skiedžia kūrėjo talentą, skaitytojai moka didelius pinigus už juoda tekstą. Dienraščiai labai galingi, bet ir bejėgiai, laikraščiai nevalgomi, šalti, netinka patiltės patalynei, nepadeda nuo radikulito, hemorojaus, traukulių. Spausdintas periodinis žodis lengvai sukelia audrą vandens stiklinėje, siekia didelių pinigų, propaguoja mažų honorarų politiką ir galų gale tampa tonomis makulatūros. Kasdieninė spauda primena triukų meistrą, panorusį iš magiškosios skrybėlės ištraukti „Harley Davidson“ motociklą. Teoriškai įmanoma, bet praktiškai bandymai baigiasi galvos skausmu dėl įaudrintos salės taikliai paleisto akmens. Tačiau spaudą gelbsti įžūlumas ir beprotiški jaunatviški polėkiai. Spauda - tai sergančios visuomenės kliedesys, sapalionės, šizofreniški svarstymai negyvenamoje urbanistinėje saloje.

Paulius Krakas buvo priverstas dirbti reporterio darbą. Kitaip nepragyvensi. Jis nebuvo skandalingų ar melagingų straipsnių specialistas, tačiau rašyti apie kultūrą ir jos artojus jam neblogai sekėsi, tiksliau, sekdavosi. Jau keletą metų Paulius rašė tik grynąją kūrybą, nes turėjo šiek tiek lėšų gyventi pusbadžiu. Tačiau badas ir skurdas vis stipriau beldėsi į vargstančio menininko duris. Kai duslūs smūgiai nenutilo keletą mėnesių, atsitiktinai sutapusių su itin atšiauria žiema, rašytojas nusprendė atnaujinti žurnalistinę veiklą. Jis nuėjo į kiną, kur kelis kartus beveik nemokamai stebėjo amerikiečių filmus apie įstabų reporterių gyvenimą, nuotykius, moteris, pinigus ir visuotinę šlovę. Originalūs romanai neabejotinai suteikia pilnametražį pomirtinį pripažinimą, bet reporteris žymus kol gyvas.

Šitaip pakiliai samprotaudamas Krakas pravėrė nutriušusias kultūros savaitraščio „Laikas“ duris ir pateko į vangių, nejudrių sienų erdvę. Šiame nesudėtingame labirinte nukristi galėjo tik lubos ir nesunkiai traumuoti intereso išieginį megztinį, dulkėmis nukloti suavėtus batus, pažeisti kiaurų kojinių vienatvę. Nei stogas, nei griaučiai, nei kūrybinis potencialas negalėjo nukentėti nuo antikultūrinio, vandališko išpuolio, provokacijos, išsišokimo. Situaciją pakeistų keli ordinaai, medaliai, Vyčio kryžius, pentinai. Deja, Krakas nebuvo apdovanotas nei įšventintas į riterius.

Krakui nepatiko abejingas priėmimas. Jokių liaupsų senyvai, nefotogeniškai išvaizdai, jokio komplimento kūrybai. Redaktorius Aurelijus Krosas sėdėjo už visiškai tuščio stalo, ant kurio riogsojo tik kompiuterio ekranas. Technologinės leidinio progreso smegenys buvo paslėptos stalčiuje, kad vagys neišsineštų redaktoriaus nuotaikos ir sėkmės.

- Gerbiamas Krakai, mūsų susitikimas yra nulemtas žvaigždžių. Kaip tik šiandien viename leidinyje perskačiau, kad artėja sėkmės metas, mano redakciją aplankys lemtingas asmuo, - prabilo redaktorius, itin besidomintis astrologija. Kalbėdamas apie neišvengiamą sėkmę redaktorius nutylėjo, kad šią svarbią žinutę perskaitė savo leidinyje. - Tau teks bėgti ilgą maratoną nuo vienos žvaigždės iki kitos, darbas visiems metams.

It mulas linksėdamas galvą Krakas suvokė, jog nuo šiol jo laukė begalinis interviu ciklas su Lietuvos meno ir kultūros iškilėliais. Nuo įtempto linksėjimo Krakui apsvaigo galva, paskui pradėjo skaudėti širdį. Ne nuo šlovės ar laimės, bet nuo energetinio vakuomo. Nežinodamas, kaip džiaugtis išgirsta žinia, jis

juto polėkio seklumą ir lėtai skendo teksto tamsoje. Paulius neturėjo ne tik kompiuterio, jau ne vieneri metai lombarde verkė rašomoji mašinėlė, namuose jokios technikos, netgi diktofono. Paulius pasitikėjo savo laimės žvaigžde, bloknotu ir paprastu grafitiniu pieštuku.

Beveik beginklis Paulius pakilo į kultūrinę ataką. Pirmasis pašnekovas buvo devyniasdešimtmetis senolis, kultūrologas, dirbęs spaudoje dar pirmosios nepriklausomybės laikais. Tačiau Paulius neįsidėmėjo pašnekovo nei veido, nei pavardės, tik neskubėdamas kažką pieštuku žymėjosi kvadratukais išpuoštame bloknote. Ką kalbėjo pašnekovas? Ar jis atsakinėjo į Pauliaus klausimus, ar jie matė vienas kitą, suprato, išgirdo? Tai buvo beveik egzistencinė paslaptis, nuožulni plokštuma, įkypas skardis, kuriuo riedėjo Pauliaus reportažas. Po to sekė kitas, dar vienas ir vėl naujas. Po mėnesio Paulius atnešė tris interviu, parašytus ranka, beveik neįskaitomus, bet neabejotinai talentingai sukaltus. Rankraščius jis įteikė jaunai žaviai sekretorei, su kuria itin nesėkmingai ir neskoningai bandė flirtuoti, tačiau šalčio ir rafinuotos paniekos sklidas žvilgsnis poetą akimirksniu atvėsino. Užgeso nepabudę jausmai. Niekai - daugiau erdvės kūrybai.

- Medžiagą galėjote siųsti internetu, - dalykiškai tarė sekretorė. - Jei neturite elektroninio pašto, atneškite diskelį.

- Aš visada rašau ranka, - sutriko rašytojas. - Malonėkite įteikti Aurelijui Krosui.

- Būtinai, - atšovė jauna žavi būtybė ir palinko prie išmėtytų ant stalo popierių.

Paulius Krakas nedrąsiai pamindžikavo ir ištarė:

- Redaktorius žadėjo išmokėti avansą.

- Nejaugi? - nustebo sekretorė. - Kodėl jums tokia išimtis?

- Supraskite, aš visiškai nusigyvenau. Man daug nereikia. Aš užėisiu pas viršininką.

- Palaukite, aš pati pranešiu redaktoriui, - tai pasakiusi sekretorė dingo už nenusakomos spalvos durų. Tuoju pasigirdo skardžios redaktoriaus replikos ir trankomi stalčiai. - Štai, - grįžusi sekretorė ištiesė banknotą, - imkite. Turėtų užtekti.

Paulius pažvelgė į 50 litų kupiūrą, atsiduso ir išėjo. Staiga praturtėjęs jis atsidūrė svetimoje gatvėje, nežinomame mieste, nepasiekiamoje šalyje. Jį supo nepažįstami žmonės. Kodėl praeiviai jam visiškai svetimi? Ar ne dėl pinigų?

- Gal man pirmam reikėtų pasisveikinti? - savęs paklausė poetas ir pasistatė seno švarko apykaklę. - Kiek galima apsimetinėti, jog mes nepažįstame vieni kitų. Juk tokiame didmiestyje kaip Los Andželas sveikinasi visi. O Lietuvoje, bent Vilniuje, tai pavojinga akcija. Ką daryti? Kaip išlikti civilizuota būtybe barbariškame mieste? Yra išeitis! Reikia sveikintis be garso.

Kietai sučiauptos lūpos, jokios akustinės vibracijos. Ir ką manote? Su Kraku sveikinasi visi - vaikai, nuorūkas čiulpiantys piemenys, moterys, kampuoti vyrukai, policininkai. Štai mandagumas - tylus, begarsis, nespaltotas, kaip pirmieji Čarlio Čaplino filmai.

Greitai ištirpo litai. Prabėgo kelios savaitės, ir Paulius su nauju pluoštu interviu pravėrė redakcijos duris. Jis ilgai stoviniavo koridoriuje nesiryždamas įeiti. Lūkuriuodamas jis mąstė apie keistą, ultramodernų romano vingį, ribinį situacijos posūkį, pažangų sakinį. Tiesiai į susikūprinusią nugarą smogė atlapos durys, nudiegė poetišką stuburą, bet Paulius stoviškai iškentė kultūrinės rankenos išbandymą. Redaktorius beveik užlėkė ant žurnalisto.

- Laba diena, - pasisveikino rašytojas, - atnešiau naujų interviu.
- Rankraščių mes nepriimame, - atrėžė redaktorius. - Laikas įsigyti rašomąją mašinėlę. Kaupk pinigus kompiuteriui.

Paulius susimąstė - auksiniai žodžiai.

- Šneka medžiai, tiesą byloja auksiniai klevo lapai, - džiugiai pritarė poetas.
- Tiek to, šiuos interviu dar paimsiu tokius... - redaktorius nerado žodžio išreikšti savo minčiai. - Bet daugiau ne.
- Jokių problemų.

Po savaitės Paulių į redakciją pakvietė pats redaktorius. Prie stalo sėdėjo dramaturgas Anupras Kanapė ir lyg pasiutęs aligatorius gniaužė driežazmogio rankas:

- ... nė vieno teisingo žodžio, nė vienos mano minties, vien tik paranojiškos sapalionės... Tokį straipsnį reikia sudeginti, išmesti, likviduoti iš visų bibliotekų, skaityklų, ištrinti iš kultūrinės atminties... Gerbiamasis žurnaliste, atsakykite tiesiai - iš kur jūs visa tai ištraukėte?

- Pauliau Krakai, - visiškai ramiai, veik iškilmingai į žurnalistą kreipėsi Aurelijus Krosas. Redaktorius slapta džiūgavo. Jis seniai pažinojo Anuprą Kanapę ir baisėjosi senolio dramaturginiais ir scenografiniais kliedesiais. Be to, energingasis senukas kartą buvo asmeniškai įskaudinęs gerbiamą redaktorių. - Malonėkite paaiškinti savo kūrybinius bei etinius žurnalistinio darbo orientyrus.

Priremtas prie redakcijos sienos Paulius tik kaltai skėstelėjo rankomis. „Beribė miglos galia. Svaigstu nuo matinio rūko. Nebijau vartų, atvertų į debesis. Lietus nudažė sienos veidą. Atlaidi tylą. Palikau gyvenimą. Numiriau sapne“, - pamanė poetas. Jis nesunkiai identifikavo palankų redaktoriaus žvilgsnį ir Anuprui Kanapei pradėjus antrąją kaltinamosios kalbos dalį, skirtą asmeniškai redaktoriui, nepastebimai išsmuko iš kabineto.

Lengviau atsidusęs poetas slinko gatve. Sunku nustatyti jo dvasios būseną. Žinoma tik tiek, kad pirmuosius metrus ėjo nesvyruodamas, nesiplūsdamas, nekliūdamas už praeivių ir jaunų liepaičių. Visai tikėtina, kad nevalingai įsijungė autopilotas ir rašytojas nebevaldė padėties. Greičiausiai šią akimirką Kraką valdė žemės aura, tačiau nelauktai į nosį atsitrenkė lengvas mokyklinio sąsiuvinio lapelis. Rašytojas krūptelėjo ir mechaniškai pagavo nelauktą žinutę. Kas tai - depeša iš dangaus? Meilės žinutė? Akys įsmigo į tekstą, rašytoją trenkė žaibas - jis pažino savo rašyseną. Taip, tai jo diktantas, atkeliavęs iš praeities. Susigraudinęs poetas ašarotomis akimis skaitė savo tekstą, padiktuotą mokytojos Jadvygos Žvėrienės. Staiga pūstelėjęs vėjas klastingai išplėšė neįkainojamą tekstą ir nunešė tolyn į begalinio laiko sutemas. Beviltska vyti ir lenktyniauti su laiku. Visa laimė, pirmuosius kelis sakinius spėjo perskaityti ir pamaldžiai sunėręs rankas juos kartojo kaip maldą: „Saulė pasislėpė už nedidelės kalvos. Netrukus tapo tamsu. Pievas ir miškus apgaubė tylą. Tačiau miega ne visi. Štai be garso praskrido pelėda, miško tankynėje garsiai riktelėjo nakties paukštis, sujudėjo vešlus žolynas, iš krūmų blykstelėjo akys...“

Galbūt verkiantį dramaturgą pro langą pamatė Aurelijus Krosas, gal daili ir šalta sekretorė, bet, šiaip ar taip, Paulius nebuvo atleistas, tik viešai pabartas. Krakas ir toliau rengė pokalbius spaudai, jo nesužlugdė ir kitas incidentas Kultūros ministerijoje, įvykęs po kelių mėnesių, kaip tik po romano „Duryš iš vienatvės“ išleidimo.

Kultūros ministerija negalėjo prikaltinti nė vieno rašytojo, literato ar pedagogo, kuris už varganus pinigus vėlyvą rudenį sutiktų nuvykti į Baltarusiją, aplankyti retas išlikusias lietuviybės saleles ir paskaityti trumpą, bet svarbų

kultūrinį pranešimą. Skvarbus ministerijos referentės žvilgsnis užkliuvo už Pauliaus Krako pavardės, kuri rėkiančiai išsiskyrė iš itin neskoningai išleistos knygos viršelio. Netrukus poetas su nedidele rankine stovėjo Baltarusijos geležinkelio stotyje, kur jį pasitiko vienišas „Uralo“ motociklininkas su priekaba. Kur važiuoja, poetas nežinojo, tik truputį gailėjosi, kad tolsta nuo brangios tėvynės. Stiprino viltis, kad ne amžinai, laikinai, visai trumpai. Motociklas stabtelėjo Zieteloje, Paulius išlipo ir nupėdino į varganą pašiūrę, prie kurios durų plevėsavo Lietuvos ir Baltgudijos valstybinės vėliavos.

Garbų svečią iš žemyno pasveikino skystos susirinkusios publikos ovacijos. Ar salėje tikrai yra žmonių, Paulius nežinojo. Krakas bijojo pakelti akis ir pajusti nepakeliamus, kiaurai veriančius žvilgsnius tautiečių, paliktų svetimoje šalyje. Dažnai kosčiodamas, kranksėdamas, rydamas seiles ir nuolat užsigerdamas šaltu gėlu vandeniu Paulius Krakas perskaitė Kultūros ministerijos pranešimą, kurio pats dorai nė nesuprato, paskui netikėtai perėjo prie savo kūrybos, pradėjo skaityti eilėraščius, ištraukas iš romanų, netgi nevykusiai pabandė suvaidinti trumpą mizansceną iš nepastatytos pjesės. Tik pasigirdus nekantriems trepsėjimams salėje ir vis gailiau girgždant varstomoms durims, poetas suprato viršijęs įgaliojimus. Kaimas yra kaimas, čia mūzų numylėtiniai tautiečiai nelaukiami. Nepaisant neaiškos misijos baigties, poetas sočiai atsigėrė nenugriebto šviežio karvės pieno, suraitė itin kvapnią bandą ir iškankintas atsakomybės užmigo tiesiai ant vaisių stalo.

Netrukus Baltgudijos spaudoje sumirgėjo keli straipsniai, išreiškiantys bendrą susirūpinimą dėl Lietuvos modernios kultūros ekspansijos į Lukašenkos valdomą šalį: „Krakofobija laiku pažabota“, „Krakas - paskutinis Lietuvos avangardistas Baltgudijoje?“, „Kur ritasi Lietuvos menas?“

Tačiau už sužlugdytą kultūrinę misiją Krakas nebuvo ministerijos išpeiktas, tik honorarai vis labiau vėlavo, kol galų gale paskendo praeities gintare kartu su istorinėmis ir ikiistorinėmis gyvosiomis būtybėmis, fosilijomis, musėmis.

LOS ANDŽELAS

Stoiškasis Paulius neturėjo namuose ne tik telefono, bet ir televizoriaus aparato, tačiau visada perskaitydavo televizijos programas, laidų ir filmų anotacijas. Šias programas, paprastai beviltiškai pasenusias, jam atiduodavo senutė Veronika. Paulius ne pirmą kartą vartė televizijos programas ir stebėjosi, kur Holivudo filmų sėkmės paslaptis. Geri aktoriai? Režisūra? Dideli pinigai? Pasaulinė masonų įtaka? Taip, žinoma, bet ar to užtenka? Staiga jis džiugiai sujudėjo. Raktas rastas. Tai labai paprasta - kolaboracija! Visi, bent jau dauguma scenarijų parašyti dviejų, netgi trijų autorių. Štai kur sėkmės priežastis!

Tučiuojau pradėti bendradarbiauti Pauliui trukdė aukšto laipsnio egocentrizmas. Tačiau apie svarbų bendradarbiavimo fenomeną jis nusprendė pasikalbėti su Algiu Dromantu. Apniktas neramių rekonstrukcinių minčių Paulius prisiminė stogą, palėpę, balandžius, čerpes. Pauliui itin parūpo sužinoti, ar stogas senoje vietoje, ar virš galvos plaukia tik debesys, ar aukščiau dangaus nieko nėra. Aukščiau gali egzistuoti tik kūryba, todėl Paulius ryžtingai atmetė debesų prioritetą. Tačiau stratosfera, jonosfera ir visos kitos sferos nedavė ramybės, todėl Krakas buvo priverstas pakilti aukščiau lubų ir įsitikinti savo siekių konstituciniu teisėtumu.

Įspėjęs kaimynus Paulius kilo į aukštumas apsirūpinęs tinkamais kūrybos instrumentais - kirviu, replėmis, atsuktuvu ir izoliacine juosta. Palėpė atrodė taikiai, jokių sabotažo ir revoliucijos daigų. Viskas beveik idiliškai ramu - storas dulkių sluoksnis, harmoninga netvarka, daug pensiją užtarnavusių daiktų. Paulių sudomino didžiulis lagaminas. Jame rado senovinių vaikiškų žaislų. Poetas susijaudinęs atsisėdo ant medinės taburetės ir nusišluostė ašarą.

Tai buvo jo žaislai - pamiršti, atstumti, išduoti. Gal verta vėl žaisti, gal galima gyvenimą pradėti iš naujo, naiviai, primityviai, nesuteptai. Pradėti statyti degtukų ir malkų piramides, kaukti traukinukais, plaukti vaikiškais garlaiviais ir skristi plastmasiniais lėktuvais. Galbūt pavyktų įsikurti smėlio dėžėje ir pamiršti viską.

Krakas pakėlė kirvį ir užsimojo. Prieš ką bus nukreiptas mirtinas smūgis? Prieš stogą, skardinę dangą, čerpes, prieš įžulį idealizmą, kuriuo žavėjosi poetas Dromantas. Paulius kirto ir pamatė, kad lygiai per pusę trūko didelės lėlės galva.

- Ar tai nusikaltimas? Nejau mane teis nykštukų teismas?

Poetas iškart ryžtingai atsiribojo nuo Dostojevskio nusikaltimo ir bausmės sampratos. Rusų menininko ideologija buvo perdėm anarchistiška. Paulius nekaltas ir teisus.

Krakas neramiai apsidairė. Koją užkliuvo už vaikiško triratuko, jis šlumštelėjo ant kietos sėdynės ir nudardėjo tiesiai į dulkėtą kampą. Poetas niekada nekrenta, net kai guli ant purvinų palėpės grindų su kirviu ir replėmis rankose. Neišvengiamas šuolis į materialų progresą ir jokių nuolaidų neveikliam misticizmui. Šlovė Dekartui ir Hėgeliui, bet ne reakcingam Nyčei.

Pauliaus ausis pasiekė triukšmas. Įsiklausęs jis išgirdo Algio Dromanto ir Vaclovo balsus. Praktikuojantis alkoholikas aiškino Dromantui:

- Krakas ant aukšto. Reikėjo tik pamačius surišti jam rankas... Velnias žino,

ką ten tas beprotis veikia. Tikiuosi, stogo neprakirs.

- Būkite ramus, - užtikrino Algirdas.

Paulius iškišo suodiną galvą iš palėpės liuko.

- Algi, aš čia!

Dromantas susirūpinęs žvelgė į jaunystės draugą. Taip, Krakas progresuoja. Anksčiau jis tylėjo, buvo ramus ir nepastebimas, dabar jis tapo veiklus, aktyvus ir visiškai nenaudingas.

Algis tylėjo, tik stebėjo kopėčiomis nulipančio Pauliaus veidą ir svarstė, ar Krakas jau visiškai išprotėjo. Jis mažai klausė Pauliaus pliurpalų apie bendradarbiavimą, neišvengiamus laurus, pripažinimą ir šlovę. Buvusį klasioką daugiau domino keistai suardytas kambario interjeras, vidury „užmigusi“ spinta ir kiti skurdūs baldai, simetriškai išstumdyti į pakampus.

Stovėdamas ant parketo Paulius skaitė savo eiles, jam atrodė, jog jis plaukia upe.

**It vanduo
dega spalva
nepažįstu ežero ir
varinio miško
baslys nepanašus į žmogų
lenta skleidžia lapus
esu gyvas
negaliu pabėgti
teisingas kelmo žvilgsnis
artina gaisrą**

- Ar sunku plaukti? - pasiteiravo Dromantas.

- Į kitą krantą?

- Ne, į tą patį.

- Nežinau. Tik žinau, jog mano kambaryje yra brasta.

- Ir sala. - Dromantas reikšmingai linktelėjo į spintą.

- Ir sala, ir pusiasalis, ir dugnas. Mano vienišumo dugnas.

- Jautiesi vienišas?

- Nepaprastai, - atsidusęs prisipažino Paulius.

- Visi samprotavimai apie vienvėrę yra neteisingi. Jai priskiriamos visai nebūdingos savybės. Vientvė nėra pavojinga, ji negali tavęs suluošinti, sužaloti ar kaip kitaip pakenkti. Bėda kitur. Iš tiesų baisus yra bejėgiškumas.

- Aš niekada nesijutau bejėgis, - bandė prieštarauti Paulius. - Tik vienvėrė mane slegia.

- Meluoj! Tave pančioja netikėjimas savimi, tu išdavei save, o bandai apkaltinti vienvėrę. Pauliau, tu visiškai nesirūpini savo gyvenimu.

- O tu?

- O aš? - susimąstė Algis. - Aš išvykstu į Ameriką. Laimėjau žalią kortą, išvykstu po mėnesio.

- Tai mes turime visą mėnesį? Puiku, spėsime parašyti nuostabų kūrinį.

Dromantas susimąstė, tačiau nieko neatsakė. Nieko neužsimindamas apie kūrinį, Algirdas paprašė Krako paso. Tai bus atsisveikinimo dovana. Paulius nė sekundės nesuabejojęs jį įteikė Dromantui. Jei draugui reikia, vadinasi, reikalas rimtas.

Algis išėjo, Paulius liko. Kur? Namuose? Krakas tuo abejojo. Ar ši landynė -

iškilaus menininko namai? Greičiausiai tai valkatos būstas, į kurį jis atsitiktinai užklydo. Gal bute po parketu slepiami ginklai, narkotikai, atominis ar vandenilinis kuras. Kiekvieną sekundę gali įsilaužti „Aro“ vyrai, nelegalą areštuoti, teisti ir nušauti. Nespėtų nė paaiškinti, jog jis rašytojas, kultūrinio, ne teroristinio fronto karys. Neimponavo nė linčo teismas, Krakas nepageidavo, kad jį it juodaodį bėglį pakartų tabako plantacijos vergvaldžiai. Geriau revolveris. Kulka greitesnė už žodį, karštas metalas stipriau žeidžia nei mintis. Vieną dieną Paulius tarsi naujomis akimis apžvelgė skurdų interjerą ir spruko iš namų, kurie staiga jam tapo svetimi.

Kaip ir prieš kiekvieną įspūdingą kelionę jokio pavojaus nejausdamas Paulius įlipo į troleibusą. Kur keliauti? Jokio skirtumo. Nors į Mėnulį. Paulius nepastebėjo, kad troleibuso liemuo pailgėjo, praplatėjo, suapvalėjo. Keleivių kėdės suminkštėjo, atsirado aukšti, patogūs atlošai, išaugo naujos eilės. Pagerėjo ventiliacija, apšvietimas, salone pakilo temperatūra. Šilta. Krakas nusivilko švarką, atsargiai sulankstė ir pasidėjo ant kelių.

Ten, kur paprastai nebūdavo jokio vairuotojo, dabar sėdėjo du. Jų ausis dengė storos minkštos ausinės, jie kažką tyliai kalbėjosi, spaudinėjo mygtukus, sukinėjo rankenėles. Vietoje apskrito vairo išaugo dvi vairalazdės, išdygo milžiniškas pultas, pilnas žybsinčių lempučių. Po saloną slampinėjo pustuzinis dailių merginų.

Paulius užsimerkė. Ne, šiandien nereikia iliuzijų. Norėjosi tik ramiai atsipūsti, pailsėti, nurimti. Kaip išmokti gyventi realiai, tinkamai, subalansuotai? Nejaugi vizijos - neišvengiama jo gyvenimo dalis? Gal reikėtų laikytis dietos? Tačiau kokia yra psichinio badmiriavimo dieta? Šito Krakas nežinojo ir negalėjo žinoti.

Reginiai atkeliauja iš senos baržos,
paklydusios miške,
iš nublankusių kiaurymių sienose,
iš dulkėse skendinčios palėpės,
iš nesandaraus aprūdijusio lagamino.
Vaizdinius kuria ne tik prarastas laikas,
pamesta jaunystė,
neišsipildę lūkesčiai,
bet ir
dingę,
pranykę asmeniniai daiktai, kai kada ir
pavojingi draugai.

Apsižvalgęs Krakas pastebėjo, jog vietoje įprastų apskritų lėktuvo langų neryškiai bolavo tamsios vinilo plokštelės, o kėdžių apvalkalai pasipuošė dailiais, spindinčiais plokštelių viršeliais. Paulius pajuto artėjančią nerimo bangą. Plokštelės garsiai atšoko, atplyšo iš savo neįprastos vietos ir pajudėjo Krako link. Prarastoji muzikinė kolekcija ketino itin skaudžiai atkeršyti skystam, nerimtam kolekcionieriui.

- Niekše, tu mus pardavei pusvelčiui kažkokiam nusmurgusiam ateistui, kuris mus dar niekingiau pardavė ir uždirbo solidžius pinigus. Dabar sutrūnijusiu sovietiniu grotuvu mus pjauna nelegalių viešnamių merginos, čiupinėja kremuotais, riebaluotais pirštais, o nupūsdamos dulkes mus apspjaudo ir alsuoja kokčiu, pigiu pomados kvapu. Prisiekinėjai rūpintis mumis iki mirties, dabar iki paskutinės melodijos - vienas griovelis. Išgirsk ir mirk!

Krakas užsimerkė, tačiau tamsa neapsaugojo nuo tariamų smūgių. Sonis Rolinsas smogė į širdį, Entonis Brekstonas į tulžį, San Ra į kepenis, Sidas Baretas trenkė tiesiai į ausų būgnelius. „Nelieskite manęs. Jus pardaviau iš skurdo, neturėjau ką valgyti!“ - mintyse sušuko Krakas. „O pardavęs praturtėjai?“ - choru pasipiktino plokštelės.

- Gerbiamieji keleiviai! - nutraukė postkolekcinius paranojinius apmąstymus garsiakalbis. - Prašome užsisegti saugos diržus. Nerūkykite ir likite savo vietose.

- O kur skrenda plokštelės, atsiprašau, kur mes skrendame? - norėdamas pasprukti nuo nemalonių minčių paklausė Paulius stiuardėsės.

- Į Los Andželą! - dailiai nusišypsojo Nijolė.

Paulius tyliai susmuko kėdėje. Kodėl į Los Andželą? Kodėl ne į Atėnus ar Egiptą? Staiga jis prisiminė, jog savo kambaryje ant stalo matė padėtą kažkokį bilietą. Iš švarko kišenės išsitraukė voką ir pažvelgė į jį. Ten gulėjo keletas šimtų dolerių smulkiomis kupiūromis ir laiškas. Kieno? Paulius įdėmiai perskaitė kreipimąsi. Aha, vadinasi jis yra kviečiamas į Kaliforniją. Puiku. Pasas?! Yra, ir viza jame. Tai Algirdas Dromantas jam padėjo gauti vizą. Daugiau poeto niekas nedomino.

Kelionė prabėgo greitai. Matyt, dėl to, kad Paulius sėdėjo sustingęs, sustabdęs, išjungęs mąstymą, nieko nematančiom akim žiūrėdamas tiesiai priešais save, retkarčiais prisiversdamas paimti gėrimų ir užkandos. O gal jis tik imitavo mąstymą, gal gyveno pasąmoningai, autopilotu, lyg kiberrašytojas? Kažkur giliai sąmonės labirintuose sukosi ši mintis, bet egopelengatorius jos nesusekė. Krakas liko ramus. Nuostabus vaizdas, kai skrendi virš debesų.

Štai lėktuvas ir nusileido. Los Andželas! Kas galėjo pagalvoti, jog jam, rašytojui, atsivers kelias į didžiąją hipių tėvynę.

- Thank you sir. Your documents are o.k. Welcome to the United States¹¹, - šyptelėjo baltais dantukais nedidukė juoduke, atidžiai apžiūrėjusi Pauliaus dokumentus muitinės skyriuje.

„Ko ji nori? Smulkių? Už kokias paslaugas?“ - šmėstelėjo Pauliui, bet jis nieko neatsakė, pasiėmė pasą, bilietą ir nukiūtino paskui žmonų srautą.

Los Andželo oro uostas pribloškė Paulių. Jo anglų kalbos žinios buvo menkos. Aplink slampinėjo juodukai, juodukės, arabai, rytiečiai, Australijos čiabuviai ir Amazonės džiunglių gyventojai. Paulius matė tik nuogus blizgančius kūnus, žliaugiantį prakaitą, nuodingas strėles, primityvų interjerą ir modemų, nuolat augantį pavojų. Krako niekas nepasitiko, niekas nelaukė.

Išsitraukė užrašų knygelę ir ėmė ją vartyti. „Va, va mano draugas, štai kas padės! - mintyse sušuko Paulius, radęs Konstantino numerį. - Ne, juk jis iš Skuodo, netinka. Greičiau, verskitės, lapai, toliau. Svarbu viską atlikti pagal planą, ramiai ir nuosekliai“. Paulius juto, kad nepaisant šios seklios, ribotos autogeninės treniruotės, jam virpa kojos ir siaubingai džiūna gerklė. Jis pamatė bufetą, priėjęs čiupo kokakolos butelį, atsidarė ir visą susivertė. Už baro dirbanti moteriškė ištiesė ranką, Paulius jai ištiesė savo. Moteriškė nusijuokė; šis žąsinas, aišku, ne iš Los Andželo. Pauliui tik dabar toptelėjo, kad turi susimokėti. Numetęs penkis dolerius jis nuėjo prie išėjimo. Kas jo turi laukti, pasitikti, ar kam nors jis svarbus?

Jis dar kartą pažiūrėjo į laišką. Aha, taigi jis atvyksta, o jį pasitikti turi kažkokia ponia Danguolė. Kas ji? Žiūrėkime toliau, taip, tai jo parašas, įsipareigoja pirmą

11 Ačiū, pone, jūsų dokumentai tvarkingi. Sveiki atvykę į Jungtines Valstijas (ang. k.).

trijų mėnesių trečdalį atlyginimo sumokėti poniai Danguolei. Kas ji tokia? Keista, jos nuotraukos nėra. O ką reiškia trečdalį atlyginimo? Nejaugi jis čia gaus pinigų? Tai įdomu.

Tačiau kai ponია Danguolė nepasirodė visą valandą, Pauliui tapo nejauku. Penkta valanda, o jau temo. Netrukus bus visai tamsu. Reikia paskambinti. Štai telefonas, bet kaip juo naudotis? Aha, žinoma, nukelti ragelį ir rinkti numerį. Iš ragelio pasigirdo balsas. Nesuprantama, ką aiškina aparatas. Ko iš jo norima? Paulius bejėgiškai žvalgėsi aplink, jis nemokėjo netgi naudotis telefonu. Kur jis atsidūrė? Kodėl? Vėlniava, poetas pajuto, kad jį krečia drebulys. Prakeikimas, tai ne Vilnius, kur gali permiegoti stotyje, patiltėje ar ant nuostabaus sostinės suoliuko prie Žemaitės paminklo. Krakas bejėgiškai suklupo. Išėities nesimatė.

- Sir? Are you o.k.? - staiga pasigirdo vyriškas balsas, nepažįstamasis palietė jo petį.

Krūptelėjo liauni pečiai, sutrikęs Paulius nežinojo, ką atsakyti. Jis suprato, kad jam tikrai ne o.k. Bet kaip tai pasakyti? Jis tiesiog ištiesė ranką su telefono knygele ir bakstelėjo į vienintelio pažįstamo, dabar gyvenančio Los Andžele, Algirdo Dromanto telefoną.

- Aš - rašytojas! Writer. Suprantate, menininkas... Artist! Rašau knygas... Books! Algirdas - mano senas pažįstamas, friend, buvęs klasiokas, irgi literatas. Dromas man sakė, jog galiu pas jį kada nors užsukti. See him! Kodėl ne šiandien? Today and yesterday! Štai aš ir... me... America! - paslaugiam amerikiečiui, nė žodžio nesuprantančiam lietuviškai, susijaudinęs aiškino Krakas, kartkartėmis įterpdamas pavienius angliškus žodžius, kuriuos pasufleruodavo atmintis.

Malonusis vyriškis šiek tiek nustebusiu veidu išsitraukė iš savo kišenės keletą monetų, įmetė į aparato plyšį ir surinko pirštu rodomą numerį. Paulius įdėmiai sekė visą operaciją. Vyriškis kažką pasakė, tada ištiesė ragelį.

- Algi! Čia Paulius Krakas! Aš oro uoste. Kokiam? Los Andželo! Gelbėk! Gelbėk mane! - sušuko Paulius į ragelį.

- Nestauk, seni, ar pasiutai? Galėjai pranešti iš anksto, jog atvyksti. Kaip pats nežinotai? Ką nusikalbi! - pasigirdo juokas ragelyje. Taip, tai buvo Algirdo Dromanto balsas. - Būsiu po pusvalandžio.

Atvykęs Algirdas jau rado Paulių besikalbantį su mergina, žavia lietuvaite Danguole. Iš oro uosto Danguolė Kraką nuvežė į kažkokį daugiabutį. Algirdas automobiliu sekė iš paskos ir įtariai kraipė galvą - argi rašytojui skirta tokia skylė? Ką Paulius ketina čia veikti?

Danguolė pažvelgė į Algirdą.

- Ar Paulius ne psichopatas? - tyliai paklausė ji.

- Ne, jis poetas!

- O, tai dar blogiau, - tarsi nuliūdo mergina. - Bet nieko, dar ne tokių mačiau. Amerikoje visiems užtenka vietos ir darbo.

Paulius neryžtingai mindžikavo. Rašytojas mąstė apie detektyvo žalą simbolinei literatūrai, svarstė ar magiškasis realizmas pakenkė kritiniam realizmui, ar verta romaną prisodrinti sudėtingais poezijos posmais. Krakas pamiršo, jog jis Amerikoje, Los Andžele.

- Mano klientūra - labai solidūs žmonės, - aiškino Pauliui ponია Danguolė. - Tik rinktiniai senukai, pensininkai inteligentai, ponios ir ponai. Su jais rūpestis mažas, darbas nesunkus - išklausti juos, įpilti arbatos, išvirti košės, vakare nuprausti, ryte išvežti į procedūras ar gryną lauką. Ir viskas. Ir atlyginimas geras, niekur kitur tokio nerasite. Kontraktą turite? Puiku!

Štai kokia paslaptis! Algirdui pakirto kojas, jis užsidengė akis, užspaudė ausis,

stipriai sukando žandikaulius. Rodėsi, jog miršta, bet iš tikrųjų juokėsi - be garso, be krūpčiojimo ar drebulio. Pagaliau jis suprato, kad jaunystės draugas Paulius Krakas, keistuolis rašytojas ir poetas, į Ameriką atvyko nelegaliai užsidirbti. Gal kitas personažas ir nebūtų sukėlęs tokios juoko lavinos, bet Paulius buvo baltarankis, išlepintas, nuo realybės atitrūkęs tipas. Algirdas žinojo, kad Paulius apskritai darbo nemėgsta ir vaidina, jog gyvenimas jį, didį menininką, žiauriai skriaudžia.

Paulius, paliktas Danguolės globai, Algiui paskambino tik po savaitės. Lyg kareivis raportavo, jog viskas gerai, yra labai užimtas ir jam Amerika labai patinka. Kitą kartą jis paskambino jau po mėnesio. Krakas darbo ir pseudobiznio reikalais išnaršė (su Danguolės pagalba ir savo skurdžiais pinigais) beveik visą Kaliforniją nuo San Diego iki pat Oregono, užsukdamas net į mažus, neišvaizdžius miestelius. Su pigiu muiliniu fotoaparatu viską fotografavo. Kartą ponio Danguolė - keista mergina! Ją, matyt, sužavėjo beviltiškas Pauliaus originalumas! - jį nuvežė į kalnus, ten poetas sutiko laukinį grizlį. Paulius įjungęs blykstę fotografavo ant galinių letenų stovintį ir įtariai orą uostinėjantį milžinišką lokį, o tuo metu Danguolė užsirakinusi virpėjo automobilyje. Paulius neklausė ir kitų perspėjimų, rankomis gaudė salamandras, kalno viršūnėje vos neįkrito į milžinišką užgesusį kraterį, lediniame kalnų šaltinio vandenyje maudėsi su drabužiais, dykumoje į delnus prisivarė kaktusų spyglių ir netyčia užmynė ant miegančios barškuolės. Poetą saugojo Apvaizda, jis beveik nenukentėjęs džiaugėsi beribės Amerikos gamta ir būsimu meilės romanu. Žinoma, literatūriniu.

Dar po kelių mėnesių Paulius paskambino iš Sakramento ir paklausė, ar Algis galėtų priimti jį savaitei. Dromantas trumpai susimąstė - jis pats gyveno susispaudęs, bet senam draugui reikėjo padėti. Be to, Algį sujaudino išsigandęs Krako balsas. Paulius aiškino, jog jį apgavo ir už kelių mėnesių darbą nieko nesumokėjo, paskui Krakas pradėjo kliedėti, kad nusipirks žalią kortą už keturis gabalus arba susiras turtingą juodaodę našlę, ją nelegaliai ves, už tai pakliūs į kaliūzę, po trejų ketverių metų iš jos išėjęs turės JAV pasą, dirbs Holivude scenaristu, vėliau gailiai suinkštė, kad jį nori nudėti kažkokie įsiutinti kaukaziečiai. Galiausiai Krakas pridūrė, kad nerimauti nėra dėl ko, viskas o.k., jis atvyks kitą rytą ir numetė ragelį. Pritrenktas ir suglumintas Algis vos spėjo paaiškinti, kaip rasti jo namus ir paslėptą raktą.

Paulius autobusu Los Andžele atsirado ankstų rytą, pats stebuklingai surado kelią į Dromanto namus. Iš slaptos sutartos vietos ištraukė buto raktą, įėjo ir krito į paklotą lovą.

Vakare Paulius buvo tylus, nekalbus liko ir kitais vakarais. Tik pasakė, jog nusprendė išskristi namo anksčiau, todėl nekantraudamas laukia naujo bilieto. Dromantui jis nieko daugiau nepasakojo, tik be perstojo rūkė ir maldavo neišmesti į gatvę.

Versdamasis statybomis ir remontais - tuo itin nustebinęs Paulių, - Algirdas buvo labai užimtas, skaičiavo kiekvieną sekundę, todėl Krakui negalėjo skirti nei dėmesio, nei laiko. Vis dėlto vieną vakarą draugai išėjo pasivaikščioti, nuvyko į Holivudą, kuriame Krakas pasijuto lyg Sindbadas stebuklingų kelionių metu. Aplink neišivaizduojamai marga publika, gėjai, profesionalūs narkomanai, trečioji gėlių vaikų karta, parduodamos merginos, itin prabangūs skudurynai, užkandinės, vaško ir menų muziejai, Holivudo kino kompanijos, koncertai ir kino salės, žvaigždėmis nusėtas grindinys, riedlentininkai, dviratininkai, porelės su egzotiškais gyvūnais, džentelmeniškai aptaisytais šunimis, katėmis,

ropliais. Tačiau vietoj laukto pasigėrėjimo Pauliui akivaizdžiai nukrito nuotaika. Stebuklo nebuvo, beprasmiška laukti iš dangaus krantančios šlovės, garbės, pinigų, liaupsių ar bent gėlių. Malonės laikas dar neatėjo. Krakas nustojo alsavęs. Ar verta priešintis likimui, net jei atsidūrei kitoje pasaulio pusėje? Ar Holivudas kaltas dėl jo sugriauto gyvenimo? Jokių įkalčių, nėra kam pareikšti pretenzijų, neišmanoma nieko apskųsti. Šurmulyje skendintis Holivudas amžinai teisingas, tviskėjo auksu ir jaunyste.

Draugai ilgai vaikščiojo tylėdami.

- Man nepatinka Amerika, ir Holivudas čia netikras, ir juodukai ne tokie, - staiga prabilo Krakas. - Apskritai Los Andželas netikras, padirbtas, sufalsifikuotas.

- Iš kur tu žinai? - nustebo Dromantas. - Juk tu Amerikoje pirmą kartą.

- Aš mačiau vieną Lotynų Amerikos serialą. Filme Los Andželas buvo tikras.

Dromantas tik liūdnai palingavo galvą - vaikystės draugas beviltiškas mulkis. Vakare po silpno buteliuko alaus jis sugebėjo ištraukti iš Pauliaus, kad šis kalbėjosi su keliais leidėjais, bet nė vienas nesusidomėjo Krako romanais. Gal dėl to Pauliui pakriko nervai ir jis atrodė gerokai sutrikęs.

Savaitė prabėgo, atėjo sekmadienis. Dromantas nuvežė Kraką į oro uostą.

- Sėkmės, Pauliau, - tarė Dromantas. Jo akyse sužibo ašaros. Jis taip nedaug kuo galėjo padėti draugui - keistuoliui, nevykėliui, išsiblaškęliui. - Grįžk sėkmingai į tėvynę. Galbūt dar kada nors pasimatysime.

- Galbūt, - liūdnai atsakė Paulius.

Skaitytojui, modernių bestselerių rijikui ir gurmanui, Pauliaus odisejos Kalifornijoje galėtų priminti Keruako ar Ginsbergo bitnikus su ta pataisa, kad Krakas keliavo ne savo noru. Bitnikai buvo laisvės pranašai, audronašos, aitvarai. Per Vakarų Amerikos platybes Paulius judėjo tarsi nugara į priekį, atbulai, neteisingai. Apžilpęs nuo prabangos, išmuštas iš pusiausvyros, įtrauktas į kito gyvenimo sūkurį poetas pamiršo kūrybą ir ieškojo jaukaus, šilkinio narvo, bet ne nušvitimo.

Milžiniškas „Boingas“ lengvai atsiplėšė nuo įkaitusios Amerikos žemės ir pakilo į svaiginantį keliolikos kilometrų aukštį. Tik ten Paulius atgavo savo įprastą blyškį veido spalvą ir galėjo pirmą kartą po kelių mėnesių nervų tūsumo ruoštis ramiai numigti.

Iš stiklinio ekrano
į išgaubtą akinių stiklą
plūsta sintetinis dangus.
Į Rytus skuba tušti peiliai
ieškoti korių,
geliančių į nagus.
Aukštis
neigia nuožmią gotiką,
keramika artima plienui,
įkvepia granitą ir
virsta paminklu.

Pakilęs aukštai virš nedėkingos Kalifornijos Krakas prisiminė savo pirmąją meilę. Jis buvo devintokas, kai kunkuliuojantys jausmai pasiekė apogėjų ir ėmė siautėti hormonų audros. Didžiosios pertraukos metu jis atsitrenkė į Salomėją Puikytę ir beveik prilipo prie jos kūno. Paulių supurtė elektros srovė. Pakilo ir nusileido rankos, sudrebėjo apatinės galūnės.

- Salomėja... atsiprašau... aš netyčia... - gailiai ir nerišliai mekeno Paulius.
- Niekis, - šyptelėjo mergaitė, greitai supratusi Pauliaus jausmus. - Kitą kartą būk atsargesnis.

- Aš... bėgu... atsiprašau...

Įsimylėjęs mokinys nuslinko į klasę ir krito į suolą. Paulius tarsi atsijungė, užgeso, numirė. Jis nieko nematė, negirdėjo, prieš akis pleveno dailus Salomėjos veidas, o kūnas, nepamiršęs švelnaus prisilietimo, aistringai virpėjo. Matematikos mokytojas iškviėtė Kraką prie lentos, bet šis užsisvajojęs išėjo pro duris.

- Krakas išprotėjo! - sušuko Liūtas.

- Ne, jis gimė be galvos! - antrino Gelažius.

- Kaip jums ne gėda? - pašoko klasės seniūnė Daiva. - Kuo tylėsnis žmogus, tuo labiau jums kliūna.

- Krakas įsimylėjo! - pabaigė ginčus Žekas.

- Prašau tylos! - nutildė klasę pedagogas. Mokytojas šluostė akinius ir svarstė veiksmų planą. Paulius Krakas kėlė didelių rūpesčių. Jei taip tęsis ir toliau, padariniai gali būti tragiški.

Paulius tą dieną į mokyklą negrįžo, jis klaidžiojo senamiesčio gatvėmis, dūsavo ir svajojo. Vėlai vakare poetas sustojo prie aukštos spindinčios vitrinos, kurioje stovėjo du manekenai - nuotaka balta suknele ir jaunikis juodu griežtu kostiumu. Skaudžiai dilgtelėjo paširdžiai. Štai jis ir Salomėja - du jaunuoliai, kurių nė mirtis neperskirė. Saldžius apmąstymus nutraukė piktas, pašaipus Jokūbo Šleinos juokas.

- Nuostabu save pamatyti ekrane, ar ne? O kas išrinktoji?

- Ne tavo reikalas, - priešinosi devintokas.

Jokūbas buvo vienuoliktokas, galėjo atvirai rūkyti mieste ir juoktis iš jaunesnių ir silpnesnių.

- Sakyk, - tiesdamas cigaretę sučiulbo jaunuolis, - juk aš tavo draugas!

Krakas tylėjo, jis pasiryžo neišduoti meilės paslapties niekam, net ir Salomėjai. Paulius papurtė galvą, apsidairė ir ištiesė ranką į cigaretę. Pamatęs neigiamą gestą Šleinotą tučtuojau gražino cigaretę į pakelį.

- Esi nevertas dūminės palaimos, - tarstelėjo kaimynas. - Tau nesiseks su merginomis, paminėsi mano žodį. Esi apskritas oblius, avinas, žąsinas. Ne veltui buvai apdovanotas Vištenio pravarde. Tiek to, nesinervink, eime už kampo, parūkysim.

Krakas šią paslaptį ilgai nešiojo širdyje, iki pat išleistuvių pokylio. Galimas daiktas, kad Pauliaus meilės paslapčių skrynia nebūtų atrakinta, kartu su poetu būtų palaidota rašytojų amžinojo poilsio kalnelyje Antakalnio kapinėse ar sudeginta krematoriumo pakuroje, jei ne lemtingas butelis alaus, įsiūlytas Gelažiaus.

Mokyklos ansamblis koncertavo abiturientams, Krakas energingai visą vakarą mušė būgnus, tačiau pokylio pabaigoje nutaikęs progą nušoko nuo pakylos. Įaudrintas minčių Paulius ketino pašokdinti Salomėją, tačiau padarė klaidą paklausęs Teo ir išgėręs „Žigulinio“ alaus. Po silpno alkoholinio bokalo išleistuvių pokylis nušvito ryškia sužeistos meilės šviesa. Lengvai svyruodamas Paulius pakvietė Salomėją paskutiniam šokiui ir prisipažino, kad ją beprotiškai myli. Salomėja linksmi nusijuokė ir dar šokiui nepasibaigus švelniai atstūmė Paulių. Vienuoliktokas atsitrenkė į direktorių.

- Kur ketinate studijuoti? - rimtai paklausė vyriausiasis mokyklos pedagogas nerimto mokinio.

Krakas ilgokai spoksojo, įsmeigęs buką, gan apsvaigusį žvilgsnį ir į klausimą atsakė lygiaverčiu klausimu:

- O kur Salomėja?

Direktorius smarkiai nustebęs palingavo galvą ir tyliai pasišalino.

Kelionė per Atlantą pasibaigė.

PRANAŠINGI ŽENKLAI

Kartkartėmis Krakas, niekada nestudijavęs skaičių magijos, pasijusdavo esąs slaptas Pitagoro mokinys.

- Jei egzistuoja nepaneigiama skaičių sistema, tai turi būti raktas ir į gyvenimo paslaptis. Skaičių dar nežino, nepažįsta šiandienos kūrėjas, - teigė poetas, stengdamas įkvėpti sau drąsos žengiant per gyvenimo brūzgynus. - Esu tikras, kad Egipto piramidžių matmenys, šumerų piktogramos ir Atlantidos skraidančių aparatų konstrukcijos tobulai atitinka mano kūrybos dimensijas. Tik kaip įrodyti?

Paulius visada tikėjo pranašingais ženklais. Jis buvo tvirtai įsitikinęs, jog egzistuoja Pitagoro skaičių magija. Dar būdamas mažas sumastė, jog skaičiai 7, 9, 13, 23, 33 jam yra laimingi. Sėkmę turėjo nešti trikampis, penkiakampė žvaigždė, žalia perlamutrinė spalva, nulinė temperatūra. Tik nežinia - pagal Farenheitą ar Celsijų. Ypač atidžiai jis žengdavo per gatvę, spėdavo, kiek vidutinio dydžio žingsnių bus iki kitos gatvės pusės. Jei atspėdavo, jį užplūsdavo pakilo nuotaika, jei ne - nuliūsdavo, susikrimsdavo. Taip pat dėmesingai stengėsi planuoti išvykas į redakcijas, leidyklas, pas kultūros darbuotojus, tačiau būdamas išsiblaškęs, deja, dažnai pamiršdavo skaičių rekomendacijas. Jas primindavo dažnos nesėkmės - post factum, kaip sako nenurungiami romėnai.

Net ir likęs be skaičių sufleravimo Krakas nebuvo bailys, bet jį gąsdino naktinis medžių šnaresys, girgždančios spintos durys, matyt, todėl jis pastūmė spintą į kambario vidurį - o kaip kitaip pažiūrėti, ar už jos niekas nesislepia. Dažnai, ypač naktimis, tekdavo žvalgytis po kėdę ir stalą - ten beribė erdvė, siaubo tunelis, nežinomybės šaltukas.

Krakas itin nemėgo siaubo filmukų; gyvenimas privalo kūpėti it katilas šviežių bulvių, būti sklidas iki kraštų džiaugsmo ir optimizmo, jo negalima apkartinti vaiduokliais ir baubais. Būtent sovietų meninis filmas „Baubas“ paskatino iracionalias Pauliaus baimes vaikystėje. Nepaklausęs senelio perspėjimo, kelius prispaudęs prie krūtinės, susigūžęs, virpantis visu kūnu, pro tvirtai sunertus pirštus it pro grotas jis žiūrėjo „Baubą“ ir filmo gale siautėjant piktoms jėgoms apalpo. Gerai, kad senelis pastebėjo Paulių, be sąmonės gulintį ant grindų, ir užpylė ant jo kibirą šalto vandens. Žiauru? Tačiau vanduo buvo iš Niagaros krioklio - taip vėliau paaikškino senelis. Paskendo Pauliaus baimė, pakampėmis nežinoma kryptimi nušliaužė baubas, į tamsius drėgnus urvus sulindo pabaisos. Šaltas krioklys iškart atgaivino vaiką. Po vandens procedūrų Krakas pamėgo gyvenimo, temperatūros, meno ir sąmonės viražų kontrastus. Tačiau psichologiškai Paulius niekada neatsigavo ir saugojosi krioklio, tykančio karštos kūrėjo galvos.

Siuto Krakas ir nuo spaudos. Negalima visų informuoti apie visą purvą. Mėšlas skirtas tik šūdvežiams, kanalizacijos pilotams, dvėselienos gurmanams, bet ne laisviems piliečiams. Širdo Krakas ir nuo lietuviško „juodo“, tik Pabradės nelegalams ir Šalčininkų kelininkams suprantamo humoro. Retkarčiais apsilankęs pas Veroniką kraupo ne tik nuo gausių kriminalinių laidų, kurias televizorius spinduliavo dieną naktį, naktį dieną, bet ir nuo močiutės patologinių interesų. Gerdamas arbatą Paulius kartkartėmis išdrįsdavo replikuoti senyvai

moteriai:

- Jūs inteligentiška moteris, o žiūrėte tokį šlaką!
- Nepatinka - nežiūrėk! Spėk, kas skaito Kraką?
- Kas nors skaito... - nusileisdavo Paulius.

- Niekas! Štai čia, - rodydama pirštu į kruviną, sukapotą nelygiomis dalimis, tačiau tikrai begalvį lavoną, atkirsdavo Veronika, - tikras gyvenimas. Mokykis, vaike, kaip reikia gyventi ir pažinti tikrovę.

Neišmananti šiandienos literatūrinio gyvenimo senutė nenoromis sumelavo, Kraką skaitė ir jo kūrinius komentavo ne tik paprasti skaitytojai, bet ir literatūros specialistai, tyrinėtojai, ekspertai. Tik Paulius to nežinojo. Tačiau daugiau jokių komentarų. Sausainis lėtai leidžiasi į karštą arbatą, pakyla iki gerklės ir stemple tyliai nuslenka žemyn. Krakas pavalgė, šį kartą sočiai ir labai apsunko. Grįžo namo sklidinų skrandžiu, bet nelaimingas.

Šiandien nuo pat vėlyvo ryto jis buvo nusiteikęs nekūrybingai, nieko nerašė, nieko neplanavo, tik laukė pranašingo ženklų ir gulėdamas vartė seną, užpraeitų metų kalendorių. Kalendorius buvo sveikas, visi lapeliai kažkodėl nenuplėšti. Išsaugotos dienos, pamestas gyvenimas.

- Kas šiandien turi įvykti? - garsiai svarstė Paulius, skaičiuodamas laiką atbulai, nuo įvykio pabaigos. Ryte pabudęs jis pasakė: - Trys valandos keturiasdešimt dvi minutės iki pusiaudienio, trys dienos ir šešios valandos iki išvykimo į „Laiko“ redakciją. O kas nutiks dabar?

Trys valandos ir dvi minutės iki pietų jį truputį sunervino lašantis iš čiaupo vanduo, apie vidudienį nerimas sumažėjo, bet likus vienuolikai valandų ir trisdešimt trims minutėms iki vidurnakčio jo nerimas vėl išaugo. Dešimt valandų penkiasdešimt minučių iki sekmadienio išgirdo beldimą už durų. Atidaręs Paulius pamatė Jokūbą Šleinitą su gražia ne pirmos jaunystės moterimi.

- Sveikas, poete! - linksmi pasisveikino ateistas. - Tai grįžai iš Amerikos! Ruoškis, vykstame pasilinksinti.

Paulius nustebo. Jam tapo nejauku. Iš kur Šleinita žino apie jo išvyką? Juk jis niekam neprasitarė nei prieš iškeldamas, nei grįžęs.

- Nustebai, kad žinau apie tavo ekspediciją? Cha cha! Menininko gyvenimas kaip ant delno, tik tau atrodo, jog gyveni vienuolyno celėje, iš tikro net už šitų mūrų esi kiaurai nuogas ir pasiekiamas ranka. Papasakok, kaip vargsta mūsų senas draugas Dromantas, kaip linksmiasi juodukės, ar tikrai draudžiama gerti gatvėse...

Krakas vis dar tylėjo. Gal teisybė, kad neįmanoma nuslėpti kūrėjo biografijos faktų, ištrinti įvykių datų, aplinkybių ir pakeisti gyvenimo. Tačiau kodėl Jokūbas užėjo nepranešęs apie vizitą, kodėl atėjo ne vienas, kam sutrukdė tvarkyti šiukšlyną ir kas toji dama? Paulius bijojo spėlioti, nejaugi tai ji, jo išsvajotoji, vienintelė, niekada nepamiršta, amžinai mylima...

- Nenoriu kalbėti apie kelionę, - pagaliau ištarė Krakas.

- Nenori - kaip nori, - sutiko Šleinita.

- Laikas, Pauliau, - plačia dailia šypsena moteris paragino poetą. - Kur tavo baltiniai?

Tarsi namų šeimininkė ji priėjo prie pakrypusios spintos ir atidariusi pradėjo ieškoti kuo aprengti Paulių. Poetas buvo beveik nokautuotas. Dar niekas nediršo liesti jo asmeninių daiktų, veržtis į intymų gyvenimą, varžyti asmeninę laisvę. Saldi, geidžiama mergina pavirto dėmesinga, reiklia motina. Jis pradėjo širsti, tačiau pykčio bangą nuslopino sodrus Šleinitos žvangimas.

- Oho, koks įstabus genijaus guolis!

- Radau! Renkis! - atsiliepė moteris.

Kodėl Džekobas toks žiaurus? Kodėl jis visada juokiasi iš Pauliaus ir jį žemina? Nejau jis negalėjo kitaip organizuoti išvykos, pavyzdžiui, pagauti Kraką slenkantį gatve. Paulius nebuvo kerštingas, tačiau įsižeidė ir mąstė apie beletristinį kerštą. Netrukus sumastęs, jog Jokūbo literatūriniam prototipui suvarys peilį iki pat rankenos, nurimo.

Po romanistinio pasitenkinimo Paulius tyliai atsiduso, atsivilko baltinius, vietoj kaklaryšio pasirišo medžiagos atraižą, virtuvėje užsitempė vieninteles padoriai atrodančias kelnės ir veidrodyje tyrinėjo apgailėtiną savo fizionomiją. Šį kartą veidrodis nieko nesufleravo, pasirinkimo nebuvo, reikėjo kažkur vykti su linksmąja porele.

Krakas įkrito į galines sėdynes, priekyje sėdėjo dama, kurios vardo Paulius vis nedrįso paklausti, bijojo nusivilti, išgirsti kitą, ne tokį brangų. Šleikota vesterniškai viena ranka vairavo automobilį, psichinis kūnas įžūliai šeimininkavo uždaroje erdvėje, kėsinosi užvaldyti abu bendrakeleivius.

- Vykstam į Trakus, turiu neatidėliotinų reikalų, o Salomėja - juk atpažinai mūsų dailiąją Salomėją Puikytę - prisiminė, jog seniai tavęs nemačiusi. Ji pasiūlė tave paimti kartu. Tai jos, ne mano idėja. Šiandien galėsi įteikti pamirštas gėles...

„Nejaugi Džekobas skaito mano mintis, - pakraupo Krakas. - Negali būti. Telepatija? Tai visiškos nesąmonės! Tačiau faktai yra tikri. Taip, tikrai, tai mano pirmoji, vienintelė meilė Salomėja. Ji pasikeitė, bet liko graži, o juk ji irgi pusamžė. O gal laikas ją aplenkė? Pažiūrėk - veide jokių raukšlelių, blizgantys dantys, standi, rausva veido oda, švytinčios, be galo gražios akys. Juk aš ją vis dar myliu... Ar nemyliu? Ši moteris netikra...“

- Skačiau tavo paskutiniąją poezijos knygą, Pauliau.

Paulius tylėjo, laukė, ką ji toliau pasakys.

- Man patiko.

- „Žvaigždžių dulkės“?

- Taip. Man rodos, tu puikus poetas.

- Salomėja, gal nori Krakui parūpinti Valstybinę menininko premiją arba stipendiją, parašyti apie jį monografiją ar bent jau analitinį straipsnį? - paniekinamai nusijuokė Šleikota. - Žinai, kaip poetai trokšta panegirikos, laurų ir aukšto pjedestalo.

- Pažiūrėsiu, ką galiu padaryti. Manau, Krakas mažų mažiausiai vertas kūrybai adekvataus paviėšinimo, - glostydama Šleikotos plaukus meiliai atsakė Salomėja.

Jokūbas krūptelėjo. Toks atsakymas prieštaravo jo planams. Ateistas norėjo pertraukti poetą per dantis, bet negalima atsipalaiduoti ir abejingai sutikti, kad jo moteris gintų šį kvailį. To aiškiai per daug.

- Ačiū, Salomėja, už gerus žodžius. Aš nedrįstu prašyti finansinės paramos... - lemeno poetas.

- Tik mirktelk, ir Krakas bus amžinas tavo tarnas, - vėl prajuko Šleikota.

- Salomėja - mano širdies dama, - įsidrąsinęs prisipažino Paulius.

Moteris įdėmiai pažvelgė poetui į akis. Paulius iškart nuraudo, nudelbė akis. Salomėjos veide švietė šypsena. Vargė, kokia ji pasikeitusi... O gal ne?..

- Na, avinėli, gal pamekensi? Dama tave kviečia į Olimpo pusrūsius, o tu sakinio nesugebi suregzti? - vėl perėjo į puolimą Šleikota. - Išpūsk originalią mintį, komplimentą, posmą, dailiųjų dirvonų artojų!

Pokalbis nutrūko. Paulius nespėjo sugalvoti, ką atsakyti, kai automobilis

sustojo Trakų centre.

- Štai čia puiki kavinė, atsisėskite, užsisakykite, ko tik norite, aš bėgu pas merą, grįšiu po gero pusvalandžio.

Pasitempęs ir švytintis Šleinota užrakino dureles ir nupėdino savivaldybės link. Paulius ir Salomėja nuėjo į kavinę, pasirinko vietą po milžinišku skėčiu. Lauke buvo šilta, ryškiai švietė saulė, aplink daug turistų, poilsiautojų, klegėdami lakstė vaikai. Paulius nustebo, kad dabar vasara.

- Aš maniau, kad jau ruduo, - norėdamas išsklaidyti tylą pradėjo pokalbį Krakas.

- Ruduo? - skambiai nusijuokė Salomėja. - Koks ruduo? Dabar gegužė.

- Štai kaip, - atsakė Paulius ir pasidomėjo. - Kaip tau sekasi?

- Gerai. Dirbu televizijoje, esu meno laidų redaktorė. Darbas įdomus, kasdien daugybė susitikimų su meno ir kultūros žmonėmis. Interviu, laidos, festivaliai, kultūros konferencijos surijo geriausius metus.

- Tu... - Paulius užsikirto. - Tu vis neištekėjusi?

- Ką tu, vaikeli, - pamaiviškai nusijuokė gražuolė. - Buvau netgi dukart. Nesėkmingai, vaikeli, visai nelaimingai.

- O su Šleinota...

- Su Džekobu kartu esame keli mėnesiai, kažkaip susikirto keliai ir vėl prisiminėme jaunystę. Buvo laikai... Beje, aš žinau, kad tą eilėrašį parašei tu. Pameni, dešimta klasė, mokyklos šokiai. Nuostabų eilėrašį beveik nepakitusi radau tavo poezijos knygoje. Štai kodėl nusprendžiau susitikti ir pasidomėti, kaip sekasi tau, ar vis dar prisimeni mane, ar dar...

- Štai ir aš! - pasigirdo skambus Šleinotos balsas. - Kodėl tik kavutę šlemščiate? Laikas paragauti šampano! Tai moterims, o mes - vyriškai? Pauliau!

Paulius atbuline tvarka paskaičiavo, jog nuo mokyklos laikų prabėgo 33 metai. Štai ir vėl laimingas skaičius.

- Pauliau, ar užmigai? - Šleinota papurtė užsisvajojusį poetą. - Ką gersi?

- Aš? Sulčių.

- Nueik, poete, užsakyk ką nors stipresnio. Štai pinigai.

Aha! Pagaliau išmušė atpildo valanda. Dabar Jokūbas pajus poeto pyktį savo švelniu kailiu. Paulius užsakė du bokalus alaus, šimtą gramų degtinės ir šampano Salomėjai. Prie baro šimtgramį suvertė Jokūbui į šiek tiek nugertą alų. Vyrai pakėlė bokalus, Salomėja taurę šampano.

- Už senus, gerus laikus! Už amžiną jaunystę! Už neišardomą draugystę! - skambėjo raginimai, tostai ir palinkėjimai.

Suvertęs bokalą Šleinota paragino Paulių atnešti dar vieną. Paulius atliko tą pačią procedūrą, pagerindamas alų. Po šio bokalo Jokūbui atsirišo liežuvis, pradėjo kalbėti niekus, užgaulioti, jo kalba tapo šiurkšti, padaugėjo necenzūrinių žodžių.

- Tu girtas, - pasipiktino Salomėja.

- Nesąmonės! Nuo dviejų bokalų alaus! - šiurkščiai atkirto Šleinota.

Jokūbas pakilo nuo pinto krėslo ir nusliūkino į kavinę. Grįžo kreivas ir pasviręs, bet linksmas.

- Tavo knyga, poete, grynas mėšlas, sąvokų ir nesąmonių šiupinys, jausmų eklektika ir akivaras. Jokio moksliskumo, sistemos, nuoseklumo. Padrikas plaukiojimas kanalizacijoje.

- Ką tu pliauški, Džekobai? - pasipiktino Salomėja. - Tai tu pasigėrei ir užsipuoli vargšą poetą.

- Vargšą? Ir dar poetą? Tai aš jį iškėliau, pirmasis pastebėjau, parinkau

deramą mūžą, išvedžiau į pripažinimo kelią! Kas jam buvo tikrasis, pirmasis kritikas, kas atskleidė jo talentą, kurį gavo iš pono Dievo... Ne! Dievo nėra! Jis mirė, o dabar mirštu ir aš...

Jokūbas nuėjo ir atsinešė naują bokalą. Paragavo, susiraukė ir pasiutęs suriko:

- Šlykštūs nusmurgėliai! Nusprendėte girdyti ežero vandeniu! Reikalauju administratoriaus...

Netrukus Šleinota dviejų padavėjų buvo palydėtas į automobilį. Salomėja sėdo prie vairo.

- Gerai, kad pasiėmiau teises. Su Šleinota visada taip būna.

Vilnių pasiekė tylėdami. Lyg tyčia dangų aptraukė debesys, pradėjo lyti. Paulius išlipo prie savo namų, Šleinota atlošęs galvą knarkė.

- Laimingai, Pauliau, - atsisveikino Salomėja. - Galbūt dar kada nors pasimatysime.

- Viso gero, Salomėja. Susitikime mokykloje.

„Štai ir viskas. Nyki, proziška romantinės meilės pabaiga. Kodėl susitikimas su praeitimi toks skausmingas, kodėl ateitis negali ištaisyti praeities klaidų? Kodėl negalima pavyti traukinio, išvykusio prieš trisdešimt tris metus? Kodėl? Todėl, kad atsakymų nėra. Esu tik aš. Ir to pakanka.“

Automobilis nuriedėjo, Paulius stovėjo prie savo namo ir žiūrėjo įkandin. Netrukus jis buvo šlaput šlaputėlis, tačiau namo neskubėjo. Kas ten jo laukė? Niekas. O kas jo laukia čia, prie seno draugo žibinto? Irgi niekas.

Paulius atsiduso ir nukiūtino namo.

ĮVERTINIMAS

Vieną dieną į Krako namus, sugriaudamas ramią kūrybos idiliją ir gerokai išgąsdinęs poetą, visiškai netikėtai įgriuvo triukšmingas, nekoordinuotų judesių, ko gero, neblaivus pilietis. Tai buvo sūnaus draugas Paras Veltaidis, per vestuves prisistatęs avangardistu režisieriumi. Rankose jis laikė šūsnį popierių ir knygas. Krakas nesunkiai atpažino kelis savo romanus ir poezijos rinktines.

Nelauktas svečias buvo labai įsiaudrinęs, ilgai blaškėsi po netvarkingą kambarį, kažką neaiškiai šūkčiodamas apie staigią karjerą kino industrijoje. Nors Paulius jam ne kartą pasiūlė atsisėsti, tačiau Paras negalėjo nė minutės pasėdėti ant prastos, pasvirusios taburetės. Suerzintas, priblokštas, bet suintriguotas poetas slapta žvilgterėjo į kalendorių - na, žinoma, šiandien spalio 23-oji. Lemtinga diena.

- Krakai! - galų gale rišliai suklykė Paras Veltaidis. - Tu mane negyvai suvėžinai, sunaikinai, likvidavai, tačiau aš radau išeitį ir prisikėliau. Aš statysiu filmą, ištisą serialą. Esi absoliutus genijus - tokių nesąmonių aš gyvenime nesu skaitęs!

Paulius neramiai sujudėjo, bet prakalbo ne iš karto.

- Aš nerašau nesąmonių, - pagaliau paprieštaravo jis. - Aš rašau normalias, paprastas knygas.

- Normalias?! Ką tu klieidi, tėvai? - sužviegė svečias ir nesirinkdamas atvertė vienos Krako knygos puslapį. - „Pro antrąjį binoklio galą aš stebėjau didmiesčio gyventojus, zujančius tarsi skruzdėlės. Jie lipo vienas per kitą, vienas ant kito, augo judrių, įelektrintų kūnų kaugės, kurios pasiekusios kritinę masę virsdavo ant šono. Piliečiai, išskleidę trapius peršviečiamus sparnus, skirtingu greičiu lakstė į visas puses, tarsi praradę galvas nerišliai šūkavo, uostinėjosi, glėbesčiavosi ir stumdė vienas kitą. Priartinus vaizdą išaiškėjo, jog visos tariamai gyvos skruzdės seniai nugaišusios, o keisti, kaukėti miško sanitarai jas karučiais vežė ir krovė į kauges. Augo taisyklingos geometrinės, kruopščiai apskaičiuoto pagrindo ploto, aukščio ir perimetro piramidės...“ Tai tavo citata.

- Ir kas čia kliedesingo? - nustebo Krakas.

- Tau tikrai stogas nuvažiavo! - dabar apstulbo režisierius. - Rašai nesąmones ir nepastebi?! Genialu! Jei būtų priešingai, būtų banalu, mėšlas, niekalas, kurį reiktų kuo greičiau išmesti. Tikras avangardas rėkia nesąmonių šūkiais!

Paulius truktelėjo pečiais - anokia čia kritika ar panegirika. Nėra ko ginčytis su radikalaus meno fanatikais.

- Traukioji pečiais! Palauk! - iš skausmo riktelėjęs Paras pašoko nuo taburetės. Jis perbraukė ranka per sėdmenis, paskui per taburetės paviršių ir suprato į minkštimą įsivaręs nesterilų pašiną. Tačiau neišvengiama nekultūrine infekcija nesiskundė - ar gali fizinė kančia prilygti kūrybinės dvasios triumfui? Niekada! - Klausyk, tu mane taip užvedei, kad aš, Alfonso informuotas, apibėgau visus tavo draugus ir pažįstamus, paskui redakcijas ir žurnalistus, literatūros ir meno kritikus, rašytojus. Ir žinai kodėl? Kad susidaryčiau išsamų tavo, genialaus kūrėjo, vaizdą. Po trumpų vaisingų abejonių aš nusprendžiau, jog labai tinki tapti mano filmo pagrindinio personažo prototipu...

Poetas energingai neigdamas ekstremalų pasiūlymą sumojavo rankomis.

- O gal nori pats vaidinti save? - spaudė toliau Veltaidis. - Galėtum nesunkiai įsijausti į išprotėjusio genijaus vaidmenį.

Paulius krūptelėjo ir išsižiojęs pašoko. To dar betrūko!

- Ne! Aš ne aktorius, ne artistas. Galbūt sutikčiau tapti prototipu, tačiau su sąlyga, kad manęs filme niekas neatpažins.

- Jokių problemų! - sušuko režisierius. - Avangardas tik taip ir dirba - viskas sumalama į neatpažįstamą masę, o paskui iš jos lipdomi malonūs niekučiai... Nesijaudink, tėvai! Jokio pavojaus asmenybei! Ar turi ką nors išgerti?

- Nori arbatos?

- Tu ką? Alkoholio!

- Ne, aš negeriu, - atsiduso Paulius ir atsisėdo. - Bet galiu pasiskolinti iš Palubinsko.

- Iš Palubinsko? Geriau nereikia! Klausyk, ką kalba apie tave marga publika.

Paulius abejingai linktelėjo galva.

- „Atsargiai - knyga pilna krakizmų!“ - įsijautęs skaitė Paras. - „Krakas perropojo asketizmo dykumas, perkirto druskos ežerus ir įkrito į tobulą literatūros oazę!“ - „Krakizmai užpildė visas mūsų grožinės literatūros kiaurymes, išardė meno elito citadelių betoną ir išmušė poezijos greitkeliuose duobes!“ - „Paulius Krakas pasėjo kultūrinėje visuomenėje abejonių ir nevilties bacilas, kurias saugo uždelsto veikimo dinamito dėžės!“ - „Nesvarbu, kad Krakas poetas. Nesvarbu, kad jis nematė sūnaus dvidešimt metų. Nesvarbu, kad jo asmeninis gyvenimas balansuoja ant skustuvo ašmenų. Svarbu, kad Krakas ištiesino literatūros kreivę, suteikė modernizmui Lietuvoje pagreitį ir iškėlė į viešumą dvasinio praregėjimo problematiką!“ - „Poetas žvejojo kuojas ir upėtakius, bet ištraukė giliavandenius fosforinius gyvius, kurių dar nežino šiuolaikinė paplūdimių kultūra!“ - „Tik hipizmo iškankintas protas gali pagimdyti tokią dangaus perspektyvą, horizonto kreivę ir išpranašauti kultūrinę audrą!“ Tėvai, ar girdėjai tokį tavo kūrybos pašlovinimą?

- Ne, - kukliai išsunkė Paulius. - Aš tikrai nežinojau, kad kultūrinė visuomenė stebi ir vertina mano rašinius.

- Tai dar ne viskas, - džiūgavo, kunkuliavo Veltaidis. - Klausyk toliau: „Paulius Krakas užkrėtė literatūrą krakizmais. Tai šiurkštūs, storžieviški mūsų gerbiamų kultūros, meno ir politikos žmonių pažiūrų ir įsitikinimų šmeižtai, kuriais Krakas grindė savo kūrybos kelią. Vaidindamas poetą, apsisiautęs eiliakalio mantija Krakas tyčiojosi iš mūsų tautos finansinio, politinio elito, oligarchijos mąstysenos, spėjusių įsiamžinti meno šulų pasaulėžiūros. Man ne kartą teko recenzuoti jo veikalus, kurie parašyti įmantria, sudėtinga forma, pilni vidinių prieštaravimų ir eklektikos. Sunkus kritiko darbas. Jaučiuosi kaltas, kad padėjau Pauliui Krakui iškilti į jam visai nederamas literatūros aukštumas. Skaudu, kad mano kraštutinai neigiami atsiliepimai suteikė jam didžiojo avangardisto šlovę, sukūrė mitą apie neeilinę talentingą asmenybę, subūrė gerbėjų būrį, kuriam vadovauja Salomėja Puikytė. Jei Krakas dingtų, prasmegtų, išnyktų - patikėkite manimi, senu reklamos ir kritikos vilku, - krakizmai be jų kūrėjo ilgai neišsilaikytų. Nėra maištininko - šlovė karaliui!“ Girdi, Krakai, tu - avangardistas! Ir pats tuo netiki? Žinai, kieno čia žodžiai?

- Neįsivaizduoju, - riebaus ir malonaus žodžių srauto pakerėtas ir apstulbintas atsiliepė Krakas.

- Modesto Pigagos! Klausai toliau?

It vaikas išplėtęs akis Paulius linktelėjo. Pagaliau jį sudomino rinktinių žiniasklaidos snaiperių šūviai.

- „Krakas sirgo pačia sunkiausia chroniška didybės manijos forma. Kiek kartų straipsnius prašiau spausdinti mašinėle. Kur tau, tyčia atnešdavo ranka prikeverzotus! O jo raštas - tai grynai vištos kojos pakrapštymai. Neįskaitomas. Pats niekada neskaitė korektūros, bet po straipsnio į redakciją ateidavo pilnas pretenzijų, kurių niekam ir niekada neištardavo, tik sėdėdavo pabrėžtinai nepatenkintas, tylus ir įžeistas. O jo vaikiškas susidomėjimas skaičiais! Išprotėjęs Pitagoras vėluoja į redakciją atnešti straipsnius, nes, matai, mėnesio aštunta diena, ir dar antradienis, jam labai bloga, nesėkminga diena. Pinigų reikalaudavo mėnesio trylikta dieną, ypač penktadienį! Ir vis maža jam - tai išmokėk avansą, tai duok ruloną rašomojo popieriaus, tai naują firminį rašiklį, tai arbatos, tai likviduok skolas. Bet pinigais nelyja, bent jau mano redakcijoje. Aš ne vieną Krako knygą išleidau, juk mažai perka, nekomercinis stilius. Ar Krakas rūpinosi knygos reklama, paviėšinimu, ar atėjo nors į vieną savo knygos prezentaciją? Ne! Užsispyręs kaip asilas, o mąstymas it šešiamečio vaiko. Ateina į redakciją, atsisėda, aš jam porinu apie reporterio prievoles ir privilegijas, leidybinę veiklą, o jis spokso, kaip per stiklą laipioja musė, paskui staiga sušunka: „Ša!“ ir apsalęs klausosi, kaip mikroskopinės kojytės čiuožia stiklu. Tikras naivuolis.“ Tai Aurelijus Krosas.

- Pažįstu, tai „Laiko“ redaktorius. Žiūrėk, dalykiškai prakalbo, - suintriguotas tarė Paulius. - O kas toliau?

- Aha! Užkabino! Toliau štai kas, - Veltaidis pavartė popieriaus lapus ir tęsė:
- „Krakas? Kiauras lunatikas. Trečią nakties gali ateiti pasiskolinti druskos, vasarą prašo šiltų pirštinių, veltinių ir sniego kastuvo, žiemą susikrovęs kuprinę išvyksta į gamtą. Žąsinas! Grynas. Visa laimė, kad buvo sukalbamas. Galėjau jam pasakoti viską, ką tik norėdavau, nedraudavo. Aš juk žvejys profesionalas, kartą išsivežiau jį kelioms dienoms į gamtą. Ir ką manote jis veikė gamtoje? Žuvis gaudė rankomis, beviltiškai susipainiojo į valą - vos ištraukiau, būtų, kvailys, pasismaugęs! - naktį be irklų išplaukė į ežerą, tik ryte radau sužvarbusį tysantį valtyje kitoje ežero pusėje. Per pietus kvaiša poetas itin noriai bendravo su meldais, paskui prisirinko nuodingų grybų ir išvirė sriubos. Sakė, pagal kažkokio amerikiečio muzikanto, pamiršau pavardę, receptą. Gerai, kad laiku pastebėjau, tai jis, atsisakęs samanės, atsipirko lengvu vėmimu. Kitą rytą pakeltas į žuklę pradėjo garsiai melstis. Pamaniau, gal norės apie savo kūrybą pašnekėti, ką tu - šiukštu. Pusprotis! Sakiau, lunatikas. Kalbėti nemėgo, bet klausytis - labai. Tačiau kaip kaimynas žmogus neblogas, negaliu kaltinti. Turi bėdą - negeria, kiek kartų kviečiau išlenkti po butelį degtinės, kratosi kaip velnias kryžiaus. Štai ir pražuvo - juk renki medžiagą nekrologui, ne kitaip! Dar viena pasaulio masonų intrigų auka! Prakeikti uzurpatoriai, išnaudotojai, jie nužudė menininką, o dabar kėsinaisi ir į mano gyvybę!“ Tai Vaclovas Palubinskas.

- Parazitas, laidoja mane dar gyvą, - sužaubavo akimis Krakas, bet betrukus susiramino. - Tiek to, nepykstu, jis tiesiog neišmanėlis.

- Nervinies, piktinies, sunerimai? Dėl ko? Juk tai nuostabus atsiliepimas. Nežinai, kiek aš prasikankinau su Palubinsku - jis amžinai neblaivus skęsta girtose, prieštaringose fantazijose, iš pradžių apie tave negalėjo nė žodžio suregzti, vis minėjo kažkokią Nijolę, tikino, jog ji jūsų kaimynė. Tačiau ne tik jūsų, bet ir aplinkiniuose namuose aš jokios Nijolės neradau. Galų gale tik gerokai išgėręs degtinės Palubinskas pripažino, jog apsiriko, supainiojo Nijolę su Veronika.

- Man rodos, kad aš irgi Nijolę prarasiu, - nuliūdo Paulius. - Tačiau dėl Palubinsko esi teisingas - jis didelis niektauzas, - taikiai sutiko Paulius. - Kas dar

mane apkalbėjo?

- „Paulių pamilau kaip savo sūnų. Jis labai mielas, jautrus, kartu dažnai lesiname balandžius, žiemą zylėms sumeistravo lesyklėlę, pavasarį varnėnams sukalė inkilą. Labai myli paukščius. O kokios geros širdies, tikras poetas! Jo eilių nesuprantu, tačiau Paulius tikrai nuoširdus vaikelis. Man ne kartą atnešė maisto iš parduotuvės, padėjo suremontuoti kambarį, išneša šiukšles. Aš retkarčiais jam gaminu valgį, išskalbiu patalynę, išlyginu kelnes, marškinius. Rūpinuosi, kaip galiu.“ Tai tavo kaimynė Veronika.

Pauliaus akyse sužvilgo ašaros. Poetas pasijuto smarkiai prasikaltęs - tik dabar suprato, jog savo įgimtomis ar paveldėtomis keistenybėmis ir charakterio dygliais be jokios priežasties iki gyvo nervo prikankino gerąją moteriškę. Tačiau nusprendęs, kad kūryba pateisina visus išmėginimus, nurimo.

- Aš jai atsidėkosiu, tikrai, - pažadėjo Paulius.

- Klausyk, tėvai, toliau, - šėlo Veltaidis. - Štai tavo buvusių klasiokų nuomonė: „Labai ambicingas tipas. Nuo mokyklos laikų nė su vienu nedraugauja, visi jam, matyt, per menki. Labai didžiuojasi savo giminyste su Čiurlioniu, nors kokie iš tikro juos sieja ryšiai, niekas nežino. Manosi esąs pateptasis, iškilus poetas, bet iš tikro tėra eilinis plunksnagraužys. Hipiams nepriklauso, beveik niekur nekeleliavo, žolės nerūko, alkoholio nevartoja, merginų vengia. Žinau, kad skaitė daug knygų, bet savo mintimis vengia dalintis.“ Tai Tomo Liutiko nuomonė. O čia Teodoras Gelažius: „Kodėl jis pabėgo iš mano klubo, nesuprantu. Jam sudariau ypatingas sąlygas, turėjo savo darbo kabinetą, telefoną, buvo vaikų mylimas ir gerbiamas, galėjo įkūnyti bet kokią idomų projektą, jam visur pritariau ir nedariau jokių kliūčių. Žinoma - finansai, atlyginimas. Tai kita kalba ir nieko bendra su idėjomis, artimo meile! Buvo mano dešinioji ranka, darbštus ir pareigingas, imlus ir atsidavęs kūrybai. Tikėjausi, kad su Krakū galėsiu nuversti kalnus, prispausiu savivaldybę, gausiu klubui finansavimą. Kai jis paspruko, viskas ėmė žlugti. Patalpas nugriovė, vaikai tapo akiplėšos, kartą mane net apstumdė. Viskas tik per Kraką!“ Tai bent nuomonė, ar ne? Kaip tau patinka? O štai ir Aloyzas Žekas: „Visa laimė, kad laiku išvelgiau pavojų savo bizniui. Žinai, aš žmogus geros širdies, pamaniau, reikia senam draugui padėti. Priėmiau į darbą, daviau geras pareigas, sudariau visas sąlygas tapti normaliu, gerbiamu žmogumi, susitvarkyti gyvenimą, kilti karjeros laiptais. Nepadėjo! Vis vien darė savo, rašė eiles, svajojo apie... net nežinau apie ką, bet tikrai ne apie darbą, prekes, sandėlio perspektyvas. Teko skubiai atsikratyti. Bet prieš Paulių kaip žmogų nieko blogo negaliu pasakyti. Menininkas, ir tiek. Gamyba, prekyba, biznesas - tikrai ne jam.“

- Žekas! - sumurmėjo Krakas. - Ir jis mina ant senos žaizdos. Senas krienas viską meluoja, viskas buvo priešingai - aš jam tiek gero padariau, per jo prekes praradau visą knygos skyrių, kurio nespėjau per darbo savaitę sandėlyje užfiksuoti, aukojausi tik dėl draugo... O jis... Šmeižikas! Kiti irgi ne geresni, ko iš jų daugiau norėti? Vėjavaikiai! Plevėsos!

- Palauk, tai dar ne viskas. Štai Jokūbas Šleinota.

- Šleinota? - išsigando Krakas. - Tu ir jį suradai? Vargas man...

- Sėdėk ramiai ir klausykis, - atkirto režisierius. - „Visada kartočiau, kad Krakas baigs gyvenimą patvory! Niekas netiki, visi mano - originalas, asmenybė, pažiba. Mėšlas! Nieko doro iš jo nesitikėjau, nieko jis ir nenuveikė. Ką - romanai? Apie ką jis ten sapalioja - nelaimingas gyvenimas, egzistencinės problemos, ontologinė kančia. Absurdas! Padirbėtų palinkęs prie staklių gamykloje arba statybose, tai būtų žmogumi tapęs. Baltarankis, poetas. Sutinku, buvo silpnos

sveikatos. Kodėl netapo buhalteriu, ministerijos klerku, taksi vairuotoju? Tfu! O jo pažiūros - visiška eklektika. Kiek aš jam beldžiau į makaulę - Dievo nėra ir būti negali. Mokslas tai ką tik įrodė, bet nuo mokslinės minties poetas beviltiškai atitolo, nes neturi televizoriaus nei radijo, blogiausia, kad ir laikraščių neskaito. Sutinka, palinguoja galva, o grįžęs namo vėl Viešpaties ieško savo rašiniuose, apmąstymuose, poezijoje. Krako eilės skamba kaip maldos. Argi poezijos uždavinys rašyti maldaknyges?!"

- O dabar Algirdo Dromanto...

- Dromas?! - šūktelėjo Krakas. - Tu matei Dromą? Kada?

- Vilniuje, prieš mėnesį kitą... - nustebęs atsakė Paras. - O ką?

- Ar Dromas draugas?! Net neužėjo pas mane, žino, kad jo visada laukiu. Labai norėjau jam padėkoti už išvyką į Los Andželą, paklausti, kaip laikosi Danguolė, o jis net neaplankė.

- Na, raminkis, gal dar užeis. Klausyk, ką sako Dromantas: „Tau pasisekė, kad mane suradai. Šiomet pirmą kartą aplankau tėvynę. Po to karto, kai prieš kelerius metus Krakas apsilankė Los Andžele, jo daugiau nemačiau. Manau, kad antrą kart į Ameriką jis tikrai nevyks - per didelė rizika. Jam Los Andžele gelbėjau kaip galėjau, bet Paulius labai jautrus žmogus - patyręs smurtą ar psichologinę priespaudą jis užsidaro ir nereaguoja į išorinį pasaulį. Toks charakteris, nieko nepadarysi.“

Paulius skausmingu veidu atsistojo ir pasiražė. Kilstelėjęs sunkiai išlygino pečius ir nugarą, ištiesė kaklą. Trumpam.

- Dromai, Dromai... Tik tu mane teisingai prisimeni. Taip, aš atkentėjau už svetimas nuodėmes, bet nieko pakeisti negaliu. - Pamatęs, jog Paras rengiasi pratęsti paskaitą, Paulius užprotestavo: - Palauk, duok pailsėti. Aš visai išsekau. Šiandienai užteks. Oficialūs mano kūrybos vertinimai mane žudo.

- Gana? Atsibodo? Kaip nori. - Veltaidis akivaizdžiai įsižeidė, jo entuziazmas nuslūgo, todėl vietoj reikalauto alkoholio jis staiga nusileido iki paprastų žolių antpilo. - Gerai, išvirk arbatos ar kokio kito niekalo.

Paulius užkaitė vandens. Po kelių minučių ant prasto, nudaužytais kampais stalo garavo žalios arbatos stiklinė.

- Luktelk, aš ir sau išsivirsiu, - tarė Krakas ir vėl išėjo į virtuvę.

Jiedu tylėdami gėrė arbatą. Po ilgos nemalonios tylos Paras garsiai trinktelėjo stiklinę ir su viltimi kreipėsi į Paulių:

- Na, atsigavai? Galiu tęsti?

- Tęsk, - atsiduso Paulius. - Argi dabar galima sustoti...

Vėl sušiugždėjo popieriaus lapai.

- „Viršininke, kur alus?“ - Girdi, Krakai, į mane kreipiasi viršininku, - vėl atsigavo Paras, sriūbtelėjo vėsaus gėrimo ir su entuziazmu skaitė toliau: - „Nėra! Tai mineralinio. Irgi deficitas? Tai nors šalto vandens stiklinę. Ačiū! Krakas... Mano sena meilė. Juk sūnų sugyvenome. - Krakas neramiai sujudėjo. - Na, Paulius apie jį nieko nežinojo, aš blogai jaučiausi, taip, nuo dvidešimties metų gyvenau ligoninėse, psichiatrinėse, globos namuose. Kaip galėjau pati sūnų išauginti? Niekaip. Vargšas Alfonsėlis, bet išaugo mano vaikas, oho, koks ažuolas! Apie Paulių kalbėti? Gerai. Myliu, iki šiol myliu. Tai buvo retas žmogus. Mačiau paskutinį kartą? Prieš metus Gedimino prospekte jis skyrė pasimatymą, įteikė penkis litus, tikras džentelmenas...“

Nesulaukęs sakinio galo Krakas pašoko.

- Ką? Ir Juliją radai? Ji dar gyva? Vargšė moteris, ji numirs gatvėje.

- Nebijok, tikrai nemirs, bent jau ne šiandien. Ja rūpinasi Alfonsas. O štai dar

vienos moteriškės įvertinimas: - „Krakas? Tik dėl manęs vargšas poetas pametė galvą. Mačiau, kaip godžiai jis mane varstė akimis. Krakas nepajėgia suprasti, kad jausmai, mus sieję jaunystėje, dingo ir jų nesugrąžinsi. Tačiau jis iki šiol mane myli, aš tikrai žinau, jaučiu. Neabejoju, kad aš esu lemtinga moteris, apie kurią Paulius mąsto savo simbolinėje poezijoje. Aš jo pirmoji, vienintelė meilė. Lyrikoje jis apdainavo meilę man, ne tik nuostabiuose jaunystės eilėraščiuose, bet apskritai visoje kūryboje. Aš esu jo idealas. Galbūt tai skamba neįtikinamai, bet, patikėk manimi, tai tiesa!“ Manau, supratai, kad tai Salomėja Puikytė.

Paulius nieko neatsakė, tik susikūprino, suvirpėjo liauni pečiai. Veltaidis suraukęs antakius įsmeigė akis į grožinės literatūros avangardistą, pasirengusį virsti paprastu melodramininku ir dar, ko gero, apsižliumbti. Tačiau netikėtai Paulius pakėlė smakrą - ne, jis ne ištižėlis, velniai nematė visų sentimentų - jį stebi iškilus menininkas, todėl bet kokia kaina reikia susivaldyti. Režisierius avangardistas linksmai išsiviepė - Krakas kietas. Jokia moteris nepalauš tikro didvyrio, kovotojo, nugalėtojo.

- Klausyk paskutiniojo įvertinimo: „Labai gailiuosi, kad tėvo anksčiau nepažinau. Jis gilus, išmintingas, galėčiau pasakyti, netgi dvasingas žmogus. Juk šiais laikais išmintis nevertinama. Didžiuojuos savo tėvu. Jam tiesiog nesisekė, gyvenimas nesiklostė, bet jis parašė įstabių, išgyventų kūrinių, kuriuos atras ateities kartos. Tikiu, kad jis didis Lietuvos rašytojas. Jam visaip stengiausi padėti, bet jis atsisakydavo paramos, aiškindamas, jog man nėra niekuo padėjęs, todėl negali priimti iš manęs. Žinoma, kaip ir visi menininkai, jis didelis keistuolis, tačiau tai būtina talento sąlyga.“ Tavo sūnaus Alfonso Krako žodžiai.

Paulius tarsi įkrito į atvirą sąmonės akivarą. Smegduobė tučtuojau užsivėrė - tolimosios kūrybinės ekspedicijos nė žymės.

Ar realiai egzistuoja menininkas?

Kas sukuria kūrėją?

**Protėvių aistros, instinktai, nepažinūs ir painūs
genai ar perdėtas visuomenės dėmesys, kritikos
užsipuldinėjimai, išskirtinė socialinė padėtis,
nenumaldoma gerbėjų aistra?**

Kūrėjas, jo asmenybė tėra

fikcija, realybės šou, išmonė miniai mulkinti.

Menininkas

neturi griežtos formos, kūno, kontūrų.

Niekas nežino, kur

**kūrėjo pradžia ir užsklanda, kur epicentras ir
galutinė išorinė riba.**

Tuščias arbatos puodukas, birios

arbatžolės ir karštas vanduo atspindi kūrėją kaip

kontinuumą, senas sudėvėtas švarkas, suplyšę,

suavėti batai ir sužalotas parketas įsiurbia ir saugo jo

slapčiausias mintis, šratinukas, darbo stalas ir žvakė

fiksuoja kiekvieną kūrėjo psichologinį pokytį.

Kūrėjas tarsi

ameba, hidra ar planktonas įkrenta į plačias

kūrybinės versmės žiaunas ir išplaukia knygų

pavidalu.

**Nieko nuostabaus, kad kūrėju abejoja visi,
joks mokslas nepajėgus įrodyti jo realumą,
kūniškumą, daiktiškumą.**

**Progresyvioji, sekurializuota
visuomenė, paneigusi ryškų Didžiojo šešėlį, nedaro
jokių išimčių gyvam kūrėjui.**

**Įsmeigęs akis į pilką sieną Krakas nebematė Paro. Pritrenktas ir suerzintas
režisierius keletą minučių įvairiais būdais bandė atkreipti į save dėmesį -
mosikavo rankomis, uždegė degtukų dėžutę, įmetė į kibirą ir nusvilęs pirštus
užpylė vandeniu, spragsėjo, caksėjo, kosčiojo, lankstė ir laidė po kambarį
lėktuvėlius iš popieriaus, galų gale šūktelėjęs nubėgo ir atsivedė Palubinską.**

**Visko matęs ir girdėjęs, ragavęs ir patyręs kaimynas, vos mestelėjęs žvilgsnį
į Krako veidą, iš karto numojo ranka, apsisuko ir dingo tarpdury.**

**Parui nebeliko ką veikti iškilaus poeto menėje. Laukė sunkus projekto
gimdymas, painus scenarijaus rašymas, genijaus sindromo atskleidimas.
Susirinkęs visus popierius ir atsineštas knygas jis tyliai pasišalino, palikęs
arktinėje ramybėje paskendusį Kraką.**

VAIRUOTOJAS

Tą atmintiną ir amžiną 2004 metų gegužės 1 dienos vakarą Paulius Krakas stovėjo Europos aikštėje, šalia dangoraižių, grožėjosi nemokamo koncerto spalvomis, stebėjosi pakitusiu dainų stiliumi, mąstė apie popso evoliuciją ar nuopuolį, išgėrė gurkšnį alaus, kuriuo pavaišino poetas Stabulis, suvalgė kritikės Rašalytės spurgą ir sotus, laimingas, pailsėjęs dairėsi į ateitį, kuri turėjo nušvisti it kaitri lemputė. Begalybė lempučių žibėjo visame mieste, valstybėje.

Lietuva nusprendė apšviesti Europą.

- Jeigu būčiau palydovas, - svarstė Krakas, - matyčiau ryškią šviesą, stebėčiau elektrinę akciją, pakilęs aukštai virš trivialios kasdienybės, o dabar noriu pamiršti labdaros aklavietę, kūrybos beprasmiškumą. Kur per šventes tūno troleibusas? Jis turbūt niekada nesustoja. Saugau žvilgsnį, ne langą, gaudau stiklą veide, po kauke rūgštus dangus, siera, degu be vėjo, įkvepiu rugius.

Skrenda akys virš kelmų, gimusių medžiais, dar rymo tikrovė, laukia tikro veiksmo pastangų.

Mieste plinta

nematomi žodžiai, kuriuos girdi ir supranta tik poetai.

Iš kalavijo meduolio ir žaibų tamsos gimsta greitos vėjo mintys.

Ant prekystalio pyrago veidas,
spalvotose dėžutėse brangūs
sapnai ir viena klinikinė klaida.

Vanduo neprašo naujo skonio,
niekas neperka krentančių snaigių
ir

šalto lietaus.

Laikas stovi už nugaros, pasirengęs
smogti į galvą mediniu kuolu.

Gyvas nori eiti anapus,
išlikti iki mėnulio užtemimo savimi.

Laisvas turi siekti

laisvės, vėjas dega baltas žvakes, neįprastai realus
debesų miestas.

Giros stiklinėje ežero vanduo, baltos žodžių
burės.

Akys skrenda pavėjui.

Paulius net nepajuto, nesuvokė, verbališkai neįvertino visuotinio džiaugsmo, euforijos, garsų ir oficialių pranešimų fonogramų, sintetinių dainų ir fizionomijų. Pagaliau naktis baigėsi. Įkaušę jaunuoliai, žvengiančios merginos, apsikabinusios porelės, policijos sirenos, sausakimši troleibusai, autobusai ir mikrobusai skubėjo namo miegoti. Paulius liko vienas, jis laukė savo ištikimo draugo troleibuso.

Plieninis milžinas atvyksta tiesiai iš svajonių parko,
kuriame
remontuojami sudužę likimai,
reanimuojama priblokšta svaja,
taisomos pradurtos idealistinės nuostatos,
iš aukštų eglių kamienų kalamos
vikrios svajotojų kopėčios,
pildomi besočiai, kiauri dvasiniai
rezervuarai.
Neutrali elektros kalba,
praviros durys į kelionės paslaptis,
būsimų nuopelnų ir žygių daigai,
paini varinių laidų navigacija ir instaliacija,
oro kamštis prie paskutinės kryžkelės.

Į troleibusą Paulius įlipo tarsi į savo namus, į vaikystės upę, į pamirštą vilą Nidoje, kai vasara kaista iki deginančios žolės spalvos. Mergina padavė Pauliui gitarą. Tokia pačia jis grojo mokykloje, nors labiau mėgo būgnyti. Poetas prisiminė kietą milicininko bananą, prilipusį prie nugaros, nevykusią, netaisyklingą improvizaciją, nesugebantį į bitlų aukštumas įkopti balsą, šokių sūkurį, vakarinių muzikavimų aktų salėje svaigulį ir susigraudino.

Po trumpos išvykos į jaunystę Paulius panoro kalbėti, iš naujo pamilti, dar giliau kristi į praeitį, į viešus poezijos skaitymus, poezijos vakarones, šventes, festivalius.

Burna liko užrakinta, žvilgsnis paklydo erdvėje, mintys neišsakytos, svajos neišsipildžiusios.

Pasaulis pasiilgo šviesos ir meilės.
Troleibusas laimingas plaukė
gatve, sėkmingai kirto duobes ir šaligatvius.
Grioviai rijo
telefonų laidus,
laidojo slaptus asmeninius pokalbius,
riaugėjo kanalizacijos vamzdžiais,
kosėjo į plastmasinius įrenginius.
Požemis
pasirengė užkasti ir poetą galutinai palaidoti
betoninėje šulinio duobėje.
Lyrikas visada lieka švarus, jo nesuteršia
auksinis smėlis.
Troleibuso maršrutai
vengia kompasų krypties,
aiškių pasaulio šalių,
pogrindžio nadyro,
tik siekia
azimuto,
horizonto kreivės,
žvilgsnio
už apvalaus gaublio sferinio išlinkimo.
Troleibusą vairuoja

likimo ranka, pasiruošusi
smalsuoliui išmušti dantis,
pasverti kaukolę,
ištirti jos kubatūrą ir sumokėti
atlyginimą už praloštą gyvenimą.
Laikas skubėti už kampo,
už krūmo,
už iškulto lango,
už scenos riksmų.
Paskutiniai pasiruošimai debiutui.
Klouno viltis skęsta puslitrio erdvėje,
kvailystė uždega rampos šviesas.
Taip pat dega troleibuso šviesos.

Troleibusas tarnauja tik Pauliui Krakui. Įdomus istorinis sutapimas, nė iš tolo nedvelkiantis istoriniu materializmu.

Paulius pažvelgė į merginą. Nijolė švelniai nusišypsojo. Krakui sudunksėjo širdis, jis kažko būtinai norėjo paklausti, bet pamiršo ko, todėl nusuko akis į langą.

Už skaidraus
troleibuso lango pradėjo snigti pūkais.
Balta miesto migla
užmigdė vėlyvus stogų šešėlius ir gatvėmis plukdė
šviesų snaigių liūdesį.
Nešalta, nes sninga rūbais.
Sniegas - tai
dangus, nukritęs ant žemės.
Galbūt sniegas - tai vėjo
apsiausto sagos, krentančios ant troleibuso stogo.
Troleibuse
šilta ir jauku, gera važiuoti su dailia mergina
pirmyn nežinoma, nesuvokiama kryptimi.
Laikas
išvysti raudoną balioną,
ryškų, skrendantį kraują,
lūžusias rankas, atremtas į dangaus akis,
balta žuvėdrų mirtį,
medinius žaibus.
Sunku pabusti be duonos kąsnio
saujoje, išdžiūvusioje gerklėje.
Skrandis kaip plieninė
Sachara, tvari porceliano spyruoklė, išilginė dryžuota
akis, pelenguojanti rakto takoskyrą.
Oro balionai
sugrįžta kentėti
paradoksaliai žmonijos kančias,
užpildo debesų vakuumą
tyru žemuogių vynu,
taikliau rapyros dūriu pataiko į rakto akį.

Milžiniškos oro
pūslės skrenda bombarduoti skruzdėlynų
nevalgomais moliūgais,
gabena cinko karstus į molingą pajūrį.
Poilsis vakare be
vakarienės, be norago, be skafandro.
Tolimi interesai,
pamintos fermerių
svajonės, tingus
provincijos skandalas.
Stiklainyje
sukaupta ramybė.

Paulius prabilo. Jo žodžiai tirpo baltame, judriame tikrovės sniege. Ne veltui sakoma, kad tiesa yra apsnigta.

- Aš nenoriu daugiau išlipti, noriu likti troleibuse su tavimi. Man nėra kur eiti, namų neturiu. Liko tik troleibusas ir tu. Rodos, kad mes pažįstami amžinybę, kad tu - mano mergina. Su tavimi galiu būti atviras, kalbėti apie viską ir apie nieką, tau nebijau pasakoti širdies paslaptis, kurias jaučiu, jog ir pati žinai. Mano žodžiai - tavo žinojimo aidas. Mano pasakojimas tik patvirtina tavo svajas. Regis, kai tu svajoji, aš gyvenu. Mano gyvenimas - tik tavo sapnas. Ar ne taip?

- Tai nesvarbu. Žinok, kelionė tęsis tol, kol turėsi man ką pasakyti, kol lyg persiško kilimo neišklosi viso savo gyvenimo, kančios ir paslapties. Turi atskleisti save, atsikratyti savo patirties, tik tada būsi laisvas.

Gamta taria paskutinius žodžius, skirtus baltoms
sienoms, juodam obeliskui, karštoms ketinėms
krematoriumo dūrelėms, už kurių
amžinas pavasaris,
spalvingų gėlių žiedai,
užburtas rojus.
Be išlygų teisinga
gamta
absorbuoja visas mintis, sijoja
kliedesių smėlį ir renka abejonių auksą.
Nemarus surinktas turtas lygiai
padalijamas
visoms gyvoms būtybėms —
bitėms, ropliams, žinduoliams.
Kobra gauna porciją nuodų,
tarantulas
ilgas plaukuotas kojas,
žiurkė — aštrius dantis, žmogus -
bejėgį klampų protą.
Kartą suklydus
sunku sustoti, norisi mirti
ir dar kartą mirti.
Jei nori gimti,
turi prisiminti ir pamiršti,
užsimerkti ir atsimerkti,

**užmigti ir pabusti.
Balti aušros vartai
tampa matiniais. Diena netikra, nes telpa į
arbatos stiklinę,
nes saugo žemuogių pievelę.**

Staiga Paulius panoro išvysti troleibuso vairuotoją. Kas valdo šį paslaptinę objektą, kas sudaro maršrutus, nubrėžia judėjimo kreives? Paulius manė, kad vairuotojas žino viską apie visus galimus maršrutus, išvykimo ir atvykimo laiką, kelionės tikslą, esmę. Tik vairuotojas galėjo spręsti, kada Paulius gali įlipti į troleibusą, kur važiuoti, kiek važiuoti, kada išlipti.

- Geriau neik, - perspėjo Nijolė, - neieškok bėdos. Krakas nepakluso, jis ryžtingai pakilo nuo kėdės ir ėjo į priekį. Troleibuso korpusas tapo ilgas kaip tunelis, langai prarado formą ir vaiskumą, atrodė kaip blyškos pailgos dėmės. Paulius ėjo ilgai ir kantriai, bet koridoriaus pabaigos nesimatė. Pagaliau Paulius pavargo, sustojo, atsigrėžė. Čia pat sėdėjo Nijolė ir šypsojosi. Krakas nepajudėjo pirmyn nė per colį. Jis bejėgiškai trypčiojo vietoje lyg kareivis per pratybas. Pauliui pasidarė liūdna.

**- Kas mane veža?
- Tu pats turi atsakyti į šį klausimą. Aš negaliu tau padėti. Galų gale tu daug kartų esi įlipęs į troleibusą, tačiau ar dažnai norėjai išvysti vairuotoją?**

- Ne, niekada iki šiol.

- Tai nusiramink. Sėdėk, važiuok, kvėpuok.

Paulius nurimo. Jis pažvelgė pro langą. Troleibusas stovėjo.

- Kodėl sustojome? Ką reiškia sustoti?

- Tik tai, kad vairuotojo reikia ieškoti ne troleibuse.

- O kur?

- Gal rankraščiuose, gal blausioje vaikystės nuotraukoje...

- Tai nerealu. Tai neatsakinga, be to, kvaila.

- Klysti, nes gimei kvailas.

- O mirsiu?

- Jei teisingai pasirinksi, mirsi troleibuse. Protingas, subrendęs ir pasiruošęs.

- Kada teks rinktis? Iš ko? Pasiruošęs kam?

Durys atsidarė.

- Tau laikas išlipti.

- Aš nenoriu!

- Išlipk! - piktokai pastūmė poetą Nijolė.

Pasirinkimo neliko. Atviros durys, šiugždantis smėlis po kojomis. Tiesė eiti, tiesė bėgti, tiesė kristi. Švelniai, tingiai, ramiai.

POEZIJOS PAVASARIS

Artėjo neišvengiami, lemtingi pokyčiai. Poeto Norvydo Stabulio, kritikės Lauros Rašalytės, režisieriaus Paro Veltaidžio bei senų pažįstamų Salomėjos Puikytės, Modesto Pigagos ir kitų nežinomų asmenų dėka poetas Paulius Krakas buvo ypač maloniai pakviestas į Poezijos pavasarį. Paulius ne kartą buvo dalyvavęs panašiuose renginiuose, bet šį kartą jis buvo kviečiamas dėmesingai ir asmeniškai. Aukštas įpareigojimas, aštrus sertifikatas, žydro oro bedugnė.

Paulius kankinosi kelias naktis, peržiūrėjo gausybę savo poezijos ir liko itin nepatenkintas. Netinka ankstyvieji eilėraščiai - sentimentalūs, netinka posthipiškas periodas - per daug kreiva ir šiurkštu, netiko brandos amžiaus poezija - pernelyg racionali ir išdabinta, neįtiko poetui ir pastarųjų metų lyrika - per daug socialinės tematikos, buitinio skausmo, netekties. Kadangi iki šventės liko geras laiko gabalas, Paulius ėmėsi sunkaus darbo - atrasti dar nežinomą savo poetinės kūrybos oazę. Ir jam, rodos, tai pavyko. Per likusias dienas jis prirašė pluoštą eilių, kelis kartus itin garsiai perskaitė ir į festivalį, vykstantį Rotušėje, nusprendė pasiimti septynis lapus, pilnus naujos poezijos dvelksmo.

- Pauliau, gerai pavalgyk, užkirsk, kad neprarastum sąmonės ir proto. Atsigerk kavos, įsidėk daug cukraus, dar vieną šaukštelį, išmaišyk, suvalgyk paskutinį sumuštinį, - kaip mama apie Paulių šokinėjo ponja Veronika, visą rytą nenustygstanti vietoje. - Ir nepasigerk, žinai, kokie poetai - paskaito eilėraštį ir užsigeria degtine...

- Aš negeriu, juk žinote, - teisinosi Paulius, derindamas kaklaryšį prie baltinių.

Sunku, beveik neįmanoma ką nors pozityviai nuspręsti. Kaklaryšių arsenalą sudarė dvi medžiaginės atraižos - raudona ir juoda. Stendališka dilema. Krakas ketino pasiršti abi atraižas, bet ponja Veronika jį skaudžiai subarė:

- Žinau, kad negeriu, bet kvailioji kaip girtas! Rišk raudoną, ugnis - stiprybės simbolis. Marso spalva tikrai atneš pergalę.

- Svetima sąskaita geria net blaivininkai ir opininkai, - paleidęs populiarią „Briliantinės rankos“ sąmojį žvengė Vaclovas Palubinskas. Jis atėjo pažiūrėti į poetą, patarti. - Užtat grįžęs turėsi visą teisę pasigerti per penkiolika minučių. Patikėk manimi, tai nesunku, išmokysiu. A, velniop poezijos vakarones, gerti reikia iš ankstyvo ryto, kitaip gėrimas netenka prasmės, prie degtinės tinka ir neužsimezgęs agurkas, girtam ir už butą mokėti nereikia...

Krakui Palubinsko patarimai, padaršiniai ir replikos buvo labai ne prie širdies. Girtuoklio pokštai ir išmintis - tai tik sena, nuvalkiota, klasikinė gyvenimo patirtis. Palubinskas it prisuktas žadintuvas bet kokioje situacijoje, dažniausiai visiškai kvailai ir ne vietoje, kartojo jaunystėje išmoktas frazes, ir - tikras stebuklas! - jautėsi labai sąmojingas. Baisu, o jei Palubinsko tiesa, jei iš tikrųjų menininko vieta pamazgų duobėje?

Pagaliau šventei buvo pasirengta. Atėjo įstabi akimirka. Rotušės salė pulsavo aukštomis lyrikos vibracijomis, visur kvepėjo gaiviu poezijos pavasariu ir vėsa. Su Pauliumi sveikinosi žinomi ir nežinomi asmenys. Krakas buvo gana nemaloniai priblokštas, kai jį, uždara, mažai žinomą poetą, sutiko su šypsenomis ir gėlėmis. Gerbėjams tai tikra poezijos šventė, o poetams - juodas ir nedėkingas dirvožemio arimas. Tačiau visi laukė naujos poetinės kokybės,

stulbinančių atradimų ir nuotykių.

Pirmininkaujantis poetas Norvydas Stabulis tarė sodrų, rūstų įžanginį žodį, kuriame išdėjo rimtą susirūpinimą šiuolaikinės poezijos likimu:

- Gerbiamieji! Negalime leisti, kad poezija nugrimztų į užmarštį. Poezija - tai mūsų tautos išlikimo gairė. Tik gyva kalba išsaugos mus, neleis išnykti margoje ir neapbrėpiamoje Europos kultūroje. Poezija visada gyva, tai tikrasis, gyvasis lietuvių kalbos paveikslas. Kiekviena lietuviška knyga, ypač grožinė, yra lietuvių kultūros paminklas. Niekada nedera pamiršti, kad tautos, o visų pirma, kalbos, išnykimo galimybės didelės, ir aš visiškai nenoriu jūsų gąsdinti nebūtais dalykais. Patys puikiai žinote, jog mūsų autorių knygos vargiai perkamos, beviltiškai kritę tiražai, kūrėjai gyvena vos sudurdami galą su galu. Ir tokiomis nedėkingomis sąlygomis gimsta išties unikali, skambi, grynai lietuviška poezija, randanti raktą į kiekvieną jautrią širdį. Dabar į sceną norėčiau paprašyti neleistinai užmirštą, mažai linksniojamą mūsų poetą Paulių Kraką.

Seniai viešai nekalbėjęs, nedeklamavęs eilių Paulius Krakas akivaizdžiai jaudinosi. Tuo metu, kol renginio vedėjas sakė įžanginę kalbą, Paulius įtemptai mąstė apie troleibusą, todėl pakviestas į scenos šviesą buvo beveik ramus.

Krakas išėjo, užlipo ant nedidelės pakylės, simboliškai linktelėjo publikai ir pasisveikino pakėlęs į viršų abi rankas. Jis ne pasidavė, tik suabejojo, reikia įžangos, ar ne, bet nusprendęs, jog turėtų visiškai pakakti poezijos, lėtai nuleido rankas. Iš tikro ilgų įžanginių kalbų poezijai nereikia, tik leiskite lyrikai kaip kraujui arterijomis lieti laisvai.

Ieškau trijų žodžių
Laukiu sakinio iš nebūties
Į šiaurę keliauja balti dviratininkai

* * *

Tirpsta sniego viltys
Lietus plukdo svajonių sijas
Be vartų kelias į minčių miestus

* * *

Girdžiu nebylų dangaus šauksmą
Žaviuosi vakaro griuvėsiais
Visi saulėlydžiai vienodi
Saulė kasdien kita

* * *

Lengva pabusti
Niekada nemiegant
Tirpsta baltas nakties veidas
Akys it snaigės
Krenta iš dangaus

* * *

**Lietus be virvės
Sniegas be medžių
Pakaruoklis be lapo
Stebuklas be vilties**

* * *

**Verda akmenys
Upė skaito mintis
Bangos pjauna aukštą žolę
Nėra laisvos žemės**

* * *

**Tirpsta žvakė naktyje
Be rudens
Be vėjo**

* * *

**Vėzdu užgauta svaja
Aštrūs likimo dužiai
Spintoje kabo išeiginis švarkas
Beprasmiškam pasimatymui su mirtimi**

* * *

**Senka mediniai batai
Bėga šlapi šaligatviai
Į gatvę svyra tvora
Krentu ant žolės
Kvėpuoju midumi
Išgertu kitame gyvenime**

* * *

**Smėlyje verda širdis
Sensta pėdos
Senka akys molyje**

* * *

**Ilga išorė
Trūksta vidaus
Nematomą erdvę
Atsargiai stebi varnai
Komiksai iliustruoja tikrovę
Kasdienybės paviršiuje nėra tiesos**

* * *

Prie durų stovi šešėliai ir laukia spalvos
Neįmanoma pagaminti gyvenimo
Nebylys žiūri į saulę
Vienišas

* * *

Esu pasaulyje, kurio nėra
Esu prie durų, kurias užtrenkė vėjas
Prie ežero, kuriame neskęsta smėlis
Prie tvoros, slepiančios tolimą upės vingį
Esu po saule, nešildančia

* * *

Viena upė
Du krantai
Trys maldos vėjui

* * *

Kai sprogsa šakos
Kai medumi kvepia saulė
Kai medžiai virsta laivais
Esu

Nedrąsus, truputį virpantis ir graudus, tačiau melodingas ir pagaulus balsas nutilo, pasigirdo garsūs plojimai, salė entuziastingai sveikino realų kandidatą į gausius, amžinai žalius, nevystančius lyrikos laurus. Sutrikęs ir prisimerkęs oratorius trūktelėjo pečiais, kostelėjo į saują, nedrįsdamas pažvelgti į įaudrintą publiką, nežymiai linktelėjo, nusišluostė ištryškusį prakaitą ir nulipo nuo scenos.

Poezijos pavasaris kunkuliavo, šventės dalyviai ir gausi publika garsiai, džiugiai ir sėkmingai šėlo.

- Pakartot! - suriko neblaivus blaivios poezijos fanatikas Liūtas. - Krakai, nedrįsk pabėgti, reikalauju dar krakizmų!

Per salę nuvilnijo juoko banga.

Senas hipis visada mėgo poezijos pavasarius, ypač trumpus, laikinus užtemimus Užupio kavinėje. Paulius baugiai apsidairė, bet netrukus nurimo - šaipėsi ne iš jo. Krakizmai buvo palikti prozos dirvonams, o poezija visada laisva nuo bet kokių varžtų, apribojimų, klišių.

Tačiau netikėtai prabilo Norvydas Stabulis.

- Pauliau, jeigu neprieštarauji, dar paskaityk savo eilių. Drąsiau, gerbiamas poete, drąsiau! Publika, kaip matai, nesiskirsto, nori dar pasiklausyti tavo poezijos.

Pasigirdo pritariantys balsai, salė vėl pasiruošė netikėtam, svaigiam poezijos

šuoliui.

Negalėdamas atsispirti laukiniam, vitališkam scenos šauksmui, pripažinimo gravitacijai, Paulius vėl grįžo į sceną.

Nuo neaukštos, menkai apšviestos medinės pakylos Krakas prabilo rinktinėmis eilėmis, apnuogino savo lyrišką širdį, sielos gelmes, beviltišką vienatvę, slogius nusivylimus, baimes, kančias ir begalinę atgailą:

Dvigubas taškas
Kvadratiniai kontūrai
Nepaliktų linijų grožis

* * *

Lėtas gyrimasis
Greitas batų žingsnis
Iš popierinių debesų
Krenta oro balionai

* * *

Be miško
Sunku lauke
Dega akla lemputė
Atsargiai žengia sienos
Paklydo vakaras
Mieste

* * *

Debesys plukdo čerpes
Į dabartį slenka stogai
Mintys saugo oro duobes
Paveikslus tapo lietus
Raidės tikrina akis

* * *

Groja šaltas vanduo
Šventa upė plukdo maldas
Atšokusias nuo proto
Tikrai numirsime
Gyvi

* * *

Akimirka lygi pamirštai minčiai
Sudužusiam veidrodžiui
Stiklinei šalto vandens
Baltam šešėliui

* * *

**Minčių medžioklė
Turtinga vaizduotė
Pjuvenų prikimšti skudurai
Talento dykumoje svyrinėja
Nuogi mūzų griaučiai**

* * *

**Žiemą visi medžiai juodi
Nė vienos žalios raidės
Tik pušys saugo vasaros kvapus**

* * *

**Nėra vartų
Atverstų sienų
Nesuprantama
Pasmerkta pradžia**

* * *

**Į talką žaibui ateina vėjas
Donoro gyvybė
Laki erdvė**

* * *

**Siena iki sienos
Namas iki namo
Koridorius pametė galą
Per platų lango veidą
Bėga geležinkelis**

* * *

**Skamba snaigės
Netelpa mėnesiena
Po lova
Snaudžia buriniai laivai**

* * *

**Laiko žirklės
Karpo vaikystės nuotraukas
Ir siuva**

Angelams sparnus

* * *

**Reikia grįžti namo
Užrakinti lubas
Nubraukti saulės dulkes
Atversti knygą
Užsimerkti
Pakviesti mintis**

* * *

**Tikiu lengvu ežeru
Tikiu nuplaukusia upe
Ir lapais
Ir užtvenktu rudeniu**

Krakas buvo beveik užmėtytas gėlėmis ir paskandintas ovacijose. Tai tikras pasisekimas. Poetas tvardėsi, kad neapsižliumbtų - tokio gražaus ir šilto priėmimo, įvertinimo ir pagerbimo nesitikėjo per visą gyvenimą. Visiėjo jį sveikinti, visi norėjo paspausti ranką, paplekšnoti per petį, apkabinti ir pavaišinti degtine. Iš didelio susijaudinimo Krakas ne viską prisiminė, nors negėrė nė lašo.

Po sėkmingo debiuto poetas įkrito į poezijos akivara, lyrikos smegduobėje šildėsi kasdienybės palaikai. Paulius svaiginosi tik jam vienam suvokiamu, krakiškai keistu pasauliu, kreivu erdvės čiuopimu, leistinu pažinimu ir transformacija. Nuo reginių gausumo ir emocinės įtampos Paulius greitai apsvaigo, jam įsiskaudo galva, be to, pasivaideno, kad prietemoje mato besišypsančią Nijolę. Priėjęs Stabulis priminė, jog poeto laukia naktinis eilių skaitymas Užupio kavinėje. Mandagiai atsiprašęs Paulius spruko nuo gerbėjų. Nijolės niekur nesimatė, todėl Krakas susirado Salomėją ir paprašė, kad jį slapčia išgabentų namo.

Poetui reikėjo ramybės, jo laukė vienatvė, senas, girgždantis parketas, ištikimas lietpaltis, nušiurusi kailinė kepurė ir popieriais nuklotas skilęs nuzulintas stalas.

- Sveikinu, Pauliau, - tarė Salomėja, vairuodama automobilį. - Nors mokykloje buvai vargiai pastebimas, aš visada tavimi tikėjau. Žinojau, kad ateis laikas, ir tapsi garsus poetas.

- Aš nežinau, kaip tai įvyko... - sulemeno Krakas. - Pats nesitikėjau. Išėjau paskaityti eilių ir aplink save nieko nemačiau. Įsivaizdavau, jog skaitau poeziją upei, kalnams, ežerui, medžiams, kelmams. Gerai, kad sugebėjau išjungti mąstymą ir nugrimzti į poezijos verpetus.

- Jei ne aš, tave būtų nusinešusi pavojinga poezijos srovė! - švelniai koketavo Salomėja.

- Taip, ačiū tau, - atsiliepė Krakas.

Žvilgtelėjęs į veidrodėlį jis pamatė paslaptįingąjį troleibusą, važiuojantį paskui juos, ir staiga šūktelėjo:

- Prašau, tuoj pat sustok!

- Kas įvyko? - nustebo Salomėja.
- Man reikia išlipti. Greičiau!
- Gerai, - išižeidusi tarė Salomėja ir sustojo. - Lipk lauk, poete.

Krakas išlipo ir atsisveikindamas nedrąsiai mostelėjo ranka. Pribėgo ir išoko į troleibusą, tačiau jame Nijolės nerado. Ar čia tas pats troleibusas? Kur Nijolė? Ar ji gyva? Klausimai kaip įniršusios bitės apspito Paulių.

Taip, negali būti jokių abejonių, tai tas pats troleibusas, nors ir beveik neatpažįstamai pasikeitęs - dingo spalvos, švytėjimas, iliuminacija, iš jo pasitraukė gyvybė, paslaptis, kurią jautė tik poeto širdis. Sutrikęs, palūžęs, sugniuždytas Paulius dairėsi į tuščias sėdynes, kurios tiesiog akyse seno, keitė spalvą, formą, išvaizdą, pilkėjo, atsirado dėmės, skylės, šlykštūs užrašai. Rūdijo rankenos, vamzdžiai, krito komposteriai, skeldėjo langai, kiuro stogas, trūkinėjo, skeldėjo guminės grindys, troleibusas prisipildė nemalonaus dvoko, smarvės. Per kelias akimirkas troleibuse pragyventas visas gyvenimas. Laikas ir begalė įvykių kaip vanduo pratekėjo pro virpančius pirštus.

Poetas šleptelėjo į artimiausią kėdę. Galvoje siautėjo chaosas: ką tik patirto pripažinimo aidai, subtilaus dainiaus aureolės atšvaitai ir štai - be pėdsakų dingęs idealas kartu su Nijole, jo laimės sarge, Apvaizda, angelu. Mūzų patikėtinis pajuto, kaip į širdį rangosi šalta, kokti, mirtina gyvatė, kuri smaugė, trukdė kvėpuoti ir rengėsi suleisti mirtiną nuodų dozę. Paulius suvirpėjo ir pravirko.

- Nijole, sugrįžk, aš viską supratau! Maldauju tavęs, sugrįžk!

Paulius tarsi budo iš slogaus sapno, gyvenimas blanko, tolo, eižėjo. Pamoka išmokta, išlaikyti visi egzaminai, bet pranyko egzaminų salės durys. Kaip išeiti, jei aplink aklina siena? Per vėlu.

- Nijole, - it į skerdyklą atvestas ožiukas vebleno poetas, - pagaliau aš supratau, kad gyvenau tikrai laimingą gyvenimą, buvau pastebėtas ir įvertintas, turėjau viską, ko troškau. Likimas man atsiuntė troleibusą - pačią didžiausią dovaną. Aš buvau laimingas. Turtas - tik miražas, kai dykumoje atsigeri tyro vandens. Pripažinimas - tai paveikslas, piešiamas ant užšalusio troleibuso lango. Man nereikia laurų, man reikia tavęs!

Palaužtas ir išsekęs poetas krito ant purvinų sueižėjusių guminių grindų ir pravirko. Iškilęs ir pastebėtas, paviešintas ir pagerbtas, bet praradęs gyvenimo ramstį, vidinės harmonijos pagrindus ir dvasios laisvę jis tapo visiškai nelaimingas. Krakas mintyse atsižadėjo šlovės, prakeikė savo puikybę ir troškimą išgarsėti. Jis norėjo tik grįžti į savo tikrą, įprastą gyvenimą. Nejaugi toks žiaurus likimas, nejau jam teks mirti skurdžioje, troškioje prabangoje? Sūnus palaidūnas grįžo ir meldė dovanoti.

Orientaciją, mąstymą, jausmus praradęs Paulius ilgai verkė, žliumbė, kūkčiojo. Prieš išverktas akis slinko nuostabūs prarasto gyvenimo vaizdai - kelionės troleibusu į gamtą, po Vilniaus senamiestį ir Užupį, į Los Andželą ir

Rygą, begaliniai pokalbiai su nuostabiąja Nijole, jo kūrybos ir gyvybės globėja, sergėtoja, įkvėpėja. Nieko nebėra, viskas prarasta. Upeliais tekėjo sūrios ašaros, Paulius nieko aplink nebematė. Krūtinę varstė žiaurus skausmo durklas, poetas virpėjo ir slėpė veidą delnuose. Staiga Pauliui pasirodė, jog troleibusas nušvito, jis tarsi pamatė blyškų siluetą, pašoko, rankomis braukė riedančias ašaras ir netikėdamas džiaugsmingai išsiviepė.

Deja, troleibusas stovėjo kaip stovėjęs - šaltas, surūdijęs, sutrūnijęs. Paulius stipriai nusičiaudėjo ir stengėsi susitvardyti. Po gero pusvalandžio jis pradėjo mąstyti. Atidžiai apžiūrėjo kiaurą metalinį karkasą - niekas nepasikeitė. Troleibusas buvo negrįžtamai miręs, Nijolė dingusi. Nuo troleibuso

tvoskė nemaloni trūnėsių smarvė. Lyg po sunkių išgertuvių medinėmis nesilankstančiomis kojomis jis išlipo iš surūdijusio karkaso ir apsižvalgė. Į žemę, visai šalia švelnių poetų pėdų, garsiai trinktelėjo lūžęs troleibuso ragas. Netrukus jo pavyzdžiu pasekė ir kitas.

Staiga į Paulių trenkė žaibas, jo rankos ištįso, susiliejo su gulinčiais troleibuso ragais, kūnas sukietėjo, pasidarė laidus, standus, metalinis. It krano gervės į dangų pakilo rankos ir palietė laidus. Kontaktas. Žiežirbos. Elektra. Suspindo akys, du galingi prožektoriai nušvietė tamsą.

- Ne! - sušuko Krakas. - Aš tik žmogus. Aš poetas!

Dabar poetas patikėjo, jog egzistuoja likimas, kuriam patikėjo save.

Nurimęs po fantazijų srauto Paulius iš švarko kišenės išsitraukė šratinuką bei popieriaus lapą ir patraukė kur akys mato. Jis amžiams atsisveikino su troleibusu ir nuėjo į bet kurią pusę, paskui ryžtingai apsisuko ir nuėjo į priešingą.

Toldamas priešinga pirminio judėjimo kryptimi Krakas giedojo odę metaliniam draugui, gimusiam iš nebūties.

Troleibusų parką supa paskutinis žiedas.

Troleibusų parke seni troleibusai laukia
aukštakrosnės.

Troleibusų parke nėra medžių.

Troleibusų parke skamba mėnulio
diskas.

Troleibusų parke groja asfaltas.

Troleibusų parke klesti
triukšmo kultūra.

Troleibusų parką
maitina plastikinės skruzdėlės.

Troleibusų
parke dygsta oro balionas.

Troleibusų parke
nesninga.

Troleibusų parke dega
blausios elektros lemputės.

Troleibusų parką saugo varnai.

Troleibusų parke grybauja genijai.

Troleibusų parke laukia ateivių knyga.

Troleibusų parke gyvena trolai, troliai,
trogloditai, titanai, tabako velniai.

Troleibusų parke baigiasi narkotikai.

Troleibusų parką valdo autopilotas.

Troleibusų parkas laukia Europos.

Troleibusų parkas šiandien nedirba.

Vilnius, 2004 balandis - spalį